

32195

ÇUKUROVA · ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

KİLİS MERKEZ
VE
KÖYLERİ AĞIZLARI

T-32195

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Ş. Halûk AKALIN

Hazırlayan
Rıza GÜL

ADANA / 1993

I Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa No:

ÖNSÖZ	I
Metinlerde Kullanılan Çevriyazı (transcription)	
İşaretleri	III
Kaynakça	V
Kisaltmalar	X
GİRİŞ	XII
I. BÖLÜM	
SES BİLGİSİ	
I. SESLER	XXVI
A. Ünlüler	XXVI
B. Ünsüzler	XXXI
II. SES DEĞİŞMELERİ	XXXIV
A. Ünlü Değişmeleri	XXXIV
1. Kalın Ünlülerin İncelmesi	XXXIV
2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	XXXV
3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	XXXVII
4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	XXXVIII
5. Geniş Ünlülerin Daralması	XXXIX
6. Dar Ünlülerin Genişlemesi	XL
B. Ünsüz Değişmeleri	XLI
1. Tonlulaşma	XLI
2. Tonsuzlaşma	XLIV
3. Süreklileşme	XLIV
4. Süreksizlik	XLVI
5. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler ...	XLVI

III. SES OLAYLARI	XLIX
A. Benzeşme	XLIX
1. İlerleyici Benzeşme	XLIX
2. Gerileyici Benzeşme	L
B. Ünsüz Türemesi	L
C. Yer Değiştirme	LI
Ç. Ünsüz Düşmesi	LI
D. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi	LIII
E. Orta Hece Ünlüsünün Daralması	LIII
F. Ünlü Birleşmesi	LIV
G. Ünlü Türemesi	LIV
Ğ. Hece Erimesi	LIV
H. Ünsüz İkileşmesi	LIV
I. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	LV
İ. Uzun Ünlülerin Normalleşmesi	LV
IV. UYUM	LV
A. Ünlü Uyumu	LV
a) Kalınlık-İncelik Uyumu	LVI
Kalınlaşma Yönünden	LVI
İncelme Yönünden	LVI
Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu	LVI
b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	LVII
B. Ünsüz Uyumu	LVII
C. Ünlü-Ünsüz Uyumu	LVIII

II. BÖLÜM
BİÇİM BİLGİSİ

A. İSİMLER

Türetme (Yapım) Ekleri	LX
1. İsimden İsim Türeten Ekler	LX
2. İsimden Fiil Türeten Ekler	LXIII
3. Fiilden İsim Türeten Ekler	LXIV
4. Fiilden Fiil Türeten Ekler	LXVII
İsim İşletme Ekleri	LXIX
a) Çokluk Ekleri	LXIX
b) İyelik Ekleri	LXIX
c) Aitlik Eki	LXX
g) Durum Ekleri	LXXI
ilgi Durumu	LXXI
Yaklaşma Durumu	LXXI
Bulunma Durumu	LXXI
Ayrılma (Çıkma) Durumu	LXXII
Yükleme Durumu	LXXII
Vasıta ve Beraberlik Durumu	LXXII
Eşitlik Durumu	LXXIII
Yön Gösterme Durumu	LXXIII
d) Soru Eki	LXXIII

B. ZAMIRLER

a) Kişi Zamirleri	LXXIV
Kişi Zamirlerinin Son Çekim Edatlarına Bağlanması	LXXVI

b) Dönüslülük Zamirleri	LXXVII
c) İşaret Zamirleri	LXXVII
İşaret Zamirlerinin Son Çekim Edatlarına Bağlanması	LXXIX
ç) Soru Zamirleri	LXXIX
d) Belirsizlik Zamirleri	LXXX

C. SIFATLAR

I. Niteleme Sıfatları	LXXX
II. Belirtme Sıfatları	LXXXI
a) İşaret Sıfatları	LXXXI
b) Sayı Sıfatları	LXXXI
c) Soru Sıfatları	LXXXII
ç) Belirsizlik Sıfatları	LXXXII

Ç. ZARFLAR

I. Yer, Yön Zarfları	LXXXIII
II. Zaman Zarfları	LXXXIII
III. Nasıllık-Nicelik Zarfları.....	LXXXIV
IV. Azlık-Çokluk Zarfları	LXXXV

D. EDATLAR

I. Ünlem Edatları	LXXXVI
a) Ünlemler	LXXXVI
b) Seslenme Edatları	LXXXVII
c) Sorma Edatları	LXXXVII
d) Gösterme Edatları	LXXXVII
e) Cevap Edatları	LXXXVII

II. Bağlama Edatları	LXXXVIII
a) Sıralama Edatları	LXXXVIII
b) Denkleştirme Edatları	LXXXIX
c) Karşılaştırma Edatları	LXXXIX
d) Cümle Başı Edatları	LXXXIX
e) Sona Gelen Edatlar	XC
III. Son Çekim Edatları	XCI
E. FİİLLER	
Fiil Çekimi	XCII
Kişî Ekleri	XCII
a) Birinci Tip Kişî Ekleri	XCII
b) İkinci Tip Kişî Ekleri	XCIII
c) Üçüncü Tip Kişî Ekleri	XCIV
Biçim ve Zaman Ekleri	XCIV
Şimdiki Zaman Ekleri	XCIV
Geniş Zaman Ekleri	XCVI
Görülen Geçmiş Zaman Ekleri	XCVII
Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri	XCVIII
Gelecek Zaman Ekleri	XCVIII
Emir Ekleri	XCIX
İstek Eki	C
Şart Eki	C
Gereklik Eki	C
İsim Fiil (Ek-Fiil)	CI
Şimdiki Zaman	CI
Görülen Geçmiş Zaman	CI

öğrenilen Geçmiş Zaman	CII
Şart Çekimi	CII
İsim Fiilin Olumsuzu	CII
Fiillerin Birleşik Çekimleri	CII
Hikâye	CIII
Rivayet	CIII
Şart	CIII
Katmerli Birleşik Çekim	CIV
Sıfat Fiiller (Ortağlar)	CIV
Zarf Fiiller (Ulağlar)	CV
III. BÖLÜM	
CÜMLE BİLGİSİ	
A. Kelime Grupları	CVIII
a) Tekrarlar	CVIII
I. Aynen Tekrarlar	CVIII
II. Eş Anlamlı Tekrarlar	CIX
III. Zıt Anlamlı Tekrarlar	CIX
IV. Eklemeli Tekrarlar	CIX
b) Bağlama Grubu	CIX
c) Sıfat Tamlaması	CX
d) İyelik Grubu	CX
e) İsim Tamlaması	CX
f) Birleşik İsim Grubu	CXI
g) Ünvan Grubu	CXI
h) Aitlik Grubu	CXI
ı) Edat Grubu	CXII

i) Isnat Grubu	CXII
j) Sayı Grubu	CXII
k) İlgı Durumu Grubu (Genitif)	CXII
l) Yaklaşma Durumu Grubu (Datif)	CXIII
m) Kalma Durumu Grubu (Lokatif)	CXIII
n) Çıkma Durumu Grubu (Ablatif)	CXIII
o) Fiil Grubu	CXIII
ö) Sıfat Fiil Grubu (Partisip)	CXIII
p) Zarf Fiil Grubu (Gerundium)	CXIV
B. Cümleler	CXIV
I. Yapılarına Göre Cümle Türleri	CXIV
a) Yalın Cümle	CXIV
b) Birleşik Cümle	CXV
1. Şartlı Birleşik Cümle	CXV
2. ki'li Birleşik Cümle	CXV
3. İççe Birleşik Cümle	CXV
c) Sıralı Cümle	CXV
1. Bağımlı Sıralı Cümle	CXV
2. Bağımsız Sıralı Cümle	CXVI
d) Kesik Cümle	CXVI
II. Yargı Bakımından Cümle Türleri	CXVI
a) Olumlu Cümle	CXVI
b) Olumsuz Cümle	CXVII
c) Soru Cümlesi	CXVII

	viii
III. Yüklemin Türü Bakımından Cümle Türleri	CXVII
a) İsim Cümlesi	CXVII
b) Fiil Cümlesi	CXVII
IV. Yüklemin Yeri Bakımından Cümle Türleri.....	CXVIII
a) Kurallı Cümle	CXVIII
b) Devrik Cümle	CXVIII

IV. BÖLÜM

METİNLER - DİZİN

Metinler	1
Dizin	83
Ekler.....	396
Ağız Araştırmaları İçin Anket Formu.....	397
Kilis haritası.....	405

ÖNSÖZ

Batı ülkelerinde, başta Almanya, Fransa olmak üzere ağız (mundart), lehçe (dialect) çalışmaları daha 1800' lü yıllarda başlamıştır. Ülkemizde yapılan ağız çalışmaları, hem çok yeni hem de çok eksik ve yetersizdir. Türk Dil Kurumu'nun 1932 yılında başlattığı, halk ağzında kelime derleme çalışmaları, bilim adamlarını ve dilcileri bu konu üzerine eğilmeye sevketmiştir.

Üniversite çevresinde, bilimsel verilere dayanarak bu alandaki çalışmaları başlatan ve Anadolu'yu karış karış dolaşıp birçok malzeme toplayan ve bunlar hakkındaki düşünce ve görüşlerini, gerek makaleleri, gerekse eserleriyle ortaya koyan Prof.Dr.Ahmet Caferoğlu olmuştur. Daha sonraları ise değerli çalışmalarıyla Zeynep Korkmaz, Selahattin Olcay, Mecdut Mansuroğlu, Sadettin Buluç, Tuncer Gülensoy, Kayahan Erimer, Efrasiyap Gemalmaz gibi bilim adamlarımız bu alandaki boşluğu doldurmaya çalışmışlardır.

Bütün bu çaba ve değerli çalışmalara karşın, henüz Anadolu ağızlarının ses ve şekil bilgisi her yönüyle araştırılıp incelenmiş ve dil atlası ortaya konulmuş değildir.

Ulaşım ve iletişim araç-gereçlerinin baş döndürücü bir hızla artması, sanayileşme sonucu köylerden kentlere göç olgusu, köylerimizin okullaşması gibi daha bir çok neden yerel kültür ve dolayısıyla ağızları tahrip etmekte, gün ışığına çıkmadan tarihin karanlıklarına gömmektedir.

Kilis Merkez ve Köyleri Ağzıları, adlı bu çalışmamız, Kilis merkez ilçe ve merkeze bağlı Acar, Doğançay, Öncüpınar, Beşenli, Dölek, Mısırcık, Duruca köylerini kapsamaktadır.

Bu çalışmamız "Ses Bilgisi", "Biçim Bilgisi", "Cümle Bilgisi", "Metinler ve Dizin" bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışma alanı olarak Kilis ve köylerini seçmemizin nedeni, bu yöreyi iyi tanımamız ve yörenin fonetiğine kulağımızın yatkın olmasıdır. Derleme yaparken bunun sayısız yararlarını gördük. Bizim, aynı yörenin insanı olduğumuzu öğrenen konuşmacılar, yapmacıktan uzak bir biçimde konuşarak ses kaydını sağlam ve güvenilir yapmamızı sağladılar. Derleme sırasında, her biri 90 m. lik olmak üzere 8 adet kromdioksit kaset kullandık. Derlediğimiz ağız malzemesinin özgün olması için, askerlik haricinde bölge dışına çıkmamış, ya hiç okuma yazma bilmeyen, ya da ilkokul tahsilli; yapmacıksız konuşan, dişleri takma olmayan, ne genç, ne de çok yaşlı kimselerden seçmeye özen gösterdik. Derlediğimiz metinlerin konularını, daha çok, yaşam biçimleri, çiftçilik, türlü âdetler ve halk hikayeleri oluşturmaktadır. Derlediğimiz metinlerin transkripsiyonunda, bu alanda yapılan çalışmalarda kullanılan diğer gevriyazı işaretlerini de göz önünde tutmakla birlikte, Türk Dil Kurumu'nun 1945 yılında yayınladığı "Türk Dialekleri Gevriyazı Sistemi" ni temel aldık.

Bana tez konumu veren, çalışmalarım sırasında derin bilgi ve engin hoşgörüsünü esirgemeyen danışman hocam Doç.Dr.Ş.Haluk AKALIN'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

METİNLERDE KULLANILAN

ÇEVRIYAZI (transcription) İŞARETLERİ

ā normalden uzun a

â ince a sesi

‘a ayınlı () a

◦ a yuvarlak a

ē uzun e

˘ e yarı uzun e

‘e ayınlı () e

ē kapalı e

ḡ silikleşmiş ğ

ḡ art damak ğ’si

ḥ silikleşmiş h

ḥ gırtlak h’si

ḥ hırıltılı h

ī uzun i

ı kısa i

ī uzun i

ı kısa i

ḳ art damak k’si

ñ nazal n

ḡ silikleşmiş n

ō uzun o

˘ o yarı uzun o

ø uya kağan o

- ō uzun ö
ö yarı uzun ö
‘ö ayınlı () ö
ū uzun u
ū kısa u
û ince u
ũ yuvarlak u
ü uzun ü
ü kısa ü
ũ yuvarlak ü
- ünlülerde uzunluk işareti
~ genzelleşme (nazal) işareti
v ünlülerin üzerinde kısalık işareti
c iki kelime arasında bağlama işareti
a ünsüzler üzerinde silikleşme işareti

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım, Gaziantep Ağzı I, İstanbul 1945.
- , Gaziantep Ağzı II, İstanbul 1945.
- , Gaziantep Ağzı III, İstanbul 1946.
- Arat, Reşid Rahmeti, "Türkçe metinlerde e/i meselesine dair",
RO XVIII, 1953, 306-313. S.
- Atalay, Besim, Divanü Lugat-it-Türk Dizini, Ankara 1943, DLT.
- Banguoğlu, Tahsin, Ana Hatlarıyla Türk Grameri, İstanbul 1940.
- , Türk Grameri: Birinci Bölüm, Sesbilgisi, TDK yayınları, 177, Ankara 1959, 306. S.
- Baskakov, N.A., "Türk dillerinde ön vokallerin düzleşmesi ve
Karaimcenin Halicz-Luck lehçelerinde ö > e ve
ü > i değişimleri TDAY 1963, 33-37. S.
- Buluç, Sadettin, "Anadolu Ağzıları Bibliyografyası", TM VII-
VIII, 1942, 327-333. S.
- , "Tellafer Türkçesi üzerine" TDAY 1973-1974,
49-57. S.
- , "Kerkük Ağzına göre Arzu ile Kamber masalı", TDAY
1975-1976, 203-238. S.
- Caferoğlu, Ahmet, Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I,
İstanbul 1940, İstanbul 1941, ADÜM. I.II.
- , Doğu İllerimiz Ağzlarından Toplamalar, İstanbul
1942 - DIAT.
- , Anadolu Ağzlarından Toplamalar, İstanbul 1943
- AAT.

- _____, Sivas ve Tokat illeri Ağızlarından Derlemeler, İstanbul 1944, - STİAD.
- _____, Güney-Dogu illerimiz Ağızlarından Toplamalar, İstanbul 1945, - GDIAT.
- _____, Kuzey-Dogu illerimiz Ağızlarından Toplamalar, İstanbul 1946, - KDIAT.
- _____, Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler, İstanbul 1948, - OAAD.
- _____, Anadolu illeri Ağızlarından Derlemeler, İstanbul 1951, - AIAD.
- _____, "Anadolu Ağızlarında metathese gelişmesi", TDAY 1955, 1-7.
- _____, "Anadolu Ağızlarında içses ünsüz benzeşmesi", TDAY 1958, I-II.
- _____, "Anadolu Ağızlarında konson değışmeleri", TDAY 1963, 1-32.
- _____, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında ünlü değışmeleri" TDAY 1964, 1-33.
- _____, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, İstanbul 1968, EUTS
- _____, "Türkçe de (v) morfemi", TM XVI, 1971, 27-38.
- _____, "Konya ilinin Ermenek Ağızı", TDAY 1972, 1-16.
- Çağatay, Saadet, "Türkçede n~g sesine dair", TDAY 1954, 15-30.S
- Çadlayan, F., "Metathes", TD IV/3, Nisan 1955, 409-411. S.
Derleme Sözlüğü (I-XII), Ankara 1963-1982. -DS.
- Eckmann, J., "Anadolu Karamanlı ağızlarına ait araştırmalar", DTCFD VIII/1-2, 1950, 165-200. S.

- _____ , "Türkçede d, t ve n seslerinin türemesi", TDAY 1955, 11-12. S.
- Emre, A.C., "Türkçede çoğul belgesi -ler'in etimolojisi üzerine bir araştırma", Türk Dili-Belleten 5-6,, 1940, 37-44. S.
- Eren, Hasan, "Türk dillerinde metathese", TDAY 1953, 161-180.S.
- _____ , "Türkçede - mm - > - mb - dissimilationu", TDAY 1959, 95-103. S.
- _____ , "Anadolu ağızlarında Rumca, Slavca ve Arapça kelimeler", TDAY 1960, 295-371. S.
- Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İstanbul 1958, 364 S.; 2.basıllı: İstanbul 1962, 384. S.
- Erimer, K., "Anadolu ve Rumeli ağızları üzerine bir bibliyografya denemesi", TDAY 1970, 211-236. S.
- Gabain, A. von, Alttürkische Grammatik, Leibzig 1942, -Alt.Gr.
- _____ , "Das Alttürkische", Fundamenta, 2-45. S.
- Gemalmaz, Efrasiyap, Erzurum ili Ağızları 1.cilt. Erzurum 1978.
- _____ , Ağızbilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler, Türk Kültürü Araştırmaları, Ankara 1989, 149-159.S
- Gülensoy, Tuncer, Güney-Batı Anadolu Ağızları, Ankara 1978.
- _____ , Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası, Ankara 1981.
- _____ , "Türk fonetik transkripsiyonu üzerine", Türkoloji Der., VIII/1979, 169-190. S.
- Günay, Turgut, Rize İli Ağızları, Ankara 1978.

- Hatiboglu, V., "Türk kelimelerinin önsesleri", DTCFD IV(1951)
260-275. S.
- , İkileme, Ankara 1971, TDK yayını.
- , Dilbilgibi Terimleri Sözlüğü, Ankara 1969, TDK
yayını.
- , Türkçenin Ekleri, Ankara 1974, TDK yayını.
- , Türkçenin Sözdizimi, Ankara 1972, TDK yayını.
- Islam Ansiklopedisi, 6. cilt. Kilis maddesi.
- Konyalı İ.Hakkı, Kilis Tarihi, İstanbul 1968.
- Korkmaz, Zeynep, "Batı Anadolu ağızlarında asli vokal
uzunlukları hakkında", TDAY 1953, 197-203. S.
- , Güney-Batı Anadolu Ağızları, Ankara 1956.-GBAA.
- , "Türkçede -acak/-ecek gelecek zaman ekinin
yapısı üzerine", DTCFD XVII/1-2 (1959), 159-168.S
- , "Türk dilinde - ga eki ve bu ekle yapılan isim
teşkilleri üzerine bir deneme", DTCFD XVII/3-4
(1960), 275-358. S.
- , Türkçede eklerin kullanılış şekilleri ve ek
kalıplaşması olayları, DTCF yayını: 124, Ankara
1962. S.
- , Nevşehir ve Yöresi Ağızları, Ankara 1963. -NYA.
- , "Kaşgarlı Mahmud ve Oğuz Türkçesi", TD XXVII/253
(Ekim 1972), 3-19.S.
- , "XI-XIII. yüzyıllar arasında Oğuzca", TDAY 1973-
1974, 41-48.S.

- _____, "Anadolu ağızları üzerinde araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar", TDAY 1975-1976, 143-172. S.
- _____, "Bartın ve yöresi ağızları üzerine", Türkoloji Der., I/I (1964), 103-141. S.
- _____, "Anadolu ağızlarının etnik yapı ile ilişkisi sorunu", TDAY 1971, 21-46. S.
- Mansuroğlu, Mecdut, "Türkiye Türkçesinde ses uyumu", TDAY 1959, 81-93. S.
- Nemeth, J., "Osmanlı Türk dili tarihi araştırmalarının yeni yolları", VIII. TDKOBB, 1-14. S.
- Olcay, Selahattin, Doğu Trakya Yerli Ağzı, Ankara 1966.
- Orhun, H.N., Eski Türk Yazıtları I-IV, İstanbul 1936, 1938.
- ETY.
- özden, R.H., Tarihsel Bakımdan öztürkçe ve Yabancı Sözlerin Fonetik Ayrağları, İstanbul 1937.
- Tarama Sözlüğü (I-VIII), Ankara 1963-1977. -TS I-VIII.
- Tekin, Talat, "Türk dil ve lehçelerinde ünsüz ikizleşmesi", SBBĐ III/I (1971), 1-8. S.
- _____, Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: B 15, Ankara 1975.
-ATAÜÜ.
- Tuna, D. Nedim, "Köktürk yazılı belgelerinde ve Uygurcada ucun vokaller", TDAY 1960, 213-283. S.
- Yalman, A.Rıza, Cenupta Türkmen Dymakları, Ankara 1977.
- Yurt Ansiklopedisi, 5.6. cilt. Gaziantep maddesi.

KİTAP VE DERGİ KISALTMALARI

AAT	Anadolu Ağızlarından Toplamalar
ADÜM	Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme
AIAD	Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler
ATAUÜ	Ana Türkçede Asli Uzun Ünlüler
DIAT	Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar
DLT	Divanü Lugati't - Türk
DTCFD	Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi
ETY	Eski Türk Yazıtları
EUTS	Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
GBAA	Günüy-Batı Anadolu Ağızları
GDİAT	Güney-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar
KDİAT	Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar
NYA	Nevşehir ve Yöresi Ağızları
OAAD	Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler
RO	Rocznik Orientalistyczny.
SBBĐ	Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dergisi
STİAT	Sivas-Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar
TD	Türk Dili
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten
TDKÖBB	Türk Dili Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler
TM	Türkiyat Mecmuası
TS	Türkçe Sözlük
TS (I-VIII)	Tarama Sözlüğü

DİĞER KISALTMALAR

A.	Arapça
ABD.	Amerika Birleşik Devletleri
Alm.	Almanca
bag.	Bağlaç
der.	Dergi
e.	Edat
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
İng.	İngilizce
İt.	İtalyanca
k.a.	Kişi adı
krş.	Karşılaştırınız
Lat.	Latince
mec.	Mecazi
Osm.	Osmanlıca
s.	Sıfat
S.	Sayfa
T.	Türkçe
ünl.	Ünlem
y.a.	Yer adı
Yun.	Yunanca
zf.	Zarf
zm.	Zamir

GİRİŞ

İSLAM ANSİKLOPEDİSİNDE KİLİS

KİLİS, KİLLİZ, Türkiye'nin cenup hudutları yakınında bir şehir olup, Gaziantep vilayetine bağlı bir kazanın merkezidir. Vilayet merkezini Kilis'e birleştiren 60 km. yol, şehrin 4 km. cenubunda Tibil mevkiinde Türkiye-Suriye hududunu aşar ve orta çağda Kilis ile idari irtibatı bulunan kadim Azaz (bugünkü Azez)'dan, daha öte ve Katma istasyonu civarında Adana-Halep demir yolu üzerinden geçip, 65 km. sonunda Halep şehrine varır. Kilis'in deniz seviyesine göre irtifacı 670 m. dir.

Şehrin mazisi muhtemel olarak pek eskidir: Bir Asuri vesikasında (çivi yazılı bir mektup: Harper, nr. 1037, Brit. Mus. K. 13073. Obv 3) Ki-li-zi isimli bir şehir zikrediliyor. Roma imparatorluğu devrinde ise, oradan Ciliza sive Urmagiganti adı ile bahsolmaktadır (Itin. Ant. nşr. Pinder-Parthey, s. 84). Bundan sonra, orta çağda ismi pek nadir olarak geçer. Tellmahre'de 817 senesinde patrik Dionysius'a karşı vukua gelen isyan münasebetiyle zikredilir (Kiliz Barhebraus'da: Histor, eccles, nşr. Abbeloos-Lamy, I, 339, 342, 7: burada Kaloz veya Şaloz yerine; ayrıca Michael le Grand, Chron, syr., nşr. Chabot, III, 23: keza Halif yerine Killiz okunmalı). Yakut, Killiz dedeği mevkii Azaz nahyesinde bir köy olarak zikreder. Türklerin Kilis dedikleri bu şehre Araplar bugün de Killiz derler. Bu havali daha hicretin ilk

asrı başlarında islam hakimiyeti altına girmiş. Bizans'a karşı hudut bölgesi (avaşım, b. bk.) içinde yer almıştır V. (XI.) asrın son yıllarında haçlıların istilasına uğrayarak, Urfa (Edessa) kontluğu topraklarına katılmış, fakat müteakip asrın ortalarında burada yeniden islam hakimiyeti kurulmuştur. Bununla beraber bütün bu hadiselerin cereyanı sırasında Kilis'in adı geçmemekte; daha ziyade Azaz müstahkem bir mevki gibi rol oynamakta olup, muhtemelen daha sonraları Timur istilasında bu sonuncu mevkiin tahribi neticesinde, Kilis bir dereceye kadar ehemiyet kazanmıştır. Kilis'in asıl ehemiyeti, XVI. asır başlarında buraların Yavuz Sultan Selim zamanında osmanlı topraklarına ilhak edilmesinden sonraya rastlar ki, şehirde mevcut başlıca binalar bu devirden kalmadır. Diğer taraftan Kilis'in kuruluşundan beri, bugün işgal ettiği mevkide bulunduğu da iddia olunamaz. M.Hartmann, eski Killiz'in, hala bazı büyük yapı taşlarına rastlanan Tarzime Han mevkiinde (şimdiki Kilis'in garp - cenub-i garbisinde) bulunmuş olmasını muhtemel görür. Diğer taraftan, Kiepert haritasında Kilis'in 2 km. kadar cenub-i şarkisinde bulunan ilizi (ilezi) bahçesi denilen yer eski şehrin yahut onun bir kısmının mevkii olarak gösterilir. Ne olursa-olsun, osmanlı hakimiyetine girdikten sonra, Kilis Halep eyaletine bir sancak olarak bağlanmış ve sonra valde sultanlara has olarak verilmiş, bazan mütesellimler tarafından idare edilmiştir. Evliya Çelebi, Kilis kalesinin harap olup, dizdar ve neferatı bulunmadığını, fakat celaliler ve Cum

(yakın vakte kadar Kilis'e tabi bir nahiyeye) kürtlerinin korkusundan şehrin kale gibi yüksek duvarlar ile çevrili olduğunu kaydeder ki, bu müşahede, o bölgede evleri kerpiç veya taş yapıları bir takım köylerin bugün de göze çarpan dairevi şekilleri ve dışarıdan bakıldığı zaman adeta bir sur ile çevrili görünüşlerine uyar. Evliya Çelebi, şehrin bu tertip tarzı hakkında tafsilat vererek, adı geçen duvarın dört tarafından tedribe dediği sekiz kapı bulunduğunu, bu kapılar arasında bazı evlerin dirsek-dirsek kule şeklinde ileriye doğru inşa edildiklerini ve eğer önlerinde bir de hendek olsa idi, sağlam bir kale teşkil edeceklerini söyler. Bu çevre içinde şehrin 4.660 ev ihtiva ettiğini yazar ki, bu sayı, XIX. asrın son yıllarında vilayet salnamelerinin Kilis'teki ev sayısı hakkında verdiği rakamlardan pek az farklıdır (h.1312 salnamesi: 4.335 ev, 1324 salnamesi: 4.721 ev). Aynı seyyah Kilis'te 30 cami (salnamelerde 37 cami ayrıca 14 mescid), 7 medrese (salname 8), hamam (4), 11 han (15), 2.170 dükkan (salnamelerde 1.459 ve 1.955) sayar. Evelce olduğu gibi, bugün de Kilis'teki camilerin en mühimi XVI. asır (h.961) ortalarında, Yani Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Canbulad Bey tarafından yaptırılmış olan ve bugün Tekke camii de denilen camidir. Üzeri kubbe ile kapatılmış olan ve yapısı İstanbul camilerini andıran bu mabedin bitişiğinde bir mevlevi dergahı bulunur. Canbuladoğullarının Kilis'te yaptırmış oldukları eserler arasında Evliya Çelebi'nin 970 (1562/1563) tarihli bir kitabesini kaydettiği hamam ve 100 kadar dükkânı

ihtiva eden bedestan (bugün damı yıkılmış vaziyette) sayılır.

XVII. asır ortalarında XIX. asır başlarına kadar vakit vakit mütegalibe ve derebeylerinin hükmüne girmiş olan Kilis 1247 (1831)'de İbrahim Paşa'nın Mısırlı kuvvetleri tarafından işgal edilmiş ve bu işgal sırasında şehrin garp tarafında halktan alınan ağır vergiler ile büyük bir kışla yaptırılmış ve mısırlılar çekildikten sonra, bu kışla harap olmuştur. XIX. asrın son yıllarında Kilis Halep vilayetinin merkez sancagına bağılı bir kazanın merkezi olarak takriben 20.000 nüfusu ihtiva etmekte idi. Bu nüfusun büyük ekseriyetini türkler teşkil ediyor., türklerden sonra dil bakımından başlıca ekaliyet araplar, din bakımından ekaliyet de hıristiyan ermeniler tarafından meydana getiriliyordu. Bununla beraber, hemen bütün kaynaklarda açıkça zikredildiğı gibi, Kilis iktisadiyat ve hatta kültür sahasında galip vasfı ile bir türk şehri hususiyetlerini taşıyordu.

Birinci cihan harbinin sonunda (mütarekeyi müteakip) Kilis 6 kanun II. 1919 tarihinde ingiliz kuvvetleri tarafından işgal edilerek, onlar tarafından aynı senenin teşrin I.'i sonunda fransız kuvvetlerine bırakıldı ve 20 teşrin I. 1921'de Türkiye ile Fransa arasında Ankara'da imzalanan anlaşmaya göre, 23 kanun I. tarihinde geri alındı. Ankara itilafnamesinde tesbit edilen hudut çizgisi Kilis bahçelerinin büyük kısmını Suriye topraklarına bırakıyordu. 1926 yılında Türkiye ile Suriye arasında yapılan bir hudut tashihi neticesinde bu vaziyet bir dereceye kadar islah

edildi; bahçelerin bir kısmı ile birkaç köy yeniden Türkiye topraklarına girdi.

Umumi manzara itibarı ile Kilis, Anadolu'nun cenub-i şarki bölgesindeki şehirlere benzer. Evler umumiyetle yapı taşından inşa edilmiş olup, sokağa nezareti yok gibidir. Ekserisi 2 katlıdır ve odalar üstü açık bir avluya açılır. Evlerin üzeri düz damlı ve toprak ile örtülüdür. Bununla beraber son zamanlarda Kilis'te kiremit ile örtülü ve iç taksimatı bakımından İstanbul tipi denilen evler de yapılmaktadır. Şehrin başlıca caddeleri dışında sokaklar dar çapraşık olmakla beraber, h. 1300 tarihlerine doğru, Haleb valisi Cemil Paşa zamanında, çalışkan bir kaymakamın himmeti eseri olarak umumiyetle kaldırılmış ve o vakte kadar pek bozuk ve sağlığı tehdit eden bir halde olan lağım tertibatı az-çok bir nizama konulmuştur. Şehrin medeni ihtiyaçlarınınin tatminine bilhassa cumhuriyet devrinde ehemmiyet verilmiştir. Geçen asırların epeyce şöhretli medreseleri yerine şimdi çeşitli tahsil müesseseleri kurulmuş bulunuyor. Kilisliiler arasında yüksek tahsil yapan, memlekette muhtelif faaliyet sahalarında yüksek mevkilere erişmiş olanlar çoktur.

İktisadi bakımından Kilis, her şeyden evvel, zengin bir ziraat merkezidir. Yazları sıcak ve kurak, kışları mülayim ve yağışlı geçen, toprakları pek verimli olan Kilis'in etrafı bilhassa geniş bağlar ve zeytinlikler ile çevrilidir. Ayrıca çeşitli meyva ve sebzeler ile hububat ekilir, hayvan yetiştirilir. Sanayi sahasında zeytin yağı ve sabun imali,

pamuklu ve ipekli tezgah dokumacılığı ve dericilik sayılabilir. Evelce bilhassa Haleb ile yapılmakta olan ticari münasebetleri, bu şehrin siyasi hudut ötesinde kalması yüzünden, şimdi vilayet merkezi olan Gaziantep ile devam etmektedir.

1927 yılında Türkiye'de yapılan ilk umumî nüfus sayımında Kilis'in nüfusu 22.700 olarak tesbit edilmiş idi. O tarihten itibaren bu sayı yavaş, fakat devamlı bir artış kaydetmekte ve 1950'de 27.690'a varmış bulunmaktadır. Kilis kazasının 1.474 km². arazisi üzerinde yaşayan nüfus sayısı 62.500'dür.

KILIS ANALITİK ETÜTLERİ

KILIS'IN VE BÖLGESİNİN YERLEŞTİĞİ YER

Kilis, Gaziantep iline bağlı, eski, tarihi, tipik bir sınır ilçesidir. $36^{\circ} 45' 30''$ kuzey ve $37^{\circ} 05' 50''$ doğu arz ve tul dairelerine yerleşmiş, oldukça kalabalık bir ilçe merkezidir.

Türkiye'nin en güneyinde sayılabilir. Suriye sınırına 9 km. uzaklıktadır. İlçe 1243 km^2 . yi kapsar. Bugünkü nüfusu 85.000 civarındadır. Nüfus yoğunluğu $54'$ tür.

Gaziantep (merkez), İslahiye ve Uğuzeli ilçeleriyle sınırlanmıştır. Bölgenin ve ilin, Gaziantepten sonra en büyük merkezi olan Kilis'te ilçe sınırları içindeki nüfusun yarısının yerleşmiş olduğu görülmektedir.

Kuzeyde Re's-ül-Osman dağı, batıda Kales tepeleri, doğuda bağ ve zeytinliklerle örtülü bahçelerle sınırlanmış olan ilçe büyük ve geniş bir ovaya sahiptir.

Gaziantep-Halep, Gaziantep-İskenderun yolu üzerinde bulunan Kilis Suriye'ye en önemli çıkış kapısı durumundadır. Tibil, Türkiye'nin yalnız Suriye'ye değil bütün Arabistan'a açılmış en önemli kapısıdır.

Ortalama 650 mt. rakımda kurulmuş, oldukça hareketli bir ticaret merkezidir. Tarım en büyük geçim kaynağıdır. Bu daha çok bağ ve bahçe ziraatidir. Üzüm ve incir en önemli iki üründür. Her ikisi de sanayi ürünü olduğundan bu iki kolda şarap, pekmez, zeytinyağı ve sabun imalatı gibi sanayi

hareketleri de görülmektedir. Sınıra yakınlığı nedeniyle kaçak eşya alış-verişi de ilgeye oldukça canlı bir ticari hayat kazandırıyor.

Kilis'in Yolları

Kilis, Gaziantep'e iyi satırlı, bir asfalt yolla bağıdır. 60 km. lik bu yol Kilis'in en önemli bağlantısıdır. Düşük evsafı bir yolla da İslahiye üzerinden Adana'ya, Hassa üzerinden de Antakya, ve İskenderun'a ulaşılabilir.

Kilis'in denizle bağlantısı İskenderun üzerindedir. Büyük merkezlere uçak ile bağlantısı, Gaziantep ve Adana üzerinden mümkündür. En yakın demir yolu istasyonu Çobanbey olup uzaklığı 40 km. dir.

Bugün Kilis'in nahiyeleri ve başta merkez köyler olmak üzere ulaşımı tamdır. Genelde nahiyelere olan yollar asfalt, köy yolları ise stabilize edilmiştir.

Kilis'in İklimi

Kilis'te yıllık sıcaklık ortalama 16.4 derecedir. En sıcak ay Temmuz, en yüksek sıcaklık 47° dir. Yıllık yüksek sıcaklık ise 11.1° dir. 30° nin üstündeki tropikal sıcaklık sayısı 99.7' dir.

5. cm. deki ortalama toprak sıcaklığı 10.2° dir. 5 cm. deki en düşük ortalama toprak sıcaklığı ise 1.7° dir.

Donlu günler ortalaması 20-25'tir. Ocak ve Şubat aylarına rastlar. Donun toprağa işleme derecesi 2 cm. dir.

En yüksek basıncı ortalaması 932, en düşük basıncı ortalaması 913 mm. dir. Ortalama basıncı 918 mm. dir.

Nem kışın %90-95, yazın ise %50-70 arasında değişir. Yağışlı günler yıllık ortalaması 85 cm. dir. Yörede yağışlar yetersiz sayılır. Yıllık ortalama 562.9 mm. dir. İlbahar, sonbahara göre daha çok yağışlı olup, yaz en kurak mevsimdir. En yağışlı aylar Aralık, Ocak, Şubat aylarıdır. Günlük en fazla yağış Şubat ayında ve 78 mm. dir. Kar ekseriyetle Ocak ayında düşer ve seyrek görülür.

Genel olarak Kilis'te kara iklimi hakimdir. Yaz-kış ortalama ısı farkları fazla olduğu gibi (37°C), gece-gündüz farkları da çoktur (23.6°C).

KILIS'IN JEOLOJİK DURUMU

Coğrafi Durum

Kilis coğrafik durumu bakımından Güney-Dogu Anadolu bölgesine dahildir. Bu bölge kuzeyden Toros dağlarından başlayarak güneye doğru alçalmak suretiyle Suriye düzlüklerine geçen kurak ve çiplak bir platodur. Plato üstünde Kilis, bağları ve zeytinlikleriyle önemli bir yer alır. Kuzeyde bulunan tepelerin yamacına kurulan Kilis, Gaziantep'e 60 km. bir asfalt ile bağlıdır.

Jeolojik Durum

Kilis ilçesinde zemini iki türlü formasyon teşkil eder:

I. Volkanik oluşum : özellikle ilçenin kuzey kısmını

bazalt tabakaları kaplar. Bazaltlar koyu renkli olup yer yer boşluklar oluşturur. Boşluklar bazı kısımlarda beyaz kalsit kristalleri ile doludur. Muhtemelen bu bazaltlar melafirdir. Volkanik seriye bağlı olarak volkanik küller vardır.

II. örtü tabakası : Kuzeydeki tepelerin yamaçlarından gelen moloz ile ekseri topraklardan ibarettir. Bu örtü tabakanın belirli bir kalınlığı olmayıp yer yer incelmekte ve hatta altta bazaltlar görünmektedir. Bu örtü tabakası güneye doğru kalınlaşmaktadır.

Hidrolojik Durum

Akarsu : Akarsu olarak ilçe merkezinde bir dere geçmektedir. Ancak yağmur yağınca dereler su almaktadır. İlçenin 12 km. batısında Afrin çayı geçer.

Yeraltı suyu : Yeraltı suyu daha çok örtü tabakası altında bulunan bazalt çatlaklarına bağlıdır. Yeraltı suyu güneye doğru kalınlaşan örtü tabakası içinde 2 m. kadar derinlikte bulunmaktadır.

İçme suyu : İçme suyu olarak 17 km. uzaklıktaki Narlıca gevresinden gelen sudan yararlanılmaktaysa da ilçenin gereksinimi karşılayamaz. Bundan başka Akpınar, Leylut, Zebun ve Attaroğlu suları vardır. Köylerin içme suları ise genellikle yetersiz olup köy alanlarındaki çesmelerden karşılanır.

Deprem durumu : Kilis'te arada sırada hafif şiddetli depremler olmuşsa da hasara ilişkin bilgiler yoktur.

Söylendiğine göre eskiden Çekmeceli Camisi'nde bulunan ve şimdi ortada olmayan bir kitabeğe göre bu cami 1234 yılında hasar görmüş ve deprem 40-60 gün sürmüş; halk çadırlarda kalmıştır. Bununla birlikte Kilis deprem kuşağında sayılmaz.

Yapı malzemesi : Bugün modern pirket ve tuğlalardan yararlanılmakta ise de eskiden ilçenin kuzey tarafında bulunan taş ocaklarından yararlanılırdı. Bu taşlar tebeşirli kalkerler ile greli kalkerlerden oluşur. Taşlar ocaklardan çıkarılırken yumuşaktır. Sonradan sertleşir. Daha çok kaplama işlerinden kullanılır. Kaldırım, blokaj ve yapı taşı olarak bazaltlardan yararlanılır.

Kum - çakıl : 12 km. uzaklıktaki Afrin çayından ve ilçeye 5-6 km. civarındaki dereden karşılanmaktadır.

Kireç : İlçe çevresindeki kalkerlerden imal edilir. Çevrede, şu anda tuğla yapımı yoksa da iyi cins tuğla toprağı vardır.

KÜLTÜR VE EĞLENCE

Eğlence tesisleri ticaret bölgelerinin içinde teşekkül etmiştir. İlçede bulunan üç kapalı sinema Cumhuriyet caddesi üzerindedir. Halkevi ve kütüphane de aynı caddenin üzerinde bulunur. İlçede henüz bir tiyatro ve konser salonu yoktur.

Genel kütüphanede 5068'i ciltli ve 2224'ü ciltsiz olmak üzere 7292 civarında kitap vardır. İlçede şu anda bir müze yoktur.

dernek faaliyetleri yetersiz olup merkezi Ankara'da

bulunan Kilis Kültür Dernegi, Kilis için büyük çabalar içindedir.

iki futbol klub vardır. Kilis Spor, bugün nclk kümesinde oynamaktadır. Bir folklor ekibi mevcuttur.

ilçe merkezinde, Gaziantep niversitesine balı Kilis Meslek Yüksekokulu, eskiden Kız retmen Okulu; bugün Kilis Kız Lisesi olan lisesiyle, Kız Sanat Enstitüsü, Erkek Sanat Enstitüsü, Kilis Lisesi gibi okullar renime hizmet vermektedir. Köylerde yer yer dikiş - nakış, marangozluk, demircilik kursları açılır. Aşağı yukarı köylerin hepsinde bugün ilkokul vardır. Okur-yazar oranı ve yüksek okul renimli kişi oranı ilçe merkezinde köylere göre çok yüksektir.

ilçede Hududeli ve Kent adlarıyla iki günlük gazete çıkar. Bunlara bağlı olarak iki matbaa hizmet görür.

EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

Bugün Kilis'in ekonomisi hemen hemen tarıma dayalı olup genellikle, halk,geçimini tarım ürünlerinden üzüm, zeytinyağı ve türlü hububatlardan salar. Ayrıca bahçe ürünleri de önemli bir geçim kaynağıdır. Yörede geniş topraklar olmadığı için büyük çiftliklere ve çiftlik sahiplerine rastlanmaz.

1980 yılından sonra azalmakla birlikte halkın azımsanmayacak bir kesimi geçimini özellikle Suriye'den getirilen kaçak eşya alım - satımından karşılar. Kaçak eşya alım - satımı, yörede, diğer ilçelere göre, ilçeye ayrı bir

canlilik kazandırır.

Sanayi ilçede yetersiz olup bir un fabrikası ile un değirmenleri; zeytinyağı, pekmez, sabun imalathaneleri sanayi kuruluşları olarak gösterilebilir.

Son zamanlarda köylerde, Kilis ilçe merkezini atlayarak, Gaziantep il merkezine büyük bir göç olayı yaşanmaktadır. Bu da ilçenin iş alanlarının yetersiz oluşunun bir göstergesidir

I. BÖLÜM

SES BİLGİSİ

I. SESLER

Gaziantep ili Kilis ilçe merkezi ve merkeze bağlı yedi köyde yaptığımız ağız çalışmasında derlediğimiz metnlerde geçen sesler şunlardır:

A. Ünlüler

Metnimizde sekiz ana ünlü (a,e,ı,i,o,ö,u,ü) den başka şu ünlüler bulunmaktadır: ā, â, ‘a, â, ē, e, ē, e, ĩ, ĩ, ĩ, ĩ, ō, o, e, ē, ö, ö, ū, ū, ū, ū, ū, ū

ā ünlüsü

ā ünlüsü normal a ünlüsünden daha uzun olan ünlüdür. Hece kaynaşması ve ses düşmesiyle ortaya çıkmaktadır: ā "aha" (2-7), ašā "aşağı" (16-25), ašāda "aşağıda" (78-22), bāyā "bayağı" (16-19), dā "daha" (57-23), padišā "padişah" (33-10)

â ünlüsü

â ünlüsü, yabancı kaynaklı kelimelerde görülen ince bir ünlüdür. Metnimize daha çok k'den sonra görülmektedir: bekârmış (39-20), fâkirlig (52-1), imkânları (63-12), kâğıd (22-9), kâhyalar (21-4), küffârları (34-12).

‘a ünlüsü

‘a ünlüsü daha çok Arapça asıllı kelimelerde; bazan Arapça etkisiyle Türkçe kelimelerde görülen bir ünlüdür. Arapça’daki ayın (ξ) sesinin a ile söylenen biçimidir: ‘Acarlılar (23-12) ‘acebe (6-20), ‘aded (71-12), ‘afara (36-13), ‘acemilig (14-13), ‘adil (25-20), ba‘zen (17-10).

â ünlüsü

â ünlüsü, a ile o arası yuvarlaklaşmış bir ünlüdür. Az

görülür: bakâllar "bakıyorlar" (24-13), oğlânın "oglanın" (26-2), oyâllar "oyarlar" (24-13), yâ "yahu" (41-14), yapâllar "yaparlar" (28-1).

ē ünlüsü

ē ünlüsü, normal e'den daha uzun olan ünlüdür. Hece kaynaşması ve ses düşmesiyle oluşmaktadır. Oldukça sık rastlanan bir ünlüdür: bēndi "begendi" (39-18), dēl "değil" (23-2), dērmeni "degirmeni" (64-18), de²nēmiz "deynegimiz" (1-11), ēr "eger" (27-20), yedēne "yedegine" (52-8), ekmēnin "ekmeginin" (32-4).

e ünlüsü

e ünlüsü, i>e değişmesinin bir safhası olup e ile i arasında kapalı bir ünlüdür. Bütün bölge ağızlarında olduğu gibi yöremiz ağızında da sıkça görülen bir sestir: beceremezdi (13-6), bēli (45-3), besler (4-20), beş (1-16), Beşenli (74-1), bey (37-15), beygirle (18-8), birşe "bir şey" (79-24), Ceridlerig "Ceritlerimiz" (40-19), deyollar "diyorlar" (22-5), edor "ediyor" (35-12), enēñ "inersin" (72-3).

ē̄ ünlüsü

ē̄ ünlüsü, kapalı e'nin daha uzununu olup hece kaynaşması ve ses düşmesiyle oluşan kapalı uzun bir sestir. Az sayıda kelimedede görülmektedir: bişē "bir şey" (79-24), ē̄le "öyle" (15-20).

ē ünlüsü

ē ünlüsü, kapalı e sesinin yarı uzununu olup az sayıda kelimeler görülmektedir: bēle "böyle" (14-9), ē̄le "öyle"

(44-11), k^ˆennen "kinle" (27-9).

'e ünlüsü

'e ünlüsü, Arapça kelimelerde görülen bir sestir. Arapça ayın (ξ) sesinin e ile söylenen şeklidir: 'ecemiyim "acemiyim" (56-19), 'ehya "ihya" (3-17), 'ehtarı "ihtarı" (75-22), du' emizi (5-17), du' eleşirsiñ (12-5), 'eḫtibar "itibar" (55-14), fe' l 'amele, işçi" (8-13).

ī ünlüsü

ī ünlüsü, normal boğumlanma süresinden daha çok boğumlanma süresine sahiptir. En çok hece kaynaşmasıyla ortaya çıkmaktadır: ḡatlīcīm "ḡatlayacağım" (63-5), ḡıḫdīñ "çıktığın" (13-15), ḡavırīḡ "kavururuz" (68-10), perşanlīn "perişanlığın" (60-3).

ı̇ ünlüsü

ı̇ ünlüsü, normal boğumlanma süresinden daha kısa olup, ortada bulunan açık hecelerden ve bazan kelime ortasındaki ünlü tūcemesinde görülen bir sestir: bayramımız (4-2), ḡıkarırīḡ "çıkarırız" (7-9), ḡaḡırırīḡ "kaḡırırız" (22-22), imanını (55-15), bamīya (4-11), radiyo (15-8), orıya "oraya" (22-12).

ī̇ ünlüsü

ī̇ ünlüsü, diğer uzun ünlülerde olduğu gibi daha çok hece kaynaşması ve ses düşmesiyle görülen bir ünlüdür. Normal boğumlanma süresinden daha uzundur. Metnimizde oldukça sık geçer: alī "alıyor" (63-2), alīñ "alıyorsun" (16-13), bişirīḡ "pişiririz" (68-6), ḡalīy "ḡalıyor" (16-23), ḡekī "gekiyor"

(63-15), ğiftçilimiz "ğiftçiligimiz" (11-4), dedī "dediği" (19-16), delīni "deligini" (64-24), eksī "eksigi" (72-17), yazīlar "yazıyorlar" (13-14), diñlīm "dinliyorum" (16-12).

ĩ ünlüsü

ĩ ünlüsü de kısa (ı) ünlüsünde olduğu gibi vurgusuz orta hecede ve kelime ortasında ünlü türemesinde görülür.

Oldukça yaygın bir ünlüdür: birbirīnen "birbiriyle" (12-12), birisine (24-15), biğimimiz (63-18), birbirimiznen "birbirimizle" (5-12), etirafa "etrafa" (41-2), heziret "hazret" (34-5), mercimeĝ "mercimek" (10-18), metire "metre" (58-20), petirol "petrol" (75-12).

õ ünlüsü

õ ünlüsü, metnimizde hece kaynaşması ve bazan ses düşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Daha çok şimdiki zaman çekiminin olumlu ve olumsuz biĝimlerinde rastlanmaktadır: atõñ "atıyorsun" (31-7), atõr "atıyor" (33-5), baĝõñ "bakıyorsun" (80-1), basdırõr "bastırıyor" (34-17), bilmõrsuñuz "bilmiyorsunuz" (31-19), ğıĝõlar "ğıkıyorlar" (80-18), diñlõm "dinliyorum" (48-15), dõr "diyor" (32-14), yõ "yahu" (17-9).

ò ünlüsü

ò ünlüsü, o sesinden daha kısa olup birkaç kelimedede görölmektedir: sõna "sonra" (10-12), soña "sonra" (47-21).

e ünlüsü

e ünlüsü, o ile u arası bir sestir. Hecelerinde o ünlüsü bulunan kelimelerde daha çok görölmektedir: ğõreñ "görüyorsun" (54-7), mehtac "muhtaĝ" (56-17), moter (56-16), motercuya

(28-9), egrasmazdığ "ugrasmazdığ" (19-9), oler "oluyor" (72-18) olerdu "oluyordu" (29-16), rehlarına "ruhlarına" (4-6), yeğarı "yukarı" (1-20), yoram "yavrum" (51-6).

ō ünlüsü

ō ünlüsü, o ile u arası o sesinin uzunluğu olup az sayıda kelime de geçmektedir: bēn "bugün" (63-12), ğē "ğogu" (50-20).

ö ünlüsü

ö ünlüsü, normal ö sesinden ğok az uzun olup, ses düşmesiyle ortaya ğıkmaktadır: böle "böyle" (31-20), öle "öyle" (80-24), ölene "öyleye" (50-3).

‘ö ünlüsü

‘ö ünlüsü, Arapğa kökenli birkaç kelime de görölmektedir. Arapğa ayın (ğ) sesinin ö ile söylenen şeklidir: ‘ömrümüz (60-4), ‘ömüş "ömer" (27-18), ‘ökgeş "ökkeş" (34-3).

ū ünlüsü

ū ünlüsü, normal u sesinden daha uzun olup, diđer uzun ünlülerde olduđu gibi hece kaynařması ve ses düřmesiyle ortaya ğıkmaktadır: ğocūđ "ğocuguz" (46-13), ğocuđlūmuzda (3-5), vurūsam "vuruyorsam" (63-2), vurdūmnan "vurunca" (62-20)

û ünlüsü

û ünlüsü, yabancı kaynaklı kelimelerde görölen bir ince ünlüdür: mahkûm (6-8).

ü ünlüsü

ü ünlüsü, normal ve u sesinden kısa bir ünlüdür. Vurgusuz, ađık orta hecelerden ortaya ğıkan bir ünlüdür: gomūtanlıđına "komutanlıđına" (75-9), goyūnumuza "koynumuza" (11-4), odunūnu

(9-7), oyũnu (1-4), burũya (1-8), orũyũ "orayı" (17-20).

ũ ünlüsü

ũ ünlüsü, öne doğru çok büzülmüş dudaksıl bir ünlüdür. y sesinin bulunduğu kelimelerde daha çok görülmektedir: buğdũyũ "buğdayı" (23-1), burũyũ "burayı" (34-10), olũyo "oluyor" (13-21), orũya "oraya" (46-10), soydurmũyũm "soydurmamayım" (27-21), olũr (26-16).

ũ̄ ünlüsü

ũ̄ ünlüsü de kelimelerde hece kaynaşması ve bazan ses düşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Normal ü sesinden daha uzun bir ünlüdür. Metinlerde sıkça geçmektedir: böcũ̄ "böceği" (6-1) dũn "dügün" (25-16), görmũ̄señ "görmüyorsan" (16-5), öyũ̄ne "önüne" (41-9), yũ̄sek "yüksek" (47-16).

ũ̇ ünlüsü

ũ̇ ünlüsü, normal ü sesinden daha kısa bir ünlüdür. Vurgusuz, yetersiz açık orta hecelerde görülmektedir. Yaygın değildir: götürũ̇rũg (64-9), öbürũ̇si "öbürüsü" (1-17).

ũ̈ ünlüsü

ũ̈ ünlüsü, öne doğru büzülmüş bir ünlüdür. m, y, l ünsüzlerin bulunduğu kelimelerde rastlanılmaktadır: görmũ̈yũ̈m "görmeyeyim" (33-7), sölmũ̈ "söyleyeyim" (32-18), söylũ̈cũ̈ "söyleyecek" (36-1).

B. Ünsüzler

Metin derlemesi yaptığımız yöre ağızında, yazı dilinde bulunmayan şu ünsüzler vardır: ğ, ğ̇, ħ̇, ħ̈, ħ̉, k̇, ñ̇, ñ̈, ȳ̇

ğ (Ğ) ünsüzü

ğ ünsüzü, bir arka damak ünsüz olup metnimizde genişçe bir yer tutmaktadır. Yazı dilindeki k'lı söyleyişlerin büyük çoğunluğu g ile dir: ağığ "ağlık" (18-14), ağığ "ağık" (31-20) ağıım "aklım" (21-14), Anğaralı "Ankaralı" (80-17), arğadaşım "arkadaşım" (25-13), bağıdığhı "baktık ki" (79-1), barmağ "parmak" (29-21), banğası "bankası" (19-14), ğafañı "kafanı" (79-1), ğebirliğ "kabirlik" (50-8), ğızınan "kızıyla" (36-16).

ğ ünsüzü

ğ ünsüzü, g ünsüzünün silikleşmiş bir biçimidir. Çoğu kez iki ünlü arasında düştüğü görülür. Böylece kendiden önceki ünlünün uzamasına neden olur: döğeriğ (67-2), düğün (73-5), iğniyi (27-6).

h (ç) ünsüzü

h ünsüzü, silikleşmiş bir gırtlak ünsüzü olup az sayıda kelimeye görülmektedir: aha "işte" (33-20), (krş.h), daha (58-2), (krş.h), sa'bahe (3-23), Şahan "Şahin" (47-24).

h (ç) ünsüzü

h ünsüzü, sızıcı, sedalı bir gırtlak ünsüzüdür. Daha çok Arapça kökenli kelimelerde geçer: aha "işte" (78-2), (krş.h), ahlakı (72-1), cahallar (71-14), daha (6-19), (krş.h), havlusunda "avlusunda (27-19), hamama (13-8), Helepli (29-26) Hemid (57-2), nañnayı "lahanayı" (66-13).

h (ç) ünsüzü

h ünsüzü, hırıltılı, sızıcı ve sedasız bir arka damak ünsüzü olup yabancı kaynaklı kelimelerde ve Türkçe kelimelerde, k>h değişmesi sonucu ortaya çıkmaktadır: ahır

(23-7), aḡıyō "akıyor" (79-23), aḡsama "akşama" (1-16), arḡada "arkada" (34-16), arḡadaşlar "arkadaşlar" (2-9), baḡoñ "bakıyorsun" (80-1), biraḡaraḡ "birakarak" (20-7), ḡalışḡan "ḡalışkan" (16-16), ḡalıs "halis" (32-3), ḡeberci "haberci" (35-18), noḡut (24-16).

k (ḡ) ünsüzü

k ünsüzü, sedasız, patlayıcı bir arka damak ünsüzü olup yöre aḡzında ḡoḡu kez yerini ḡ ünsüzüne bırakmıştır: aktarıḡıḡ "aktarıyoruz" (6-19), 'akrabalarımızı (4-17), aḡkınnan "aḡkınla" (37-4), bakdıḡ (48-4), deḡke "dakika" (5-11), diḡket "dikkat" (27-4), kıyma (69-24), mıḡtar "muhtar" (27-7).

ñ ünsüzü

ñ ünsüzü, n sesinin silikleşmiş olup, kelime sonlarında düşme eğilimindedir: alḡaḡdıḡdañ (25-21), ḡocuḡlardañ (17-6), etdiḡdeñ (77-7), onuñ_uḡun (4-20), ondañ (2-24), tarafındañ (21-2).

ñ ünsüzü

ñ ünsüzü, bir yumuşak damak genzel tonlu ünsüz olup yöre aḡzında bolca geçmektedir. Kelime köklerinde olduğu gibi ilgi hali, 2. kişi iyilik eki ve fiillerin çekimli şekillerindeki 2. kişi eklerinde kendini gösterir: 'ahdiñ (36-9), 'akrebeñ "akraban" (71-9), alıñ "alıyorsun" (16-13), alıñ "alırsın" (72-9), añlıyoḡ "anlıyoruz" (46-13), añlaşdılar (22-10), babañ (46-13), deñ "dersin" (71-24), Deñizli'nin (13-25), deñişdi "değişti" (20-3), ḡöñüllendim (55-15).

ý ünsüzü

ý ünsüzü, y sesinin silikleşmiş biçimi olup metinlerde oldukça yaygındır. y sesi düştüğünde yanındaki ünlünün uzanmasına neden olmaktadır: añlıyoğ "anlıyoruz" (46-13), atıyoğ "atıyoruz" (47-20), böylece (3-15), çalışıyo "çalışıyor" (48-3), deýil "değil" (2-25), doymuýo "doymuyor" (58-12), düýünden "dügünden" (1-15), eýer "eger" (2-6), eýle "öyle" (5-1), geziyo "geziyor" (58-4), istediyo "istediıyor" (39-19).

II. SES DEĞİŞMELERİ

A. Ünlü Değişmeleri

1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

a > e değişmesi

Yöre ağızında daha çok Arapça asıllı kelimelerde görülen bir değişme olup büyük ünlü uyumu olmayan kelimelerde uyumu sağlar: 'azemi (7-2), bereber (40-4), birezâ (14-15), bismilleh (61-16), cenezeyi (81-5), de'fe (14-20), eses (14-1), fıhereler (50-23), Fetteh (39-8), gidışetimiz (8-1), geder "kadar" (1-7) dünyede (16-5), dikket (27-4).

a > 'e değişmesi

Arapça asıllı kelimelerde daha çok görülen bir değişmedir: du'emizi (5-17), du'eleşirsiñ (12-5), 'ecemiyim (56-19), 'ellef (8-16), 'ezrayil (53-13), Gur'en "Kuran" (5-14).

a > ö değişmesi

Yöre ağızında Arapça asıllı tek bir kelimedede görülür: söhüre "sahura" (3-11).

ı > i değişmesi

Yöre ağzında fazla görülmeyen bir ses değişmesidir. Bu değişmede l,ş,y,z ünsüzlerinin inceltici etkisi olmuştur: ba'zi (4-19), ğelibi "kalıbı" (70-18), ğeyib "kayıp" (77-17), ğeyişi "kayışı" (61-14).

o > i değişmesi

Yöre ağzında yabancı asıllı tek kelimedede geçer. Gerileyici benzeşmeyle bu değişme ortaya çıkmıştır: şiferine "şoförüne" (50-17), şiför "şoför" (14-4), şiförlüg "şoförlük" (14-20).

u > i değişmesi

Yöre ağzında az görülen bir değişme olup c, l, ş ,y ünsüzlerinin neden olduğu düşünülebilir: Cimo "Cuma" (41-22), fasilye "fasulye" (71-1), ğebil "kabul" (11-14), ğomşiyı "komşuyu" (67-14).

u > ö değişmesi

Yöre ağzında bir kelimedede geçmektedir: hödüt "hudut" (17-20).

2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

e > a değişmesi

Yöre ağzında daha çok kalınlık-incelik uyumu nedeniyle görülen bir ses değişmesidir: Amariğa'dan "Amerika'dan" (19-13), ataş "ateş" (50-3), bağça "bahçe" (50-8), beyannaması (22-23), cephana (47-8), esasan "esasen" (1-14), fasilya (4-14), ğardaşım (40-21), ğıymatını (31-6), havaslı "hevesli" (4-22).

e > ı değişmesi

Az rastlanan bir ses değişmesidir: işğiyalar "eşkiyalar" (76-7), Pıgemma'ya "Peygamber'e" (36-1).

e > ̄ değişmesi

Sadece bir kelimedede geçmekte olup Kilis ilçe merkezinin "o" ünsüzü eğiliminin tipik bir örneğidir: d̄orum "diyorum" (32-14).

e > ̇ değişmesi

Yalnızca bir kelimedede geçmektedir: ṫsbeħ "tesbih" (69-15)

i > a değişmesi

Az geçmekte olup kalınlık-incelik uyumu nedeniyle ortaya çıkmaktadır: caħallar "cahiller" (71-14), Şaħan "Şahin" (47-24)

i > ı değişmesi

Yöre ağızında oldukça fazla olup, tamamıyla kalınlık-incelik uyumundan kaynaklanmaktadır: Amariğa'dan "Amerika'dan" (19-13), arazi "arazi" (60-12), babayıddı "babayıgitti" (48-10), fılan "filan" (11-16), ħanı "hani" (8-16), ħalııs "halis" (32-3) ihtiyar "ihtiyar" (24-6).

i > u değişmesi

Az görülen bir ses değişmesi olup kalınlık-incelik uyumuyla ilgilidir: mecburu "mecburi" (47-14), Suruya'dan "Suriye'den" (47-8).

i > ̇ değişmesi

Su kelimedede geçmektedir: ṡleħ "silah" (47-7).

̄ > o değişmesi

Az sayıda kelimelerde görülür : patoza "batöze" (11-2),

tırağtornan "traktörle" (10-3), yowmıyası "yövmıyesi" (8-14).

ü > u değışmesi

Kalınlık-incelik uyumu nedeniyle şu kelimelerde bu değışme görölür: duşmanı "düşmanı" (33-15), ğufa "küfe" (6-26), suvarıdıg "süvariydik" (81-19),

3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

a > ö değışmesi

Yöre ağızında bir nedene bağlanmadan ancak bir kelimedede geçer: söhüre "sahura" (3-11).

e > ö değışmesi

Yöre ağızında ilge merkezının "o" eğiliminden kaynaklanan bir değışimdir: dörüm "diyorum" (32-14).

e > ú değışimi

Yöre ağızında bir kelimedede geçer. Bir nedene bağlanamaz. Konuşmacının o andaki psikolojisiyle ilgili olsa gerek. Normalde yörede "tesbeh" şeklinde geçmektedir: túsbeh "tesbih" (69-15).

e > ü değışmesi

Yöre ağızında bir kelimedede geçmekte olup ilerleyici benzeşme yoluyla ortaya çıkmıştır: böcü "böcegi" (6-1).

e > ö değışmesi

Yöre ağızında, m ünsüzünün yuvarlaklaştırıcı etkisiyle bir kelimedede görölmektedir: mönsüp "mensup" (18-26).

ı > u değışmesi

Yöre ağızında iki kelimedede geçmekte olup dudak ünsüzleri m ve p etkisiyle oluşmaktadır: puñar "pınar" (5-14),

tumar "tumar" (8-5).

i > u değişmesi

Yöre ağzında daha çok benzeşme yoluyla ortaya çıkmakta olup şu kelimelerde görülür: mecburu "mecburi" (47-14), Surya'dan "Suriye'den" (47-8).

i > ū deęişmesi

Yöre aęzında bir kelimedede geçmektedir. Normalde yöre aęzında "sıleḥ" biçiminde geçer: sūleḥ "silah" (47-7).

i > ü değişmesi

Yöre aęzında az sayıda kelimedede geçmekte olup, benzeşme ve b dudak ünsüzünün etkisiyle oluşmaktadır: būber "biber" (66-8), ğūt "ğift" (8-6), terörüs "terörist" (74-17),

4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

o > i değişmesi

Yöre ağzında bir kelimedede geçmekte olup bir nedene bağlanamaz: şiferine "şoförüne" (50-17).

ö > e > ě > ē deęişmesi

Yöre ağzının tipik bir özelliği olup y ünsüzü düşünce ö ünlüsü e, ě, ē olmaktadır. Bir kaç kelimedede ise bu kural görülmez: beḥe "böyle" (2-12), ēle "öyle" (15-20), şeḥe "söyle" (17-7), şiferine "soferine" (50-17), şışberēg "şışbörek" (68-7).

ö > i değişmesi

Yöre ağzında bir kelimedede geçer: patise "batöze" (6-19).

u > ı değişmesi

Yöre ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumu yazı dilinden daha

ileri bir derecede olup gerek Türkçe kelimelerde, gerekse yabancı kaynaklı kelimelerde u > i değişmesi yaygın olarak kendini gösterir: başçavış (46-2), çapıtları (29-1), çavış (34-3), çıbıklar (5-20), davıl (25-1), çabığını "kabuğunu" (64-15), çarpız "karpuz" (29-17), çavın "kavun" (61-23), çavırığ "kavururuz" (29-17), çavısdığ "kavuştuk" (60-19), çamırı "hamuru" (68-8), mihtar "muhtar" (23-24), tabır "tabur" (74-8), taviğ "tavuk" (58-24), yağmır "yağmur" (7-4).

u > i değişmesi

Yöre ağızında şu kelimelerde görülen bir değişmedir: Cimo "Cuma" (41-22), çebil "kabul" (19-14), çomşıyı "komşuyu" (64-14).

5. Geniş Ünlülerin daralması

e > e değişmesi

Anadolu ağızlarının çoğunda görülen bu değişme yöre ağızında da sıkça geçmekte olup, çoğu kelimenin eski biçiminin i'li oluşundan kaynaklanmaktadır: annemin (24-5), beceri (13-4), beli (45-3), besler (4-20), beş (1-16), bey (37-15), beyaz (12-20), birşe "birşey" (79-24), çeyizini (72-15), derim (44-15), yer (4-17), yedi (2-4), yeñi (32-19), yerine (35-8).

e > ı değişmesi

Yöre ağızında az sayıda kelimeye görülür: işgiya "eşkiya" (76-7), Pıgemma'ne "Peygamber'ne" (36-1).

e > i değişmesi

Yöre ağızında daha çok y'nin inceltici etkisiyle birkaç

kelimede görülür: biraber "beraber" (66-5), ciddiñe "ceddine" (43-8), hemin "hemen" (18-11), yimesi "yemesi" (5-22), yimegleri "yemekleri" (71-18), yinir "yenir" (12-7).

e > ü değışmesi

Yöre ağızında hece erimesiyle bir kelimedede görülür: böcũ "böcegi" (6-1).

o > i değışmesi

Yöre ağızında, ender karşılaşılan bir ünlü değışmesidir: şiferine "şoförüne" (50-17).

o > e değışmesi

Yöre ağızında şu kelimedede görülür: moter (56-16), motercuya (28-9).

o > u değışmesi

Yöre ağızında, daha çok yabancı kaynaklı kelimelerde geçmekte olup küçük ünlü uyumunun tipik bir örneğini oluşturur: doğtur (19-25), foturafımızı (22-11), ğontrula "kontrola" (42-9), ley[^]mun "limon" (67-26), motur (28-3), sufruya "sofraya" (67-7).

ö > e > i değışmesi

Yöre ağızında şu kelimedede görülür: pateslerle "batözlerle" (63-16), patise "batöze" (6-19).

6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

i > a değışmesi

Yöre ağızında yabancı kaynaklı şu iki kelimedede geçer: cağallar (71-14), Şahan "Şahin" (47-24).

i > e > 'e > ė > ë > ē > a değişmesi

Yöre ağzında hem yabancı kaynaklı, hem de Türkçe kelimelerde oldukça sık görölen bir değişmedir: 'ehtarı "ihtarı" (75-22), 'ehya "ihya" (3-15), 'ehteyacımız "ihtiyacımız" (61-4), 'ehtibar "itibar" (55-14), eyi (10-11), eyite "iyice" (51-19), f_elan (2-12), geydiñ (31-7), ge_etdim (52-3), k_ennen "kinle" (27-9), ofe_ese "ofise" (10-7), pek_e "pekiyi" (64-13), t_esbeñ "tesbih" (69-5).

u > e değişmesi

Yöre ağzında tipik bir aykırılaşma özelliği olup şu kelimelerde görölmektedir: mehtac (56-7), eğraşamazdığ (19-9), elan "ulan" (42-10), reñlarına (4-6), şe "şu" (15-15), yeñarı (50-20), yorem "yavrum" 51-6).

u > ö değişmesi

Arapça asıllı bir kelimedede görölür: ðödüt "hudut" (17-20)

ü > ö değişmesi

Yöre ağzında Türkçe ve yabancı asıllı kelimelerde çok görölen bir değişmedir: böyür (8-6), böyüğler (47-4), ðökümet (19-18), ðörmet (42-20), Hösen "Hüseyn" (30-13)

şu kelimedede ise eski biçim korunmuştur: gözel (40-24).

B. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1. Tonlulaşma

Tonlulaşma, tonsuz ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonlu seslere dönüşmesidir. Yöre ağzında şu değişmelerle karşılaşılmaktadır:

k > ğ deġişmesi

Yöre ağızında gerek kelime başında, gerek kelime ortasında olsun en çok görülen ses deġişmelerinden bir tanesidir. Yazı dilinde kelime sonunda b, c, d, g, seslerinin bulunmamasına karşın yöre ağızında bu kurala uyulmaz: ğabıġını (64-15), ğadınlar (30-22), ğaçar (1-18), ğaranlıġ (38-7), ğarpız (29-17), aġdarır (6-25), Anġara (80-17), baġdıġı "baktık ki" (79-1), baġcılıġla (5-18), baġası (19-14), bıyıġları (48-9), aġarıġ (31-20), aġlıġ (18-14), alacaġ (27-16).

k > g deġişmesi

Yöre ağızında daha çok kelime sonlarında görülür ve kalıcı olduğundan çekim sırasında deġişikliğe uğramaz: 'akrebeyig (48-16), 'asgerden (13-4), becerigli (14-22), begcinin (81-1), böyüg (23-6), ceng (23-12).

Kelime başında: ġendi (8-5), ġenni (50-22), ġişi (46-1).

ġ > c deġişmesi

Yöre ağızında şu kelimelerde bu deġişme görülür: begciyi (81-3), çeyizini (72-15), cılbadiyo (51-22), cıblaġdı (29-12) cizmiyi (48-8), ġifcinin (10-11), dabancayı (77-26), esdiġce (63-25), mehtac (56-17).

t > d deġişmesi

Yöre ağızında, diġer Anadolu ağızlarında olduğu gibi ileri derecede bir t>d deġişmesi görülür. Yazı dilinde tonlulaşmadan kalmış ince, kalın, düz, yuvarlak sıradan bir çok kelimedede bu deġişmeye rastlanır: 'adeddi (27-25), aňladıyo (46-12), akdarıġ (66-10), aşı (57-16), avrad (55-10),

babayıddı (48-10), birikdirme (2-13), bitdi (11-1), Ceridlermiş (40-22), cıblağdı (29-12).

Kelime başında: dağar "takar" (61-14), dana "tane" (11-16), daşlar (64-14), darğın (70-15), daşırığ "taşırız" (10-14), davşannan "tavşanla" (58-25), depiye (57-17), dıkağlar "tıkalarlar" (27-13).

p > b değışmesi

Yöre ağızında, kelime başında, daha çok eski ve asli biçimlerin korunduğı görülür: barmağ "parmak" (29-21), bazarla "pazarlığa" (11-15), bekmezcisini (75-15), bişör "bişiyor" (69-13).

Kelime sonunda genellikle öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan bağ-fiil eki p, b olur: atıb (81-2), ayrılıb (57-25), başlayıb (77-23).

Yazı dilinde, alınma sözcüklerin sonundaki tonsuz p sesi de tonlularak b olur: 'Anteb (49-9), 'Arab (44-18), cegab (41-3).

f > v değışmesi

Yöre ağızında, daha çok kelime ortasındaki f'ler tonlularak v olur. Az görülen bir ses değışmesi olayıdır: Mısta²va'nın (57-11).

Su kelime de ise eski biçim korunmuştur: uvağ "ufak" (52-6).

s > z değışmesi

Az rastlanan bir tonlulaşma olayıdır: nüfuz "nüfus" (13-17), tezisatı (80-4).

2. Tonsuzlaşma

Tonlu ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonsuz ünsüzlere dönüşmeleri olayı olup yoremiz ağızında tonlulaşma kadar yaygın değildir:

c > ç değişmesi

Bu değişim kendini bağ-fiil eki -ınca, -ince ekinde gösterir. Ayrıca düz a ünlüsü, dar ı ünlüsüne dönüşür. Sadece bir kelimedede isimden isim yapan + cı eki tonsuzlaşarak + çı olur: başlayınç (43-19), gıhınç "gıkınca" (15-7), gazanınç (60-10), gınaç (11-19).

g > ğ değişmesi

Bu değişim şu bir kaç kelimedede görülür: azgın (43-6), bulğur (4-15), çalgısı (15-5).

g > k değişmesi

Bir kelimedede, aslı şeklin korunması biçiminde, görülür: kölgesine (57-21).

h > k değişmesi

Bir kelimedede ünlü daralmasıyla birlikte görülür: miktar "muhtar" (27-7). Aynı kelime metinlerde "mihtar" biçiminde de geçer.

z > s değişmesi

Az rastlanan bir ünsüz değişimidir: İngilizler (46-8), yüssüg (11-14).

3. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin (b,c,g,d,g,ğ,k,ķ,p,t) sürekli ünsüz (f,g,h,ħ,j,l,m,n,n,r,s,ş,v,y,z) haline gelmesi olayına denir.

g > g değişmesi

Seyrek görülen bir nsz değişmesi olup metinlerimizde sadece bir kelimedede görülür: burđulu (55-9).

k > ħ değişmesi

Yöre ağzında en yaygın sreklileşme olayıdır. Kelime ortasında ve kelime sonundaki k ünsüzlerinin ħ olması Anadolu ağızlarında olduğu gibi yöre ağzında da kaideleşmiş durumdadır: ağıyo (79-23), ağşamnan (12-12), arđıya (12-16), arđadařım (44-4), bağıyo (16-26), baçalım (2-7), gıĥ (50-20) ħoĥdu (19-3), ħaymaĥamı (81-19), soĥallar (12-7).

k > g değişmesi

Bu sreklileşme olayına daha ħok iki ünlü arasında kalan k'ların g olmasında karşılaşılır: Amarıĝa'dan (19-13), doĝuzdan "dokuzdan" (17-15), ĝalĝan "kalkan" (41-8), ĝoĝ (22-24).

k > ħ değişmesi

Bu değişme, bađlaĝ "ki" eki ve sıfat-fiil "-ken" ekinden grlmektedir. Her iki ek de ünlü uyumuna uyarak kalın sırada kelimelere gelmektedir: bađdıĝı (79-1), baĥarĥan (18-8), burdaĥan (14-1).

k < v > w değişmesi

Bir kelimedede ĝift dudak v (w) si olarak kendini gösterir gwden (5-9).

c > j değişmesi

Yalnızca bir kelimedede görülür: Dijle (74-14).

g > ş değişmesi

özellikle, hece sonunda görülen, yaygın bir ünsüz değişmesidir: aşdıñız "aştınız" (64-24), aşlarını "aşlarını" (16-8), genşligde (38-9), geşdi (2-8), ğaş "kaş" (93-1), ğaşdıñ "kaştın" (29-2).

g > j değişmesi

Kapalı hecelerde görülen seyrek bir ünsüz değişmesidir: ajdı "aç idi" (29-12), arajları (60-13).

t > d değişmesi

Yöre ağzında, yaygın bir ünsüz değişimi olayı olup isim fiilinin çekiminde veya öğrenilen geçmiş zaman eki olarak tonsuz ünsüzle biten fiilere eklendiğinde ünsüz uyumuna neden olmaktadır: 'adeddi (27-25), añladıyo (46-12), aşdı (57-16), avrad (55-10), bitdi (11-1), cıblağdı (29-12), dağar "takar" (61-14),

p > f değişmesi

Az görülen bir değişmedir: tırfan "tırpan" (10-20).

4. Süreksizlik

Sürekli ünsüzlerin (f,g,h,ğ,j,l,m,n,n,r,s,s,v,y,z), süreksiz ünsüzler (b,c,ç,d,g,ğ,k,k,p,t) haline gelmesine, süreksizleşme, diyoruz. Çok az görülen bir ünsüz değişmesidir

j > c değişmesi

Yabancı asıllı bir kelimedede görülür: candarmalar (78-9).

6. Sürekli ünsüzler Arasındaki Değişmeler

f > v değişmesi

Az sayıda kelimedede görülen bir ünsüz değişmesidir:

Mısta²vâ'nın (57-11), uvağ (52-6) kelimesinde ise eski biçim korunmuştur.

ğ > ñ değişmesi

Yöre ağızında, bir kelimenin değişik iki biçiminde bu ünsüz değişmesine tesadüf edilir: deñiŝdi (20-3), deñiŝiklik (4-18).

g > y > ŷ değişmesi

Yöre ağızında, tespit ettiğimiz metinlerde bu ünsüz değişmesine kelime köklerinde rastlanır: beyenmem (25-7), deymez mi (37-4), deyil (76-3), deyneg (43-17), dü²yünden (1-15), e²yer "eger" (2-6), eyence (2-26), yeyin "yegin" (2-26).

h > ħ değişmesi

Bu değişme daha çok alınma kelimelerde görülür. Türkçe kelimelerde sonradan ortaya çıkmış olup teleffuzu oldukça zordur: aħlağı (72-1), Allaħ (36-10), daħa (6-19), daħilinde (71-14), söħüre (3-12).

h > ħ değişmesi

Aslı şekillerin korunması ve teleffuz kolaylığı nedeniyle, yöre ağızında, bu değişim daha yaygındır: baħşalarımız (27-26), baħşış (26-11), ceħhana (47-8), miħtarın (23-20), noħutlu (69-9).

l > n değişmesi

Eklesen ile edatındaki l ünsüzü yöre ağızında genellikle n'ye dönüşmüştür: yannadı "yanladı" (58-12), anañnan "ananla" (25-4). onna "onunla" (62-15).

Bir kelimedede, kelime başında bu ünsüz değişmesi görülür: nahnayı "lahanayı" (66-13).

n > l değişmesi

Bu ünsüz değişmesi şu iki kelimedede görülür:löbad (46-15) filcan "fincan" (72-23).

n > ñ değişmesi

Genzel bir ünsüz olan ñ ünsüzü, yöre ağzında eski biçimiyle yaşamakta olup yazı dilinde n'li bütün biçimler aşağı yukarı ñ biçimindedir. Gerek kelime köklerinde, gerek ilgi halinde, ikinci şahıs iyelik eki ve fiillerin çekimli şekillerindeki 2. şahıs eklerinde ET.'deki gibi devam etmektedir: açañ "açarsın" (71-80), aday mısıñız (14-7), alıñ "alıyorsun" (16-13), añlıyoğ "anlıyoruz" (46-13), atıñı (43-4) babañ (37-17), baña (37-17), beñizli (48-8), Deñizli'nin (13-25), diñlöm "dinliyorum" (48-15), gönüllendim (55-15).

n > y değişmesi

önemli bir ünsüz değişmesi olmayıp bir kelimedede görülür: öyüne "önüne" (41-9).

r > l değişmesi

Diğer bazı ağızlarda olduğu gibi yöre ağzında da görülen bu değişme, titreyici r ünsüzünün tekrardan kurtulması ve düşmesini önlemek için baş vurulan bir yoldur: kelle "kere" (71-22), tekraldan "tekrardan" (12-16), zereli "zararı" (16-26).

s > ş değişmesi

Bir kelimenin iki değişik biçiminde görülen önemsiz bir

ünsüz olayıdır: herkeşin "herkesin" (19-21), herkiş "herkes" (71-7).

v > g değişmesi

Alınma bir kelimedede ve Türkçe bir kelimedede düşme noktasında görülür: cegab (41-3), dögerig "döveriz" (67-2).

v > w değişmesi

Yöre ağızında v ünsüzünün çift dudak w'sine dönüşmesi seyrek görülse de belli kelimelerde kendini iyice hissettirir dövmeliğ "dövmeliyiz" (64-15), döwüldü (64-16), döwletin (9-5).

v > y değişmesi

Yöre ağızının karakteristik bir özelliği olup yaygınlık eğilimindedir: döyeller (69-10), döyüşür (28-22), öymeye (56-1), tiyegini "tevegini" (8-9).

z > s değişmesi

Bir kaç kelimedede görülen önemsiz bir ünsüz değişmesidir: İngilizler "İngilizler" (46-8), yüssüg "yüzük" (11-14).

III. SES OLAYLARI

A. Benzeşme

Bir dil birliğinde yan yana gelen veya aralıklı olarak bir arada bulunan iki sesteki birinin diğerini etkilediği, onu kendisine benzettiği; böylece iki sesin birbirine benzeştiği görülür. Yöre ağızında karışılan benzeşmeler şunlardır:

1. İlerleyici Benzeşme

Bir kelime içinde bulunan iki ünsüzden birincisinin ikinciyi kendisine benzetmesi olayıdır: 'ammisi (48-16),

genni "kendi" (50-22), hırhız (74-13), imteheme "imtihana" (14-17), unnuğ "unluk" (64-11), zemmil mi (6-26), zumma (64-5)

2. Gerileyici Benzeşme

Bir kelime içinde yan yana bulunan iki ünsüzden, ikincisinin birinci ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır: 'ammara "ambara" (64-9), atollar "atıyorlar" (32-21), atallar "atarlar" (6-21), bakâllar "bakarlar" (27-4), birağolları "bırakıyorlar" (33-22), bineller "binerler" (1-9), yannadı "yanladı" (58-12).

B. Ünsüz Türemesi

Yöre ağzından kelime başında; daha çok kelime ortasında olmak üzere y, n, ñ, ħ, k seslerinin türediği görülür:

y türemesi

y türemesi, yöre ağzında, daha çok alınma kelimelerde ünlü çatışmasını önlemek için, kelime ortasında; az sayıda kelime ise kelime başında görülür: ayit (18-23), 'aylesine "ailesine" (4-13), Çebraýıl (36-3), dayim "daima" (48-13), Ezrayil (53-13), reyisi (40-2), Siyirt'de (74-5), deylüb "dolap" (55-9), yesirden "esirden" (19-10), yırağ "ırak" (26-9).

n, ñ türemesi

Yöre ağzında şu kelimelerde görülür: ikindinden (44-20), mencilis (40-26), bileñzig (1-15).

ħ türemesi

ħ türemesi, yalnızca bir kelimeye görülür: ħavlusunda "avlusunda" (27-19).

k türemesi

k türemesi az görülen bir ses olayı olup bir kelimedede geçer: şimdik (18-15).

C. Yer Değiştirme

Bir dil birliğinde yan yana bulunan iki sesin yer değiştirmesi olayıdır. Belirli kelimelerde görülür: cılbadiyo (51-22), torpānda "topragında" (19-20), zerheler "zahireler" (64-21), eşgisi (4-11), eşgili (31-22).

Ç. Ünsüz Düşmesi

Bir kelimedede bazan bir ünsüz düşer. Buna ünsüz düşmesi, diyoruz. Yöre ağızında g,y,h,k,k,r,t,f,v,l ünsüzlerin düştüğü görülür.

g düşmesi

g ünsüzü yöre ağızında genellikle düşme eğilimindedir. Gerek kelime köklerinde, gerek yapım eki (+lik)'te ve gelecek zaman eki (-acak)'ta düşerken kendinden sonra gelen ünlü de düşerek hem ünlü çatışmasını önlemiş olur, hem de ünlü uzamasına neden olur: 'am "ağam" (47-11), asgerlîmizi (14-26), aşâsı "aşâğısı" (49-2), bâyâ "bayâğı" (16-19), bēndi "begendi" (39-18), bildîmiz "bildigimiz" (18-18), çubûmuznan "çubugumuzla" (22-14), dēl "değil" (23-2), dērmenleri "degirmenleri" (64-18) dūn "dügün" (25-16), ēr "eger" (27-20).

y düşmesi

y düşmesi, yöre ağızında şimdiki zaman fiil çekiminde bazan düşer ve ünlü uzamasına neden olur. Diğer kelimelerde ise düşme nedeni bir kurala bağlanamaz: atōr "atıyor" (33-5),

birşē (28-19), bozōr "bozuyor" (34-12), bōle "böyle" (31-20), bölünō "bölünüyor" (40-7), buğda (10-7), ğıhōlar "gıkıyorlar" (80-18), ēle "öyle" (12-6), güvēnin "göveyinin" (26-23), hadi "haydi" (31-22), kō! "koy!" (33-9), öle "öyle" (80-24), sōler "söyler" (27-12), sıh "seyh" (74-2).

h düşmesi

Bu ses olayıyla daha çok alınma kelimelerde karşılaşılr 'Acarlılar (50-15), Allān "Allahın" (51-4), dā "daha" (57-23), Memed (56-3), vallā (13-26).

k,ķ düşmesi

Gelecek zaman (-ecek) ekindeki k sesi genellikle düşer. Ek de (-ici) biçimini alır. ķ ünsüzü bir kelimenin sonunda düşer: gidici "gidecek" (23-20), yūsek "yüksek" (47-16), anca "ancak" (48-10).

r düşmesi

r sesi, yöre ağzında şimdiki zaman fiil çekiminde genellikle düşer: açılmıyo (5-23), aħıyō (79-23), añladıyo (46-13), atōñ "atıyorsun" (31-7), ğıhō "gıkıyor" (50-20), soña "sonra" (47-21).

t düşmesi

t düşmesi, ender görülen; daha çok alınma kelimelerde ortaya çıkan bir ünsüz olayıdır: zire'ciydig "ziraatçıydık" (60-5), terörüs (74-17), üs "üst" (51-9).

f düşmesi

Bir kaç kelimedede bu ses olayıyla karşılaşılr: ğüt "gift" (80-6), sēr "sefer" (2-15), yuķa "yufka" (31-20).

v düşmesi

Asılları çift ünsüzlü iki kelimedede ünsüz çatışmasını gidermek için; bir kelimedede söyleyiş güçlüğüne önlemek için düştüğü görülür: *güvatlıca* (61-15), *güvet* (3-13), *töbe* "tövbe" (76-3).

l düşmesi

l düşmesi olayına daha çok köklerinde çift ünsüz bulunan kelimelerde rastlanır: *beki* "belki" (81-9), *ğakdı* "kaktı" (35-23), *nası* "nasıl" (24-4).

D. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

Çok heceli bazı kelimeler isim işletme eklerini aldıkları zaman vurgusuz olan orta hece ünlüsü düşer. Bu ses olayına yöre ağızında da rastlanır: *fikrimi* (58-15), *ha'kçeti* "hakikati" (19-20), *ğalannı* "kalanını" (64-9), *ğurbiye* "kurabiye" (70-9), *perşanlın* "perişanlığı" (60-3), *ğomtan* (79-14), *ömrümüz* (60-4).

E. Orta Hece Ünlüsünün Daralması

Sonu ünlü ile biten kelimelere isim işletme eklerinden yönelme durum eki (+ a,+ e) gelince, araya giren yardımcı ünsüz y sesi genellikle düz (+ a,+ e) ünlüsünü daraltmaktadır. Ayrıca fiilden fiil türetme olumsuzluk eki (-ma,-me-) ve isimden fiil türetme eki (+la-,-le-) eklerinin ünlüleri de daralmaktadır: *ağıya* "ağaya" (54-5), *ağıya* (52-7), *almıya* (15-17), *arabıya* (12-9), *aşmıya* (78-14), *bilmiyen* (27-9), *depiye* "tepeye" (57-15), *ğalmıyağ* "kalmayalım" (67-20).

F. Ünlü Birleşmesi

Bazı dil birliklerinde yan yana gelen ünlüler kaynaşarak bir tek ünlü oluştururlar. Bu ünlü bazan önceki, bazan sonraki gibi olur. Yazı dilinde de görülen bu ünlü olayına yöre ağızında da rastlanmaktadır. Daha çok ne ile asıl ve et-, eyle-, ol- fiillerinin birleşmesi sonucunda görülür: anlatamisiñ "anlatamıyorsun" (17-2), neṭdi (50-4), nolur (16-18), nilemeli (57-4), nası "nasıl" (24-4).

G. Ünlü Türemesi

Dilimizde kelime kökünde ünsüz ikileşmesi olmadığı için daha çok alınma kelimelerde görülen bu olay, yöre ağızında iki ünsüz arasında bir ünlü türeyerek önlenir. Bazan da alınma sözcüklerin başına ünlü gelerek kelime Türkçeleşir: etirafa (41-2), Fıransız (21-18), heziret (5-7), halaka halaka "halka halka" (67-22), kilometire (21-17), petirol (75-12), yalañız (12-6), Urum'da "Rum'da" (42-24).

G. Hece Erimesi

Bir kelimedeki arka arkaya gelen hecelerden birinin bazan eriyip düşmesi olayıdır. Yöre ağızında sık saptılan bir durumdur: aḳdarig̃ "aktarıyoruz" (66-10), bişirig̃ "pişiriyoruz" (68-6), çekig̃ "çekiyor" (63-15), getir "getiriyor" (6-11), istim "istiyorum" (11-11), ya "yahu" (17-10).

H. Ünsüz İkileşmesi

bir dil birliğinde, bir ünsüzün yinelenmesi olayıdır. Sınırlı sayıda kelimelerde görülür: çakḳır çukḳur (30-9), deḳke "dakika" (5-11), küttügü (9-10), nassı "nasıl" (24-4),

sekkiz (24-17), sekşeli "sakalı" (24-6), yüssüg (11-14).

I. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Bazı alınma kelimelerde yan yana bulunan ikiz ünsüzlerin yöre ağzında tekleştiği görülür: ama (15-10), evel (3-8), ğuvatlıca (61-15), ğuvet (3-13), haķın (5-9).

1. Uzun Ünlülerin Normalleşmesi

Aslında uzun ünlü olan bazı Arapça ve Farsça kelimelerdeki ünlülerin kısalarak normalleşmesidir. Yöre ağzında yaygın bir durum gösterir: 'acemilig < 'acemî (14-13), 'acebe < 'acebâ (6-20), 'adet < 'âdet (71-12), 'adi < 'âdî (25-20), 'arazim < 'ârazi (43-3), bazara < bāzâr (11-3), cahil < cāhil (36-20), siyeħse < siyāh (31-10).

IV. UYUM

A. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu bir sözcükteki ünlülerin türlü bakımlarından birbirine uymasıdır. Kökte veya eklerde sözcüğün ünlüleri arasındaki benzerliktir. Ünlü uyumunu iki bölüme ayırarak inceleyeceğiz:

a) Kalınlık - İncelik Uyumu (Dil benzeşmesi)

b) Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu (Dudak benzeşmesi)

Dilimizde, bir çok dilden ayrı olarak, ünlü uyumunun önemli bir yeri vardır. Yöre ağzında, gerek kalınlık-ıncelik, gerekse düzlük-yuvarlaklık uyumu oldukça sağlamdır. Yazı dilinde kullanılan alınma kelimelerde bile uyum tamdır.

a) Kalınlık - İncelik Uyumu

Yöre ağzında, alınma kelimelerin çoğunda bu uyum tamdır. Kalınlaşma yönünden

ala < elâ (38-1), aramız < arazi (61-12), atas < ates (50-3), baharhan < bakarken (76-19), baktılarhı < baktılar ki (42-20), barabar < beraber (9-11), beyannaması < beyannamesi (22-23), burdahān < burdayken (14-11), cahallar < cahiller (71-14), camiya < camiye (69-17), gıharhan < gıkarken (13-12) dayma < daima (7-4), duşmanı < düşmanı (33-15), ğardaş < kardeş (35-11), ğıyafatını < kıyafetini (31-6), ğańısının < hangisinin (52-21), ğanasını < hanesini (41-15), ığıyalar < eşkıyalar (76-7).

İncelme yönünden

Bereber < beraber (40-4), birezi < birazı (14-15), bismilleh < bismillāh (61-16), cenezeyi < cenazeyi (81-5), de'fe < defa (14-21), dekke < dakika (5-11), diĳket < dikkat (27-4), dünyede < dünyada (16-5), 'ecemiyim < acemiyim (56-19) edi < ediyor (11-14), eses < esas (14-1), fe'tehe < fatiha (4-5), Fetteh < Fettah (39-8), gidışetimiz < gidışatımız (8-1) ğerenfil < karanfil (70-15), ğeziler < gaziler (38-5), ğeber < haber (77-19), Ħemid < Hamit (57-2), mezeri < mezarı (47-3).

Kalınlık - İncelik Uyumsuzluğu

Yöre ağzında, Gaziantep'e yakın köylerde şimdiki zaman fiil çekiminde bir i'leşme göze çarpar. Bu da kalın sıralı kelimelerde uyumsuzluğa neden olur. Ayrıca alınma kelimelerin

bazılarında da uyumsuzluk ortaya çıkar: durisiñiz < duruyorsunuz (64-24), aliñ < alıyorsun (16-13), anlatamisiñ < anlatamıyorsun (17-2), bañim < bakayım (16-10), ğan'et < kanaat (79-8), 'abe < aba (30-18), 'acebe < acaba (6-20), 'akrebeyig < akrabayız (48-16), 'ayer < ayar (62-21), ba'zi < bazı (4-19), du'eleşirsiñ < dualaşırsın (12-5).

b) Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu

Batı Türkçesi'nde, düzlük-yuvarlaklık uyumu düzleşme yönünden gelişmiş olup, düz ünlülerden sonra ancak düz ünlüler gelebilir. Yuvarlak ünlülerden sonra ise, ya dar-yuvarlak, ya da düz-geniş ünlüler gelir. Yöre ağızında düzlük-yuvarlaklık uyumu yazı dilimizde daha ileri bir aşamdadır: başgavış < başgavuş (46-2), ğapıtları < ğaputları (29-1), davıl < davul (25-1), doğdursuzluğdan < doktorsuzluktan (17-13), doktur < doktor (19-25), fasılya < fasulye (4-14), ğabıgını < kabugunu (64-15), ğarpız < karpuz (29-17), ğavın < kavun (61-23), ğavırığ < kavururuz (68-10), ğavısdığ < kavuştuk (60-19), ğebil < kabul (68-10), ğamırı < hamuru (68-8).

B. Ünsüz Uyumu

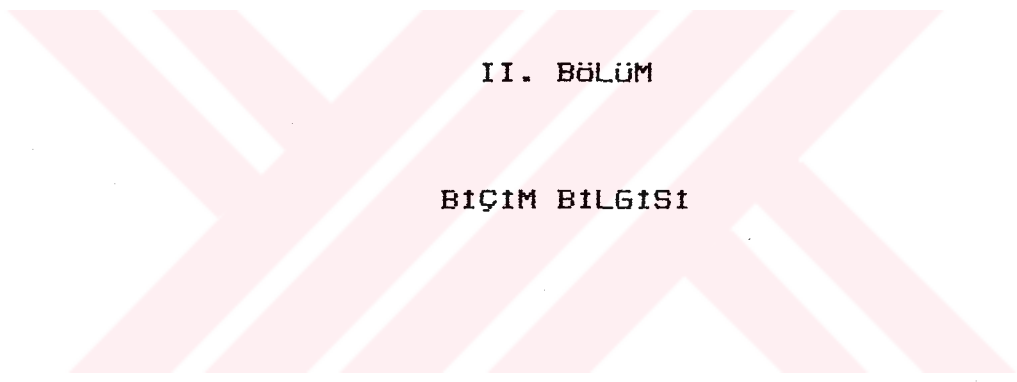
Kelimelerde yan yana gelen ünsüzlerin tonlu - tonsuzluk bakımından uygunluk göstermesi olayıdır. Yazı dilimizde ünsüz uyumu gelişimini tamamlamıştır. Yöre ağızında ise daha çok tonlulaşma yönünde bir eğilim göze çarpar. Bu da ünsüz uyumunun bozulmasına yol açar: ağdarır (6-25), añaşdılar (22-10), 'asgerim (43-1), aşdıñız "açtınız" (64-24),

batgınlarını (16-9), bitdi (11-1), bogazlatdım (57-23), dağdı (35-26), eşde "işte" (11-5), etdiñ (54-9), isderse (27-25).

C. Ünlü - Ünsüz Uyumu

Bazı Türkçe kelimelerde ünlüler ile ünsüzler arasında görülen uyumdur. ön damak ünsüzleri olan (g,k,l,r,y) ön, yani ince ünlüler; arka damak ünsüzleri olan (ğ,ğ,k,l) art, yani kalın ünlülerle bir arada bulunurlar.

Yöre ağızında yer yer ünlü-ünsüz-uyumsuzluğuyla karşılaştığı görülür: ğebehetim (33-20), ğebil (11-4), ğedrimize "kaderimize" (61-7), ğerenfil (70-15), dekke (5-11) dikket (27-4), ğeziler "gaziler" (38-5).

II. BÖLÜM

BİÇİM BİLGİSİ

A. İSİMLER

TÜRETME (YAPIM) EKLERİ

Yapım ekleri, kelime kök ya da gövdelerine eklenerek yeni anlamda kelime türeten eklerdir.

Kilis ilçe merkezi ve merkeze bağlı köy ağızlarında, yazı dilimizde olduğu gibi bütün yapım eklerini görmek mümkündür. Yalnız, bazı ekler yazı dilimizdeki biçimleriyle kullanıldıkları halde, bazıları ses değişmelerine uğrayarak yörenin ağız özelliğini oluşturmuşlardır.

Yöre ağızında tespit edebildiğimiz başlıca yapım ekleri şunlardır:

1. İsimden İsim Türeten Ekler

+lık, +lik, +lük, +lığ, +lig, +lüg

Yöre ağızında, bu ekin, hem kalın, hem ince biçimleri görülmekle birlikte k, k ünsüzleri, g, ğ ünsüzlerine dönüşme eğilimindedir: ağığ (18-14), asgerlig (13-25), başlığ (11-12) buralığ (42-13), gıfğilig (60-6), çoğunluğnan (21-8), diplig (54-8), gözlüğüüz (17-8), ğarşığ (75-23), yağlığ "mendil" (26-20), bağcılık (5-18), deñişiklik (4-18), günlük (32-13).

+lı, +li, +lu, +lü

Bir sıfat yapım eki olan bu ek Türkiye Türkçesi'ndeki gibi yöre ağızında da ünlü uyumuna uyar: adlı (80-5), Anğaralı (80-17), Antakyalı (76-16), asılı (81-26), atlı (41-7), becerigli (14-22), datlı (27-23), Deñizli'nin (13-25), devamlı (15-18), doğumlu (71-1), elegli (11-2), eşli (1-6),

evli (27-2), görüşlü (39-11), köylünün (47-7).

+sız, +süz, +suz, +süz

+li ekinin olumsuzu olan bu ek, yöre ağzında da yazı dilinde olduğu gibi çok şekillidir: bağımsız (74-6), bakımsız (42-6), doğdursuzluğdan (17-3), gözlügsüz (17-8), yağsız (68-9), tedavısızlığdan (17-13), yamalıgsız (31-8).

+cı, +ci, +cu, +çı, +çi

İsimlerden meslek ve uğraşma ile ilgili isimler türeten bu ek, bazı örneklerimizde tonlu olması gerekirken tonsuzlaşmakta (ğınaçı / 11-19), bazı örneklerimizde ise tonsuz olması gerekirken (çifcinin / 10-19) tonlulaşmaktadır. Bir örnekte ise yuvarlak olması gerekirken düz ünlülü olmuştur (çapulcı / 74-18).

örnekler : avcılığ (57-2), bağcılığ (5-18), bekcinin (81-1), bekçiden (77-13), pekmezci (7-10), çapulcu (43-22), çifçilik (60-6), malcıyığ (42-14), savcı (80-10), yolcu (12-10).

+cığ

İsimlerden sevgi ve küçültme ifade eden isimler türeten bu ek "k" ünsüzü metnimizde çoğunlukla tonlulaşarak "ğ" olmaktadır: azıcığ (23-24), dağarcığları (80-8), galacığ (50-5), göcacığ (58-5).

+daş

İsimlerden eşlik ve ortaklık ifade eden kelimeler türeten bu ek yöre ağzında d'li ve kalın ünlülü olarak görülür. arğadaşın (25-13), ğardaşım (40-21),

vatandaş (60-12), yoldaşlığına (57-25).

+nci, +ncü

Sıra kavramlı sayı adları türetir. Yazı diline göre bir aykırılık yoktur: birinci (3-10), üçüncü (13-13), yedinci (7-15), yetmişincidi (36-12).

+er, +şer

İsimlerden üleştirme isimleri türetir: beşer (3-9), birer (4-3), dörder (72-21), ikişer (77-20), üçer (77-21), yüzer (78-12).

+câz

Küçültme, sevgi, acıma ifade eden isimlerden isim türeten "+cağız" ekinin hece erimesiyle ortaya çıkan biçimidir: adamcâz (63-3).

+ağ, +eg

Benzerlik anlamı taşıyan bu ek şu kelimelerde görülür: göleg (44-23), ortağ (19-26), topağ (80-8).

+ağ, +eg

Benzetme ve ilgi anlamlı sözcükler türeten bu ek bir örnekte görülür: gırağ (62-16).

+leyin

Yöre ağzında bir örnekte görülen bu ekin "e" si kapalı "e" biçimindedir: geceleyin (26-14).

+duruğ

Alet ismi yapan bu ek bir kelimeye geçer: boyunduruğ (52-17).

+gil

İlgi ifadeli isimler yapan bu ek metnimizde bir kelime de görölür: dezemgile (52-2).

2. İsimden Fiil Türeten Ekler

+la-, +le-, +na-

İsimlerden olma ve yapma anlamlı fiiller türetir. Bu ek yöremiz ağzında yalnız bir örnekte "+na-" biçimindedir: 'akıtlaşır (67-3), aňlarım (57-6), bağışlarız (4-7), bağlamalıyığ (62-12), bayramlaşır (4-2), bekliyodum (41-7), besler (4-20), boğazlatdım (57-23), çatlıcım (63-5), diñlöm (48-15), diñlenīdi (17-3), eňgelleşdirir (22-21), göñüllendim (55-15), ğarşılamaş (81-23), yannadı "yanladı" (58-12).

+al-, +el-, +l-

Daha çok sıfatlardan olma anlamlı fiiller türetir: azaldı (19-15), bolaldı (60-4), boşaldı (57-13), diñelō "dineliyor" (79-20), ğısalī (16-9), inceldi (60-14), sivrildirig (29-8).

+g-, +k-

Olma anlamlı fiiller türetir: birigdi (47-4), birikirig (66-13).

+a-, +e-

Bu ek de isimlerden olma ve yapma anlamlı fiiller türetir: benzer (61-4), yaşadığları (39-1).

+da-

Yansıma kelimelerde olma ve yapma anlamlı fiiller türetir. Metnimizde bir örnekte geçmektedir: ğımıldadīnan "kımıldanınca" (62-21).

3. Fiilden Isim Türeten Ekler

-mak, -mek

Fiillerden hareket isimleri türeten bu ekin "k,k̇" ünsüzleri yöremiz ağızında çoğu kez tonlularak "g,ğ" olur. Ayrıca ek kalıcı isimler de türetir: ekmeg (31-13), ğalkınmağ (8-2), yemeg (48-1), yemekleri (4-8), yimeg (27-15).

-ma, -me

Fiillerden fiil isimleri ve kalıcı isimler türetir: alğaçmıya (15-17), aşmıya (78-14), batırmamaya (27-4), biçm̄i "biçmeyi" (73-2), birikdirme (2-13), bitmiye (77-20), çıkması (79-11), dolma (4-10), dövmelerimiz (30-8), gevşeme (60-11), ğıyma (68-9), içmede (5-13), sağma (58-8), soyması (27-16), sürme (48-9), yolma (62-4).

-ış, -iş, -uş, -üş

Fiillerden kalıcı isimler ve fiil isimleri türetir. Yöre ağızında da yazı dilinde olduğu gibi çok şekillidir: atışa (76-5), dövüşe (53-8), gidişimiz (12-11), görüşümüzde (78-20) görüşlü (39-11), ğuruluşu (21-1), vuruşda (1-8).

-ı, -i, -u, -ü

Olan, yapan ve yapılan anlamlı fiilden isimler türeten bu ek yöre ağızında yazı dilinde olduğu gibi çok şekillidir: dolu (12-14), egiri (44-20), ğorğusundan (77-15), k̇orğum (37-15), ölü (50-18), soğuda "dibek" (69-10), sürüye (54-18), toplu (7-14), yazısı (57-8).

-g, -ğ, -(ı)ğ, -(i)g, -(u)ğ, -(i)k, -(u)k̇, -(ü)k

Yöre ağızında, ekin "k,k̇" ünsüzleri genellikle "g,ğ"

biçimindedir: bozuk (44-7), bölüg (13-13), böyüg (23-6), büyük (2-25), buçuğ (30-7), dayanıglı (16-15), değişigli (15-23), değişiklig (8-16), depignen "tekmeyle" (29-5), depiknen (1-18) deliglerini (65-2), elegli (11-2), ğatığ (32-2), kesig (58-16) sıkışığ (13-21), yırağ (26-9), yuvarlağ (40-26).

-ğı, -gi, -ğu, -gü

Yöre ağzında çok şekilli olarak görülen bir fiilden isim yapma ekidir: ğalğısı (15-5), sergi (6-17), sorğu (33-3), süngüyü (51-23), vergi (22-21).

-ğın, -gin, -ğun, -gün

Daha çok tek heceli fiil gövdelerine gelerek isim türeten bu ek yöre ağzında dört şekliyle görülür: azğına (43-6), batğınlarını (16-9), bayğın (63-9), düzgün (28-11), ğızğın (43-8), kesgin (49-26), yorğun (43-21), yorğunluğ (17-4).

-(ı)m, -(i)m, -(u)m, -(ü)m

Yöre ağzında çok örnekli bir fiilden isim yapma ekidir: baķımsız (42-6), batımı (22-16), biçimimiz (63-18), bozumunda (65-9), dağıtım (13-20), doğumundan (22-16), dönüm (60-17), durumu (77-1), dürüm (32-4), ekim (61-20), görümcesi (77-4), kesimlerim (11-13), ölüm (39-14), seçim (21-13), toplumda (5-6), yaşamlarını (42-5).

-ağ, -eg

Yöre ağzında ekin ünsüzleri (-k, -k) tonlulaşarak (-g, -ğ) olur: pıçağdan (68-13), süzege (67-21), uçağda (78-74), yatağda (13-22).

-a, -e

Ulaş eki -a, -e'den geldiği anlaşılan bu ekin yöre ağzında örneği azdır: geçenin (62-20), göre (1-14), oyalyoğ (78-8), yaraladılar (76-11).

-ıcı, -ucu,

Yöre ağzında örneği az olup kalın ünlülüdür: doyurucu (25-24), kırıcı "budamcı" (28-10).

-tı

Daha çok -n'li fiil gövdelerine getirilen bu ekin yöre ağzında örneği azdır: yaşantılarını (16-6), yıkıntı (27-15), bağirtısında (80-23), toplantı (66-5).

-(i)n

Yöre ağzında geçen az örnekli bir fiilden isim yapma ekidir: ekinimiz (63-7), gelin (25-15).

-ğa

Derlediğimiz metinlerde tespit edebildiğim kadarıyla bir örnekte geçmektedir: dalgasında (60-16).

-t

Yöre ağzında yalnızca bir kelimedede görülen bir fiilden isim yapma ekidir: yogurdu (68-14).

-ğ

Dönüslü fiil gövdelerine gelen bu ekin yöre ağzında örneği azdır: gazanğ (18-9), sevinçli (4-20).

-em

Derlediğimiz metinlerde bir örnekte görülür: dönem (60-20).

4. Fiilden Fiil Türeten Ekler

-ma-, -me-

Fiillerden olumsuz fiiller türeten bu ek yöre ağzında, gekimlerin dışında pek değişmez: batırmamaya (27-4), beyenmem (25-7), bırakmam (32-12), bilmōñ "bilmiyorsun" (31-6), gıkmadılar (75-26), kesilmemesi (5-8).

-n-

Pasiflik ve meçhullük ifade eden bu ek yöre ağzında da yaygın olarak kullanılır: alınacak (8-7), aranmaz (34-14), bölünō "bölünüyor" (40-7), bulunīy "bulunuyor" (61-5), gekinirdig (24-3), deşiniyo "deşiniyor" (57-20), diñlenīdi (17-3), evlendim (25-14), gizlenmiş (76-1), görüneceg (15-13) isdendi (26-1).

-l-

Bu ek de pasiflik ve meçhullük bildiren bir ek olup yöre ağzında yaygındır: açıldı (22-12), anlatılır (5-8), atılınca (77-24), ayrılıp (57-25), binilir (30-11), bozuldu (34-14), gekilmeli (62-11), gözülmesin (61-15), duyulmuş (77-22), edildi (60-10), görülmemiş (37-8), gavrılır (70-5), kesildi (50-3), soyulmuş (81-4).

-ş-

Ortaklaşma ve oluş anlamlı fiillerden fiil türeten bu ek yöre ağzında da yaygın olarak kullanılır: anlaşdılar (22-10), bayramlaşır (4-2), dolaşdıĝ (75-17), dövüsür (28-23), eñgelledirir (22-21), gelişmiş (16-8), ĝarşılaşdıĝ (77-11), yetiştig (76-9).

-t- (-d-)

Fiillerden oldurma ve yaptırma anlamlı fiiller türeten bu faktitif eki, yöre ağzında geniş ölçüde kullanılır: aldirtmıyım (27-21), añladı²yö (46-12), añlatdı (42-16), batırtmamaya (27-4), boğazlatdım (57-23), çıkartmadı (48-8), dayatdı (78-17), istediyo (39-19), sivrildirig (29-8), söylediller (23-11).

-r-

Fiillerden oldurma, yaptırma anlamlı fiiller türetir: batırır (7-1), bişirir (23-24), düşürür (13-18).

-dır-, -dir-, -dur-

Oldurma ve yaptırma anlamlı fiiller türeten bu ek de yöre ağzında yaygın olarak kullanılır: aldirdiñ (57-26), basdırör "bastırıyor" (3-10), bildirdi (75-9), bişirdireg (31-21), doldurmuş (57-19), eñgellesdirir (22-21), soydurmüyüm (27-21).

-der-

Yöre ağzında az görülen bir fiilden fiil türeten faktitif ekidir: dönderirim (43-9), gönderi²yö (39-20).

-ar-

Bu da bir faktitif eki olup yöre ağzında şu kelimeye geçer: çıkardır (7-1).

-k-

İşlek olmayan bir fiilden fiil yapım eki olup yöre ağzında da az görülür: görükerek (12-7).

İSİM İŞLETME EKLERİ

a. Çokluk Ekleri

Çokluk eki isimlerin çokluk şeklini yapan isim işletme ekleridir. Yöre ağızında kullanılan çokluk ekleri de yazı dilinde olduğu gibi +lar, +ler'dir: âdetler (24-23), ağalar (17-17), Avşarlar (42-22), bayramlar (5-1), bizler (60-16), cahiller (26-6), çeteler (48-20), daşlar (64-14), fıkereler (50-13), gençler "gençler" (26-6), ğadınlar (30-22).

b. iyelik Ekleri

iyelik ekleri, ismin karşıladığı nesnenin kime ya da neye ait olduğu bildiren eklerdir. üçü tekil, üçü çoğul olmak üzere altı biçimi vardır.

+m

Teklik birinci kişi iyelik eki yazı dilinde olduğu gibi yöre ağızında da aynıdır: abim (37-11), ağlım (21-14), aĝam (53-19), aĝzımın (58-5), çenteme (57-24), dedem (21-13), ğanadım (38-8), ğardaşım (40-21).

+n

Teklik ikinci kişi iyelik eki, bugün yazı dilinde normal n'dir. Yöre ağızında ise diğer Anadolu ağızlarının bir çoğunda olduğu gibi nazal (ñ)'dir: abin (37-18), başın (57-26), cidden (43-8), cüzdanın (13-7), derdin (33-19), elin (12-6) gözün (16-25), ğafañ (79-21).

+ı, +i, +u, +ü, +sı, +si

Teklik üçüncü kişi iyelik ekleri yöre ağızında herhangi bir değişiklik göstermez. Yazı diliyle hemen hemen aynıdır:

'afarasını (64-6), ağzını (70-17), anası (11-6), arhasına (13-18), beğisi (76-2), börgüne (77-9), danası (52-6), dedesi (51-10), eşyası (72-23), çocuğu (52-6), dünü "dügünü" (76-6).

+mız, +miz, +muz, +müz

Çokluk birinci kişi iyelik eki de yöre ağzında, yazı dilinden pek farklı olmayıp çok şekilli olarak kullanılır: adetlerimiz (23-22), aramızda (58-3), bağlarımız (6-8), cercerlerimizi (63-2), daşımız (67-1), deynemiz (1-11), dönemlerimiz (61-6), eniştemiz (47-12), gördümüz (9-13), orucumuzu (3-15).

+ñız, +ñiz

Çokluk ikinci kişi iyelik eki yöre ağzında teklik ikinci kişide olduğu gibi nazal (ñ) ile dir: aklıñız (19-11), eliñiz (59-1), ikiñiz (76-11).

+ları, +leri

Çokluk üçüncü kişi iyelik eki, yöre ağzında, yazı dilindeki gibi olup iki şekillidir: adamlarını (77-25), ağızlarında (51-25), 'akrebeleri (72-19), bıyıqları (48-9), cenezeleri (79-9), gütleri (6-18), eşyaları (72-26).

c. Aitlik Eki

+ki, +hı

Aitlik eki, yöre ağzında da yazı dilinde olduğu gibi +ki olup tek şekillidir. Yani uyuma bağlı değildir. Ancak bir örnekte ek +hı biçiminde görülür: altdaki (28-9), benimki (43-22), bizimki (18-19), deminki (33-24), oradaki (19-7),

öteki (16-21), seninkini (29-9), taraftaki (20-10), yanındaki (33-20), zamanlıları (18-16).

ç. Durum Ekleri

ilgi durumu

+ın, +in, +un, +ün, +nın, +nin, +nun,

Yöre ağızında ilgi durumu eki hemen hemen yazı dilinde olduğu gibidir. Yalnız bir örnekte ekin n'si nazaldır: adamın (11-13), ağanın (18-20), ağaçların (29-7), ahırın (23-7), aşiretin (39-9), Avşarlar'ın (42-15), bağın (9-10), Bayram'ın (23-14), begcinin (81-1), buranın (41-10), gelin (1-7), getelerin (49-21), çukurun (24-14), Dadaloglu'nun (42-9), Denizli'nin (13-25), Doğu'nun (16-8), üzümün (7-13).

Yöre ağızında ilgi durumunun eksiz kullanımı da görülür: Antep toprağı (20-5).

Yaklaşma durumu

+a, +e

Yaklaşma durum eki de yazı dilinde olduğu gibi +a,+e dir. Eğer kelime bir ünlü ile bitiyorsa araya bağlayıcı ses olarak "y" ünsüzü girer: adama (11-10), ağıya (54-5), alta (79-16), arıya (12-16), ava (55-18), bahara (10-8), bize (2-8), buruya (1-8), karşıya (70-20), dağa (46-9), dërmene (64-17).

Bulunma durumu

+da, +de, +te

Bulunma durum ekleri de yöre ağızında hemen hemen yazı dilinde olduğu gibidir. Ancak ekin d'si tonsuzla biten kelime köklerine de gelse tonlu olarak kalmaya eğilimlidir. Çok az

örnekte ek t'lidir: adamda (14-20), ağaçlarda (8-11), arhada (34-14), bahar da 10-8), bizde (2-18), burada (54-1), dağda (7-18), daşda (67-2), dörtte (22-7).

Ayrılma (çıkma) durumu

+dan, +den, +tan, +ten, +de

Ayrılma durum ekinin de yöre ağzında, bulunma durum ekinde olduğu gibi d'li biçimi daha ağır basmaktadır. Yine +tan, +ten biçimi daha az görülmektedir. Bazı örneklerde ise ek "de" biçiminde ortaya çıkmaktadır: ağaçlardan (9-9), aışamdan (78-2), 'akrebelerinden (11-16), Allah'tan (6-6), Ameriğa'dan (19-13), arhadan (27-2), atlıdan (44-3), bizden (22-21), dağdan (44-3), daşdan (46-10), dinden (51-17), esgide "eskiden" (64-14), sebehten (16-20).

Yükleme durumu

+ı, +i, +u, +ü

Yükleme durum ekleri yazı dilinde olduğu gibi yöre ağzında da dört şekillidir. Kayda değer bir değişiklik söz konusu değildir: adamı (32-21), 'afarasını (64-6), ağacı (28-7), 'akrebelerini (72-12), 'alemi (36-19), arpiyî (31-15), bahçiyî (28-1), burüyü (34-10), cenezeyi (5-9), çukuru (24-12) daşı (3-4), dërmeni (64-18), duzu (67-26), gözü (6-3).

Vasıta ve beraberlik durumu

+la, +le, +nan, +nen, +na, +dan, +den

Yöre ağzında, Eski Türkçe'de yaygın olarak kullanılan +n instrumental eki yalnızca "gışın" (75-2) örneğinde geçmektedir. Yöre ağzında yaygın olarak kullanılan

instrumental ekleri ise "ile" edatının ekleşmiş biçimi olan +la, +le ve Azeri Türkçesi etkisiyle ve benzeşme yoluyla ortaya çıkan +nan, +nen ekleridir. Yöre ağzında dikkati çeken bir özellik de çıkma durumu ekleri +dan, +den'in instrumental eki fonksiyonuyla sıkça kullanılmasıdır: adamla (44-5), adamnan (39-19), adamlardan "adamlarla" (34-9), aḡşamnan (12-12), 'akrebelernen (12-4), anañnan (25-4), aḡşınnan (37-7), bağdan "bagla" (9-11), bağcılığla (5-18), bekçiden "bekçiyle" (77-13) birbiriyle (4-1), cercerden "cercerle" (30-8), davşannan "tavşanla" (58-25), depignen "tekmeyle" (29-5), ğatırla (18-8), onna "onunla" (62-15).

Eşitlik durumu

+ca, +ce, +ça, +çe, +te, +tene

Yöre ağzında eşitlik durum ekleri hemen hemen yazı dilinde olduğu gibidir. Ancak "eyi" kelimesine getirilen +te ve +tene ekleri ilginç bir ağız özelliği sergilemektedir: aylarca (22-25), ḡalınca (60-17), oraḡa "ora kadar" (12-20), böylece (1-15), eyite "iyice" (51-19), eyitene "iyice" (66-9)

Yön gösterme durumu

+arı, +eri, +ra

Yöre ağzında yön gösterme ekleri yazı dilindeki gibidir. önemli bir değişiklik göstermez: bura (10-13), dışarı (27,19) içeri (75-5), yoḡarı (1-20), yoḡarı (49-8), ora (12-18).

d. Soru Eki

mi?

Yöre ağzında soru ekinin kullanımı yazı dilinde olduğu

gibi çok şekillidir: adayı mısıñız? (14-7), asger misiñ? (13-2), emrinden midi? (14-2), Kerem miyim? (54-10), buldu mu? (6-20).

B. ZAMIRLER

Kişi, gösterme, soru, belirsizlik kavramları vererek, varlıkların yerine kullanılan kelimelere, zamir, denir.

Kilis merkez ilçe ve bağlı köylerin ağızlarının başlıca zamir türleri ve çekimleri aşağıdaki gibidir:

a. Kişi Zamirleri

Kişi zamirleri kişilerin yerini tutan zamirler olup altı biçimi vardır.

ben

Teklik birinci kişi zamiri yazı dilinde olduğu gibi "ben" dir. Çekimi aşağıdaki gibidir:

Yalın durum : ben (2-7)

İlgi durumu : benim (21-3), benimdir (37-5),

Yükleme durumu: beni (26-26)

Yaklaşma durumu: Yöre ağızında yaklaşma durumu değişik biçimlerde kullanılır: bē "bana" (33-20), baña (37-17), beñe "bana" (2-7), beñe (29-4).

Çıkma durumu : benden (61-18).

Vasıta ve beraberlik durumu : benimle (24-4).

sen

Teklik ikinci kişi zamiri, yöre ağızında, yazı dilinde olduğu gibi "sen" dir. Çekimi şöyledir:

İlgi durumu : seniñ (16-22), seniñkini (29-9).

Yükleme durumu : seni (12-9).

Yaklaşma durumu : Yöre ağızında yaklaşma durumu teklik birinci kişi zamirinde olduğu gibi çeşitlilik gösterir: sē "sana" (38-2), saña (17-1), señe (4-26).

Çıkma durumu : senden (37-14).

Vasıta ve beraberlik durumu : seniñlen (37-10).

o

Yöre ağızında, teklik üçüncü kişi zamiri yazı dilinde olduğu gibi "o" dur. Çekimi şöyledir:

Yalın durum : o (1-7), odur (18-3).

İlgi durumu : onun²uğun (4-20), onun (12-21).

Yükleme durumu : onu (2-23).

Yaklaşma durumu: ona (2-11), oña (47-3).

Bulunma durumu : onda (4-18).

Çıkma durumu : ondan (20-9).

Vasıta ve beraberlik durumu : onna "onunla" (62-15), onnan "onunla" (35-11), onunla (1-11).

biz

Çokluk birinci kişi zamiri, yöre ağızında, yazı dilinde olduğu gibi "biz" dir. Çekimi şöyledir:

Yalın durum : biz (2-8), bizler (60-16).

İlgi durumu : bizim (6-8).

Yükleme durumu : bizi (4-26).

Yaklaşma durumu: bize (2-8).

Bulunma durumu : bizde (2-18).

Çıkma durumu : bizden (22-21).

siz

Çokluk ikinci kişi zamiri, yöre ağızında yazı dilinde olduğu gibi "siz" olup çekimi şöyledir:

Yalın durum : siz (2-2), sizler (31-17).

İlgi durumu : siziñ (19-11).

Yükleme durumu : sizi (42-24).

Yaklaşma durumu: size (9-8).

Çıkma durumu : sizden (41-6).

onlar

Çokluk üçüncü kişi zamiri, yöre ağızında, yazı dilindeki gibi olup "onlar" dır. Çekimi şöyledir:

Yalın durum : onlar (3-2).

İlgi durumu : onların (7-12).

Yükleme durumu : onları (2-22).

Yaklaşma durumu: onlara (21-15).

Çıkma durumu : onlardan (15-6).

Vasıta ve beraberlik durumu : Burada tipik olan durum çıkma durum ekinin yöre ağızında instrumental eki olarak da kullanılmasıdır: onlardan "onlarla" (8-1).

Kişi Zamirlerinin Son Çekim Edatlarına Bağlanması

Yöre ağızında, kişi zamirleri, çoğunlukla ilgi durum eki olarak son çekim edatlarına bağlanırlar. Ender durumlarda ek almadan da son çekim edatlarına bağlandıkları görülür: onunla (1-11), onun²çuğun (4-20), onun için (18-18), benimle (24-4), onnan "onunla" (61-15).

b. Dönüslülük Zamirleri

Dönüslük zamirleri, kişi zamirlerinin anlam bakımından daha kuvvetliler olup yöre ağızında "kendi", "gendi" ve "genni" biçimleriyle ortaya çıkmaktadır.

kendi : kendiği (31-8).

gendi : gendi (8-5), gendiler (20-1), gendinin (18-23), gendilerin (19-18), gendiğini (16-15), gendine (18-23), gendisine (35-1).

genni : genni (30-1), genler (19-5), genniğin (34-13), genlerin (50-17), genni "kendini" (50-22), genleri (78-8), genne "kendine" (32-18), genlere (40-24), genlerden (50-2).

c. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, sözü edilen nesnelere adlarını anmadan gösteren kelimelerdir.

Yöre ağızında kullanılan izaret zamirleri yazı dilinden farksız olup "bu", "şu", "o" ve bunların çokluk biçimleri olan "bunlar", "şunlar", "onlar" dır.

bu

Gösterdiği, belirttiği varlığın en yakında olduğunu anlatır. Çekimi şöyledir:

Yalın durum : bu (1-2), budur (18-3), buymuş (15-16).

İlgi durumu : bunun (6-19)

Yükleme durumu : bunu (1-7).

Yaklaşma durumu : buna (5-23).

Çıkma durumu : bundan (17-14).

Vasita ve beraberlik durumu : bunnan "bununla" (40-5).

şu

Biraz daha uzaktaki varlıkları gösteren, belirten işaret zamiridir. Çekimi şöyledir:

Yalın durum : şu (2-8), şudur (13-5).

İlgi durumu : şunun (79-15).

Yükleme durumu : şunun (11-11).

Yaklaşma durumu: şuna (16-10).

o

Daha uzaktaki varlıkları gösteren, belirten işaret zamiri olup çekimi teklik üçüncü kişi zamirinin aynısıdır.

bunlar

Bu, işaret zamirinin göklük biçimi olup çekimi şöyledir:

Yalın durum : bunlar (1-4).

İlgi durumu : bunların (18-9).

Yükleme durumu : bunları (5-24).

Yaklaşma durumu: bunlara (55-18).

Bulunma durumu : bunlarda (40-24).

Çıkma durumu : bunlardan (40-24).

Vasıta ve beraberlik durumu : bunlardan "bunlarla" (43-21), bunlardan "bunlarla" (62-13).

şunlar

Şu, işaret zamirinin göklük biçimi olup çekimi şöyledir:

Yalın durum : şunlar (11-13).

Yaklaşma durumu : şunlara (33-2).

onlar

o, işaret zamirinin göklük biçimi olup çekimi göklük

üçüncü kişi zamirinin çekimiyle aynıdır.

İşaret Zamirlerinin Son Çekim Edatlarına Bağlanması

Yöre ağzında, işaret zamirleri tespit edebildiğimiz kadarıyla son çekim edatlarına eksiz bağlanmaktadır. Bazı örnekler ise ilgi durum ekiyle gelmektedir: bunnan "bununla" (40-5), bunun_uğun (61-3), bunlarnan "bunlarla" (62-13), onna "onunla" (62-15), onnan "onunla" (77-5).

9. Soru Zamirleri

Varlıkları soru yoluyla karşılayan, onların soru biçimindeki karşılıkları olan, onları soru halinde ifade eden kelimelerdir.

Yöre ağzında kullanılan soru zamirleri "kim" ve "ne" dir
kim

İnsanlar için kullanılan soru zamirleridir: kim (23-11),
kimi (26-25), kimindir (38-10).

Kim, soru zamirleri bazan başka kelimelerle birleşir:
kimse < kim + ise. Böylece belirsizlik zamiri oluşur: kimse
(29-14).

ne

İnsanların dışındaki canlı-cansız varlıklar için
kullanılan zoru zamiridir: ne (30-11), neyi (39-4).

"Ne" soru zamiri de bazı kelimelerle birleşerek, nasıl
< ne + asıl, neydi < ne + idi, nası < ne + asıl, neyse < ne +
ise gibi kelimeler meydana getirir. Ayrıca et-, eyle-, yap-
gibi yardımcı fiillerle birleşerek yöre ağzında da görülen
nedicin (29-10), nedor (32-12), neydi (50-4), olmuş (44-9),

niylemeli (57-4), türünden birleşik fiiller oluşturur.

d. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri, nesnelere belirsiz bir biçimde karşılayan kelimelerdir. "kimse", "herkes" gibi belirsizlik zamirlerinden başka, belirsizlik sıfatlarının, kimi soru zamiri ve zarfların iyelikli biçimleri de yöre ağzında belirsizlik zamiri olarak kullanılırlar: herkes (4-1), herkes "herkes" (71-7), hepsi (23-14), hepsinin (55-17), biri (52-5) birisi (54-7), kimi (4-13), kimisi (17-17), kimimiz (64-4), birezi "bazısı" (70-1), şey (2-12), şeyi (3-10), bir_şey (30-1) birşesini (27-21), öbürleri (1-4), bazı zisi (7-6), öteki (16-21), hepsi (54-7), hepsini (72-2), felan (2-20), filan (11-16).

C. SIFATLAR

Bilindiği üzere nesnelere niteleme ve belirtme yoluyla karşılayan kelimelere sıfat, diyoruz. Bu duruma göre sıfatlar niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılırlar.

I. Niteleme Sıfatları

Bu sıfatlar nesnelere niteleyerek karşılayan kelimeler olup yöre ağzında örnekleri oldukça fazladır: çeşit çeşit yemekler (4-9), yerli çibik (5-20), sık şiddik (6-21), tel sepetler (6-24), esgi dünler "eski düğünler" (11-19), gara sabannan (18-4), en eyi yerde (18-25), ufağ bir oda (23-8), yamalıglı elbise (31-7), yeñi gelin (32-19),

ğara günler (33-7), güzel yârim (37-9), güzel ğız (41-1), ideli dere (47-26), böyüg çadır (47-26), uvağ dana (52-6).

II. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları, nesnelere belirtme yoluyla karşılayan sıfatlardır. Nesnelere türlü yollarla belirtmek mümkündür. Bu nedenle belirtme sıfatları, işaret sıfatları, soru sıfatları, belirsizlik sıfatları olmak üzere dört grupta toplanırlar.

a. İşaret sıfatları

İşaret sıfatları, nesnelere işaret ederek karşılayan kelimeler olup yöremiz ağızında da yazı dilinde olduğu gibi "bu", "şu", "o" kelimeleriyle karşılanırlar: bu işler (1-9), bu köye (20-6), şu 'Antep torpagı (18-1), şu ğarşı dağın dibinde (20-3), şu pamuğ (30-19), o gün (4-9), o sarı pamuğu (30-20), şu burgulları (55-11),

b. Sayı sıfatları

Sayı sıfatları nesnelere sayılarını bildirerek karşılayan kelimeler olup asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, olmak üzere beşe ayrılırlar.

Yöre ağızında ancak asıl sayı sıfatlarına, sıra sayı sıfatlarına ve üleştirme sayı sıfatlarına örnekler tespit edebildik.

Asıl sayı sıfatları: beş sarma, (1-16), bir ay (3-7), ğırk dekke (5-11), yedi sekiz gün (7-3), ğırk sene (18-4), yedi ğişi (21-5), on gün (25-15), yirmi gün (25-15),

üç gün (26-3), biñ lera (27-24).

Sıra sayı sıfatları : birinci gece (3-10), yedinci sekizinci gün (7-5), on birinci ay (8-12).

Üleştirme sayı sıfatları : Yirmi beşer gurus (3-1).

c. Soru sıfatları

Soru sıfatları, nesnelere soru yoluyla karşılayan kelimelerdir.

Yöre ağzında tespit edebildiğimiz soru sıfatları şunlardır : ğaç biñ ğişi (51-15), nası darlıĝ bir zaman (30-18), ney bu (33-10), ne cevap (4-3), ne haber (53-3), ne cevap (53-22).

ç. Belirsizlik sıfatları

Nesnelere belirsiz bir biçimde karşılayan kelimelere, belirsizlik sıfatları, denir.

Yöre ağzında kullanılan belirsizlik sıfatları ve kullanışları şunlardır : bir ğaç tana tanıdınan (11-7), birez ğısıtlama (16-15), birez eveline (19-11), başĝa köyden (26-9), bir ğısım yerde (30-10), bir dar günler (31-1), bir gün (32-23), bir ğaç hanasını (14-15), her taraf (12-14), her iş (19-4), bir ĝok şeylerde (16-2), ĝok bayramlar (5-9), ĝok disiplin (14-2), filan yerde (32-11), fazla bir yorgunluĝ (17-4).

ç. ZARFLAR

Bilindiği üzere zarflar, hareket ve oluşların şartlarını, nitelik ve niceliklerini karşılayan kelimelerdir. Hareket ve

oluş bir yere, zamana bağlı olduğu gibi bir niteliğe ve niceliğe de sahiptir. Bu nedenle zarflar, yer zarfları, zaman zarfları, nasıllık-nicelik zarfları ve azlık-çokluk zarfları olmak üzere dört öbekte toplanırlar.

Zarflar, tek başlarına bir isimden başka bir şey olmayıp çekimsizdirler. Çekime girdikleri zaman zarf olma özelliğini yitirirler. Ad durum eklerinden ancak yön, instrumental ve eşitlik ekini alırlar.

Yöre ağzında, zarflar kuruluş ve kullanışları bakımından hemen hemen yazı dilinde olduğu gibidir.

I. Yer, Yön Zarfları

Fiilin yerini, yönünü gösteren zarflar olup yöre ağzında kullanım ve kuruluşları şöyledir: ileri (12-13), ileri/gider/ (27-6), ileri/gidiyo (51-12), geri/döner/(28-21),/bağır/aşağı (53-19), yeharı/çihō/ (50-23), öte (45-3), yakın (63-5), orda/geçollar/ (32-24), bura (22-8), ora/toplanırlar/(23-11), orda /gâkalmaz/ (27-1), şera (28-20), ordan/bahmışlar/ (50-21).

II. Zaman Zarfları

Fiilleri zaman açısından belirleyen, etkileyen kelimelere zaman zarfları diyoruz. Yöre ağzında da örnekleri çok olan zaman zarflarının kullanım ve kuruluşları yazı dilindeki gibi olup şöyledir:

esgiden (1-1).

şindi (2-8), şimdik (18-11),şimdi (19-11),şindik (28-1), şinni (49-12).

bu,sēr (2-14)

yeñiten (3-2)

daha² evel (3-8), eveli (17-12)

gene (5-5)

o zaman (6-4)

ondan² soyna "ondan sonra" (6-10), ondan² sòna (14-3),
soyna "sonra" (6-16), sòna (11-20), sòña (4-21), sonra (31-4)

her dayman "her zaman" (6-26)

ilk evel (8-7), ilk² öñce (11-14), öñce (9-14), ondan
öñce (21-7).

aşsamnan "aksamleyin" (12-12), aşsam (26-5)

günüz "gündüz" (16-13)

nehayet (18-24)

ondan belli (20-9)

sebeñleyin (22-17), sebeñden "sabah vakti" (54-13).

aylarca (22-25)

se²etlerce (23-16)

helan "hala" 24-12)

geceleyin (26-14), gece (38-4)

kelli "sonra" (47-24)

vağdıyla (52-1)

bēn "bugün" (63-13)

ilkin "önce" (66-4)

III. Nasıllık - Nicelik Zarfları

Bunlar hal ve tavır anlatan zarflardır. Hal ve tavır anlatan her kelime nasıllık-nicelik zarfları olarak kullanıldığı için yöre ağızında da örnekleri oldukça fazladır:

yerenlikli (2-15)

bele (2-15), böylece (3-15), bele (14-9)

tık tık (vururuk) (3-5)

eyle "öyle" (6-3), öylece (6-7), ele "öyle" (12-6),
öylece (15-2), 'ele "öyle" (51-25).

şeyle "şöyle" (6-12), şöle böle (18-5)

eyi "iyi" (10-12), eyite "iyice" (51-20)

tıglım tıglım (12-13)

öyün öyün (13-21)

bâyâ (16-19)

aşâ_yoğarı (16-25)

tekrar (20-7)

geri "tekrar" (22-17)

kennen "inadına" (27-9)

ille (söliyeceg) "mutlaka söyleyecek" (27-11)

yeyin (dövüşür) "iyi dövüşür" (28-23)

ğolay ğolay (ğaçmaz) (28-23)

ileri (görüşlü) (39-11)

hemin (41-7)

döne döne (dövüdü) (44-17)

ğızıl ğızıl (olmuş) (53-12)

IV. Azlık - Çokluk Zarfları

Bunlar azlık-çokluk ifade eden, miktar derece bildiren zarflar olup kuruluş ve kullanım biçimleri yöre ağzında yazı dilinde olduğu gibidir:

'azemi 'azemi (7-2)

daha (7-1)

birez (13-1)

çok (13-21), çoğ (23-3)

azıcığ azıcığ (23-24)

ğisa (kesoğ) "kısa kesiyoruz" (33-23)

tam (geliyo) (45-9)

epeyi (47-21)

şu,ğeder "şu kadar" (48-6)

D. EDATLAR

Bilindiği üzere edatlar, tek başlarına bir anlam taşımayan, yalnız gramer görevleri bulunan kelimelerdir.

Kullanış ve kuruluşları bakımından yöre ağızında geçen edatlar yazı dilinden pek farklı olmayıp aşağıdaki gibidir.

I. Ünlem Edatları

Ünlem edatları, sevinç, keder, nefret, heyecan gibi ruh durumlarını; tabiat seslerini, seslenmeleri; onay, red, sorma, gösterme gibi açıklama biçimlerini anlatan edatlar olup beş öbekte toplanırlar.

a. Ünlemler

Bunlar, duygu, heyecanları ifade için içten koparak gelen edatlarla, doğadaki sesleri taklit eden edatlardır. Yöre ağızında tespit edebildiklerimiz şunlardır:

oh oh!.. (2-19)

ō (23-2), ō, şindi çoğ eyi oldu

ōy (53-10), Şindi şaşdım hañısını getirim ōy!

hâ (1-18), Geldim hâ !..

b. Seslenme edatları

Bunlar hitap edatları olup yöre ağızında tespit edebildiklerimiz şunlardır:

yārabi (4-26)

şıst (4-26)

lan "ulan" (13-2), olan (42-20)

yārum "yavrum" (15-24), yorem (53-2)

yavrum (17-1), yavrum birez geriden bak

yō "yahu" (17-9), yaho (24-8)

‘am (47-11), Peki ‘am, dedi

c. Sorma edatları

Bunlar sorma ifade eden, soru için kullanılan edatlardır. Sayıları oldukça azdır.

‘acebe (6-20)

hanı (17-19), Hanı hōdüt boyunda...

d. Gösterme edatları

Bunlar birini ya da bir şeyi göstermek için kullanılan edatlardır. Yöre ağızından geçenler şunlardır:

ā (2-7) ā şu bize / aha (3-8)

eşde "işte" (11-5), işde (4-26)

tā (12-9) tā ‘arabıya bindirir

e. Cevap edatları

Bunlar onay ya da red anlatan edatlar olup yöre ağızında geçenleri şunlardır:

dēl "değil" (23-2) Şindi ondan eyi oldu dēl mi?

deyil (76-3), assubay deyil de...

deyil (2-25) Hatta büyük para deyil.

hayır (13-3)

he (13-1), he ya (18-23)

peki (47-11) peki 'am...

pekē (64-25)

tamam (13-16) tamam, gel...

tabi (76-21)

yō "yok" (15-1)

yök (16-22) yök şöle oldu...

yoh (13-6)

II. Baqlama Edatları

Bunlar, küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri biçim ve anlam bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında bir bağ oluşturan edatlardır.

Aslında, Türkçe'de bağlama edatları yoktu. Bağlama edatları Türkçe'de sonradan ve yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıkmıştır.

Yöre ağızında kullanılan başlıca bağlama edatları şunlardır:

a. Sıralama edatları

Bunlar, arka arkaya gelen öğeleri, kelimeleri, kelime öbeklerini ve cümleleri birbirine bağlayan edatlardır. Yöre ağızında kullanılan bağlama edatları "ve" (4-15), "ile" (56-7) dir.

b. Denkleştirme edatları

Bunlar, birbirine denk olan, birbirinin yerini tutan, iki ögeyi birbirine bağlayan, birbiriyle karşılaştıran edatlardır. Yöre ağzında geçen denkleştirme edatları şunlardır: veya (12-8), veyahut (7-10).

c. Karşılaştırma edatları

Bunlar, karşılaştırılan iki ya da daha çok ögeyi, dil birliğini birbirine bağlayan edatlardır. Yöre ağzında kullanılan karşılaştırma edatları şunlardır:

artı... artı(14-1) artı oranın ğumandanında, artı oranın eses emrinden midi?

hem...hem (10-6) hem bir gözü ğubre, hem bir gözü buĝda..

hemen...hemen (2-15) hemen oyñnumuzu oynarız, hemen de birbirimizle...

hemi...hemi (11-2) hemi teni ayırdi, hemi sananı ayırdi..

ne...ne (15-2) ne ĝarpdık, ne de kimsenin'arabasına vurduk.

ya...ya (19-7) ya oĝlu barabar oĝmuş, ya bilmem nesi oĝmuş.

d. Cümle başı edatları

Bunlar, cümleleri anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Yöre ağzında kuruluş ve kullanımları şunlardır:

ēr "eger" (27-20), eyer "eger" (2-6), eĝer (7-6)

yāni (3-6), yāni (16-4), yāni (39-4)

zatan (12-4)

nitekim (14-19)

gergi (15-11)
 hele (15-23)
 çünkü (17-8)
 belki (18-14)
 nehayet (18-22)
 heşe (23-7), heşa (23-9)
 halbuysa "halbu ki" (24-26)
 ille (28-13)
 heral (33-1)
 ancak 48-7)
 sanki (53-13)
 e. Sona gelen edatlar

Bunlar, dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki öğelere bağlayan edatlardır. Yöremiz ağızında kullanılanları şunlardır:

da (1-2), de (1-8)
 ya (2-10) bize geçti ya...
 ki (18-13) getdik ki, baktılarhı (42-10)
 seçellerkine (44-2), bakdıkhi (7-20)
 bile (18-17)
 ise (23-19) eger gış günüse, savdıysa (27-20)
 dël "degil" (78-15)

örneklerde de görüldüğü gibi yazı dilinde sürekli ayrı yazılan ve uyum dışı kalan "ki" edatı yöre ağızında yer yer bitişik olarak geçmekte ve uyuma bağlanmaktadır. Ayrıca "kine" biçiminde genişlemiş olarak da yöre ağızında geçtiği görülür:

III. Son Çekim Edatları

Bilindiği üzere, son çekim edatları işletme eki görevi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek onların türlü zarf biçimlerini yaparlar. Yöremiz ağızında kullanılan son çekim edatları şunlardır:

kadar : ğeder "kadar" (1-7), ğader "kadar" (22-16), ğedeğ "kadar" (28-19) şu ğedeğ, ğeden "kadar" (29-10).

ile : onunla (1-11), birbirimizle (2-16), parasınan (4-23), salkımınan (7-6), ğaldınan "kaldığı zaman" (8-19), aķrebelernen (12-4), arabadan "araba ile" (8-18), disgden "disk ile" (10-4).

göre (1-12)

ğarşı (2-10)

gibi : ne_gibi (2-18), kimi "gibi" (2-26) eylence kimi, gimi (5-4) ğaz gimi,

iğın : tutmağ_uğun (3-7)

diye (3-11), deye (4-21), deyin (9-4), deyi (9-11)

sonra : soyna (3-20), sōna (10-20) altmışdan_sōna, sōña (47-25).

yani : yānı (8-1)

evvel : evel (10-1) altmışdan_evel

öte (45-3)

beri (15-9), berli "beri" (60-19)

önce (21-7)

geri "tekrar" (22-17)

şimdi : şindi (22-18), şinni (49-12)

kelli "sonra" (47-24)

anca (75-20)

yağın (69-20)

E. Fiiller

Bilindiği üzere, bir zaman ve mekân içinde nesnelere hareketlerini karşılayan kelimelere fiil, diyoruz. Fiillerin kullanım sahasına çıkabilmeleri için karşıladıkları hareketi nesneye bağlayan çekimli biçimlere girmeleri gerekir. Fiillerin çekimli biçimleri hareket, biçim, zaman ve kişi olmak üzere dört şey ifade ederler.

Fiil çekimi

Kişi ekleri

Kişi ekleri çekimli fiillerde hareketi yapan ya da olan kişiyi ifade eden eklerdir. Bir çekimde, bir kipte aynı zamanda kişi ifade eden biçim eklerini de kişi ekleri sayarsak Türkçe'de üç tip kişi ekleri olduğu anlaşılır.

a. Birinci tip kişi ekleri

Yöre ağızında, görülen geçmiş zaman, şart, emir çekimleri dışında kalan fiil çekimlerinde kullanılan kişi zamiri kökenli birinci tip kişi ekleri şöyledir:

Teklik birinci kişi ekleri

-m, -^om) : çıkardım (51-18), çatlıcım "çatlayacağım" (65-3), düzücüm "dizeceğim" (55-19), diñlöm "dinliyorum" (48-15), begenmorem "beğenmiyorum" (31-3).

Teklik ikinci kişi ekleri

-sin, -siñ : diyecegsin (22-18), du'eleşirsini (12-5),
geçmişsiñ (16-11), diñsiñ "diyorsun" (16-7).

-iñ : geliñ "gelirsin" (71-21) Sadece geniş zaman II.
teklik kişi çekiminde kullanılmaktadır (bkz.s. XCVI)

-señ: diyiseñ "diyorsun" (17-2).

Teklik üçüncü kişi : eksizdir

Çokluk birinci kişi ekleri

-ız,-iz: başlarız (4-7),ğılarız (3-23), getiririz (6-23)

-ıg,-ig,-uğ,-üğ: döv̄ig "döv̄üyoruz" (63-16), döv̄meliğ
"döv̄meliyiz" (64-15), diyoruğ "diyoruz" (31-20), götürüğ
(70-21).

Çokluk ikinci kişi ekleri

-siñiz,-siñiz,-suñuz.-süñüz : bilmezsiñiz (31-5),
dur̄isiñiz "dur̄uyorsunuz" (64-24), eders̄iñiz (51-8),
bilm̄orsuñuz "bilmiyorsunuz" (31-19), istorsuñuz "istiyorsunuz"
(32-26).

-s̄iz : dur̄is̄iz "dur̄uyorsunuz" (65-6) .

Çokluk üçüncü kişi ekleri

-lar,-ler : yapallar "yaparlar" (1-2), yazılar
"yazıyorlar" (13-14), edeller "ederler" (1-7), getiller
"getirirler" (1-15), getmişler (51-3).

b. İkinci tip kişi ekleri

Yöre ağızında,görülen geçmiş zaman, şart ve istek birinci
kişi çekimde kullanılan iyelik kökenli ikinci tip kişi ekleri
şunlardır:

Teklik birinci kişi ekleri

-m : ęadırdım (59-2), ęekdim (2-7), buldum (54-3), döndüm (58-9), olam (40-2).

Teklik ikinci kişi ekleri

-ñ : anlatsañ (66-1), getseñ (19-4), etdiñ (54-9), gördüñ (38-9).

Teklik üçüncü kişi: Eksizdir.

Çokluk birinci kişi ekleri

-ğ,-g : aradığ (80-3), atdığ (80-23), bağıdığ (79-1), dolasdıg (75-17), görseg (15-23), edeg (40-12).

-k,-k : ęarpdık (15-2), bitirdik (3-20).

Çokluk ikinci kişi ekleri

-ñız, -ñiz, -ñuz, -ñüz : aşdıñız "ağtınız" (64-24), bitirdiñiz (64-5), gördüñüz (31-17), dövüşürsüñüz (28-16).

Çokluk üçüncü kişi ekleri

-lar, -ler : aldılar (15-18), anlaşdılar (22-10), ęekdiler (21-13), etdiler (14-6), verdiler (13-25).

c. Üçüncü tip kişi ekleri

Üçüncü tip kişi ekleri emir ekleridir. Emir ekleri aslında biçim ekleridir. Ancak kişi de ifade ederler. Bu nedenle emir eklerini biçim ve zaman ekleri bölümünde ele alacağız.

Biçim ve zaman ekleri

Biçim ve zaman ekleri, fiil kök ve gövdesinin karşıladığı hareketi biçim ve zamana bağlayan eklerdir. Biçim ifadesi bu eklerin hepsine, zaman ifadesi ise bir kısmında vardır.

Fiillerin zaman ifade eden şimdiki zaman, geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve gelecek zaman biçimlerine bildirme kipleri; zaman ifadesi bulunmayan emir çekimi, şart çekimi, istek çekimi ve gereklik çekimine de tasarlama kipleri diyoruz.

Şimdiki zaman ekleri

Şimdiki zaman eki, yöre ağızında bir hayli değişiklik gösterir. Kilis merkezinde genelde "-yor" ekinin ünsüzleri düşer ve ek uzun "ō" ünlüsü olarak ortaya çıkar. Merkezden Gaziantep il merkezine doğru ise "-î" ve "-îy" şeklinde görülür.

Kilis merkezinden Batı ve Kuzey-Batıya doğru ise "-yor" ekinin "r" si düşerek "-yo" olur. Yöre ağızında kişilere göre şimdiki zaman çekimi şöyledir:

Teklik birinci kişi : diñlōm (48-15), diyom (29-17), dōrum "diyorum" (35-22).

Teklik ikinci kişi : atōñ (31-7), bañōñ (80-1), alīñ "alıyorsun" (16-13), diyīseñ "diyorsun" (17-2), görīñ (16-6), görīsiñ (16-10), dīsiñ (16-7), yatīñ (16-18).

Teklik üçüncü kişi : atōr "atıyor" (33-5), bişōr (69-13) basdırōr (34-17), alī "alıyor" (63-2), çaliy (16-23), çalıştırī (20-1), çekī (14-13), añıyō (79-23), alıyo (7-11), bañıyo (50-19), diñelō (79-20).

Çokluk birinci kişi : diyoruğ (31-20), kesuğ (33-23), atıyoğ (78-18), çıñıyoğ (78-2), çekīg "çekiyoruz" (61-2), dövīg (63-16).

Çokluk ikinci kişi : durusiz "duruyorsunuz" (65-6), durisiñiz "duruyorsunuz" (64-24).

Çokluk üçüncü kişi : atollar "atıyorlar" (32-21), biraçollar (33-22), edollar "ediyorlar" (33-22), gıhıyolar (49-19), gıhōlar (80-18), veriler "veriyorlar" (13-10).

Geniş zaman ekleri

Geniş zaman ekleri yöre ağızında yazı dilinde olduğu gibi genellikle -r, -ar, -er' dir. -r eki bazı durumlarda gerileyici benzeşme yoluyla -l olur. Ancak teklik ikinci kişi çekiminde ek çoğunlukla nazal (n) biçimindedir : alıñ "alırsın" (72-3), bulıñ "bulursun" (64-18).

Yöre ağızında geniş zaman çekimi kişilere göre şöyledir:

Teklik birinci kişi : alırım (2-23), gıharım (51-18), olurum (2-24).

Teklik ikinci kişi : açañ "açarsın" (71-8), bakañ "bakarsın" (71-23), biçeñ "biçersin" (18-26), deñ "dersin" (71-24), eneñ "inersin" (72-3), gidersin (65-4).

Teklik üçüncü kişi : alır (1-8), atar (31-13), ayrılır (80-15), baçar (53-19), başlar (1-19), biner (30-12).

Çokluk birinci kişi : ačdarıĝ "aktarıyoruz" (66-10), alırıĝ (5-16), alırız (6-17), atarıĝ (8-8), ačarıĝ (31-20), ačarız (6-25), ederig (8-5), ederiz (3-7), yolduruĝ "yoldururuz" (10-18).

Yukarda bazı örneklerde görüldüğü gibi yöre ağızında geniş zaman çokluk birinci kişi çekiminde sonu "-r" ile biten kelimelerde geniş zaman eki "-r" düşmektedir.

Çokluk ikinci kişi : edersin̄iz (51-8), bitirdin̄iz (64-5)

Çokluk üçüncü kişi : atallar "atarlar" (6-21), bakâllar (27-4), bilirler (41-20), bineller (1-9), dıkâllar (27-13), ēeriller "ēgirirler" (30-25).

Geniş zamanın olumsuz yöre ağızında, yazı dilinde olduğu gibi birinci teklik ve çokluk kişilerde -ma,-me, diğer kişilerde -maz, -mez'dir: beyenmem (25-7), bulamazdın (29-13) ermez (21-14), aranmaz (33-14). Ancak yöre ağızında çokluk birinci kişi çekiminde "bilmezic" (21-20), gibi örneklere de rastlanılır.

Görülen geçmiş zaman ekleri

Görülen geçmiş zaman eki yöre ağızında yazı dilinde olduğu gibi "-dı,-di,-du,-dü,-tı,-ti,-tu,-tü" biçimindedir. Ancak bazı kelimelerde ek ünsüz uyumunun dışında kalır: atdı (33-4), aşdı (57-16).

Görülen geçmiş zaman çekimi yöre ağızında şöyledir:

Teklik birinci kişi : aldım (2-10), atdım (63-6), bakdım (52-7), endim (52-10), etdim (49-5).

Teklik ikinci kişi : etdin̄ (54-9), gördün̄ (58-9).

Teklik üçüncü kişi : açıldı (22-12), aldı (15-8), bakdı (54-6), bindi (35-23), bitti (25-18), didi (80-1).

Çokluk birinci kişi : aldığ (18-1), atdığ (80-23), bakdığ (48-4), bıraktığ (81-13), bindik (12-12), bindig (81-14), etdig (64-5), etdik (6-12).

Çokluk ikinci kişi : yidin̄iz (79-26).

Çokluk üçüncü kişi : aldılar (15-8), bağıdılar (56-9),
gevirdiler (50-11), çıktılar (46-9), etdiler (14-6).

öğrenilen geçmiş zaman ekleri

öğrenilen geçmiş zaman ekleri yöre ağzında, yazı dilinde olduğu "-mıs,-miş,-muş,-müs" dür.Yöre ağzında derlediğimiz metinlerde teklik ve çokluk üçüncü kişi çekimi için örneklerin bol olması; diğer kişi çekimleri için yetersiz olması, hatta hiç bulunmaması dikkate değer bir durumdur.

Teklik birinci kişi : gazanmışım (29-11)

Teklik ikinci kişi : geçmişsiñ (16-11).

Teklik üçüncü kişi : almış (1-4), bitmiş (25-21), çalmış (52-8), çıkmış (15-15), doldurmuş (57-19), düşmüş (77-12).

Çokluk birinci kişi : gelmişig "gelmişiz" (20-6).

Çokluk ikinci kişi : derlenen metinlerde örnek görülmedi

Çokluk üçüncü kişi : bahmışlar (50-21), gevirmişler (42-23), etmişler (21-20), gidigler "gitmişler" (76-19).

Teklik ve çokluk üçüncü kişi çekiminde, düşüg "düşmüş" (17-22), gidigler "gitmişler" (76-19), biçiminde tipik bir durumla da karşılaşılmaktadır.

Gelecek zaman eki

Gelecek zaman eki yöre ağzında, yazı dilinde olduğu gibi "-acak, -ecek" tir. Genellikle ekin sonundaki "-k,-k" sesi tonlulararak "-g,-ğ" olur. Bazı durumlarda sondaki bu "-g,-ğ" sesleri düşer. Ekin ünlüleri daralarak "-ı,-i" veya "-u,-ü" olur. Bu şekliyle ek karşımıza "-ıcı, -ici, -ucu, -ücü" biçiminde çıkar: görücü "görecek" (25-3), deycim (53-3).

Yöre ağızında, gelecek zaman ekinin kişilere göre çekimi şöyledir:

Teklik birinci kişi : çatlıcım (63-5), çekecem (62-14), deycim (53-3), düzücüm (55-19).

Teklik ikinci kişi : diyeceğsin (22-8).

Teklik üçüncü kişi : alacağ (27-16), alıcı (30-5), aşacağ (79-4), bulucu (2-9), gıharıcı (80-26), duracak (6-13), edici (25-16), görücü (25-3).

Çokluk birinci kişi : edicig (53-23), gidicig (16-21), gidecēg "gideceğiz" (22-8), gideceğiz (40-21), görücüg (71-25) ısınıcıg (23-10).

Çokluk ikinci kişi : vericiñiz (47-5).

Çokluk üçüncü kişi : çekiciler (58-23), gıkarıcılar (30-21), dolandıracağlar (26-19), ediciler (30-23), eyirciler "egirecekler" (30-22).

Emir ekleri

Yalnızca biçim bildiren ve tasarlanan hareketin emir şeklinde yapılmasını ifade eden emir ekleri her kişi için ayrı ayrı olup kişi anlamı da yüklenirler.

Yöre ağızında kullanılan emir ekleri ve çekimi şöyledir:

Teklik birinci kişi : doldurum (57-14), söylüm (32-18)

Teklik ikinci kişi : al! (47-11), anlat! (71-18), bağlama! (43-4), bak! (2-21), bastır! (3-10), dinle! (47-19).

Teklik üçüncü kişi : alsın! (27-24), baksın! (71-25), bölsün! (64-7), bulsun! (25-25), gıhsın! (14-3), dursun! (35-14).

Çokluk birinci kişi : baçalım! (2-7),

Çokluk ikinci kişi : bilin! (49-6), gıhın! (75-10),
gıkın! (33-17), durun! (33-12), eleyin! (64-2), [^]endirin! (80-19)

Çokluk üçüncü kişi : assınlar! (33-3), gıksınlar! (30-25)
desinler! (25-26), olsunlar! (40-13).

Istek eki

Yöre ağızında yazı dilinde olduğu gibi genel istek eki "-a,-e-" dir. Buna karşın kişilere göre bazı değişiklikler gösterir. Çekimi şöyledir:

Teklik birinci kişi : olam (40-2).

Çokluk birinci kişi : anladāğ (53-3), birleşeg (44-12),
deñişeg (58-25), döyeg (55-11), [^]edeg (18-15).

Şart eki

Şart eki yöre ağızında, yazı dilinde olduğu gibi "-sa,-se" dir. Çekimi kişilere göre şöyledir:

Teklik ikinci kişi : anlatsañ (66-1), [^]desañ (16-20),
getseñ (19-4), gezseñ (29-13).

Teklik üçüncü kişi : aşsa (78-14), gelse (27-3).

Çokluk birinci kişi : görseg (15-23).

Çokluk üçüncü kişi : girseler (78-25)

Gereklik eki

Yöre ağızında kullanılan gereklik eki yazı dilinde olduğu gibi "-malı, -meli" dir. Çekimi şöyledir:

Teklik üçüncü kişi : çekilmeli (62-11)

Çokluk birinci kişi : almalıyığ (62-12), bitirmeliğ
"bitirmeliyiz" (65-2), bulmalıyığ (62-11), daşımaliğ (65-2),

dövmeliğ "dövmeliyiz" (64-15), götürmeliğ (64-9)

İsim Fiil (Ek - Fiil)

Eski er- > i- biçiminde değişmesi sonucu ortaya çıkan i- yardımcı fiili ad soylu kelimelere eklenerek onları fiilleştirir; fiillere eklendiği zaman ise fiillerin birleşik çekimlerini oluşturur.

Bugün, i- fiili ad soylu kelimelere eklenerek, şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart olmak üzere dört türlü çekim oluşturur. Bu çekimler yöre ağzında şöyledir:

Şimdiki zaman

i- fiilinin kişilere göre şimdiki zaman çekimi yöre ağzında şöyledir:

Teklik birinci kişi : 'asgerim (43-11), aşağıdayım (58-19) azabıyım (52-18), daşıyım (33-8), hesteyim (39-12).

Teklik ikinci kişi : adamsiñ (47-11), çocuğsun (36-20),

Teklik üçüncü kişi : Ali Osmanoglu'dur (43-12), budur (18-3), gündür (4-9), mavidir (36-19).

Çokluk birinci kişi : 'akrebeyig (48-16), Ceridlerig (40-19), çocuğ "çocuğuz" (46-13), fedayız (49-3), insanlarığ (46-5).

Çokluk ikinci kişi : gençsiñiz (31-5), necisiñiz (40-18)

Görülen geçmiş zaman

i- fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi, yöre ağzında, hemen hemen yazı dilinde olduğu gibi olup, ekin ünsüzünün tonlu biçimi olan "-dı, -di"li şekli daha çok kullanılır:

Teklik birinci kişi : ęocukdum (52-1).

Teklik üçüncü kişi : 'adeddi (27-25), ajdı "açtı" (29-12)
Anđaralı'dı (75-24), ęođdu (30-14).

Çokluk birinci kişi : vardığ (46-14).

öğrenilen geğmiş zaman

i- fiilinin öğrenilen geğmiş zaman eki yöre ağzında yazı dilinde olduğu gibi ünlü uyumuna bağlıdır ve dört biğimlidir. Metinlerimizde ancak teklik ve ęokluk üçüncü kişi ęekimlerine rastlanılmıştır:

Teklik üçüncü kişi : buymuş "bu imiş" (15-16), emrindeymiş (42-8), günmüş (52-4), necimiş (40-17).

Çokluk üçüncü kişi : Ceridlermiş (40-22), ęocuđlarımıř (32-18).

şart ęekimi

i- fiilinin çar ęekimi, yöre ağzında, yazı dilinde olduğu gibi "-sa,-se" eki ile yapılır. şart ęekiminin de yöre ağzında derlediğimiz metinlerde örneği ęok değildir. Yalnız teklik üçüncü kişi ęekimi görölür:

Teklik üçüncü kişi : beyazsa (15-21), ęođsa (19-1), günüse (23-19).

İsim Fiilin Olumsuzu

i- fiilinin olumsuzu, yöre ağzında, yazı dilinde olduğu gibi "değil" olumsuzluk edatıyla yapılır: para değil (2-25), 'asger dēlim (13-3), yaşlı dēlig (15-11), filan değildi (74-17)

Fiillerin Birleşik ęekimleri

Fiillerin birleşik ęekimi, iki ęekimli fiilin bir araya

gelmesiyle oluşur. Birleştirilen iki çekimden biri, bir biçim ve zamanı, diğeri de başka bir biçim ve zamanı karşılayarak birbirine bağlanan iki biçimi ve zamanı birlikte ifade ederler. İşte bu ikinci zamanı i- fiilinin üç çekim biçimi üstlenir. Bunlar hikâye, rivayet ve şart çekimleridir.

Hikâye

Bildirme ve tasarlama kiplerinin emir dışında kalan sekizinin hikâye biçimi asıl fiil kiplerine i- fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi eklenerek yapılır. Hikâye birleşik çekimi yöre ağzında da görülür: bekliyodum "bekliyordum" (41-7), dinlerdim (48-14), göçerdiñ (18-24), oçurduñ (23-13), beceremezdi (13-6), diñlîdi "dinliyordu" (17-3), diñlenîdi "dinleniyordu" (17-3), baħardığ (15-8), derdig (23-7), dellerdî "derlerdi" (15-9), doldurmuşduğ (12-12).

Rivayet

Bildirme ve tasarlama kiplerinin emir ve görülen geçmiş zaman dışında kalan yedisinin rivayet biçimi asıl fiil kiplerine i- fiilinin öğrenilen geçmiş zaman çekimi eklenerek yapılır. Rivayet birleşik çekimi yöre ağzında şu örneklerde görülür: çalarmış (15-16), çekermiş (69-15), duyulmuş "duyuluyormuş" (77-2), gösteriymiş "gösteriyormuş" (15-23), anlatırlarmış (23-5), geçiyolarmış "geçiyorlarmış" (40-23), gideceğlermiş (40-23).

Şart

Bildirme ve tasarlama kiplerinin emir ve istek dışında

kalan yedisinin şart biçimi asıl fiil kiplerine i- fiilinin şart çekimi eklenerek yapılır. Şart birleşik çekimi yöre ağzında şu örneklerde görülür: dedimse (52-8), düşürürsem (24-19), çağarsam (51-17), bēnirseñ "begenirsen" (71-23), çekiyorsa (26-26), dolanıyosa (26-11), döyerse (28-21), gelmişse (4-12), ederseg (9-1), yapıcısıağ (34-10), çapallarsa "kaparlarsa" (1-3).

Yukarıda da görüldüğü gibi şart çekimi bir örnekte kişi ekinden sonra gelmiştir: dedimse "dediysem" (52-8).

Katmerli birleşik çekim

Katmerli birleşik çekim, asıl fiil kipi, i- fiilinin iki biçiminin arka arkaya getirilmesiyle oluşan çekimdir. Yöre ağzında derlediğimiz metinlerde katmerli birleşik çekim görülmemiştir.

Sıfat Fiiller (Ortaçlar)

Nesnelerin hareket niteliklerini karşılayan fiil biçimleridir. Bu nedenle anlam yönünden isim cinsinden kelimeler arasına girerler. Birer fiil biçimleri olarak nesnelere hareketleriyle ifade eden sıfat fiillerde, hareket ifadelerinden başka zaman ifadeleri de vardır. Fiil kök ve gövdelerine sıfat fiil ekleri getirilerek yapılırlar. Asıl özellikleri geçici hareket isimleri yapmaktır. Ancak kalıcı isimler yapabildikleri gibi kişi eklerini alarak fiil çekimini kuran biçim ve zaman eki durumuna da geçebilmektedirler. Sıfat fiiller, nitelik isimleri oldukları için sıfat olarak kullanılmaya daha uygundur.

Yöre ağızında geçen sıfat fiil ekleri şunlardır: -an,-en; -dığ,-dig,-dık; -dı,-di,-tı,-ti; -eceg,-ece,-ucu;-miş

-an,-en : çalan (73-5), çalısan (19-26), çıhan (75-12), çıkan (72-29), bilen (4-4), bilmiyen (27-9),

-dığ,-dig,-dık : alğadığı (25-23), aldığlarının "aldıklarıyla" (77-15), çıkdığlarında (75-22), çıkdıktan (32-18), bēndigleri "begendikleri" (42-4).

-dı,-di,-tı,-ti : -g- erimesi nedeniyle ek "-dı,-di,-tı,-ti" biçimini almıştır: çıhdĩn "çıkıtıgın" (13-15), bildĩmiz "bildiğimiz" (18-18), bişirdĩn "pişirdiğin" (71-8), dedĩn "dediğin" (41-12), dedĩ "dediği" (19-16), birigtĩnen "birikince" (3-13), geçti "geçtiği" (21-11).

-eceg,-ecē,-ucu : ekeceğimiz (9-8), edecē "edeceği" (78-19), doyurucu (25-24).

-miş : geçmişimiz (33-24), gelişmiş (16-8).

Zarf Fiiller (Ulaçlar)

Zarf fiiller şekle, zamana ve kişiye bağlı bir hareket ve nesne ifade etmeyen, soyut hareket hali ifade eden fiil biçimleridir. İsim gibi kullanılmaz ve isim işletme eklerini almazlar. Zarf fiil ekleri, fiil kök ve gövdelerine eklenerek zarf olarak kullanılan fiil şekilleri yaparlar. Zarf fiiller tek başlarına zarf olarak kullanıldıkları gibi bazı zarf fiil ekleri, asıl fiillerle yardımcı fiillerin arasına girerek birleşik fiiller de oluştururlar.

Yöre ağızında geçen zarf fiil eklerinin kullanım ve kuruluşları şunlardır:

-a, -e; -ü : Yöre ağızında bu ekle birleşik fiiller ve tekrarlar yapılıır: anlatamisiñ (17-2), birağamiyom (57-25), bulamazdıñ (29-13), döne döne (44-17), gümlüyü gümlüyü "gümleye gümleye" (54-16).

-ıb, -ib, -ıp : Bu ekin yöre ağızında daha çok "-ıb,-ib" olan tonlu biçimi kullanılır: alğaçıp (16-18), atıb (81-2), ayrılıb (57-25), başlayıb (77-23), çekib (58-2), gıhıp (77-2)

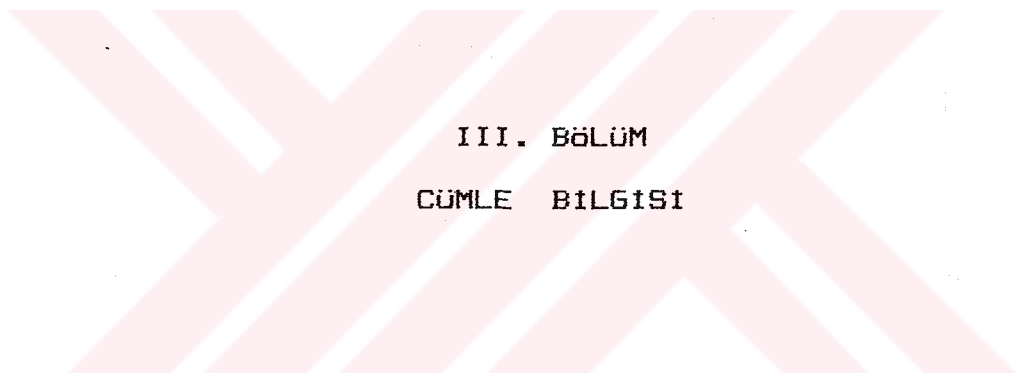
-arağ, -ereg, -erek : Bu ekte de tonlu biçim "-arağ, -ereg" daha yaygındır: alğaçarağ (77-15), bakarağ (56-12), bayramlaşarağ (4-8), birağarağ (20-7), olarağ (21-17), diyerek (3-14).

-ınca, -ince; -ınğı, -inğı, -unğı, -ünğü : atılınca (77-24), gıhınca (80-19), gıkınca (5-13), deyince (3-21), gelince (3-9), başlayınğı (43-19), gıhınğı (15-7), diyinğı (13-7), gedingi (13-23), olunğı (60-11), götürünğı (63-5).

-digce : -dık sıfat fiil ekinin eşitlik durum eki almış biçimi olup bir örnekte görülür: esdigce (63-25).

-dınan, -dūnan : -dık sıfat fiil ekinin instrumental eki almış biçimi olup yöre ağızında zarf fiil eki olarak kullanılır: gımıldadınan "kımıldanınca" (62-21), vurdūnan "vurunca" (63-2).

-han, -ken : i- fiilinin zarf fiil eki olup yöre ağızında çoğu kez uyuma bağlı olarak ortaya çıkar: bağarhan (15-8), gığarhan (13-12), derken (16-2), ederken (16-1), geçerken (16-1).

III. BÖLÜM
CÜMLE BİLGİSİ

CÜMLE BİLGİSİ

A. Kelime Grupları

Tek tek kelimelerin karşılama yetersiz kaldığı durumlarda nesnelere ve hareketleri karşılamak için birden fazla kelimenin yan yana getirilmesiyle oluşan dil birliklerine, kelime grubu, denir. Kelime grupları tek bir kelime gibi çekime sokulurlar ve sonlarına getirilen işletme eki bütün grubu kapsamına alır. Bir tamamlama esası üzerine kurulan kelime gruplarında tamamlayan - tamamlanan; yardımcı -asıl olmak üzere iki öge bulunur. Kelime grubunu oluşturan kelimelerin sırasını belirleyen kural, Türkçe'de yardımcı ögenin asıl ögeden önce gelmesidir. Bu aynı zamanda Türkçe cümle yapısının da ana özelliğidir.

Yöre ağızında tespit ettiğimiz kelime grupları ve bunların kuruluş ve kullanımları şöyledir:

a. Tekrarlar

Tekrarlar, aynı türden iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile oluşan kelime gruplarıdır. Aynen tekrarlar, eşanlımlı tekrarlar, zıt anlamlı tekrarlar, eklemeli tekrarlar olmak üzere dört öbekte toplanırlar.

I. Aynen Tekrarlar

Bunlar, bir kelimenin arka arkaya iki kez tekrarlanması ile oluşan tekrarlardır. Yöre ağızında geçenleri şunlardır: oh oh!.. (2-19), çeşit çeşit (4-9) 'azemi 'azemi (7-2), bütün bütün (19-3), satdı satdı (19-22), ufağ ufağ (24-15),

gölay gölay (28-23), doğub doğub (37-3), gızıl gızıl (53-12),
yumağ yumağ (70-16), topağ topağ (80-8).

.II. Eş anlamlı tekrarlar

Bunlar aynı anlama gelen ya da çok yakın anlamlı iki ayrı kelimenin oluşturduğu tekrarlardır. Yöre ağızında tespit ettiklerimiz şunlardır: esgi üsgü (2-20), eşden dosnan (4-7), aşā,yoğarı (16-25), şele beḷe "şöyle böyle" (17-7), gırh elli (17-7), şöle böle "şöyle böyle" (18-5), çapulcu çapulcu (43-22), ufağ tefeg (60-5), çente fılan (12-19), soda felan (6-17).

III. Zıt anlamlı tekrarlar

Bunlar, zıt anlamlı iki sözcüğün oluşturduğu tekrarlardır. Yöre ağızında bir örnek tespit edebildik: eyi kötü (60-18).

IV. Eklemeli tekrarlar

Bunlar, kelime başına ek bir öge getirmek yoluyla yapılan tekrarlardır. Yöre ağızında tespit ettiklerimiz şunlardır: kökünü mökünü (6-12), kasaturadan masaturadan (80-20).

b. Bağlama Grubu

Bağlama grubu, sıralama bağlama edatlarıyla yapılan kelime grubudur. denkleştirme ve bağlama edatlarıyla da bağlama grubu oluşturulur. Yöre ağızında tespit ettiklerimiz şunlardır: 'arabanan veyahut hayvandan (8-18), Mibzerlerimiz gübreli; hem gübre alır, hem bir gözü gübre, hem bir gözü bugda... (10-5), Hemi teni ayırdı, hemi samanı ayırdı (11-2), Fransız gumandannan bizim Türk gumandan... (21-18), 'Ali Gadiolu'nan bir Elbeyoğlu... (32-7).

Bir gızınan bir gelinin bahsi... (36-16), davşannan bunu... (58-25).

c. Sıfat Tamlaması

Sıfat tamlaması, bir sıfat ögesi ile bir isim ögesinden oluşur. Tamlayan öge, yani sıfat önce; tamlanan öge, yani isim sonra gelir. Yöre ağızında tespit ettiklerimiz şunlardır: paralı gülle (2-25), büyük para (2-25), , yerli çıbık (5-20), bir gışık zeyit (7-2), gadın fe'1 (8-15), böyüg adam (24-2), gıara gözlü bir esmer (37-6), gıara öküz (53-9), eşgili küfte (59-1).

d. İyelik Grubu

İyelik grubu, bir kişi zamiriyle bir isim ögesinin oluşturduğu kelime grubudur. Kişi zamiri tamlayan, isim ögesi tamlanan durumunda olup tamlayan; yani kişi zamiri ilgi durum ekini, tamlanan öge; yani isim, iyelik ekini alır. Yöre ağızında tespit ettiğimiz iyelik grupları şunlardır: bizim gördümüzden (9-13), bizim tıraкторların arhasında (10-3), bizim bildimiz (19-23), bizim köyün gıruluşu (21-1), benim ağılım (21-14), bizim dünlerimiz "bizim düğünlerimiz" (24-26), seniñ paşa babañ (37-17).

e. İsim Tamlaması

İsim tamlaması, iki isim ögesinin oluşturduğu kelime grubudur. Tamlayan öge ilgi durumu eki, tamlanan öge de iyelik eki aldığıında belirtili isim tamlaması; tamlayan yalın, tamlanan da iyelik ekli olursa belirtisiz isim

taamlaması, meydana gelir. Yöre ağızında geçen bazı isim taamlamaları şunlardır: orda yatan mevtalarımızın rehrlarına (4-5), piring pilavı (4-10), patata eşgisi (4-11), fe'lin yowmıyası (8-14), mayıs ayının yirmi altısı (12-1), 'Antep torpağı (18-1), gelinin ğınası (26-1), el uşagı (53-21).

f. Birleşik İsim Grubu

Birleşik isim grubu, bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin oluşturduğu kelime grubudur. Birleşik isimler özel isimlerdir. Yöre ağızında derlenen metinlerde şu örnekleri birleşik isim grubuna örnek gösterebiliriz: Kör Hasan (21-13), Hıra Mehmed (23-15), Silsüpüroğlu Fetteh Bey (39-8), Zehni Gutlar (19-24), Asım Salêhoğlu (19-24), 'Ali Gadioglu (32-7), Şih Mehmed Doganyılmaz (74-2).

g. Ünvan Grubu

Ünvan grubu bir kişi ismiyle bir ünvan ya da akrabalık isminden oluşan kelime grubudur. Kişi adı önce, ünvan ya da akrabalık adı sonra gelir. Yöre ağızında geçen ünvan grupları şunlardır: Rıza efendi (8-1), Ya'kup ağı (21-1), 'Ali bey (39-14), Şahan Bey (47-24).

h. Aitlik Grubu

Aitlik grubu "+ki" aitlik eki ile ondan önceki bir kelime grubunun yalın, ilgi ya da kalma durumu ile kurulur. Yöre ağızında rastlanılan aitlik grupları şunlardır: ğarşı taraftaki (2-10), o zamanhı (13-26).

1. Edat Grubu

Edat grubu, bir isim ögesiyle bir son çekim edatının oluşturduğu kelime grubu olup isim ögesi önce edat ögesi sonra gelir. Yöre ağızında derlediğimiz türlü edat grubu örnekleri şunlardır: meriye ğeder (1-9), ışık yapabilmesi için (1-14), eyvence kimi "eğvence gibi" (2-26), tutmağ,uçun (3-7), bayrama ulaştımıza göre (3-21), ondan²soyna "ondan sonra" (4-7), ğaz gimi "kaz gibi" (5-4), bizim gördümüzden önce (9-13), didiğim kimi "dediğim gibi" (33-24), çapıt kimi "çaput gibi" (58-8),

j. İsnat Grubu

İsnat grubu biri diğerine isnat edilen iki isim ögesinin oluşturduğu kelime grubu olup derlediğimiz metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

k. Sayı Grubu

Türkçe'de sayı grubu bir büyük sayı, bir küçük sayı olmak üzere iki ögeden yapılıdır. Büyük sayı önce, küçük sayı sonra getirilir. Eksizdirler. Yöre ağızında sayı grubu oluşturan örnekler şunlardır: yirmi beş (2-26), biñ doğuz yüz altmış (10-1), biñ doğuz yüz altmış altı (12-1).

1. İlgi Durumu Grubu (Genitif)

Bu, ilgi durumu eki ile birbirine bağlanan iki isim ögesinin oluşturduğu kelime grubudur. İlgı durumu eki olmuş isim önce, onun bağlandığı yalın isim sonra gelir. Şu örnekler yöre ağızında ilgi durumu grubunu oluşturur: benim dana (28-20), bizim köylüler (47-4).

m. Yaklaşma Durumu Grubu (Datif)

Yaklaşma durumu eki almış bir isimle ondan sonra gelen yalın bir isim ögesinin oluşturduğu kelime grubudur. Yöre ağzında şu örnekte görülür: bayrama yaħın (69-20).

n. Kalma Durumu Grubu (Lokatif)

Kalma durumu eki almış bir isimle ondan sonra gelen bir yalın ismin oluşturduğu kelime grubudur. Yöre ağzındaki örnekleri şunlardır: yüzde doħsan (6-7), 'Ali isminde bir genç (39-9).

o. Çıkma Durumu Grubu (Ablatif)

Çıkma durumu eki almış bir isimle ondan sonra gelen bir isim ögesinden oluşan kelime grubudur. Bu grubun yöre ağzında örnekleri şunlardır: geyişden dikme (1-1), gördümüzden önce (3-8), altmışdañ sōna (10-2), büyüğlerimizden duyduğumuz (21-14), daşdan ğala (46-10).

ö. Fiil Grubu

Fiil grubu, fiil isimleri üzerine kurulan kelime gruplarıdır. Yöre ağzında örnekleri şunlardır: gözü ğurtarmağ (6-3), 'asger olmağ (12-2), ilk gidişimiz (12-11), nişan takma (25-1).

p. Sıfat Fiil Grubu (Partisip)

Bu, bir sıfat fiille ona bağlı ögelerden oluşan kelime grubudur. Yöre ağzında örnekleri şunlardır: ğeliñ ğetti (1-7), Kur'en bilen (4-4), orda yatan (4-6), ğöwden indini (5-9), bir ay üzerinde duracağ (6-13), yiğid yaslanacağ (36-21).

r. Zarf Fiil Grubu (Gerundium)

Zarf fiil grubu, bir zarf fiil ile ona bağlı ögelerden oluşan bir kelime grubu olup yöre ağzında örnekleri şunlardır: herkes birbiriyle sevişerek, öpüşerek (4-1), eşden dosnan bayramlaşarağ (4-7), numune tutarağ (7-8), yarın bayram değince (3-21), kök şalınlaşınca (6-13), on ikinci ay gelinęi (8-12), o esgi 'asgerler gidinęi (13-23), ağlaya ağlaya (45-4) burgulu çevirib (55-10), Menderes gazaninęi (60-10).

B. Cümleler

Cümle bir duyguyu, bir düşünceyi, bir hareketi, bir olayı tam olarak bir yargı biçiminde anlatan kelime grubudur. Kelime grubu bir belirtme grubu, cümle ise bir yargı grubudur. Bu nedenle cümle en tam, en geniş kelime grubudur. Cümlenin varlığı, cümlenin temel ögesi olan fiilin varlığına bağlıdır. Çünkü yargıyı sağlayan, üzerine alan öge fiildir. Fiil, ya bir yalın veya birleşik fiilin çekimli biçimi; ya da bir isim veya kelime grubunun i- fiilinin dört çekim biçiminden birini almış biçimidir.

Yöre ağzında geçen cümle türü ve cümle kuruluşlarını şu şekilde gösterebiliriz:

I. Yapılarına Göre Cümle Türleri

a. Yalın cümle

Bir tek fiille kurulan cümleye yalın cümle, denir. Yöre ağzında geçen örnekleri şunlardır: Esgiden burda top oynallardı (1-1), O hükümet birez eņgelleřdirir (22-21),

Yedi sene ğalor zindanda (32-22), Şimdi ğız söylücü (37-1), Biz tufe (tüfeği) eve eletdig (57-4), Ben tutucum (57-15).

b. Birleşik cümle

Birleşik cümle, birden çok çekimli fiilin kullanıldığı cümle türüdür. Yöre ağızında birleşik cümle türleri şunlardır:

1. Şartlı birleşik cümle

Şayet gapallarsa oyunu almış olur (1-3). Ulaşırsa depikneñ vurur, herifi yıhar (1-19). Veriyse gideller (11-11) O beñe vurursa o ğazandı (29-4). Ğızı bēnirsen bir daha gelin "Kızı beğenirsen bir daha gelirsin" (71-23).

2. Ki'li birleşik cümle

Daha dellerdı ki bu çalanlar, söliyenler içinde görünecek (15-9). Birezi der ki bunun aslı var, birezi der ki yok (15-12). Bizde dellerdı ki böyüglerimiz, zeytin dalda olur (28-11). Dör ki gel, seni padişah istör "Diyor ki gel, seni padişah istiyor" (32-14). Gelin der ki kılincımdan ğan damlar (36-18).

3. İçice birleşik cümle

Kimi, ben, der bamyayı severim (4-13). . Ondañ,sona, "şöför adayı olanlar şele çıhsın" dediler (14-3). Şu sazımı bē verin, dedi (43-17).

c. Sıralı Cümle

1. Bağımlı sıralı cümle

Bağımlı sıralı cümle, anlam bakımından birbirine bağlı olan ve özneleri, tümleçleri veya yüklemeleri ortak bulunan

cümlelerdir. Yöre ağızında geçen bağımlı sıralı cümle örnekleri şunlardır: Aşşam oldūnan, bunu yaħallar, etrafında siñsiñ oynallardı (1-18). Birbirinen anlaşma yaptılar, oy çekdiler, seçim yaptılar (21-12). Çekinirdig, görkardığ (24-3). Orda kağor, elini ğulagina atör, türkü sölor, padişaha (33-4), Mavidir gözlerim alemi yahar (36-19). Şindi ađam gelir baħar aşığı (53-19). Aşığıya endi, dolaniyo (57-9).

2. Bağımsız sıralı cümle

Bağımsız sıralı cümle, anlam bakımından birbirine bağılı olduğu halde özneleri, tümleçleri, yüklemeleri ayrı olan cümlelerdir. Yöre ağızında geçen bağımsız sıralı cümle örnekleri şunlardır: Ama rediyoda heğ olmasa ğulāñ diñlidi, ğözün diñlenidi (17-3), Adet yerini bulsun; yānı ğalın almış, desinler (25-26). Arazı ğıymatlaşdı, fenler inceldi (60-14).

d. Kesik Cümle

Genellikle yüklemi, bazan da başka öğeleri söylenmeden kullanılan cümleye, kesik cümle, denir. Yöre ağızında geçen bazı kesik cümle örnekleri şunlardır:soyna gelik (1-6). Ēh işde ğit ğemmer (11-17). Her bölügden bir asger (13-16). O zamana ğeder köy işleri bütün omuz zoruyla, alın teriyle... (18-6). Yāni ğız isteme, nişan daħma, davıl getirme...(25-1). Her tarafında bir sağdığ... (26-19).

II. Yargı Bakımından Cümle Türleri

a. Olumlu cümle

Olumlu yargı bildiren cümleye, olumlu cümle, denir. Yöre ağızında olumlu cümle örnekleri şunlardır: Burda bir dūn vardı

(46-11). Onbaşının yanına gihō tā (77-2). Bizim mermiler de bitiyō (78-6). Atas̄ etmiye başladığ̄ sindi, öyle zamanı (78-12). Artı güneş aşmıya az ğaldı (78-14).

b. Olumsuz cümle

Olumsuz yargı bildiren cümleye, olumsuz cümle, denir. Yöre ağızında olumsuz cümle örnekleri şunlardır: Gübre de yok, bir şey de yok (18-10). Ama nüfus de bu ğeder yokdu esgiden (18-12). O ğedersini bilmezic "O kadarını bilmeyiz" (21-10).

c. Soru cümlesi

Herhangi bir ögesinde soru kavramı bulunan cümleye, soru cümlesi, denir. Yöre ağızında geçen soru cümlesi örnekleri şunlardır: Reŋglisi nasıymış? (15-20). Çekdi mi nolur bu? (17-10). Şöle böle ğırk sene mi olūy ana, ğırk bir sene mi olūy? (18-5). Sindi ondan eyi oldu dēl mi? (23-2). Esgiden dūnlerimiz nasıl olurdu? (24-24).

III. Yüklemin Türü Bakımından Cümle Türleri

a. İsim cümlesi

Yüklemi i- fiiliyle ya da yargı bildiren ad soylu bir kelimeyle kurulan cümleye, isim cümlesi, denir. Yöre ağızında geçen isim cümlesi örnekleri şunlardır: Disg var bizim tıraкторların arhasında (10-3). Daha evel bu televizyon yokdu (15-4). Bütün köyler eledi "Bütün köyler öyleydi" (19-10). Bele adetlerimiz vardı (27-22). Biz de ğocūĝ "Biz de ğocuguz" (46-13). Arazımız susuz (61-2).

b. Fiil cümlesi

Bildirme ya da tasarlama kiplerinden biriyle kurulan

cümleye fiil cümlesi, denir. Yöre ağzında fiil cümlesi örnekleri şunlardır: Disgden felhen ederig (10-4). Onları dinlerdig (15-6). Ondañ, sòna ağalar da satdı satdı getdiler yānı (19-22). Şindi benim oglum benimle kağıd oynar (24-4). Çiftnen sürerdig zeytinleri (28-4). Ğara gözlü bir esmere vuruldum (37-6). Sıcağ suyu birez ılıdırıg (66-8).

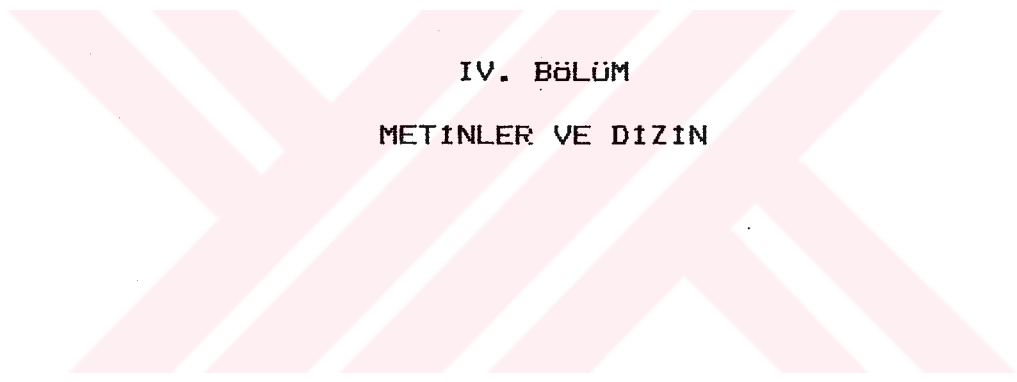
IV. Yüklemin Yeri Bakımından Cümle Türleri

a. Kurallı cümle

Yüklemi sonda bulunan cümleye kurallı cümle, denir. Yöre ağzında, şu cümleleri kurallı cümleye örnek gösterebiliriz: Elegli patozlar var (11-2). İg elbiseñi bir yerde ver̄iler (13-10). İki ay sòna bizi Anğara Etemesud'a dağıtım etdiler (14-5). Bişdigden kelli sufruya düzerig (67-7).

b. Devrik cümle

yüklemi cümlenin sonunda bulunan cümleye, devrik cümle, denir. Yöre ağzında, şu cümleler devrik cümleye örnektir: Bu arada gider yoklarız, biz (7-3). Üsdünü loğlarıg, ğurulugda (10-7). Çifcilimiz bēle devam edī işde (11-4), Ama nüfüs de bu ğeder yokdu eskiden (18-12). Feleg ğirdı ğanadımı ğolumu (38-8).

IV. BÖLÜM
METİNLER VE DİZİN

DOĞANÇAY KÖYÜ

Anlatan : M.Akıl Kestane
Yaş : 67
Öğrenim : Okur-Yazar
Konu : Eski Oyunlar

Esgiden burda top oynallardı. Geyiğden dikme top yapallar. İki tarafa da eşitli olur. Bir gısmı gider topu burdan çarpar, bir gısmı da ordan gapar. Şayet gapallarsa oyunu almış olur. Geri gelir bunlar çarparsa öbürleri gider. Böyle top oynallardı.

Soyna çelik. Çelik oynallardı. Gene iki taraflı eşli olur. Çeliñ getti yere gider takib edeller. O düğdü yerden öbürü de alır. Aynı vuruşda buruya ulaştıramasa galan mesefeye birbirine bineller, meriye gider getirillerdi. Bu işler olurdu. /.../ Zindiyen çalışından. İki başı şimşek... Bir metire bir deynemiz olur, onunla da çarpallardı. Bu vaziyetde oynallardı.

/.../ Siñsiñ de düyünlerde gece ışık yapabilmesi için, esasan, heç bir ışık yok o güne göre, ışık yapabilmesi için, aslında, gider çalı getiriller, daha düyünden önce, üç sarma, beş sarma her evden, köyden çalı getiriller, gollar. Aħşam oldunañ, bunu yaħallar, etrafından siñsiñ oynallardı. Öbürüsi gelir: " Geldim ħā!.." Ulaşırsa depikneñ vurur, herifi yıħar. Ulařamasa gāçar, gurtulur. O başlar... Ayağının üsdünde ħoplar, elini yoħarı galdırır. İşde... ħöw ħöw!.. feħan...

şey yāni.../.../ meydanda.

/.../ Yüksük de, bir, mesele bazı odada, bugün siz misafir geldiniz, beş on gişi vardı. İkiye bölünürüz: "Gelin bugün bir yüksük oynıyağ." Yedi tane fincan getiriller, bir de yüksük getiriller. Bunu bir tenesi gider saklar gelir. İki tanesine, eýer, gollar fincanın. Mesele iki fincana gödu getirdi. Beñe dediler: " Bul baħalım yüksü." Ben çekdim: "Á şu bize, " dedim. Ağzımdan çıkdı. El bize geşdi şindi. Biz gider bu yüzü saħlar getirik. Öbür arħadağlar bulucu. Yüksük bize geşti ya... Ğarşı taraftaki bulucu. Efendim, " şu boş," der, altında çıkar. Birincide çıkarsa ona on tane şey verrik, ceza. İkincide çıkarsa altı, beş, dört felan, bele şey alıllar, birikdirme olur. Bunun tabi bir tarafın yenilmesi için sayıya ğonur. Bulursa öbür taraf, öbür taraf alır, bu sēr saklar getirir. Yerenlikli bele işde hemen oyunumuzu oynarız, hemen de birbirimizle güler söyler; ne bilim bunun çok yerenlikli oynallardı.

/.../ Başğa ne gibi bir oyunlar ? bizde yok. He, gülle var, gülle var. Oh Oh... Önce biz fişek toplardık. Boş fişekleri, dabanca fişegi olsun, felan. Esgi üsgü bir yerlerde bulurduk. Çok da bulurduk. Á şindi yok heç bak. Onları getirik, dikerik. Üç tane, beş tane, üç beş adam, her birimiz atarık. Mesele ben ğaçını vurmuşsam onu alırım. Vuramayanlar boşda ğalır. Onu utmuş olurum. Ondan birez soyna paralı gülle oynardık. Ğatta büyük para deyil de, onu da bir eylence kimi, yirmi beş ğuruşa, oyununu felan oynardık. O da

herkese mesele ğaş tane vurmıssa, vurulanlar yirmi beşer ğuruşdan parasını öder. Vuran da cebine ğor. Onlar yeñiten dikeller. işde bu vaziyette ... /.../ Gülleyi taşdān... taşdān. Çakmağ daşı. İki tane çakmağ daşı arasına alır, tık tık vururuk. Çok da yaptık yāni. Çocuklūmuzda çok da yaptık.

Bayram Ādetleri :

Ramazan tutmağ uçun bir ay oruç tutarız. Bu bir ay, oruca daha evvel başlamazdan önce... " Aha üç gün ğaldı, beş gün ğaldı" Mübareg gelir, o geceye gelince iftara, iftara... Şeyi bastır... Evet oruç işde, birinci gece hazırlığlı oluruz. Oruç var bugün, diye söhüre kalkarız. Oruca, söhüre kalkıp söhürümüzü yedikten soyna, bugünkü tutacām ramazan orucuma niyet, Din-İslam'a ğuvet, peygamberimizin zül cemalına selevāt, Allahuma sellı, ali seydimi Muhammed, diyerek Allahımız'a şükreder yatarız. Orucumuzu böylece tutarız. Arada şey geceleri var... Mesele on beşinde, ramazanın on beşinde Leylayı Ğedir gecesi var. Bu geceleri 'ehya ederiz. Orucumuzu devam ettirmek suretiyle Allah'a şükrederiz, namaz ğılarınğ. Téreveğ namazları ğılınır, ramazan ayında. Ondañ soyna böylece ramazanımızı bitirdik, soyna yarın bayram deyinice, yiyecē, gene bayram, bayrama ulaştımıza göre şükran namazları var, Allah'a şükran namazları, o gece de onları ğılarınğ, sábahe yakın bayram namazı ğılarınğ. Hoca ders verme sātlerinden soyna bayram namazı ğılarınğ. Bayram namazı

ğilindiktañ, soyna herkes birbiriyle sevişerek, öpüşerek bayramlaşır. Bayramımızı gutlarız. Ondañ, soyna çeker mezarlığa gideriz. Mezarlığda atalarımızın başıucunda birer Kur'en bilen okur, bilmeýenler de bilenleri getittirir, okutturur. Biz de diñliyenler de Fetehe verir, onlar da sevabını alır. Orda yatan mevtalarımızın rehlarına bağışlarız. Ondañ, soyna çeker evimize gelirik. Eşden dosnan bayramlaşarağ işde yapılan yemekleri yirig. /.../ Efendim o gün, o gün, uçun mutlu bir gündür; çeşit çeşit yemekler yapılır. Mesele piriñ pilavı, dolma, ondañ, soyna patata eşgisi, bamyā eşgisi feñan herkes aqlına gelen, nasıl gelmişse daha sevdī birşeyleri, herkesin bir şeyden hoşlandī olur; 'aylesine onu yapdırır. Kimi ben, der bamyayı severim, kimi der, ben efendim ben fasılya eşgisi yapdırıyım, kimi der, patata eşgisi yapdırıyım, feñan bulğur pilavı ve piriñ pilavı... Bu gibi şeylerden yemeklerimizi, doslarımızı, 'akrabalarımızı dāvāt ederek yer, bayramımızı yaparığ.

/.../ Ğurban bayramı da he_keza onda da deñişiklik olmaz yāni. Ğurban bayramında bir Ğurban, Ğurbanlı bāzi evinde beşler onun, uçun sevinçli olur tabi. Yedirir, içirir, oynatdırır, gezdirir. " Ben bunu Ğurbana kesecēm," deye havaslı bir şekilde o güne gider emeg eder, meydana getirir, keser. Bāzıları gider o gün parasınan, Ğurbana bir gün ğala, parasınan satın alır gelir, keser, işde bu vaziyetde o geceyi de, gene bayram geçesi olduğu gece Allahımız'a şükrederiz: " Allāh bizi bu güne ulaştırdıñ yārabi, señe hemdi senalar

olsun; daha çok bayramlar yapmamızı bize nasip eyle, çok gurbanlarını yimek nasib eyle yārabi, bizi derdlerden, hesteliklerden helas eyle, " diye dili tutanlar duā eder, dili tutmıyanlar da tabi ğaz gimi diñler. Ondañ soyna bayram namazına gene gidilir. Bayram namazında da ğurbanda olduğu kimi, bayram namazı toplumda ğılınır, nesihetler edilir. Bayram namazında, şeyin Hezireti 'ismel efendimizin ğurban edildiği anlatılır. Ondañ soyna ğurbanın kesilmemesi için cenebi Hākın gönderdini ğurbanın, göwden indini hocalar anlatır. Ondañ soyna da namaz ğılınır. Zatan güneş doğduğdan ğırk dekke soyna bayram namazları ğılınır. Ğırk dekke soyna bayram namazlarını ğılarığ. Orda gene bayramda birbirimizden bayramlaşma, ğucalaşma caminin içindeken devam eder. Çıkınca gene mezarlığa, evlerimize gelmeden, Ğurēni yanında olan gider, olmayan sımalar getitdirir; gene gider mezarlığa; gene atalarımızın başıucunda Ğurēn okutdudur; şeylerini alırđ. Duēmizi ettiden soyna gelir evde ğurbanlarımızı keseriz.

Tarım işleri :

Yöremizde bağcılık ve bağcılığla ilgili çalışmalar: Mesele sene ellilerde, sene ellilerden evel bizde ekmeg için yerli çıbık, tatlı çıbıklar ekerdig. Bunu da bağ açılmazdan, daha yerinden ğımıldamazdan önce birecig denen bir şey var onu yimesi için, onu, şey, gözlere girip şeyini yiyo, üzümünü, açılmıyo. Buna ğufur çalallardı. Bir ğara ğufur oldu. Soyna da bir sarı ğufur, diye bir ğufur geldi. Bunları

çalardığı. O böcü öldürmesi için. Ona yapışır. Köklere çalarız. Obirisine geçemez, arada ona yapışır galır. Göz açılır. Gözü gurtarmag için. Eyle gurtarırdığı. Soyna bu, işde, sene elli, elli beşlerde felan o zaman bu bağlara uyuz geldi. O zaman dediler ki: " Sarı gufurdan veyahut gara gufurdan, gufurdan oldu bu hestelig," dediler. Amma Allah'tan geldi hestelik; yüzde doksan Allah'tan gelir. Öylece bağlarımız gurudu, uyuz oldu sökülmeye maşkûm oldu. Bizim tatlı, yerli çibıklarımız muğal vermedi, sökülmeye maşkûm edildi. Ondan soyna bir acı çibık, acı çibık getirdik, bunları ekdik. Acı çibıkların üzerinden de üç beş sene, kökünü mökünü şey etdik şeyle tağminen bir ay üzerinde duracak geder. Kök galınlaşınca, buna aşu, tatlı çibıkları getirir, onu keser, üzerini yarar buna aşu vurur, vururduğı. O vaziyetde bağlar meydana getirig. Memleketimize çok... elhamdülüllah. Soyna bağları, işde böylece üzümeye yetişdirdik. Sergi sererken önce şey alırız. Patis, soda felan bunları alırıg. Evden de teneke teşt götürürüg. Her kiloya, bir kilo patise, bir teneke su aqdıririg ve soyna bunun daha randımanlı olabilmesi için 'acebe tam şeyini buldu mu, diye bir denemeg için bir salkım veyahut bir sık şiddik atallar. Eger bu gazanın içinde su gendini yukarı atarsa o zaman tam randımanını almış olur. Biz üzümleri toplar getiririz. Gufalardan oruya, tal sepetler var. Sepetlere gor, onu da gazana batırirlar. Yeri açarız. Onu da dibdibe ağdarır, her dayman bir gasıık zeyit, bir gufa, bir zemmil mi işde neyse o

şeyden üzümü batırır çıkardır bir gâşık daha gör her şeye bir gâşık zeyit görü. Bu vaziyette sererig. Bu 'azemi 'azemi yedi sekiz gün sürer, guruması. Bu arada gider yoklarız biz. Gurudu mu gurumadı mı ? Dayma şey ederiz. Eğer yağmur değmese yedinci sekizinci gün toplanır. Toplanır orda gırma yapar. Bâzi olduğu kimi salkımnın getirir. Bâzisi de orda gırar, öfeler o salkımnın şeyler dağılsın, diye. Evlerimize getiriz. Ondañ soyna da bunu numune tutarag satışa çıkarırığ, memlekete, şirenin satıldığı yerler var, pazarlar, pazarlara. Orda müşteri, bekmezci veyahut da ona vermiyorsağ şarabhanıya götürüyoruz. Tücar aliyo veyahut şirahana da şeye veriyoruz şaraphanıya veriyoruz. Onların memurları gelib bakıyolar. Üzümün şeyine göre fiyat veriyolar. İşde toplu hesab oralara satıyoruz. Bu vaziyette bağlardan yararlanırıg.

Anlatan : Mehmet ÖZKAYA

Yaş : 65

Öğrenim : İlkokul

Konu : Tarım işleri

Şimdi Rıza efendi bizim.... yâni gidişetimiz ekseri bu zeytincilikden üretirig onlardan ğalkınmağ isterig. Bunun da ğeyi ilk evel bu zeytini ekme ğeklimiz ğöyledir: Bağ yazariğ, bağı ekerig, zeytini de içine ekerig. Zeytin beş altı sene, yâni bu bağı tumar eğerig, zeytin içinde gendi halı üzerine böyür. Altı yedi sene soyna bu zeytin muğala gelir yâni. Yedi sekiz yaşadığında muğal alınacak durumu geldiğinden içerisinden bağ tiyeğini söker atariğ. Zeytine tumar etmeye başlarig. Zeytin muğala gelir. Zeytinin çifti, dört beş sefer çift sürerig zeytine. Sürdükten soyna zeytin bakariğ ağaçlarda zeytin var, gider altını düzlerig. Düzlerig on birinci ay gelir, on birinci, on ikinci ay gelinçi bu zeytini silkmeye başlarig. Zeytini gider işte fêl tutariğ, fêlin yowmıyası, erkek fêl olursa bir timlê zeytin veririg, ğadın fêl olursa bir urublâ veririg. Ğadın fêlde bir değışiklig olur. 'Ellef derig hanı zeytini 'ellef yapallar ya ona 'ayni erkên yowmıyasını veririg. Zeytini silkerig, getirir 'arabadan veyahut hayvandan neyse herkes cesdine göre, halına göre eve yığariğ. On gün gider fêlan ğaldınan zeytini ğaldırır, maşsereye ğaldıririg. Zeytin maşseresi var. Orada

bu zeytini sıkarır. Zeytini getirir eve. Arz ederse Güney-Doğu'ya verir, arz etmesek piyasada satar. Zeytini satar, işde her derdimize görür. Yani ikinci bir sene, bu zeytin tutdu, deyin, kâr bu zeytini girer.

Zeytin, bir, yanı, döwletin yanında da bir ormanıya yerine tutulan bir meyva. Meyvası, odunu kıymatlı. Girer, odununu getirir, Efendime söylediğim bunu biz eker; amma ne şekil ekeceğimizi de size gusura bakmayın. Tusbacı, ağaçlardan tusbacı şeklinde yanı tusbacı, derig biz küttüğü var ya küttüğü söker getirir şeye görür. Bağın yanı diplerine atar, bağdan barabar böysün, deyi. Küttüğü yanı şeyden küttük halından şöyle söker getirir görür. /.../ Küttüğü işde bu atalarımızın daha sonundan bizim gördüğümüzden önce zeytinden edmişler. Zeytin nerde varsa, bizde yoksa, başka yerde alır getirir. Oradan getirir eker.

MISIRCİK KÖYÜ

Anlatan : Kemâl AKDEMİR
Yaş : 55
Öğrenim : ilkokul
Konu : Tarımcılık

Şimdi biñ dokuz yüz altmışdan² , evel biz heyvannan çifcilig yapardıg. Altmışdan² , sòna tırağtora çikdi. Tırağtornan'yi sürerig. Disg var bizim tırağtorların arhasında. Disgden felhen ederig. Felhenin yerini tekrar külfetör çeker, tapan çeker mibzerden ekerig. Mibzerlerimiz gübreli, hem gübre alır, hem bir gözü gübre, hem bir gözü buğda. Egdigden² , sòna galır bu. Üsdünü loğlarıg güruluğda. Bahara gider galır. Baharda bir güz gübresini, nitrat gübre veririg. Gübreden² , sòna galır. Başağ.... Patanağ olur, patanağdan² , sòna başağ olur. Firig olur. Firigden² , sòna gurur. Baharda eyi gelirse zatan çifcinin yüzü güler, bahar gelmese bir şey yok. Ondan² , sòna biçer gelir. Yozgat'dan, Nevşehir'den biçerler gelir bura. Biçerden biçdirig genni. Tırağtorlardan dağdan daşırıg romuğdan, tamperli romuğlarımız var, romuğdan. Getirir boşaldırıg. Ondan² , sòna işde evimize, malımızın yiyeceni, biz gendi yiyecemizi eve görüğ. Fazlamız olursa piyasıya götürür, ofese, piyasada satılır.

Başga işde mercimeg ekerig. Tirpannan yolduruğ mercme. Mercmen yerini de loğlarıg. Düzler, mibzerden ekerig. Tırfana biçdirig. Ondan² , sòna getirir, patozlar var şimdi

esgi, cercer vardı, cercer devri bitdi. Şindi patozdan, patoza verĩñ. Elegli patozlar var. Hemi tenĩ ayirdĩ, hemi samanı ayirdĩ. Mercmē biderimizi ğor, ğalanını bazara götürüg. Samanı ğoyunũmuza verĩrig. Çifcilimiz beñe devam edĩ işde.

Kız isteme Âdetleri :

Bizim burda ğız istemeg, eşde oğlan bir ğızı isterse anasına, babasına söyler. Anası, babası da bir ğaç tana tanidĩnan gider. Köydeyse köye, köyde dēlse başğa köye gider. Anasına, babasına söyler. Ya bir yaħınĩna söyler. Yaħını da der, işde, " bize beş on gün bir müsede ver. Biz bize danışak." Beş on gün sōna bu adama heber salar. Vericise, "gel verĩm" der. Veriyse gideller. İşde, ben şunu istĩm. Şu ğeder başlığ isterim. Yirmi milyon başlığ isterim. Kesimlerim, şunlar şunlar. Bu adamın da heşabına gelirse ğebil eder. İlk önce bir nişan edeller. Yüssüg filan bileñzig bir şeyler. Ondañ sōna bazarlā gideller. Köyün yaşlıları bir ğaç dana 'akrebelerinden filan. Eh işde çit çemmer. Köy nolucu ? Beş on metre çit, bir sandığ ... Bazarlĩ edeller. Ondañ sōna, beş on gün sōna düğün ğurulur. Esgi dũnler... Köyde halay olur. Ğınaçı gider. Ğınaçıdan sōna gelinçi gider.

Anlatan : Sakıp Akdemir
Yaş : 45
Öğrenim : ilkokul
Konu : Askerlik Anıları

Biñ doğuz yüz altmış altıda, mayıs ayının yirmi altısına pusulamız gelmişdi bizim, 'asger olmağ için. Pusula da hatta yirmi gün evel gelmişdi. Neyse mayısın yirmi altısı gelinçi, biz burda sábehten 'akrebelernen du'eleştig. Köyden işde olan 'akrebelernen du'eleşirsin. Onlar da bir ğısım, gendi herkesin durumuna göre para veriller. Parayı da yalañız eliñe ele görükerek vermezler. Cebiñe sohallar görmiyerek. Cebiñe sohallar. Onlar da bir ğısım işde gençlerden veya daha yañınından seni tā 'arabıya bindirir. Tireñ, o zaman tireñen geldikdi biz. Tireñden yolcu edinciye ğeder barabar gideller yānı. Bizim ilk gidişimiz Deñizli'ye ğettikdi biz. Burdan aħşamnan tireñe bindik. Burdan Narlı'ya varınçı arħada vağon, dediler, aħtarma olacak, aħtarma olacak... iki vağon ileri ğeşdik. ileri geçinci zatan tığlım tığlım dolu. O zaman biz salonda ğaldığ, her taraf dolu. Diyebilirim Ğonyı'ya ğeder salonda ğetdik. Ğonya'dan sōna arħıya tekraldan yer daraşlığ , diye iki vağon eklediler. Ondan sōna yine beş altı arħadaş bir odiya girdik. Ordan Deñizli'ye ğeder rehet etdik. Ora ğetdik, zatan da sen de bellisin. O zaman da çente filan da yoğdu. Bir beyaz torba dikdirmişdig. Burdan oraça yiyecemizi filan onun içine doldurmuşduğ. Zaten, daha evel milletin gözü

de birez küllüydü. Şimdiki kimi dēldi he... Ordan iner inmez, inzibatlar, "Şişt, lan sen nerelisiñ, 'asger misiñ ?" der. "Hayır, ben 'asger dēlim, çalışmıya geldim, filan" diyemez. O ğeder beceri yokdu yāni. 'Asgerden, çalışmıya geldim, şudur, filan bir iki üç gün gezmeğuğun, yāni bunu beceremezdi. Yoğ, şurası, burası, 'asger dēlim filan... Cıĥar nüfuz cüzdaniñi cıĥar sülüsünü, diyinçi, zaten kimse ğaçamazdı. inzibatlar o zaman topladı, bizi ilk önce ĥamama götürdüler. ĥamamdan sōna cıĥardılar, orda ğayıt ğabulu var zaten. iç elbiseñi bir yerde veriler. 'Ayakğabıñı bir yerde veriler. Dış elbiseñi bir yerde veriler. Ondan sōna da her bölüĝden orda bir 'asger var. Cıĥarĥan da mesele birinci bölüĝ, ikinci bölüĝ, üçüncü bölüĝ, birinci tabur, ikinci bölüĝ, ikinci tabur, üçüncü bölüĝ, diye ğoluña yazılar. Cıĥdĩñ zaman orda olan usda 'asgerler ğoluña baĥardı o zaman da : "Tamam, gel, sen şu bölgesiñ, sen şu bölge." Her bölüĝden bir 'asger. O bölüĝe mesele ğaç ğişi ğediyse aĥşama ğeder toplarlar, arĥasına düşürür götürürdü. Ğetdik ki bizim bölüĝe çok ğalabalıĝ. Yeni 'asger gelmiş, esgi 'asgerler de daha daĝıtım olmamış. Bir ĥafta içinde günde yirmi beş otuz tana, yirmi beş otuz tana öyün öyün şey oluyo... Çok sıkışığı, iki üç ğişi bir yataĝda yattımız günler oldu yāni. Salonda uyudumuz günler de oldu. Sōna tabi o esgi 'asgerler ğedinçi bizim her birimize bir şey verdiler, bir yataĝ verdiler. Amma eyi disiplini vardı Deñizli'nin. O zamanki 'asgerlig, o zamanĥı disiplin, o zamanĥı sipor, vallā şimdi de var mı yok

mu? yāni... Artı oranın ğumandanında, artı oranın eses emrinden midi? çok disiplin vardı. İki ay orda ğaldığ. Ondañ_sona, "Şöför adayı olanlar şele çıhsın" dediler. Biz şöför adayı seçilmişdig yāni; burdan ilk ğederken: "Şiför adayı olanlar şele çıhsın" dediler. çıhdığ. İki ay sōna bizi Angara Etemesud'a dağıtım etdiler. Angara Etemesud'a geldig. Dediler,"siz şiför adayı mısıñız?" Biz dedig, "he." Zatan dosyamızda da belli. Bizi üç ay şiför ğursuna tabi tutdular. O zamanda da be'le köylerde tırağtör filan yāni bol dēldi. Ora ğetdik. Üç ay ğurs gördüğ; amma yine de ğazanmıyan çok oldu. Çünkü daha burdañan heç görmemişdik. Adam şimdi ğediy,mesele, tabi burda tırağtor sürmüş, ora da ğediy bir ğaç gün diregsiyonunda filan'acemilig çekiy, bir ayın içinde tamamını öğreni yāni. Biz üç ay çalıştımız halda yine ğazanmıyan oldu yāni. Üç ay sōna birezi ğazandı, birezi de ğazanmıyarağ tekrerden bir daha bir daha, hanı şiför az ya... Bir daha, bir daha, bir daha... imteħeme tabi tutdular. Sonadan ğazanmıyanlardan da ikinci sefer, üçüncü sefer tekrerden imteħeme tabi tutduğlarından da nitekim, eses adamda şiförlüğ ğabiliyeti olmadı için sōna ğaza da yapan oldu yāni. Aslında o ilk defe ğazananlar şiför olsaydı, becerigli insanlar, mesele, tutumlu adamlar ilk sefer ğazandı. O ikinci, üçüncü sefer imteħeme tabi tutduğlarında bir ğısımları da çok ğaza çıhardı yāni. Bir ğısım çarpmaları efendime söylüm, adam çarpmaları sivil'arabiya çarpmalar oldu yāni. Ondañ_sona işde 'asgerlimizi öylece devam etdirdik.

Yō, şükür 'asgerlig bitene geder de heç bir türlü yānı kimsiyi ne çarpdık, ne de kimsenin 'arabasına vurduğ. Öylece 'asgerliğimizi bitirdig./.../

Televizyonun Yarar ve Zararları :

Daha evel bu televizyon yokdu. Mesele odalarda pılağ vardı. Birezi pılağ çalgısı derdi, yānı. Şe pılağ çalallardı. Onları diñlerdig. Sona, onlardan birez sona da radyo çıhdı. O radyo çıhınçı mesele, köylerde ileri gelenler, zengin olanlar aldı. Radiyo bahardıg. Radiyo baharhan, devamlı da esgiden beri de söylenirdi. Daha dellerdı ki bu çalanlar, söliyenler içinde görünecek. Çalanlar, söliyenler görünecek. Ama, bu yānı, biz gerçi çok yaşlı dēlig de, şe, beşe yirmi beş otuz sene sürdü. Birezi der ki, bunun aslı var, birezi der ki yok. Çalanlar, söliyenler görüneceg, diye bunu, belki otuz beş sene bu devam etdi. Nitekim sonadan, dediler, televizyon çıkmış. Nasıymış? Daha evel mesele şehirde mağazalarda gördüğ. Dediler işde televizyon buymuş, çalarmış, şurası, burası... Nitekim sona neticede bunu zenginler almıya başladı. Aldılar. Evel, tabi, beyaz-siyah çıhdı. Beyaz-siyahı bir kaç sene sürdüğden sona, dediler, yahu bunun renglisi çıkmış. Renglisi nasıymış? Sırtında elbise nasılsa ēle gösteriymiş. Beyazsa beyaz, siyahsa siyah. İşde ayakgabiñin rengine göre, mesele saçıyñ, seheliyñ rengine göre değışigli gösterirmiş. Yok yahu? Vallā. Hele onū da görseg, onū da görseg!.. Dediler, yērum 'acentalara o da gelmiş. İlk

evel mesele, 'acentalarda filan gezerken, şey ederken... Sona sona köylere şehirlere derken şimdi birçok şeylerde oldu mesele. Bu renglisi de geldi. Derken, yanı bu televizyonun iyi tarafı da var, kötü tarafı da var. Yanı iyi tarafı dünyede görmediñ şeylerin heç olmasa gendini görmüsen de foturafını görñ, insanların giyafatını görñ, yaşantılarını görñ. Bir nevi, yanı, görmüş gibi olıñ. /.../ Afrika'nın aşlarını; Doğu'nun bilmem gelişmiş, Batı'nın gelişmişlerini, Doğu'nun batgınlıklarını çeşit çeşit... şeyleri, bunları görñ. Bir de şuna bahim, buna bahim; şuna bahim, buna bahim, derken, poreramı da tabi evelden gözden geçirmişsin, şunu da diñlim, bunu da diñlim, derken beş altı saat geçeden alñ. Geçeden alñ, derken bunun ne gider olursa insan günüz, tabi, gece uyhusunun birezini de oturmanan geçirmişsin, günüz iş gücünde birez gıstılama oluy. Ne gider dayanıglı olursan ol, ne gider çalışkan olursan ol; çünkü on on iki saat yatacañ yerde, on on iki saat yatacañ yerde, altı yedi saat yatñ. E, bu n olur ? Uyhudan alıp da mesele seyire, ondan sonra birez oturmaya ayırdñ mı ? Bāyā çalışma gücün gısalı yanı. Sen, deseñ ki, " yerum şunu kapadın, sebehten işimiz var, gücümüz var, şura gidicig, bura gidicig." Öteki der ki, "yok şöle oldu, yok böle oldu..." Gene seniñ sözün havada galıy, gene televiziyon çalıy, yanı. Bunun için, yanı zerelleri de bu, televizyonun. Ama evel rediyo varhan, rediyo, aşā_yoharı gözün de yorulmazdı. Bāzi çocukların, çok yağından bahıyo, onun da yüzde yüz gözüne zereli var, yanı.

" Yavrum birez geriden bak, gözüne zereli var, mesele saña zereli var, gafaña zereli var." diyiseñ, anlatamisiñ. Ama rediyoda heç olmasa gulāñ diñlidi, gözün diñlenidi. Yāni fazla bir yorgunluğ olmuydu. Televizyonda, yāni bunun üsdüne bir de üstelig göz yorgunlū, gafa yorgunlū yāni ben genetime göre bu da oluy. Ā şu göz 'arızalanmasında mesele çocuğlardan daha şele beşle gırhı elli yaşına ulaşıncaya geder, yāni gözlügsüz adam galmaz, diyim, ben gendi genetime göre. Çünkü, yō, der demez beşle gözünü, devamlı beşle lip lip lip, hele bāzen de 'arıza geliy, gözünü beşle çekiy yā!... Çekdi mi nolur bu ? Yaşını mesele gırhı elliye geçdigden, sōna esgisine oranla, yāni düşüg olacak genetime göre. Eveli, mesele doğdursuzluğdan, tedavisizliğdan gözlerden 'arıza olūysa, şindi de bundan olur. Yāni ben gendi genetime göre.

Anlatan : Osman Akdemir

Yaş : 75

Öğrenim : Okur-Yazar

Konu : Hayat Hikāyesi

Biñ doğuz yüz otuz doğuzdan evel, biñ doğuz yüz otuz doğuzdan evel şurdan Kilis'e geder olan köylerin hepsi bütün ortakla çalışırdı yāni, ortakla. Ağalar, işde kimisi Kilis beyleri , kimisi 'Antep beyleri yāni. Biñ doğuz yüz otuz doğuzdan sōna bizim Tilhebeş, der, yanan köy, denir hanı hōdüt boyunda orda az bir arazımız var, orūyı satdığ, Baħar

köyü diye, şu 'Antep torpağı var, orūyı aldığ. Ondañ sòna, yānı ađa ğāhrinden kurtulduğ yānı. Ğendi başımıza çalışdığ. Ondañ sòna işde bir müddet odur, budur be!e ... Tam sene elliye ğeder de ğara sabannan çüt sürdüğ; ama sene elliye ğeder. Şöle böle ğırk sene mi olūy ana, ğırk bir sene mi olūy ? O zamana ğeder de köy işleri bütün omuz zoruyla, alın teriyle... çok zordu yānı. Ğara sabanla, öküzle ne bilim, ğatırla, beygirle her çeşit heyvanı çüte ğoşardığ yānı. Ē, ğazanç da nitekim bunların, çok azdı canım, ancağ'urubu olmazdı yānı. Gelir, gelir. Gübre de yok, bir şey de yok. Ğol emēnen... Şimdik işler hem ğolaylaştı, hemin de nisbeten ğazanç da esgisine çok. Ama nüfus de bu ğeder yokdu esgiden. Yānı, nitekim şindi, bu nüfusler esgiden olsaydı inan et ki açlığ çökerdi belki. Nüfus de yokturdu. O zamanki nüfüse o ğazanç idare edip ğediydi yānı. Şimdik başğa ,o zaman başğa. Şindiki; o zamanlıları, o işleri görmiyenler bizim köy çocukları bile belki de inanmaz yānı. Bu şekilde zor iş mi yapılır? diye. Onun için söliyecēmiz yānı bildimiz bu ğeder yānı. Biziki yapacāmız, yaptımız iş. /.../

Ha !.. Çünkü ağanın hesabına gelmediñ mi ? Inan et ki şindi şu durumda göçürdüğü adamlar oldu belki yānı. Gerçi biz göçmedig amma. Ğış-yaz demezler hesabına geldi mi, "çık"derdi; dam da gendinin zatan. /.../ He ya dam da gendine ayit. Göçerdiñ. Neħayet bir sene ğalıñ, kimi yerde iki sene ğalıñ; eñ iyi yerde ortağcılığ beş on sene bir arada ğalıñ; amma sen ekeñ, sen biçēñ. Ğasılat geldi mi gendine mönsüp bir adam

gönderir. Ona da şâhna derlerdi, şâhna. Daha arazısı çoksa bir de vekili olurdu. He ya, hem vekil, hem şâhna. Onlar gelir. Ne bilim işler zordu yānı. Ğahri çoħdu. Bütün bütün, her iş ağaların elindeydi yānı. Nedense Ğökümete Ğetseñ bile genler, inan et ki, genler seni maĞlub ederdi yānı. Devlet Ğapısına Ğet, genler çünkü kültürlü, birez taħsilleri var, şunu var, bunu var... Aynı zamanda ordaki olanlardan, ya oĞlu barabar oħumuş, ya bilmem nesi oħumuş... He ya Ğökümete gelir yine maĞlub olurduñ yānı. ÖğraşamazdıĞ yānı velħesil. Yeşir, demiyeg de yeşirden birez beri yānı. Bütün köyler eledi. Niye birez eveline siziñ de aklıñız yeter. Amma şimdi Ğalmadı çok şükür. Bunlar, raħmatlıĞ Menderes Ğökmetdigden, sōna bir AmariĞa'dan mı, nerden bir maraşal, maraşal yardımı, diye bir yardım geldi. Zirēyi, Zirēt Bañası tarafından bütün, o zaman da genler de, esgi Ğökümler birez azaldı yānı. Köylüler, dedī yere ĞetmiyeceĞ oldu. Maraşal yardımıñan bütün malları dedī fiyata satdılar yānı; bu köyleri. Yānı gene gendilerin bir şeyi zay olmadı yānı. Ğökümet de yardım etdi. Menderes'in, yānı, şindi ben, gerçi Menderes'e ray vermedim o zaman, şindi işin Ğaħketi. Amma Menderes'in devri herkeşin gözünü aştı yānı. Eñ ufaĞ, heç birşey bilmez bir insanın gözünü aştı yānı. Ondañ, sōna ağalar da satdı satdı Ğetdiler yānı. Şindi çok şükür iki aĞa Ğaldı bizim bildimiz. Bir Antep torpānda Zehni Ğutlar var, aşāda, bir de burda Asım SāleħoĞlu var, doĞtur. Aşā, yoħarı başĞa aĞa Ğalmadı. Genler çalışdı, bunlar da. Şimdi ortag çalışan da yok. Malı da

gendiler çalıştırı. /.../

Doğduğum yer, şimdi adı ney bilmem ? Köylerin ismi deñiřdi. /.../ Tā, ęe ğarşı dağın dibinde. Ondañ, sòna çörten köyüne gelmişig. Uç sene orda , doğduğdan, sòna ğalmığ, ondañ, sòna altı sene Çörten, bir sene Çapallı, bu yüz, "Antep toprağı, ondan sona bu köye gelmişig .On iki sene burda oturmuş, tekrar ağa ęeyinden birağarağ, ęurda Bağır köyü var, oranın yarısını Ekrem... Satın aldığ yānı. Ğırķ seneden belli orda oturdum yānı. Ondan belli de bu köyde oturuyug işde. Aęā, yoğarı on altı mı, on yedi sene olüy.

/.../ He, yetmiş beğden belli de orda arazımızı satdık, bu ęetil köyünü aldığ, işde ondan beri de burda....

ÖNCÜ PINAR KÖYÜ

Anlatan : Yakup Yıldız
Yaş : 61
Öğrenim : ilkokul
Konu : Eski Yaşantı Biçimleri

"Yakup Ağa bizim köyün kuruluşu ne zaman başladı ve kimler tarafından kuruldu?"

Yörüm, şimdi bizim köyümüz, Kör Hasan benim dedem. /.../ 'Abdulvâhit, kâhyalardan derig, yani şindiki kâhyalar, derig onlara; Bayramlar'dan Kör Helil, Emirler'den Emir Hasan, yedi gişi toplanırlar, bu köyü deva edip kazanırlar. Yani iki yüz senelig filan bir deva. Ondan önce ama Canpolatlar'ın, beylerin yanı. Çoğunluğnan bu köyü kazanmışlar, gürmuşlar, oturmuşlar. Sona bizim bu köyü gazandığlarında, köyümüz Süriye. Süriye toprağlarında köyümüz. Süriye toprağında olduğu için bunlar kazanmışlar. Hödüt, o zaman, geçti zaman, yirmi sekizde bizim köyümüz Türkiye'ye geldi: Birbirinen anlaşma yaptılar, oy çekdiler, seçim yaptılar. Onda, mesele benim ağlım ermez; ama büyüğlerimizden duyduğumuza göre, o zaman gelmişler, o zaman bizim oramızda bir hödüt gumandanı varmış. Eses hödüdün yeri ... bizim köyümüze şindi otuz kilometire var. Nübbül Digdaş, o zaman, olarağ hödüdü tesbid olunmuş... Nübbül Digdaş. Sona bizim burda gumandan, Firansız gumandannan bizim Türk gumandan anlaşmışlar mı ne yapmışlar ? O gadersini bilmeziz, Tübbül dikme daş etmişler. Şindi bizim

köyümüzün beş altı kilometre üst tarafında digme daş var. Nübbül dik daş olacağı yere, Tübbül digme daş olmuş. Sınır gelmiş bizim köyün bitişine binmiş. Çok yerimiz elli metre. Yüz metre, iki yüz metre hödüde. Bu hödüd gapandığında bize bir pasavan deyollar, benim ağılim yetmō, ama bu pasavanla nasıl gidib gelinirdi ? Şindi bizim o hödüd Fıransız o tarafa geldi. Bizim, Türkiye'de, bizim bütün arazimiz, dörtte üç arazimiz, Süriye'de galdı. Biz bura nasıl gidecēg ? İki devletler arasında anlaşmada bize pasavan, deyin bir kâğıd verdiler. İki devlet arasından. İki taraftan anlaşdılar. Bize bir foturafımız, resmimiz üsdünde filanımız. Pasavanın çebiñe göy. Sebeñleyin bir memur geldi. Gümrüg açıldı, bizim oriya. Memura giderig sebeñleyin. Bakar, üsdümüzü arar. Bizi Süriye'ye bırakır. Çiftimiznen, çubumuznan, çünkü arazimizin hepsi Süriye'de bizim. Gider orda çalışırığ. Gün batımından, gün doğumundan, gün batımına gader. Gün batımı geri evimize gelirig. Sebeñleyin geri gider, işimize devam ederig. Gerçi şindi sen diyecegsin, orda gazandın malları ne, edeñ ? Bunu Süriye hükümeti bırakmaz, elinde gelirse. Mesele üzümün gelmiş, zeytinim gelmiş, buğdam, arpam, neyim olursa olsun... O hükümet birez eñgelleşdirir. Bizden bir vergi talep eder. Biz bunun bir kısmını kaçırırığ, bir kısmını devlet bize müsede verir, bir kâğıd verir, beyannaması var bunun, getirebilir, diye. Arazımız Süriye'de çoğ olduğu için aylarca biz at arabası, haşa öküz arabası, beñe bu gader vesayit de yokdu; at arabasınan, öküz arabasınan, sahra, derig

biz, sahra, buğdüyü yüglersin üzerine, çeker bu tarafa, aylarca çekerig. " Şindi ondan eyi oldu del mi ? " Şindi, o, şindi çoğ eyi yō. Şindi yaya getmorug heç bir yere.

" Şindi böyüglерimiz evel oturur odalarda, hekēt, ondan sōna bilmem şeyler anlatırlarmış".

Her böyüğ bir evin, her böyüğ, yanı sayılan, çif çif olanların, biz oda sekisi, derdig, heşe ahır. Ahırın hayvanlar bir tarafda. Ahırın bir tarafında şöle ufağ bir oda, burası oda. Zatan soba yokdu ki: Sobuyü kimse bilmezdi. Hayvanlar orda nefesinen, biz de burda ısınıcığ. Olmaz, orda, ora toplanırlar, kim eyi hekēt bilir, hekēt söylediller. Kim eyi ceng oğur, ceng, deyi, Abu Müslüm kitabı, deyin filan bir ceng oğunurdu, " Sen eyi oğurduñ ha !..." Hē, benim'amcam eyi oğurdu. 'Amcam eyi oğurdu; hepsi; Bayram'ın oğlu Helil vardı, eyi oğurdu. Hıra Mehmed eyi oğurdu. Hep bu böyüğ adamları oğudullardı. Seetlerce... O zamanın hökmüne zatan bu alafıranğa, diye seet de yokdu. Seet dörd oldu, beş oldu, esgi seetdi. Dörd oldu, beş oldu, altı oldu, artı kãñ gideg yatağ. Sebehleyin kār, eğer gış günüse zatan, yemēni yiyen gene ora gidici. 'Ayni odaya gidici, mihtarın zatan ğaranti odası olurdu. Şindi bizim mihtarımızın odaları yok. Mecbur, o da, mihtarın odası da o da..... olurdu ha !... Hayvanların yanında. " Çaylar, ğahveler..." Çay yok, çay olmaz. Bir acı ğahve bişirir mihtar, birer yudum verir o da, azıcığ azıcığ. Sōna öyle bir şey vardı. Mesele sen, otuz yaşında, otuz beş

yaşında bir adam oğıya gidemezdi. O çocuğ. " Sayđıda ileri gelir " Gidemez, utanır, yānı, gidemez. Sōna bir bōyūđ adam geldi zaman ōñünden geĉemezdiñ yānı. Ćekinirdiđ, ğorkardığ. Şimdi benim oğlum benimle kāđıd oynar. Nası zaman oldu ? Ēle bir sayđı vardı.... derdiğ, benim annemin 'amcası. Tekden bir adam, iħtiyar, seĉkeli tā dōşūndeydi. Bir kōşe derdiğ. Duvarın dibinde kōşede oturur. Ordan ğadın da geĉemez, erkek de geĉemez. Yaħo bir iħtiyar adam neğici bize ?... Sayđıdan yānı, heşea ğadın geĉerse ayakları birbirine geĉer. Utanır, sayđı ederdi. İşde onları, o kōyün durumunu öyle ğördüğ.

"Bir de mangılamı, ne oynallardı şele, nasıl oynanırdı?"

Mangılıyı ğelan daha ben oynarım. On dört tene ĉukuru var onun. Şöle şöle iki sıra bir taħtanın üzerine oyāllar. On dört tene ĉukur var: Yedi o tarfda, yedi o tarafda. Bu on dört tene ĉukurun her birisine yedi tene taş ğollar, ufađ ufađ, noħut gibi. On dört tene yedi kere yedi ğırĉ doğkuz. Ēırĉ doğkuz, ğırĉ doğkuz, doğsan sekkiz. İkisinin daşı bu. Yārsı onun, yārsı onun. Şimdi bunu sayıdan oynāllar. Bir tene yerde var, bir de üstüne dūşürürsem, ĉift olursa, ben onu alırım. Üş tene yerde var, bir de ben dūşürürsem, tamam, son daşı...dūşerse dört olur. Onu alırım. Şimdi bu doğsan sekkiz tene daşın ben bir tene fazla utarsam onu yeñmişim.

"Şimdi dūnlerimizde nasıl, ne 'adetler olurdu? Seniñ aklıñ bizden tabi daha eyi yetōr. Esgiden dūnlerimiz nasıl olurdu?"

Tamam. Şimdi bizim dūnlerimizde...

"Yāni ğız isteme, nişan dakma, davil getirme..."

Ğız isteme he, ele şındaki gibi gidip de oğlan ğızı görücü, ğız oğlanı görücü ele bir şı olmaz. Seniñ babañnan anañnan filanın ğızını gider isteller. Oğlanın keyfine deyi bir şey yokdu.

"Ananın, babanın keyfine ?"

Ananın, babanın keyfine. Oğlan, ben istemem, beyenmem, diyemez yāni. Bēnirler, bitiriller, Allah taksir etmişse veriller. Verdikden sōna, o zaman, ne vardı şındaki gibi. Zaten mobilya, deyi bir şey bilmezlerdi. Şindi mobilya, bilmem ğaryola, bilmem ney ? O ğaryolıy gider getiriller. Başğa kimsede ğaryola yok ki.

"Benim zamanımda bile yokdu. Bir arğadaşın ğaryolasını getirdi ğurdular. Ben de onda evlendim."

On gün, on beş gün, yirmi gün işde gelin-güvelig geçene ğeder ord ğalır. Onun işi biter. Ötegi, gün, dün edici ona alır eletiller. Başğa kimsede ğaryola yok ki. Şindi şeye geleg; istediler, bitti. Zatan ney? İki ğad yatağ ister. İki ğad elbise ister; bir ağır, bir de hefif. Yāni ğadına, bir ağır elbise edeller, bir de 'adi çit mit, neyse işde. Onu alıllar. Onu aldığdan sōna, tamam iş bitmiş yāni. Ama başlig alıllar. O zaman ney ? Elli kâğıd, yüz kâğıd, neyse o zamanın parasına göre bir başlig alır; aldığı başligı da gine ğızına harcar. Bir doyurucu para deyi yāni.

" Yāni usul yerini, 'adet yerini bulsun".

'Adet yerini bulsun; yāni ğalın almış desinler. Ondan.

sòna isdendi, bitdi şindi. Gelinin ğinasını yağmaya gideller. Oĝlânın da ğinasını yahâllar, bir geçede ikisinin bir, üç gün, üç gün eses birez halı vaqdı olursa bir hafta davıl çaldırır. Misafirleri gelir, bilmem ne olur, filan olur, bilmem ne olur ? Aşşam şindi gelin geder. Gelin gederken gelinin önüne bir yastıĝ gollâr; onu gençler, cahiller, alğaçaçaĝ.

” Atlardan, başĝa köylerden gelirse.”

Başĝa köyden, yıraĝ köyden gelirse; atına güvenen o yastî alır ĝaçar. Kim o yastıĝı damada ulaşırsa damaddan bir bahşîş alır. Yahud köyde dolanıyoşsa, köyden de dolanıysa gençler o yastıĝı artı parçalallar. Ya ĝeri ulaşır, ya da ulaşmaz.

” Ya geceleysin nasıl edeller, güveyi getirdikleri zaman?”

Onu şindi, gelin bitti. Gece oldu şindi. Güveyi iki tene saĝdıcı olúr, ĝina yaharken. Onlar ‘ayni saĝdıç.

” Evlenmiye girecē ĝün?...”

Şindi yatsın namazını ĝıldıĝdañ sòna, bu güveĝiyi, güveyi gezdiriller. Köyü dolandıracaĝlar. Her tarafında bir saĝdıç. Bir o tarafında, bir o tarafında, önünde iki tene de yağlıĝ. O yağlîn her birisi o saĝdıcın birîsinin, o gelin tarafından. Güveyi geldi. Donanırken güveyi mesele sen geldiñ, evli adam olacaĝ; evli adam gelir güvenin önüne oturur. Beni, der. Bünyamın vurdu. Ne vurdu, ne de birĝi etdi halbuysa. Vurdu, demeg, bu, türkü söylemesi lazım. Kimi isterseñ onu, kimi yānı, kimi canı çekiyorsa, beni Bünyamın vurdu, dedi mi,

Bünyamın orda türkü söylemese, o adam orda kaçmaz. O türküyü söyler, birez daha ilerler. Arhadan evli olan adamlar, güveyi elinde gelse, inne, gıyığ batırıllar. O sağdıçlar, gençler, ona dikket edeller, bakállar yānı, inne batırtmamaya; güveğiden sağdıçın zatan seslenemez hiç, etini kessen gene seslenemez. İğniyi batırıllar. İleri gider, seni; birisi önüne oturur, beni İlhan vurdu, der. Mıktar vurdu, beni, der. Mıktar da türkü söylemeli.

"Kennen de söylemiyen, söylemesini bilmiyen kişileri söleller."

Sölemiye ile söyleyiceg, o yoksa olmaz, o orda galır sebehe gider. İlle söyler yānı. Ama ne söylerse sölesin.

Dolandırır getiriller güveği, evine dikállar. O üç gün o sağdıçlar o güveyi tekib edeceg. Güveyi bir evli adam soyarsa, sağdıçlar ona bir yıkıntı yapacağ, yimeg yapacağ. Soyması ne? Ya bir mendilini alacağ, ya bir cebinde bir şesini alacağ. Sağdıçlar görereg olursa olmaz. Sağdıçlara göstertmeden ... Sebehe gider; benim dayzemin oğlu bir 'ömüş vardı, güvenin havlusunda yatardı. Güveyi dışarı çıkacağ da birşesini alacağ. Er şeyini savdıysa sağdıç da orda yatardı. Tek yeter ki bunu soydurmuyum, birşesini aldirtmıyım, ben de yıkıntı yapmıyım. Bele 'adetlerimiz vardı.

"Cünkü ikincisi de davar kestirci"

On gurusluğ bir eşyasını alsın, ona biñ lera harcartdırır isderse yānı. Ele bir 'adeddi.

"Şindi bizim zeytinlerimiz, bahçalarımız nasıl olur,

nasıl yapállar, nasıl edeller; bahçiyı olsun, zeytinleri olsun, hangi zamanlarda süreller?”

Zeytinimizi, bizim zamanımızda motur filan yokdu. Kimsede motur yokdu. Çiftnen sürerdig zeytinleri. İki defa sürer; bir de derdig baran eder. Yānı daha ince sürerse ona baran, derig. O baran ğağar. Çift ne sökeceg? Gene ot içinde şeale olur. Ama zeytin ağağlarımız. Her ağacı bir çuval zeytin verirdi o zaman. Şindi vermör. Niye vermör şindik. Şindi moter geçör, diye adam altdaki kesör, motercuya degmesin, deyin. Bir de kırıcı var, kırıcı da üstdekileri kesör, ağaç düzgün olmalımış. Bizde dēllerdi ki büyülerimiz, zeytin dalda olur. Dal yok ki olsun. Üsdünü zeytini kıran kesdi, altını da motercu kesdi. Biz öküz yayardığ. Her ağaçda ille üç tene, dörd tene, biz etek, derig, sallananlara. Üç tene, dörd tene eteg yeri süpürürdü. Şindi heç yere degen ağaç yok.

” Danaları nasıl dövüşdürürdünüz, danaları?”

Yō danaları, bizim bir dana vardı, şindiki şu ğapıya girmez. Bir de rahmatlığ Hillo Mehmed’ iki vardı. O da Ğıcığ. Şu ğedeg, ufağ birşe. Yō sēetlerce bunları birbirine bırakırığ. Benim dana büyü. Bunu ğoltuguna alır tā şera ğeder atardı. Ğeri döner gelir. Ne ğeder döyerse gendini, ne ğeder vurur, yere yığar. Gene ğağar, gene döyüşür. İsmi Ğıcığ, ğıcığlar yeyin dövüşür. Ğolay ğolay ğaçmaz.

”Harman yeririnde şeale şey yapardıñız, çapıttan,neydi o”

Top yapardığ, top oynardığ. Şindi he... Mesele beş ğişi bir taraf olur, beş ğişi de bir taraf... Bele şindiki gibi

her çeşit top mu vardı? Çapıtları dikerig, dikerig, top gibi yaparig. Ğaşdıñ. Mesele bu, muhtar o tarafa geçerken, ben buna vurursam, işde tamam ben Ğazandım. Vuramasam o Ğurtuldu geğdi. O beñe vurucu bu Ğsēr. O beñe vurursa o Ğazandı. Bir çeşid daha oyun oynardıg. Mullo Ğ haral derig. Depignen birbirimize vururuğ. Ne Ğ bilim ben ?.. Ğırç oynardıg. AĞaçların, Ğırç dedimiznen, şeñle yarım metre aĞaçların ucunu sivrildirig. Sen vuruñ ben de gelir onun yanına vururum. Seniñkini düşürürsem, ben onu alırım. Ğalbuki bir aĞaç şu Ğeden, nediciñ onu alıp? Ō ben beş tene yeñdim, beş tene utdum. He, almış Ğazanmışım . Günümüz öyle geçerdi . Ben şu günümüze çok şükür ederōm. Ğarnımız ajdı, arĞamız da cıblağdı. Buğda ekmeği, Ğoca köyü geđseñ buğda ekmeği bulamazdıñ. Arpa ekmeği yir, darı ekmeği yir; zatan çayı kimse bilmezdi. Şindiki arazimizin yüz mislidi arazimiz. Neden bu beñle olērdü ? Ben buna akıl yetiremōrum. Adam çalışır, Ğazanır. Ğarpız ekerdi. Ben, diyom ki şindi, ulaşım yokdu. Ğazandıñ malı yetiştiremōrdüñ, ulaştıramōrdüñ, geđtmōrdü ki. Ğarpız ekerdig, sandal olur, sandal derig biz, yıĞallar üç Ğor, dōrd Ğor, birbiri Ğ üzerine hep depelerine getirir düzeller. Buğda şeñle dōrd barmağ olur, dōrd barmağ olur , biter. Ğarpız sandalı içinde. O zaman egseri Ğeleb'e götürürüg, Ğamyon gelir. Ğeleb'e götürür. Ğeleb'e götürür ama, Ğeleb'e götürdünün 'araba kirasını Ğorumaz ki. Onu sıçanlar deler, o tarlanın içinde. Çift sürerken, buğda ekerken bir Ğarpız yirdig sandal da içinde. Ya orda oĞlan Ğalır, ya bir Ğelebli

gelir, genni, bedavasına sanki, alır gider. Bir_şey, para
 kazanamazdıgı. Şey ederdiğ, harman vaktına harman, tıraş
 olurug bir sene borca. Saban yaptırıg, bir sene borca. Gab
 yaptırıg, galaytıırıg hepsi bir sene, harman geldinen, herkes,
 çuvalını çeken gelir. Yerine buğda alıcı. Berbere bir sene
 tıraş olurduğ, bir timlē buğda verirdiğ. Bir timlēmiz on iki
 buçuğ kilo. O da toprağlısını verirdiğ.

"Ya o cercerden dövmelelerimiz? Bir ay, iki ay sürer.
 Çakkır, çukkur..."

Aylarca, cercer, deriğ biz, bir gısım yerde de döven mi
 ne, derler? Biziki üsdüne oturulur, binilir. İki gişi, üç gişi
 biner, hayvan da döner, tırhanın içinde. Tırha, deriğ, şu
 boyda tırha birigtinen. Aylarca, döy babam döy!... Hösen
 Abbane, derdiğ, onun arasisi çokdu bizim köyde. Yüz şümül
 buğdası gelirdi. Yüz şümül, dedimiz şindi on ton mu eder ?
 Şümül, derdiğ biz ona. Yüz kilosuna bir şümül, derler bizde.
 Yüz şümül buğdası gelirdi; get evine arpa ekmē yir. Çocuklar
 da get 'abe geyer. Nası darliğ bir zamandı? Goca, tarlası
 çokdu gendinin. Dört gat tarla ekerdi, şu pamuğ, boydan boya.
 O sarı pamuğu getireceğler eve, toplıyacağlar, onu
 getiriciler, onu tek tek ellerinen çekirdēni çıkarıcılar, onu
 gadınlar da terşi deriğ, terşiden eyirciler, onu da çocuğlara
 şalvar ediciler. Yānı bir makinaya verim de çekirdēni
 çıkarırsın, yok. Elden çekiciler onu. Makina yok ki
 çıkarırsınlar. Onu da ēriller, geri de doğullar, Çocuklara
 şalvar edeller.

Ėle bir dar günler geirdig biz. Şu günümüze çok Şükür
 ynı. Bu gün Őuraya gerek, bize gerek, bütün dört çeşid buğda
 ekm yiyorm ben, beğenmorem. Allah'ın keremine yüz bi Őr
 Şükür. Sonra, Şindi Şunu söylüm; Şindiki genŐlerimiz
 bilmrlar, siz hepiiz gensiiz, bilmezsiiz. Sen arpa
 ekm yidi mi ? Buğdanın ğıymatını bilm. Yamalığlı
 elbise geydi mi ? Yamalığsızın da ğıymatını bilm, at
 kendii yamalığsız. Biz bunu geydiimiz, mesele o zaman zatan
 pantol falan yokdu, Şalvar geıyerdig. Őalvarın anasını
 bulamazdi. Anası siyeğse, anası yamadan geıbolmuŐ ynı.
 Elli tene yama var üsdünde, her din. işde biz Şindi
 yeni bir elbisenin ğıymatını bilirig. Şindi ben yaŐda bir
 adam , neıde bir ekmeg ğırığı görsün, alır ağzına atar. Siz
 yaŐda bir adam fıranca parçasına depignen vurr; çünkü o
 arpiıyı görmedi ki, arpa ekmni yimedi ki. Biz yaŐda
 adamların diŐinin dibini ğurdala arpa kep dökülür, darı
 dökülür. Sizler Şükür onu grmediiz. Ne arpa ekm gördünüz,
 ne yamalığlı elbise geydiiz. Gerçi işde Şindi bunların
 ğıymatını bilmrsnz. Ben Şindi gendi evimde benim mesele
 ocuğlarım, saca biz ekmeg aarığ, yuķa,  böle. Diyoruğ bu
 bugün eyi dl. Y ? Yoğurun da ğamuru fırina bişirdireg.
 Fırına bişirdireg. Eğgili ekmeg gelir. Bu da eyi dl. Hadi
 oğlum fırinada ekmeg getir. Biz Kilis ekm drığ, dırnağ
 ekmeg. Kilis'den de ekmeg getirig. Yok bu da olmadı.
 Fıranca getir. Oldu mu dört çeşid buğda ekm ? Biz bunu evel
 babamız Kilis'e geldi zaman, bize Kilis ekm getirirdi.

Ekmē tenesi bir ğuruşadı. Kilis ekmē bize getirdi zaman, o Kilis ekmeği, bizim ekmēmize ğatığ. Bizim gendi ekmēmize biz onu ğatığ eder yirdig. Şindi ben o Kilis ekmē, halıs Kilis ekmēnin üsdüne ğuşbaşıyı dürüm edip yiyorөг. Biz o ğunleri ğördüg. Siz, şükür, ne ğördünüz ?

Halk Hikâyesi :

Siz esgi şeylerden istorsunuz. Bizim yanı böyüğlerimizden duyduğumuza; bir zamanlar bir, İstanbul'da 'Ali Ğadioğlu'nan bir Elbeyoğlu varmış. Bunlar 'amca çocuğlarımız, birbirinen. Elbeyoğlu, 'Ali Ğadioğlu'nun birbirine araları açılmış; düşman olmuşlar. Ğakmış, bu bunu padişaha şikâyet etmiş. Demiş, padişahım filan yerde bir Elbeyoğlu var. O işde şe'e vurur, şe'e ğiror, filan edor, bilmem nedir ? Elbeyoğlu da o ğün için, evlenmiş, üç ğünlük ğüveği. Kağor padişah onun lafına buna iki tene jandarma ğötüror. Dör ki gel, seni padişah istör. Üç ğünlük ğüveyi. Padişaha ğarşı gelebilir mi ? Mecburi gidici. O zaman, o adam kağor gidör. Dör ki giderken, lan şurdan ğetmē gidorem, dör. Şu yerime dör, bir ğaç türkü söylüm, dör, genni genne. Peki. Orda çıktıkdan, sōna yola çıkör. Gelin sarılör, yeñi gelin; ben seni bırakmam, ben seni şe'e etmem. Nası bırakman? Neyse, çıkör, soñundan iki üş tene orda, ulaşör İstanbul'a. Adamı atollar zindana. Elbeyoğlu'na zindana atollar. Yedi sene ğalor zindanda. Yedi sene ğaldığdan, sōna bağor ki bir ğün pencereden olurken padişah, vezir filan hepsi orda ğeçollar; o gendinin 'amcası

oğlu da barabar; o da heral böyüg bir zadmış ki onlardan barabar. Ulan, dör, şunlara, dör iki tene söylüm de dör, isder beni assınlar. Üç günlüg güvê yedi sene daha sorgu suval yok, atdı padişah zindana unutdu. Orda kağor, elini gulağına atör, türkü sölor, padişaha:

Efendim, şevketlim, dör, ben bèle olmuým

Görmediğim ğara günleri görmüyüm

Ben bir köşe daşyım yerde ğalmıyım

Beni bir köşeye de ğo, deyi geldim,

dör. Padişā durör. Ney bu, dör? O 'amcası oğlu dör ki :
Gulāşma, beyim, dör. Hepisde bir tenesi sölor, zindanda dör.
Yok, dör. Yok, durun, dör:

Efendim şevketlim, dör beñe mi ğesdiñ

Yanıñda aranmaz, dör yiğidin postu

Ġara gün duşmanı, eyi gün dostu

Beni düşmanlara şadletme, deyi geldim,

dör. Çıkarın, getirin şu adamı, dör, padişah o zaman.
Çıkaror getirollürkine yedi sene unutmuş. Padişahım, dör.
Ney oğlum derdiñ, seniñ, dör ? Benim, bèle bèle bir iftirıya uğradım. Aha şu yanıñdaki 'amcam oğlu bē iftira atdı. Benim heç bir ğebehetim, filanım yok; gidin sorun orıya. O zaman o adamı ğeri bırağollar. Berad edollar. Memleketine gidör. O adamın daha mazisi çok. Biz ğısa kesog. İşde, biz, siz esgi geçmişlerde sororsuñuz. Bizim geçmişimiz deminki didiğim kimi...

Dini Hikâyeler :

İşde biz, siz esgi geçmişlerde sororsunuz, bizim geçmişlerimiz deminki dediğim kimi... Şindi odalarda, evel odalar dediğ ya. Odalarda benim 'Ökgeş Çavış, derlerdi, 'amcam, eyi ceng okurdu. Abu Müslüm kitabı, derdig. Yānı esgi, Pıgemmaimiz ne yapmış, Hezireti 'Ali ne yapmış, bunların hepsini güzel okurdu. Bir gün o herhalda aklımda galdına göre Hendeg herbinde Hezireti Halit daha cehaletde. Hendeg herbinde bizim Pıgemmaimiz dör ki, altmış tene diğör ora adam, herpçi adamlardan, dör ki biz o taraftan nası herb yaparsağ yapag, siz burüyü birağmayın burda yerinizden oynamayın. Pıgemmaimiz, Hezireti 'Ali öte tarafda herbe girör. Herbe girdi zaman bozör. Bizim Müslümanlar küffarları bozör. Bozduğı zaman bu genin altmış tene diktigi oğçuları, bozuldu artı gazandığ deyin, genni onlardan gidör yağmıya, o zaman yağma edellermiş, onlar da yağmıya gidör. Yağmıya gidince Hezireti Halid arhadada pusudaymış. Nası bu öñüne geşdinen Hezireti Halid arhadan basdırör. Orda çok Müslümanlarımızı girdi. Hezireti Halid çok şehid etti, çok Müslümanlarımızı girdi. Ondan_sona Hezireti Halid mağlub etti yānı. Müslümanlarımızı perişan etti. Pıgemmaimiz'in dişi girildi, gafası yarıldı, perişan oldu yānı. Heşe şeytan çıkıdı çağırdı ki " Mehemmed öldü, Mehemmed öldü." Pıgemma çağırör ki " Ben ölmedim. " Çok perişanlığ çekdiler. Ondan_sona Hezireti Halid Müslüman oldu. Müslüman olduğdan_sona ikinci bir herbe girdiglerinde Hezireti Hemza şehid oldu. 'Ammisi

gendisine derdikine, ğardaşı oğlu Hezireti Piğemmer: " Ya 'ammi korķarım seni arķandan vururlar. Cũnkũ Hezreti Hemza mũbareg arķasına baķmazmıř. Arķasından ordu dahi gelse dũnũb, arķıya, kibirmiş, baķmazmıř yānı. "Korķarım 'ammi, derdi, seni arķadan vururlar. " Nitekim de gendini arķadan vurdular. Arķadan vurduğundan Piğemmerimiz'in gũzũnde iki damla yař dũřdũ. Dedi ki " Ya 'ammi, seniñ yerine, dedi, yetmiş tene bař keserim, bũyũg bař keserim" dedi. Hezireti Halid Mũslũman oldu. Bir cephe de herb aķıldı. Hezireti Halid'i iki oğlunan barabar gũnderdi. Geť, dedi filan 'asi gelũr, onnan herb et. Hezireti Halid geťdi. Vurdu ona, vurdu herb edũr, ğazanũr. Ordan elçi gũnderdilerkine Piğemmer'e, Hezireti Halid'e, aman heber gũnder, biz imana geldig, Mũslũman olduğ. Gendine sũylesin, dursun, vurmasın. Gelen elçi Hezireti Piğemmer'e dedikine, Halid'e sũyleyin, vurmasın. Dursun, vurmasın... Giden elçi, Halid'e dedikine, Hezireti Piğemmer, dũr ki dedi, vursun, durmasın. Gene vurdu. Uķũncũ heberci geldi, dursun deyin, Piğemmer gendine heber gũnderũr. Giden elçi dũrkine, vursun, durmasın. O zaman mũbareg Piğemmer ğızdı. 'Ali'ye dedi ki, geť Halid'in boynuna... taķ getir, dedi. 'Asi geldi bu bē dedi. Ben , dursun, vurmasın, dũrum, gendi vurũr, dedi. Ğaķdı Hezireti 'Ali bindi ata, Halid, dur, ya Halid, dedi. Halid bir daħa vurdu. Bir ğılıķ daħa vurdu. Vurduğunan durdu, o zaman. En atdan, dedi. Hezireti 'Ali geťdi artı seslenemez ki. Endi, yağlını boynuna daķdı; atının yānı

sura Hezireti Halid'i Pıgemma'ne getirdi. Dedi, bu Pıgemma'ne 'asi geldi. Vurun gafasını. Gafasını vurun, dedi. Dedi, o zaman Cebra'ıl 'alislam endi. Pıgemma'rimiz'e Cebra'ıl 'Alislam endi. Kitabda okunanı sölorum yānı. Cebra'ıl 'Alislam yanına endi dedikine, ya Muhammed, Halid 'e ğarıma. Sen 'ammiñ şehid olduğunda, ne söz verdiñdi? Yetmiş tene böyüg baş keserim, dediñdi. Onda, dedi Hezireti 'Ali genne ulağığında yetmişinciye vurdu, Hezireti Halid, dedi. Seniñ 'ahdiñ yerine geldi, dedi. Çünkü benim 'ayetimi sen bilmeñ mu? 'Ati Allah, 'ati Resul, yānı benim Resulumun da sözü mağbul, ben seniñ sözüñü yere düşürürmüyüm? dedi. Seniñ sözüñü yere düşürmemeg için son yetmişincidi o Halid'in vurduğu dedi. Ondañ,sona Halid 'i 'af etdiler. Geri gelib oturdular. Bu ğısım ...

DÖRTLÜKLER :

Aman aman suya gider elinde de tası var

Bir kızınan bir gelinin bahsi var

(ikisi de bir oğlanın üsdüne)

Gelin, der ki kılınımdan ğan damlar

Mavidir gözlerim 'alemi yağar

Sen cahil çocuğsun señe kim bakar

Yiğid yaslanacağ ğolum var benim

Şimdi ğız söylücü :

Ğız da der ki ay ğırandan doğmaz mı
 Doğub doğub da orta yerde durmaz mı
 Bir geçem de biñ geceñi deymez mi
 Var ged gelin var ged oğlan benimdir

x x x

Ğara gözlü bir esmere vuruldum
 Yandım güzel ben aşkınnan yoruldum
 Görülmemiş zalim derde düş oldum
 Kağ gidelim güzel yārim bu ellerden ellerden

Gid oğlan gid ben gelemem seniñlen
 Abim, babam durur benim öñümde
 Öldürürler seni beni...
 Gid oğlan, esmer oğlan, güzel oğlan

Öldürseler vaz geçemem ben senden
 Korkum yok ki bey babañdan abiñden
 Korkum yok ki bey babañdan abiñden
 Seniñ paşa babañ da baña viz gelir
 Seniñ abiñ de baña heç gelir

x x x

Elbeyoğlu'nu aldı götürdülerdi. Geri 'aynisine başladığı.

Gederken yola çıkmış gedmiş ki :

Yatarım yatarım sébeğler olmaz

Mesd ala gözlere uyhular dolmaz
Zavallandı Elbeyoğlu bugün sē de ğalmaz
İstanbul'dan ferman geldi, giderim.

Evel güveyi gezdirillerdi ya. Gece güveyi gezdiriller.
/... dediği zaman birisi bir türkü söyler, orda. Dörd geziler
de gelen suna kimindir, deyin bir türkü söyler:

Ay ğaranlığ göremedim yolumu
Feleg ğırdı ğanadımı ğolumu
Bu gençliğde nasıl layığ gördüñ ölümü
Dörd gezilerde gelen suna kimindir.

DURUCA KÖYÜ

Anlatan : Aşık Kemal
Yaş : 50
Öğrenim : ilkokul
Konu : Halk Hikayesi

Çeridler, Irak'ın Raqa şehrinden yaşadıkları zaman mesela nasıl yaşıyorlardı? Çadırların, çadırda otururlardı. İstedikleri yere gonar göçerlerdi. Bunların develeri, keçileri, işde koyunları, neyi lazımsa, yanı mesela, her şeleri var. Yanı böyle göçeber halında yaşarlardı. İstedikleri yere gonar göçerler.

Efendim, bunlar Irak'ın Raqa şehrindeler. Bunların aşiret reşisleri Silsüpüroğlu Fetteh Bey. Silsüpüroğlu Fetteh Bey hestelendi bir gün. Bu aşiretin içinde Ali isminde bir genç varmış. Bu da beyliğe yanı yakışır, idare eder, yanı ileri görüşlü, elinde iş gelir bir kişimış. Bu adamı çağırtırıyo. Diyo ki, oğlum Ali ben hesteyim, aşiretin yönetmesini sen idare et. Olur, diyo. Aşiretin sorumluluğunu Ali Bey üsdüne alıyo. Yanı aşirete bey oluyo. E işde ölüm insanlar uçun. Adam bu hesteligden gurtulamıyo, kağamıyo, siz sağ olun, günün birinde ölüyo, Silsüpüroğlu Fetteh Bey. İşde bunlar yaşamını sürdürölar. Bu, aşiretinin başında, Ali Bey. Günler, mesele aylar geçiyo. Bir gün aşiretten, bēndī bir adamnan, mesele bēndī bir yerden bir gız istediyo, bekârmış. Adamlar gönderiyo, filan ediyösa da bu adama

vermediler, bu ğızı vermiyolar. Ğızı vermeyinçi, diyo ki, yorum, ben 'aşiret reyiisi olam da bē de 'aşiretten bir ğız istiyem de vermiyeler. Ben Anadolu'ya geçicim. Benimle gidenler, beraber gidenler, benimle gelsin, diyo. Uç yüz çadır bunnan ayrılıyo, bereberinde ki mesele bütün elinde iş gelen adamlar, mesele tutarlı adamlar. Kağıyolar bunlar bunlardan ayrılıyolar, 'aşiretin, bölünō 'aşiret. İde herkes devesini, davarını, neyini varsa sürüb geliyolar. Gonağ, göçereg Siirt'den, Diyarbakır'da, şurda, burda Nizib'e geliyolar...

Şindi bunlar Nizib'e geldiler. Bu adamlar gene çadırlarını ğurdular, burda bir iki gün istirehet edeg, dediler. Çadırlarını ğurmada olsunlar, filan etdiler, yanı çaylarını, ğağvelerini içmede olsunlar, yorgunluğları çıksın, deyin. Orda Mürseloğulları otururmuş; şu Musa Beyleri'nden. Mürseloğlu, adamını gönderdi, get, dedi, bak bakım, bunlar necimiş, dedi. Mürseloğlu'nun adamı geldi: Selam'aleykim, 'aleykimselam, arhadaşlar necisiñiz, nerden gelib, nere gidösünüz, kimsiñiz? Dediler, arhadaş biz Ceridlerig. Rağa'dan geldig, Anadolu'ya geçiyog. Şurdan bir iki gün istirehet edip geçip gideceğiz, ğardaşım dedi. Getdi, Mürseloğlu'na gelen elçi: Bunlar Ceridlermiş. Anadfolu'ya geçiyolarmış. İki gün burda istirehet edip gideceglermiş. Dedi, get genlere söyle de, dedi, bunlarda çok güzel olur, bize bir güzel ğız göndersinler, dedi. Adam geldi, dedi ki, mencilis yuvarlağ olarağ oturuyo, soğbetinde. Dedi ki,

Mürseloğlu, diyo ki, bunlarda çok güzel olur, bize bir güzel gız göndersinler. Alāhā!... 'Ali Bey şele etirafa, mencilise bir kere bir göz atdı şele : Arhadaşlar, dedi, ne ceğab vereg. Şu adamın söledī söze biz, dedi. Gendinin adamları 'Ali Bey'in adamları, dediler ki : Bizim bu adamın sözüne ceğabı, gılıçlarımız verir, 'Ali Bey artı, dedi. Ben de sizden bunu beklidum işde. Hemin atlı atına bindi, gılışlaşdılar. Gılıç, galğan sürdüler, Mürseloğlu'nun üsdüne. Vur, vurmamısın? Öyüne gelene. Haşını çıkardılar. Ondan sōna geldiler. 'Ali Bey dedi ki: Sökün çadırları da geçek gideg, buranın bize gerē yok, dediler. İçlerinde bir söliyen varmış benim kimi. 'Ali Bey, seniñ dedin oldu, dedi. Bir de beni diñle, dedi. 'Ali Bey... Aldı baçalım o adam, aşıq. Şele söler: Yorum, ben saz olmasa söliyemeyicim. "Hele gene uydur yâ. Şele bir gaç hanasını uydur. İçine gat." He, uydurabilseg.

Toplanın arhadaşlarım bir arıya gelelim

Bu sene de boy Maraş'da galalım.

Söz verelim, bir garala varalım.

Bozulmadan getsin de eli Ceridin, diyo.

X X X

Goç dağınada çıktımızı bilirler

Yolumuza da pusu atlı gurallar

Yorum benim aklıma gelmeyici. Tasarlıyamayıcım Cimo. Saz olsa... Bele bir gaç hana söler yanı.

Ordan bu adamlar ğonarag, göçereg 'Antebeli'nden, şurdan, burdan, Kömürler'den geçeller. Doğru Çukur-Ovı'ya, seniñ Çukur-Ovı'ya. Cihan'ın yakınlarına bir yere ğonuyolar bunlar. işde, güzel bēndigleri bir yere ğonuyolar. Bu adamlar orda yaşamlarını sürdürmede olsun, bu şeyin, halı bor olduğu zaman, Çukur-Ova'nın ěle bakımsız olduğu zaman, Binboğa'da Dadalođlu, Maraş'da Zulğediroğlu, Osmaniye'de 'Ali Osmanođlu, Ğozan'da Ğozanoğlu, bu dörd beyin emrindeymiş o Çukur-Ova. Dadalođlu'nun adamları Çukur-Ova'yı şeye geziyolar, ğontrula. Elan!.. Bahtılarhı yorum, o !... Çadırlar ğurulmuş. Elan, hele gideg, yorum, bunlar kimmiş? Selamaleykim, 'aleykimselam. Yorum, siz kimsiñiz, necisiñiz? Biz Çeridlerig. Ne geziyoñuz burda ğardaşım? Dedi: Yorum ne yapag? Buralıg güzel, hoşumuza getdi. işde malcıyig, burda, dedi, ğaldig. Bu adamlar dönmede (...) Dadalođlu 'aşiretlerinin reyisiydi, Avşarlar'ın. Oldu kimi meseleyi anlatdı, bu adamların geldini. Kağdı, Maraş'dan Zulğediroğlu, Ğozan'dan Ğozanoğlu, Osmaniye'den 'Ali Osmanođlu bunlar toplandı, bu dört bey, dördü de şeye vardılar, bu adamların çadırına. Selamaleykim, 'aleykimselam. Bu adamlara işde ğörmet, ğizmet oldu. Efendim. Ne dersin? Ordan, sazını çıkarır, sazınan söyler :

Avşarlar Rakka'dan sökün etmişler
 Çevirmişler yönünü Urum'a doğru
 Urum'da Avşar vardır, öldürür sizi
 Çevir atımı da diyor Kırım'a doğru

Otuz biñ 'asgerim var da yirmi biñi piyada
 'Ali,Osmanoğlu'nķu da iki misli ziyada
 Dapılı 'arazim, diyo ğondũñ ada
 Bağlama atıñı ğoruma doğru,

der. Yanı bunu Dadaloğlu slyo.

Ġozanoğlu'nun 'asgeri dzgn (azğın)
 'Ali,Osmanoğlu'nun 'asgeri dzgn
 Ciddimiz ciddiñe de eveli ğızğın
 Dnderirim seni de piriñe doğru,

diyo.

Dadaloğlu der bura bizim yurdumuz
 'Ali,Osmanoğlu'dur 'asil ğurdumuz.

Zulğediroğlu, Ġozanoğlu drdmz
 Srerig elimiz de seriñe doğru,

der. Yanı drdmz s birleşirig, diyo. Bunun ğarşılığına da
 o zaman dedi ki sey, 'Ali Bey, Ceridoğlu, dedi, y, bu adam,
 bize, dedi, seyden, 'abe altında deyneg mi ğosteriyo? şu
 sazımı b verin, dedi. O da bir iki ğana ble tasarladı,
 sledi. Derken ğerb başladı. Ħerb başlayınğı 'Ali,
 Osmanoğlu'nun 'asgeri teslim oldu. Zulğediroğlu, dedi, yrum,
 benim 'asgerim yorgn, arğın gelib bunlardan ğerb edemez.
 Ġorğdular. Ġozanoğlu dedi, vall benimki ğapulcu ğapulcu
 yrum, bunlardan ğerb edemez, dedi. Ē ! Ġaldı Dadaloğlu.

Dadaloğlu da Çazanoglu'na ağızını çevirir bir kaç hana türkü söyler. Ondañ, sòna atlıyı atlidan seçellerkine dokkuz yüz atlidan yüz atlısı galır. Dadaloğlu'nun. Dadaloğlu, dedi ki gendi gendine, şu Mürseloğlu bir arkadaşım var, dedi. Ora gideg birez yaralarımızı sarag. Eyi olağ da dedi. O adamla birleşeg, bunların üsdüne döneg, bunların altında galmıyağ dedi. Kağdı, bozuk düzen, gonarağ göçereg geri Nizib'e geldi. Nizib'e geldi ki Nizib'de arkadaşların sağı yara, solu yara; kiminin gölu yok, kimi... Ne var yörüm, nolmuş size heyir mi? dedi. Dedi : Yō Ceridler mi neydir, dedi. Bizi vurdu geçdiler, dedi. Yaho bize de ele yaptılar, Dadaloğlu, bize de ele yaptılar, dedi. Ya, ben de seniñ yanına geldim, birleşeg de gideg deyin, dedi. Dedi, baksana, halımıza, dedi. Orda da söyler türküyü:

Saňa derim saňa da ey Mürseloğlu
 Dölēnde dövüş oldu, dön oldu.
 Yürēnde olanlar da dōne dōne dövüşdü
 Goç yigiddē arab atın günü oldu,
 diyo.

ikinden de şu ölenin arası
 Eyi olmaz oldu eğri gılcın yarası
 Cihan'dan da Yarsuat'ın arası, diyo
 Işıladı da göleg göleg gan oldu,

diyo. Yanı gusura bakmayın, saz olsa, şindi bunların hepsi

aklıma gelir. Şimdi bu adam burdan da Kağar, Hoca. Burdan da Kağar ğardaşım geri K m rlere, Kömürlerden Şeye gelir, o Saracığ belisi var; 'Ali ğayasından  te. Orda da var türküsü, altı, yedi; yedi hana da türküsü orda var. Ağlaya ağlaya orda da söledi. Kağdı ondan s na, Binboğa'ya Dadaloğlu, gendi 'aşiretinin içine ğetdi ğardaşım. Bu belesle bitiyoy amma, sazlı olsa bir band tam geliyo; iki taraflı, Hocam.

ACAR KÖYÜ

Anlatan : Muhittin Yetimoglu

Yaş : 75

Öğrenim : Okur-Yazar

Konu : Şahin Bey Hikâyesi

Şimdi, biz, esas şeyi sölm̄ : Bizim dedemiz Girit'de on beş sene 'asgerlig etmiş. Çolagası, başçavış olmuş, rütbesi. Babam, Gaze cephesinde, getdi, o da gelmedi. Ben yedi yaşındadım, getdi babam, gelmedi. Ondan sona biz veteni seven bir insanlarığ. Bak, on beş orda galıyo, dedem; bir galmıya, şeyde, Girit'de. Heç, ondan sona tamamı şey oluyo artı, geliyo adam. Biz... Neye yarar on beş sene galan bir adam. He, Firansız'ın şimdi şeyini sölcim saña. İngiliz'ler geldi bura. Evel, yanı beş on suvarı geldi. Dağa çıktılar. Şu eñ yüksek yere. Oruya bir gala yabdılar, daşdan yanı. Ordan geri geldiler. Burda bir dün vardı. Dün yemēnden yidiler adamlar, İngiliz'ler. Yidiler, güzel olmuş filan, şeyce añladıyo ya, añlıyoğ. Biz de çocūğ. Yanı şe'e, be'e yedi sekiz yaşında vardığ. Ata bindi, getdiler. Gel şimdi bu Firansızlar'a geldi löbad. Firansızlar, Şehid Saķıb varmış Kilis'de yanı, adam, o da bir māmur mudu neydi? Tüfēni almış, gapının önünde oturmuş, eve bırakmamış yanı, o zaman . Bunların tederini görüyo adam. Ordan geştī yerde, iki gadın geçiyo, tutmuş bunu elden geçirmişler, Firansızlar. Hemen içeri girmiş, tüfēni almış, o Şehid Saķıb. Alhā, bir ona, bir ona, artı bilmem gas

vurdunu, o zaman, bu. Orda, onlar ğarağol varmış, hemin mekineliyi tutuŝdurmuŝ, gendini, adamı şehid... şindi orda mezeri var, şehid Sakıb'ın, orda yanı. Bu sefer iş ğarıŝdı. şindi, bizim köylüler birigdi, böyügler. Dediler ki iş, artı mal, mülk bir taraf. Neyiñiz varsa sùlehe vericiñiz. Ya öldürüg, burda bunu çıkarığ, ya da bizi tükedir bu. şindi köylünün hepsi sùlehe almıya başladı. Develerden gelir ha, Suruya'dan. Her cins sùlehe gelir. Cebhana gelir. Aldılar aldığı ğeder. Dedem ihtıyar, doğsan yaŝındadı, şele beşe. Dedeme, dediler : " Sen, Saed'emmi, seniñ parañ var, zengin, adamsiñ." " E... " " Bir tene al, birine ver." " Peki'am," dedi. Aldı on beş mädeni leriya. Bizim eniştemiz var, bunların 'ammisi Osman, oña verdi. Aldı şindi. Bizim köylülerin şindi her evinde bir tüfeg var. Mecburu aldirdılar beşe. Gideller şindi gece. Firansızlar orda, şeyde ya, siperde. Bu damdan yüseŝ, derin, gördüm yanı siperlerini. Dışarda gezeni olur zärkine. Bunlar gider gece. Bir yaylım veriller bu Firansız'a. Cayır, cayır, cayır veriller. Artı sen diñle... iki, üç säet bomba, maytabatar, makineli... heç. Bizim köylüler ğeri gelir, daha genler atıyo, boŝa; bu Firansız beşe. Her gün beşe devam etdi beşe epeyi. Soña, dediler çete geliyomuş şeye, yanı bu şeye, Dazburuna, filana bura. Bizim beşe epeyi beş on gün devam etdigten kelli, dediler, şey getiriyo muş, şahan Bey geliyomuş, bilmem ney ? Beşe birşey sölediler. Soña dediler ki şahan Bey şeye gelmiş. İdeli dere var; bizim ŝerda. Bir Dazburun'a bir böyüg

çadır ğurdu bu adam. Yāni beş yüz gişi alır. 'Arab çadırı derig, biz, bēle böyüg. Bir de bizim köyün altına ideli deriye ğurdu. Bizim köylüler burda bu ğeder çalışıyo ya, bunu duymuş Şahan Bey. Bu çadırları ğurmuş. Bir de baqdıĝ, ā dediler, Şahan Bey köye geldi. Bunların dedesinin odasına geldi. Adam yemeg yemedi yaho. şu ğeder ekmeĝ aldı, bir yumurtanın yarısını ğodu, dürüm etdi, yidi. Bunu yidi ancaĝ. Cizmiyi çıkartmadı ayaĝından. Gendi buĝda beñizli , ĝara gözlü; saña ne deyim, bıyıĝları sürme kimi bēle bir adam ki anca olsa bēle olur yāni. Bēle babayıddı yāni. Heç, ondan soña, dedi ki, şu yemē çetelere götürēn var mı ? dedi. Çeteler burda çadırdā ya. Yaĝmır da filan yaĝıyo fis fis. On tane ĝaĝdı genşlerden. Ben amma, çocuĝdum amma, dayim bēle yerleri diñlerdim bēle. Tā, odada giremezdim, tā öte, heşe heyvanların yerinde orda diñlōm onları. Yallah etdi. Bunun nenesi vardı. O da bizim anamın 'amtisi gelir. Biz 'akrebeyig bunlardan yāni. Bu bir yemeg getirdi. Bir ĝab daha getirdi. Aldı, bunu götürdüler. Dedi, bakın babalar orda, dedi, siziñ gibi beylerin sayasında bulĝur, piriç, yaĝ dolu, dedi. Amma, dedi şimdi çeteler der ki Şahan Bey'e yemeg gelmiş, bize göndermiş. Yimemiş, genni yimemiş. Orda sıĝmazlar şindi, dedi. Ēr, dedi, ben bu, burda ĝalır da sizi edersem, yāni, bu şey ıslaĝ edersem bu Firansız'ı dedi. Bu köyü ĝeze yaprım, dedi. Ben ĝeze oldūnu ne bilim o zaman, şindi bilōm. Ordan genni ĝaĝdı, atına bindi. Heç çizme mizme çıkma yok hā !.. Ēle yanını, yıkdı, Ēle oturuyo.

Biz babalar, dedi, bura dedi, oturmiya, yatmiya gelmedig, dedi. Beş yüz gişi çıkdıg, dedi. Eñ aşası benim, dedi. Biz, dedi, fedayız, can man bizde şey yok, dedi. Ölmiye geldig biz, dedi. Heç, dedi, bize ölüm şeyi yok. Er, dedi, Fıransız geçerse, dedi, ben yemin etdim babalar, dedi. Teker üzerimden geçecek, bak, bunu bilin, dedi, adam. Ordan getdi şimdi bu adam; kağıdı, getdi. Getdi ora gece mece işde dolanmış, çetelari düzüyo ya. Bizim, efendim, asfaltdan yukarı, beş biñ metre yukarda, bizim bir esgi Anteb yolu var. Oruya düzdü bu, bizim bu köyün altından tâ şa Garaburun var; Gızılburun. Bir ora, bir Dazburun'a gider çetiyi düzdü bu adam. Bunların başına gidiyo beşe; bir ora, bir gece. Bunları düzdü, şinni düzmüş, yanı ben görmüyom. Görüyog hatta. Çeteler yatiyo beşe siperde. Ordan geri şey etmiş, ahşam bura geldi ya getdi. Şebehleyin gene gelmiş bura. Bir de bakdıg ki burdan şeye, Fıransız, bize dedi, şey oldu, casus, dedi, heber verdi, dedi. Yarın gelecek Fıransız, geçici, bu, dedi. Genni beşe heber vermişler, genne yanı. Burdan genler şimdi bizim köyün büyüğlerinen barabar çihiyolar o yoldan. Dağdan şeyin arasında bir dağ yolu daha var; bizim o buruna; esgi. Çetelerin arhasında yol. Ordan getdigleri yerde Fıransızlar geliyo şeye, artı yanışıyo şeye... Gendi, diyo, ayağ üsdünde gidiyo, ayağ üsdünde, diyo. Heç şey yok... Korkmayın, itler, bunun gurşunu deymez adama, deyin. Beşe şey edeg gidiyo, diyo. Geliyo şimdi savaş başladı. Artı ben ne deyim size ki... Bir tak diyen birşey yok. Hanı bir kesgin hava olur!..

Hava kimi ses geliyo bèle, haşırtı yanı; sülehin sesi hā!..
 Sada bizden dēl. Genlerden de bizden de bèle. Epeyi sürdü
 bu. Sürdü, sürdü... Şe le ölene yakın kesildi, atası galmadı.
 Bu Firansızlar gelmiş. Burdan geliyo. Bizim köylüleri neydi?
 Onu unuttum, bak. Bu gahraman Acarlılar, dedi. Siz şu galıçığı
 tutun, dedi. Ordan arhamızı keser bu itler, dedi. Bizim köyün
 hepsi de orda. Ora gönderdi. Bak, sen?.. Tā geldiler bizim şu
 garaba var ; gebirliğ. Bahça var ya onun orıya yanaşdılar.
 Bizim köylüler ordan kaçdı. Kaçmış bura geldiler geri. Köw
 gidō bağımlar ki. Burdan, buradan gelip de köyün şu şeyinden
 atası verirken, verirken, ötüyüze çevirdiler bunu, Firansızı.
 Ötüyüze döndü bèle gidō adam. O getdigleri yerde artı o
 fikireler artı fişeg galmamış. Elli fişeg... Neysin elli
 fişegden adam?.. Tükenmiş. Sekiz tene gidō. Ötekiler,
 birezleri kaçmış gurtulmuş ; ötede olanlar. Bunlar, tā bu
 beride. Bunlar, bir, bizim bağ var orda yakın, yanı dörd yüz,
 beş yüz metre yakın ; genlerin şiferine. Adım başına bir gan
 gölü. Bes, teg bir tene ölü galmış. Burdan gidōlar şindi.
 Kaçarhan bunları şey ediyo... Yehardan geçiyo manga. Bahiyo
 manga manga geçiyo. Coğu yeharı çihō Müslümanların, diyo. Tā
 bèle sölüyo... Yā!.. Ordan bağımlar ki bunlar geliyo. Ordan
 daratmış genni. Sekiz gişi olduğu kimi çökmüş ora,
 fikireler. Yedisini ölmüş, bir tenesi diri galmış. Gel, o gana
 mana belen, yüzünü, gözünü suva, yüzüğü yata, adam. Ordan
 gelmişler, onların sağ gözüne, sağ gözüne süngüyü vurub
 geçiyo. Sağ gözüne... Bu da yüzüğü yattığı için, şurasına

vurmuşlar, geçmişler. Adam galmış orda. Adam orda galiyo şindik köylüler gidiyo ya... Arhasından gidiyo, savaş bitdi, gidiyo, arhadan getmişler. Adamı bura getirdiler. Ölmedi adam. Eyi oldu adam. Bak sen, Allān işine bak!.. Eyi oldu getdi şeyine yanı... Şindi orda gömülü şehidler. Ben, diyom, yorem gelin şuna bir şey yapag. Bunlar yedi tene adam, birini de seebleri geldi, altı tana orda ölü var, şehid. Edmiyolar yanı bunu. Ā Heci'ye de söläm yanı. Ā buna ne edersiniz, orda gömülü ā çağılın dibinde. Ganlı derenin üs yanında. Edmiyolar. Savaş bitdi. Burdan bizim işde bunun dedesi, vurulan kiya vardı. /... beş on gişi. Ata binen getdi, bu Şahan Bey'in şeyine. Hanı ileri gidiyo ya, orda yurt tutuyo. Orda artı savaşmış adam. Yedi sekiz gişi gennin adamı varmış, eñ emniyetli adamları. Demişler : Beyim biz kaçag. At var yanımızda, gideg. Bu, biz, bak hele şuna, kaç biñ gişi bu, demiş. Biz buna ne yapag? demiş. Beyim yaho buna, şu, bu... Demiş : Gidin siz demiş. Ben burdan kaçarsam, ben dinden çıkarım, demiş. Ben yemin etdim buna. Teker üzerimden geçecek, demiş. Orda sıkıyo. Sık ha sık, eyite sıkıyo!.. Fişeg galmıyo. Tutuyo, tufē gırıp suya atıyo. He. Ondan sōna dabançayı sıkıyo. O da gidiyo. Geliyo bunlar ğuzu kimi, adamın cılbadiyo genni. Ğurşun geçmiyo yanı genne, bir ğurşun yarasını yemin etdiler yok. Şu yürēnin başına bir süngü vurmuşlar. Adam `ele öldürmüşlerdi yanı. Bunu ben be'le 'ayni ağızlarında duydum, gözümnen gördüm be'le yanı. He.

Anlatan : Hamit Aktaş
Yaş : 63
Öğrenim : Okur-Yazar
Konu : Hayat Hikâyesi

Vakdıyla, bir, çocukdum. Fâkirlig dolasıyla babam beni birine, dezemgile 'azab verdi. Yani şindiki tutma hesebiyle. Getdim çift süröm yabanda. Tilhebeş bayramı da aynen o günmüş. Elimde iki öküz var amma, her birine el yetmez yanı. Biri siyah, biri de dana. Maħidin'in de bir uvağ danası var. Gennin çocuğu da küçüg, aşā tarafımda çüt sürō. Bakdım çocuğ aġlā aġlıya öküzü, çütü bırakmış, ġatırı de yedēne çalmış, yanıma doğru geliyo. Ne, o İsmā'l, dedimse: "Vallahi dana boyunduruġu ġirdi, siziñ öküzleri gördü, gücüm yetmedi." Lan ne yapım? Hemen mesesi aldım bunun öñüne endim. Mesesi aldım, öñüne endim. Öküzler, ama bakıyo buna. Genni bir tarafa, küncü var, küncünün içine girdi, yaylıo. Lan, aman İsmā'l şunu küncüden çevir filan demiye ġalmadı. Siziñ... bir ġaç tana ġara puñarda ne ġeder varsa geldi başıma toplandılar bunlar. Daħa oturmasız bu üzerimize seġirtti. Öküzlere mi ġaçāġ, buna mı ġaçāġ, derken efendime sölüm, geldi bu öküzlere yanaşdı. Ne saban ġaldı, ne boyunduruġ ġaldı... Ben elin azabıyım. Ben buna ne deyim? Ben bu öküzlere ne deyim? Ben bu çocuğ İsmā'l'e ne deyim? İki tene vursañ uşāġ. ġara öküz daġa çıkdı. Dana yola endi. Ben bu sēr hañısının üzerine ġaçacaġımı şaşdım. Çocuġlar sıkıştırō ki

bayram. Lan ne bayramı? Bayram bizim burda işde. Hele durun bakalım. Ne dîciñ buna yörəm?. Ne dedeg yörəm? Olan oldu. Sêbine ne heber añladağ? Ne deyicim şindi ben buna. Anca bunu, dedim, ben türküden gider vaziyeti anlatırım. Amma döyüşürüg, amma tergerig, amma vuruşurug... Dáve biter, gör gider:

Boyuna baħarsañ uvağ bir ana
 Dövüşe gelince tükenmez bela
 Ğara öküz dağa düşdü dana da yola
 Şindi şaşdı hañısını getirim öy

Gökyüzüne çıħar döyüş tozları
 Ğızıl ğızıl olmuş baħdım gözleri
 ‘ezrayil yokluyor sanki öküzleri
 Şaşdı öküzler bu hayvanın elinde

Gökyüzüne çıħar döyüş-dumanı
 Vurur öküzlere, vermez amanı
 Ne boyundurug ğor, ne de sabanı
 Şaşdı Hamid hañısını toplaşın?...

Şindi ağam gelir baħar aşığı
 Saban ğırığını çekmez eşeği
 Ğara yere olsun hep el uşığı
 Derse ağam ben ne cevap vereyim?..

Bu burada ğalsın. Uşağlar, şindi, bu s̄er ne Tilhebeş bayramı ğaldı mey danda, ne efendime söylüm, neye uğradımızı bilmedig? Ben ğetdim, anca ğara öküzü dağın başında buldum. Aşağıdan da danıyı getirdiler. Sabanları eşeğe yükledig, köye getirdig. Biz gelelim, ağıya bunu nasıl cevap vericig şindi? Ğapıdan giri yom. Ağa bağıdı şe le: Ne bu yaho, dedi? Ne yöröm? Olanın hepisi bu. Ā hepisini gör eñ /.../ Yaho bunun birisi ğırılır, ikisi ğırılır, be le bu ğederi...ne diblig ğalmı ş, ne ğol ğalmı ş, ne dı cı cı g biz bunu, nasıl e tdi ñ. D e d i m: Türküden mi sö l ü m se ñe, yoksa bunu be le, ya nı... "Ben Kerem miyim yaho, dedi. Ğali ñi sö le, ben de ona göre bir cevap, verim" Vallā, ē r istiyosa ñ mesele be l e be l e oldu. istersen ñ beni terget, istersen ñ se be ğden ğeri ç ü te gidim, istersen ñ ğ e t sabanı ñı yap. Ne yapım? Olaca ğ oldu. Buna artı, d e d i m, buna ç aresi yok, bunun ç aresi senden biter:

Gümlüyü gümlüyü de geldi beriye
 Önüne varınca döndü geriye
 Sanki bir ğurd saldırı yo sürüye
 Şaşdı öküzler bu hayvanın elinde.

Gökyüzüne çıhar da döyüş tozları
 Ğızıl ğızıl olmu ş da bağıdım gözleri
 'Ezrayil yokluyor da sanki öküzleri
 Şaşdı öküzler bu hayvanın elinden

Gökyüzüne çihar da döyüş-dumanı
 Verir öküzlere, vermez amanı
 Ne boyundurug gödu, ne de sabanı
 Şaşdı Hemid hañısını toplasın

Şindi ağam gelir bakar aşığı
 Saban gırığını çekmez eşeği
 Gara yere olsun hep eluşağı
 Derse ağam ben ne cevab vereyim.

Köyümüzde deylüb yok, burğul döyeceg yanı, burğulu çevirib, daş yok yanı. Benim zatan hayvanım da yok. Avrad bē, dedi ki şu 'Enez'e gideg de şu burğulları döyeg de geleg, dedi. Gideg yörēm. 'Enez'e getdik. Bütün ehliyatımızda gatar matır, 'araba felan var. Neyse birinden aldıg. Bulguru döydüg ama bize birez acı 'ehtibar görünmedi yanı. Ben göynümden ele görüyom. Çok buna gönüllendim. İmanını sevdim bizim Şāben'de o gün içmiye, ne Meħmed'i gödu, ne Duran'ı gödu, ne genni, ne... hepsini içmiye aldı getdi. Biz galdıg taķkadağ 'Enez'de yalınız. Avrad'a dedim ki ben bunlara bir destan düzücüm amma, dedim. Ya beni döveller, ya beni seveller. Dur bakalım...

'Enez'e getdig de burğul döymeye
 Getmeseydig daha eyi burğulum

Mecbur olduğ bizim eli öymeye
Bu sene orada ğaldığ burđulum

Şáben, Memed, Duran ğetdi içmiye
Biz düşündüğ ordan nasıl ğaçmıya
Biri dávet etmez bir çay içmiye
Biz orada rezil olduğ burđulum

Yasin ile Yaşar geldi durdular
Benim orda rezilligim gördüler
Ne bağdılar, ne hetirim sordular
Rezillig başımıza geldi burđulum.

Cüma' meşrefiye almış bağçıya ğaçar
Yaşar göz ucuyla bakarağ geçer
ismel ğatırı verdi çarnaçar
Solū bađlarda aldı burđulum

Ben dedim ki bizim eller haraba
Hañısında yokdur moter-araba
Bizi mehtāc etdiler Kürd'e 'Araba
Oradan eliye geldig burđulum.

Avcılık :

'Ecemiyim. Tüfegden añlamam, çifteden añlamam. Köyün orta

yerine bir gün bir tenesi bir çiftte getirmiş. Arhadaşım Mıstava var: "Gel, Hemid şunu al" Yahö, ben avcılığı bilmem ğardaşım. Ne ğederi zorladıĝsa Mıstava bize bunu otuz biñ kâğıda aldı. Biz tûfē eve eletdig. Avrad : " Bunu niylemeli" bilmem ne, filan; zordan yatdı. Sébeĝden Mıstava bize geldi musallat oldu: Kaĝava gideg. Lan yōrem ben avdan ne añlarım? " Gideg yeri" Yeri gideg, gideg Mıstava. Tüfegleri aldıĝ, Mıstava'dan çıkdıĝ. Bahtırın'ın yazısı var, bizim yazı. Mıstava her yeri biliyo. Aşaĝıya endi dolaniyo. Ben yoĝardan teg teg gidōm amma heç yanımda cubbal kaĝsa vuramam yanı. Ö ne ? Bir de baĝdım ki Mıstava'nın aĝzının öyünde davşanın bir tenesi kaĝdı. Tāñ, Tāñ !.. Davşan ğetdi, ama Mıstava'nın tûfē boşaldı. Oturdu ora Mıstava. Ben sērtim davşanın ardından. " Ulan yavaş aman barabar doldurum da gideg !.. " Yok. Ben ĝaçıyom. Çünkü davşan vuruldu. Ben tutucum. Mıstava'ya verir miyim artı onu ? Ulan depiyi aşdı, Mıstava, ben, davşan, depiye ben çıkdım. Emin ol, be!e. Davşan ne ütüyüze ĝeşdi, ne yoĝarı, yok, ĝörünmüyo mey danda. Amma Mıstava doldurmuş tatar kimi geliyo arĝamdan. Daşın üstüne çıkdım ki davşan düşmüş, deşiniyo. Ulan, Mıstava ulaşmadan bunun kölgesine bir tenesine sıkdım. Davşanı ĝaldırdım; ama Mıstava ulaşdı. " Ulan, benim sıkdım olmasın" fe!an. Yok yahö dā deşiniyo, babaña rahmed seniñ. Mıstavi'ya da boĝazlatdım genni aslan kimi. Çenteme de basdım. Bi sēr Mıstafa'dan ayrılıb gidicim, yoldaşlığına da biraĝamiyom. Lan, beñe bu çiftiyi aldirdiñ, seniñ başıña be!e oldu Mıstafa. Neyse...

Mıstafa bu s̄er boş çıkdı ya; kenar kesiȳo. Bir tene vurum. Bir daha... Benim çentemde davşan, yanımı çekib gidemīyom ben. Dağa ben beni vurdum. Mıstafa'dan aramızda iki kilometire var. Cırrıḡ kimi geziȳo, tazı kimi. Vurucu Mıstafa ille bir şeyler. Benim ağzımın öyünde bir göcaciğ̄ kağdı. Uçarda vuramam. Ben burda gidiȳom, göcaciğ̄ kağıȳo ötüyüze gonȳo. Bir daha pusuȳom, ordan kağıȳo. Mıstafa arhamdan gelmiş heberim yok. Yanımın başında saçma tırrāk etdi; çapıt kimi düşdü be le öñüme. Geri döndüm ki Mıstafa. Gördün mü, filan? Bilmem ne, filan?... Ben de davşanı vurdum. İde sen göcacī vurursañ, ben boş mu çıharım. Neyse. Mıstafa göcaciğ̄dan doymuȳo. Gene yannadı. Mıstafa yoğarı doğru Mıstafa. Gırmızı yolun ağzına geldiḡ. Kekl̄in birini Heleb gösterenden galdırdıḡ. Tā Çataldepi'ye geder getirdi Mıstafa. Amma benim orda fikrim yok. Dönüb geliȳom, ben. Çünkü davşanın yükünü dutdum, ben. Yörem bu kesiḡ, Çataldepe'den nasıl kekliḡ kağdı da, geri o yüzün kekl̄i taman, giderken Mıstafa altdan yoğarı bir tene sıkdı. Eyi de vurur bu. Aşağıdayım, ben. Kekliḡ ayağını uzatdı çekdi, bakdım, iki metire, üç metire getmeden kekliḡ torba kimi sağıldı düşdü. Mıstafa gene görmedi. Neyse... İndi yanıma geldi. "Gördün mü lan?" Ben nerde görüm? Lan, şe le durduğ̄ düşündüğ̄ ki Mıstafı'ya bu s̄er hakeret ediciḡ, biz. Gel, yörem, gel. Getdiḡ. El galdırmıȳo, taviğ̄ gibi bir kekliḡ aldıḡ. Bu ser Mıstafı'ya, diyom deñişeḡ şu davşannan bunu. Yok, diyo. Ben bunu birine söz verdim. Neyse zereli yok, dediḡ. Eve

getirdig. Eliñiz artı bir eğgili kũfte yapırdım. Mıstafı'ya
çağırdım ęindi: Ye maliñ kimi Mıstafa!.." Ben bilõm zatan "
dedi. Eh, Ye maliñ kimi 'am. Ha sen vurmuęsuñ, ha ben
vurmuğum...

DÖLEK KÖYÜ

Anlatan : Mayıl Payam
Yaş : 58
Öğrenim : Okur-Yazar
Konu : Tarımcılık

Ben çocukdum. Biñ dokuz yüz kırk iki senesinde bir ğurağlıg oldu. Millet çok darlıg çekdi, perışanlıg çekdi. Ve bu perışanlın üzerine epeyi bir zaman sürdü. Ondan s'ona senemiz heyir geldi, her şey bolaldı, her şey çoğ oldu. Ve 'omrümüz be'le ufağ tefeg devamlı çalışmağnan ge'edi. Zir'eciye'dig. Ve 'ayni zamanda ağaların arazılarında çifçilig yapardig. Ağalar bizleri istedigleri zaman oturdurlar, istemedikleri zaman başga köylere göçürürlerdi. Be'le , bu düzen ge'tdi. S'ona biñ dokuz yüz ellilerde bir seçim oldu. O seçimde Menderes ğazandı. Menderes ğazanınçı, birez torpağ reformları meydana ğasıl olunçu, arazılar gevşeme oldu. Satışa çıgdılar. Ona göre vatandaş az çok arazi aldı. Mülklendi. De' derken, de' derken vastalar çıkdı. Üretim arajları çıkdı. Biçer-dörler çıhdı. Arazı ğıymatlaşdı, fenler inceldi. Gübre çıhdı. Efendim, ne deyim ki?... Zir'etçilig ğolaylaşdı. Ağaların bu mal satma dalğasında dolayı bizler de faydalandıg. Bizler de genni ğallı ğalınca be' on dönüm arazi aldıg. Çoluğ çocuğlarımıznan eyi kötü içerisinde mesud yaşamayı bulmağ imkânına ğavışdıg. Çok şükür Allah'a. İ'ede o günden berli, bugüne ğederi bu dönemde be'le yaşıyib gidig. 'Ayni zamanda

bázi yoksulluğ dönelerimiz de oliy. Seneler ğurağ geliy. Arazımız susuz. Ğurag bölge. Suydan yoksulluğ çekig, sefillig çekig. Bunun uğun işde bázi 'eğteyağlarımız oliy. Su 'eğteyacımız, yol 'eğteyacımız. Buna beñzer 'eğteyağlarımız buluniy. Sağolsun döwletlerimiz bize bázi zamanlar bize el uzadi, bázi zaman da unudub geğiler. Ne yapalım ona da işde? Ğederimize sayig.

Tarımcılık :

Şindi benden soracañız esgi ziretçiligi. Esgiden ğara sabannan ziretçilig yapardiğ. Aynı zamanda hayvan işleri yapardiğ. Hayvanları çüte goşardiğ. Aęaę sabanlar vardı. Aęaę sabanların, efendim, boyunduruglar vardı. Sığırları geçer bunlara goşardiğ. Bunların boğazaltıları vardı. Boğazaltılarını hayvanların boğazlarına bağlardığ. Ğeyiş vardı. Boyundurā dağar ğeyişi sabana dağardiğ. Onu da carıfdan bağlardığ; ğuvatlıca, ğıl ipden ki çözülmesin. Onnan götürür çütü goşardiğ. Sébeęden erkenden kağardiğ. Bismilleh deyi yolumuza devam eder, babalarımız aręadan biderimizi getirir. Onlar bideri şeybenle ekellerdi. Biz de çütleri sürerdig. Şura seniñ, bura benim, devam eder giderdig. Ē aşā - yoğarı güz ayından bağlardığ şubad ayına geçer aşā-yoğarı ekim ekerdig. Anca bitirirdig. Ondan sōna, buğdamızı, arpamızı ekdigden sōna, bu şer bağlardığ sayfiye yerleri sürmiye. Pamık, küncü, ğavın, ğarpız yerli sürerig. Bunları sürerig. Efendim,

kelebini keserig. İkilerig. Efendim, üçlerig. Bu ũsēr 'ayer çalallar. Buna kağar pamık dökeller, küncü dökeller. Ğavın, ğarpız ekerig. O zamana ğeder mağsillerimiz yetişir. Buğdalar, arpalar yetişir. Bu ũsēr baęlarıĝ yolma yolmaya... Ā mercimeğ yolduĝ. Ā hürle yolduĝ. Ā arpamızı yolduĝ. Efendim, derken buğda yolmiya baęlarıĝ. Ē, buğda elden yolunmaz? Bu ũsēr bize ne lâzım? Oraĝ lazım. İhtiyarları sıhıřtırriĝ. Gideller memleketden bize oraĝ getiriller. Oraĝlarnan buğdaların bedenine tutuřuruĝ. Yolarıĝ. Yolarıĝ, yolarıĝ !.. Buğdayı da bitiririg. Buğdüyü bitirdigden sōna ē nolacaĝ? Bunların şağrası çekilmeli. Bu ũsēr deve gezerig. Develeri bulmalıyıĝ, develeri, ip almalıyıĝ. Efendim, direğ baęlamalıyıĝ, şebeke ğurmalıyıĝ. Bunlarnan şağra çekmeliyig, çekerig.

Yaşım genç. ilk sene şağra çekecem. Bir de yaşlı aręadařım var. Onna barabar şağra çekig. İlk çektim sene, bir gün çekdig, iki gün çekdig. Üçüncü gün, bizim bir şele ğıraç yerimiz var, ğuru da yolmuřuĝ arpasını, ora ğetdig. Tahminen ğuřluĝ, sébeę ekmenden sōna. Ğetdig, aręadařımnan şağriyi vurdug. Ē ben bu ũsēr aręadařım, şağra, usda, vurı. Ben vuramim. Ben şağriyi vurım, bir geçenin şeylerini vurdumnan, deve götünü ğımıldadınan larpadan benim şeleg yihili. Bir, iki, üç, ben bir tarafın şeylerini ğuramadım. Bağdım ki aręadařım deviyi ğaldırmış. Amma ben nasıl oldum? Hamır kimi oldum. suydan bele terim asbabımdan dışarı çıkmış. Aręadařım benim durumuma bağmış ki çok perişanım. Ğaşdı geldi: " Ne yapıyōn yaho" dedi. Ne yapım, dedim? Dedi: "Aręadařım ne bu

yaħo" dedi. "Seniñ ħaliñ?" Dedim : Heç sorma yaħo!.. Ben ne ğeder vurūsam, deve baş...alī, vurdurmī."Sen otur, otur"dedi. Elimden tutdu, beni oturtdu. Adamcāz sağolsun gennisi vurdu şahreyi. Şahri vurdu arħadaşım, götürdü amma, develer şahreyi vurub da arħadaşım götürünçü, ben su yaħın, neğim, çatlıcım, ğaşdım, şuyun, arığın içine ben beni atdım. Az mı yatmışım, çok mu yatmışım... Bir bakdımkine arħadaşım beni çığırı. Kağdım ki arħadaşım köye ğetmiş, devenin yüklerini yıħmış, ğeri ğelmış, dā ben orda bayğın ħalında yatım. Bu veziyet zirētçiliglerimiz devam ederdi. Zirētçiligi beġe yapardığ. Çok eziyetlidi, çok, ağır günler ğeçirdiğ.Ē, ne yapalım, işde çok şükür bēn her şeyler, döwlet bize her imkânları tanıdığı uçun dünya moderinleşdi. Bēn o acı günlerden ğurtulduğ. Çoluğ çocuğ, bēn, çok çok on, on beş gün bir mercimeğ yolması eziyetini çekī. Onū da iki üç gün motorlarla şahramızı ğetirīğ, patēşlerle iki üç günde efendim, patēşlerle dövīğ. Hep çalıştımız on beş gün ekinimiz var, on beş gün de biçimimiz var. Ondañ, sōna çok şükür Allā çoluğ çocuğdan içerde gendi ħalımızdan ħallaşıb ğedīğ. /.../

Şinni şahreyi çekdiğ bitirdiğ. Evet bunu sormağ istediñiz. Ben de bunu ğonusūm. Şahri çekdiğ bitirdiğ. Ħarmanları ğetirdiğ. Cercerleri ğoşduğ. Cercerlerimizi dövduğ bitirdiğ. Ondañ, sōna efendim savurma başladı. Bu sēr ğerbi eserse, rüzğer ğerbiden eserse ħarmanı savırırīğ. Ēerbiden esmese savıramazığ. Beklemeliğ. Beklemeliğ, ğerbi esdiğce ħarmanları savırırīğ. Ve ħarmanlarımızı bu veziyetde ħarmanı

meydana getirir, savırırığ. Ondañ, s'ona, ħarmanı savırdığ bitirdig, hele bunu eleyin! Peki eledig. Bunu ħarbilları, saratları getirin!...Ĥarbilları, saratları getirdig. Efendim. kimimiz ħarbıl tutduğ, kimimiz sarat tutduğ, eledig. Ondañ, s'ona, efendim zumma etdig. Ē bitirdiñiz mi? Bitirdig. 'Afarasını da süpürdüñüz mü ? Evet, süpürdüğ. Ondañ, s'ona ağıya heber verelim, gelsin; ađa bizden bölsün! Peki. Ağıya heber salarığ. Ađa gelir, böler. Gendi ħeştesini alır. Biderini 'ammara götürmelig. Biderini 'ammara götürürüg. Ğalannı develere tutar, memlekete satışa gönderir. Biz gendi ħeştelерimizин birezini yūr burđul ederig, birezini yūr unnuğ ederig, birezini yūr ħayvanlarımıza yem ederig. Efendim, bunun üsdüne, işde burđulu ğaynatdığ. Pekē bunu ne yapmağ lazım? Bizde esgide oyma daşlar vardı. Tođmađlar var. Onları buluruğ. Tođmađlarnan bunları döwmelig ; ğabığını çıkartmalıyığ. Ē, bu döwüldü burđul. Pekē nolacağ ? Bu, sēr de dērmene götürmeg lazım, çekmeg lazım. Pekē. Ğonşularda, daşdan el dērmenleri vardı. Ğonşularda, gideñ dērmeni buluñ. Köyün genç ğızları, toplanıllar bugün seniñ burđuluñu çeker, yarın obür ğonşunun burđulunu çeker. Bele bele, efendim, bu işler, bu günler bele geçerdi. Gelelim burđullar, zerĥeler bir yanı dursun, bizim ğışlığ ħayvanların yiyeceg samanları var, bunları çekmemiz lazım. İhtıyarlar, dērler : " Ođlum ne durisiñiz ?" Ne yapalım? " Ĥanı aĥırların delini ađdıñiz mı? Aĥırları temizlediñiz mi ? " Pekē. Hemen aĥırların delini açarığ. Temizlerig aĥırları. Ondañ, s'ona başlarığ samanları

sırtımıznan ağırlara daşırığ. Samanları sırtımıznan ağırlara daşımaliğ, bitirmeliğ. Ondañ_sòna ağırların deliglerini örtmeliğ. Ondañ_sòna, efendim bağlar gelir, pamıklar gelir, toplaması. Bu_sēr bağ sergisine gidersiñ. Bağları keseñ, üzümleri sereñ... Bir yanda onu yapañ, bir yanda da tarlada pamıklar açılmış, yere dökülö... Oğlum, ne durusiz, aman ulaşın!.. Bu_sēr de dönerig pamık toplamiya. Pamıgları toplariğ. Pamıgları topla, hāy, hūy, diyene geder efendi, pamık bozumunda bu_sēr geri goşariğ çütleri. Hayvanların boynuna gene boyunduruğları atariğ. Çalışirığ. Günlerimiz be[^]le geçer.

KILIS MERKEZ

Anlatan : Fevziye Mala
Yaş : 49
Öğrenim : Yok
Konu : Kilis Yemekleri

"Yenge şu ğısır nası yapılır bir anlatsañ?"

"Esgilisi mi, şeyi mi ? Ele."

"Esgilisini"

"Sinni, ilkin şey ederig : Ğızlarımızı çığırığ, ğomşuları çığırığ, biraber, hep yanımıza. Toplanırıg, toplantı halında. Ğısırı şey ğatarıg, küfteyi. Lēnçeyi getirig. Suyu getirig yanımıza. Şey ederig... Sümüdü ğoruğ. Birez salça ğoruğ, tumates salçası. Birez büber salçası ğoruğ. Sıcağ suyu birez ılıdırıg. Ğoruğ. Oturūg, yoğurūg onu eyitene. Yoğurūg, yoğurūg... Küfte yiyenlere zeytini de aқdarıg, zeytinyağı, yaқarıg, aқtarıg. Onu şey ederig... Küfte yiyenlere tabağa küfte yaparıg; sömegler sömegler. İç ğatarıg. Naһna alırıg. Naһnayı haşlarıg, eyitene beրe, hepimiz birikirig, şey kimi, şeybana kimi. Bir yere giderig şeրe güzel, ğır kimi yere. Orda oturūg. Yaparıg, yirig, bereber hep. Ğomşulardan, ğızlarımızdan, gelinlerimizden, hepisinden. Hemen ğır yaparıg, hemen yirig. He.

"E, su, oruğu..."

"Oruğu da küftelig alırıg. Birez içyağı alırıg. Şeրe

daşımız olur, ğara daşımız. Tokmağımız olur. Onu tokmağdan daşda eyitene döğerig, şele 'aķıtlaşana ğeder. eyitene 'aķıtlaşır, şey olur. Sümüd ğoruğ bir pençe. Biber ğoruğ, duz ğoruğ. Sona nane ğoruğ. Eyitene yoğurūğ bunu. Yoğurūğ, yoğurūğ. Sonacıdan birez şişde saplarığ şele oruğ yaparığ birez yapma yaparığ. Mangala kömür ğoruğ. Üsdüne şave ğoruğ, bişirig. Bişdigden kelli sufruya düzerig. Ayranımızı ederig, soğanımızı ğoruğ bereber, gene ğızımız gelmişse ğızımız bereber hepimiz yanı birlikte yirig güle söliye. He.

" Bitti mi oruğ ? "

" He "

" Eşgili yahni nasıl olur ya ? "

" Eşgili yahniyi de şey yaparığ : Gene ğomşuları çığırīg birez yuvarlamıya, birez zor iş o. Ğomşiyı çığırīg.

Ğomşılar geliller bereber. İşde küfteyi, makineyi getirīg. Et makinesini, sümüdü çekerig. Eti de bereber çekerig, soğanı da çekerig içine. İki ağız çekerig. Onda, sona yoğurūğ. Yoğurdugdan, sona yuvarlarığ bunu, ufağ ufağ nohut kimi. Yuvarlarığ. Onda, sona suyu ğoruğ. Su ğaynadığdan kelli küftiyi onun içine atarīg, ğaynatırīg. Ğaynadığdan kelli süzege akdarīg genni. Süzülür o, suyu. Ğalır o bir tarafda. Sona bir el soğan doğrarīg, ğalaķa ğalaķa, eşgili yahniye. Ğalaķa ğalaķa soğan doğrarıg. Bir pençe pirinç ğoruğ. Onu bişirig pirinçden şeyi, soğanı. Bişirig. Birez o bişdigden, sona asım tutarığ. Birez tumates salçası ğoruğ, birez büber salçası ğoruğ, leymun duzu ğoruğ. Ne ğeder

yapıcısıağ, o geder de suy görüğ. Ğaynar o eyitene. Ğaynar şėle bir sėt geder, bir buçug sėt geder. Ondaṅ. ṡona ğaynadığdan kelli, endiṙig, nanesini öfelerig. Tabağlara küftelerden görüğ yiyecemiz geder. Usdüne de işde, o, eşgisinden görüğ, yirig. Eşgili yahniyi de bele eder bişiṙig, yirig.

”‘Efiyet olsun. Şey, şişbereg?..”

Şişbereği de ilkin hamırı yoğurūğ. Ğasabdan şey alıṙig, yağsız ğıyma alıṙig. Ufağ ğıydıṙig onu da, ince çekeller makinede. Soğanları ufağ ufağ doğraṙig. Ğavıṙig. Birez ğara büber genne ataṙig. Hamırı yoğuruğ. Hamırı yoğurduğdan kelli, onu yukka açaṙig. Yükkuyı aşdığdan kelli şėle keserig pıçağdan genni. Keserig, şėle ufağ ufağ eder, dört köşeli eder tepsiye ataṙig. Donar o, He!.. Donduğdan kelli yoğurdu bulaṙig. Bir pençe gene piriñç ataṙig. Yoğurda bulaṙig, güzel. Onu da asım tutaṙig, kaynar eyitene; özleşir o da. Şişberē de bele yapaṙig. Bişer. Birez kaynadığdan kelli hamırı ataṙig içine. Hamırdan da ğaynar iki üç aşırı. Endirdigden kelli ona da nane öfelerig. Bele bişirig.

” Bu geder mi ? ”

” He. ”

Bayram Hazırlıkları :

” Şinni yenge Ramazan’a girdig mi ? ”

” He...”

" Nasıl olur, ne ederig ? "

" Hazırlıg mı ? "

" He. "

" Ramazan'a girdi mi, ilkin başdan gağarıg güzel temizlimizi yaparıg, şeye giroruğ deyin, mübareg aya giroruğ deyin.

" ilkinden ?..."

" He, ilkinden, başından... Güzel arı sili. Aşşama keşkek yaparıg. Şele güzel, nohutlu, döyme aşş, derig; yanı döyme. Sokuda døyeller. Onu yaparıg. Güzel. Yanında başga yanı şey ederig, bamıya filan bişirig.

" E, bu Kilis'in özelli niye ? ille ilk günü bu bamıya, şey bişör, keşkek ?..."

" Keşkek mi ? Şey, o sebāb. Ramazan'ın sonuna geder o tüşbeğ çekermiş. Yanı Ramazan ayında, deyi. Keşkek yaparıg. Döyme bişirig. Yirig. Aşşam olur. Geri kağar şeye giderig, camıya, teréfā giderig. Teréfdan gelirig. Güzel arı sili tesbehimizi çekerig, yanı güzel şeyler uçun. Otür, gomşular gelmişse yanı güzel soğpet ederig. Güzel şeyler ederig... Geri bayrama yahın şey ederig... Mübareg aylar gelir, yanı şey geçeler gelir; Ğedir geçesi gelir; Leylā-yı Ğedir geçesi gelir; Barāt geçesi gelir. O günlerde de şey yaparıg, heyrat ederig, semsek yaparıg. Semsē, hamırı yoğurüg, yağsız gene kıyma alırıg, güzēl. Onu da soğanı ince ince kıyarıg, gavırıg. Piriñç pilavı bişirig. Onun üsdüne şey ederig, gavırıg, gatarıg, giymayı da. Hamır alır, gomşuları çığırıg hep. Beş

altı ev gelir; g m şular. Birezi ocağ  rur. Zeytinyağı g llar. Zeytinyağını şeyde g llar, b y g taviya g llar. Biz de sems  a arığ;  eyrat sems ni. A arığ onu  ele; yukka a arığ.  ele el el keserig onu; şey kimi... Piri   oruğ içine. Onu  avırığ zeytinyağında.  avrılır, biter. S nacıdan g m şulara birbir dağdırığ  apılara. Her  apiya dörd beş tene verıg. Onu da yanı ölülerimizin ruhi uçun, şey uçun  eyrat yaparığ beke Ramazan ayında, mübareg ge celerde, Leylayı  edir ge esinde, Barat ge esinde yaparığ.  urbiye alır dağdırığ. Kimisi  urbiye alır, dağdır. Kimisi semsek yapar beke, dağdır. S na bayrama yaħın şey yaparığ, Gerevi  k hke yaparığ.

" Nassı yap n ? "

Gerevici,  amırı yoğur g. Ceviz i i  oruğ,  eker  oruğ, dar ın  oruğ, ğerenfil  oruğ i ine.  amırı da yoğur g,  ele yumağ yumağ keserig. Oyarığ genni;  ıymalı k fte oyar kimi. Oyarığ. i ine o  ekerden  oruğ. A zını  apatırığ.  ele  elibeli olur,  elibeli  oruğ, vur g.  eyden , fırından tepsi getirıg.  arşı fırınlarından. Tepsilere düzerig, altını yağlarığ, düzerig. Onlar birbir şey olur; şey ederig, çarşıya fırına götürüg. Fırında biçer, alğirmızı gelir, onlar. Bayramdan önce, bir iki gün önce onları yaparığ, Gerevi  k hkiyi. Birez k hke yaparığ, birez Gerevi  yaparığ i de. Bayram hazırlığı yaparığ ele.

" Bayram yemekleri iz ne olur ya ? "

" Bayram yimeğinde de kimisi i de E gili yaħnin  u

Yoğurdlu küftesini yapallar. Kimisi Ğuru fasilya yapar; pilavdan bereber. Hē... Göynüñ ne isterse o yimeği yapañ, bişiriñ, bayramlarda da. Mezara giderig sébeğ olur...

" Bayram yimēni yimeden ?..."

" Hē... Bayram yimēni yimeden... Camıdan çıkallar. Herkiş ğorantasınan mezara gider. Mezardan gelir, el öpülür. Ondañ, sōna sufrıyı açañ. Bişirdiñ yimegleri ğōñ işde. Dosduñ, akrebeñ gelir. Bereber birlikde yĩñ bayram yimēni de.

Onda, sōna ğaynanagiñ yanına el öpmiye gideñ, Küçükler seniñ yanına gelir. Böyüğlerin yanına sen gideñ. Yanı nasılsa aded ele yapañ, bayramlarda, gününde.

" Bayram yerine de gideñ mi ? "

" Yō !.. Ğızlar, cağallar gider bayram yerine de. Gezeller ğızlar. Sallañaşlar olur orda. Ğızlar işde bineller, cağallar. Şey edeller. Ev gezmelerine giderig. Büyüklerin yanına. Küçükler işde... giderig.

" Ē, şu ğız istemeyi de añlat hele ?..."

" Kilis'in ğızlarını mı ?"

" Hē "

" Kilis'in ğızlarını ilkin geliñ Allah'ın emrinen isteñ, ğızları. isteñ. Bir kelle geliñ. İlkin ğıza geliñ bakañ. Ğızı bēnirseñ bir daha geliñ. Sōna, onda, sōna şey edeñ. Ğız anasına dēñ ki : " Babasına söyle ğızı gelib, yanı, görücüg, isticig" dēñ. " Oğlanla ğız birbirine baksın" dēñ. Ğızın anası, babasına söyler. Göynü olursa, onlar darıl

danaşırırlar, dışarda, yanı oğlanın şeyini, nasıl ahlakı, deyî. Danışılırlar, edeller. Onda sōna gelin isteñ gızı. Gısmet olmuşsa zatan gız, gelin çarşıya enen. Gızı alin. Oğlan gider. Gız anası, oğlan anası, görümcesi, gızın bacıları çarşıya çıkallar, nişan giyefeti alıllar. Nişan elbisesi alıllar, alan. Almiyan giyefet alır. İki yüksük alıllar, küpe alıllar, seet alıllar.

” Yanı istedigden sōna... ”

” Hē. İstedigden sōna, hepsini alin. Alin, gelin. Onda sōna aḡşam olur. Teşekkür yapariğ yarına deller. Yarın olur. Teşekkür edeller. İki üç sini paqlaviya getiriller. İde akrebelerini çığırillar, böyügları çığırillar. O gün teşekkür yapallar, datlısı yinir. Devlisi gün de nişan yapallar, kefdē. Birbirlerine gızdan oğlan yüksü daḡar. Sōna ide şey edeller, bir top ḡasa alıllar gıza. Gız da ceyizini yapar. Gız bir iki ay mı nişanlı ḡalıcı, ne ḡalıcısı. Ceyizini yapar. Gızın ide ne eksī varsa alıllar, edeller.

” E, bu ḡasa biçmesi nasıl olar ya ?... ”

” ḡasa biçmesinde de gene ḡonşuları çığırin, akrebeleri çığırin. ḡonşular da şey edeller ide... Elinde çıkan herkiş bir hediye alır gelir gıza. Kimisi ḡazan getirir; kimisi şey getirir, tepsi getirir, kimisi çarşaf getirir. İde kimisi filcan getirir. Herbiri bir şey getirir, gızın eşyası çoḡ olsun, deyin. Getiriller, şey edeller, yimek yapallar aralarında, meyve ḡollar. Yiller, içeller; güleller, çalallar, oynallar. Onlar, ide eşyaları veriller, gideller.

" Bu cumá selâsından önce olar, dël mi ? "

" Hê. Selâdan evel cuma' günü yapallar, hasa biçmî."

" Ē, bitdi mi ?"

" Bitdi. Gelini de işde salon yapan salon yapar, yapmıyan, davıl çalan davıl çaldırır. Dügün yapallar. Kilis'in dünü de be[^]le işde...

BEŞENLİ KÖYÜ

Anlatan : Ş. Mehmet Doğanılmaz

Yaş : 65

Öğrenim : ilkokul

Konu : Askarlık Anıları

Ben Beşenli doğumlu, biñ dokuz yüz yirmi yedi doğumlu, Şiħ Mehmed Doğanılmaz. Biñ dokuz yüz kırk altıda 'asger oldum. 'Asgerli, beni candarma olarak, sınıfımı candarma olarak yazdılar. Burdan ilk gidişimiz Siyirt iline gectim. Güneydoğu'da Siyirt iline... Siyirt'de candarma er okulu yoktu. O zaman On üç Bağımsız Tabur vardı. Bizi, yani şeyar olarak oriya gönderdiler, şeyar tabura. Şansımızdan orda şeyar tabır oğul oldu, yani er oğulu olarak; ilk sene bizden oğul olarak açıldı. On üç, bu er oğulunda, on üç tane er oğulunda ikinci bölüğe, ikinci bölüğe düşdüm. Altı ay eğitim gördüğden sonra, bizi Siyirt ilinin dahilindeki ilçelere dağıtım yaptılar. Başga ilçelere vermediler. Ben, Siyirt'in Beşir'i ilçesine düşdüm. Guremi çekdim. Beşir'i ilçesine düşdüm. Beşiri'de beni, Şikaktan garagolu var, Dijle nehri üzerinde, Şikaktan garagoluna verdiler. Şikaktan'da sekiz ay galdım. Bu sekiz ayın içinde her gece takıbede gezerdim. Eşgiya takıbinde. Şimdiki terörüs filan değildi, o zaman da çapulcu, eşgiya, hırhız takıbinde dolaştı. Bir gün garagolda bir assubayımız vardı, garagol gomütanı. Sekiz gişi erdim. Bir gün garagolda yatarken bir çoban geldi, yakın

köylerde, kömleri olur onların, köm mü deyim, mağaralarda yatırılılar malcılar davarlarını gışın. Ordan gece yarısı bir çoban geldi, ğarağola. Geldi. " Dört tene eşğıya, dedi, geldi bizden cerben ekmeğ istediler." Mağaranın da ğapısı dar oldūndan, bu çobanlar sopalarını çekib, bu eşğıyaları içeri bırağmiyolar yanı, ğoymēlar. Ğapı dar. Başğa, camı penceresi de yok ki ğırsın geçsinler. Bırakmiyolar. Onlar geğdigde, vazgeçib geğdigden sōna adam gelib şikāt etdi ğarağola. Ğarağoldan Beşiri'ye, flçe Candarma Ğomūtanlığı'na bildirdi, assubayımız. Ordan, siz tākibe çihın, biz de burda hareket ediyog, dediler. Bu ğarağol Raman Dağı'nın, Şimdiki petirol çihın Raman Dağı'nın dibinde, tam Dijle Nehri'nin kenarında. O zaman biz beş gişi, bir de ğarağol gomūtanı altı gişi, bir de şikāftan köyü, yanı ğarağolümüzün ismini daşıyan köyden köy bekçisini alarağ, birini ğarağola ğodular, altı gişi biz tēkibe çikdiğ gece, gece yarısından sōna, dağa, Raman Dağı'na. Dolaşdiğ, sēbehe ğeder dolaşdiğ. Gece yarısı kimi görebiliñ o dağda, 'asi bir dağ. Artığ sōle sēbehe ğarşı, sēbehe açılırken, dağın da tepesine çikmiş bulunduğ, tā. Bōle, dağdan, bōle ğeri aşā enerken, anca bağdiğdi dört gişi birden, bir mağaradan elleri silehli çikdılar, mağaradan. Çikdiğlarında, dur, 'ehtarı verdimiz halde bize ateşle ğarşılığ verdiler. Orda müsademeye başladığ biz. Tam öylke ğeder. Nağayet iki arğadaşımız Anğaralı'dı. İki er. Onlar, bu sileh seslerini duyup da tam eşğıyalardan ğarşılaşdımızda, hemen bir çalının içine girmiş, çikmadılar heç bir dağa,

ğeyboldular. Gorgmuşlar, ora gizlenmiş galmışlar. Orda galan üç er, bir köy bekçisi olarak galdı. Bir de garağol gomütanımız, töbe, şey demin yañıldım, assubay deyil de Gonyalı bir onbaşdı. Cemal Ergül isminde bir arhadaş, onbaşı olarak garağolu yönetirdi. Biz devam etdig atışa. Nahayet köy bekçisi de böyle bir şeyden enerken, bir dağın sırtından yüzüngulu, ısgıyalar önümüzde, biz peşinde gelirken, yüksek bir gayanın arhasına fırlandı bu eşgiyalar, döndü yanı. Biz de mesela bu tarafına geştig, yetişdig gayalara. O anda onbaşımız dedi ki Cemal Ergül, bize dedi, "Siz ikiniz şu taraftan gidin, candarma olarak, bir bekçi, bir candarma da gayanın şu tarafından gidin, ben de, dedi, şu gayanın üstüne çıhım da bahım bunlar gasedi getdiler mi yoksa bu gayanın arhasındalar mı ?" dedi. Biz iki erden, bir arhadaşım daha ben sol tarafından getdig, gayanın. O köy bekçisinen bir de 'Antakya'lı Hasan Eşref isminde bir arhadaşımız var, sağ taraftan getdiler. Tam onbaşı gayanın üstüne çıhō, gaya çok yüksek bir gaya, ele diz çöktü yerde, hele bahım burdalar mı, gidigler mi, diye baharken ısgıyalar gayanın öbür taraf dibindelermiş, atar atmaz onbaşımızı sol golundan yaraladılar, yaralamışlar. Tabi gaya çok yüksek olduğu için biz onbaşının vuruldunu heç bilmiyoğ, görmedig. Biz, gaya da geniş, daha ged... onlardan garşı garşıya gelinciye geder, eşgiyanın birisi gayanın öbür tarafından ta onbaşının yaralandığını artık, sileh gullanamiyacağ hala geldini öğrenince, tā gayadan çıhō, onbaşının, düso onbaşı,

ölmüyö amma, yaralı tabi goldan, artı mermi atar durumu galmıyo, çihö gayıya. Onbaşının yanına çihö tã. Çıhıp, onbaşı daha ölmemiş, onbaşının yetmiş beş lera, tek yetmiş beş lera parası varmış cebinde, almış, tufēni, tezisatını almış. O zaman onbaşı onnan ölmıyecēni de farhētmiş, golundan yaradan ölmıyebilirdi. Bir şitayır dabanca, bu şitayır dabancaı da yanı nasıl bilög biz, çē da bunlar imha etdigden sōna üzerlerinde şitayır dabanca çıkdı. O dabancaı çekmiş, onbaşının sol börgüne dayamış, bir mermi sıkmış, onnan öldürmüştü, onbaşımız. Mermi de çıkmamışdı bir tarafda, içinde galmış yanı. Naḥayet biz geri garşılaşdıg. Onbaşı düşmüş ölmüş artı heberimiz yok. O zaman biz sol tarafda giden iki arḥadaş da evel, o bekçiden şeyi görmüşler, eşgiyalar, diyēr 'Antakyalı arḥadaşımı, onlara bir mermi atdıglarınan, bekçi gorḥusundan gendi gendini derin bir deriye gapmış gevirmiş, atmış gendi gendini, ölüm yanı, intiḥar yolunda, bunlardan garşılaşmayım, deyin. O da geyib oldu, şindi üç candarma galiyoğ. O da orıya düşmüş yanı, bir daha heber yok. Naḥayet biz üç gişi bunlardan tã öyliye geder müsademe yaptığ. Mermilerimiz, ikişer yüz mermimiz bitmiye geldi. Herbirimizin üçer dörder mermisi galdı. Bu sırada, bu ses Raman Dağı'nda petirol gampına duyulmuş, duyulmuş yanı mermi sesleri, sébeḥden başlayıb o séete geder mermi atılınca. Orda Selēheddin Bey isminde bir şef vardı, petirol gampının. O işde adamlarını salmış. Gelmiş, dağın, uzaktan tabi, bize yaklaşıyō, uzaktan, orda bir müsademe olduğunu

öğrenmiş. Getmiş, şefe geri, söyleyince, şef, daha bize yardım gelici şeyden, aşamdan, aha biz de çihiyog, diyen ilçe gomutanı, ne gelen var, ne giden var, ne yardım var, ondan sonra o şamp şefi telefonla Beşiri'ye, ilçe Candarma Gomutanlığı'na bildiriyo da ordan on beş gişi bir yardım geliyo. Öylen zamanı, tam öylen zamanı. Geldiler. Bizim mermiler de bitiyö. Yanı ne biz onları vurabilög, ne onlar bizi, kaçırmıyög. Yanı gözden geybetmiyög genleri, oyaliyög.

Bu anda geldi... Candarmalar geldi, on beş gişi. Yüzbaşımız geldi. Bunların dört tarafı sarıldı, işiyaların. Oldü yerleri belli. Yanı tam böyle bizim göntürolümüzde. Sardinan tekrar bize yüzer mermi verdi. Her tarafını sardılar. Ataş etmiye başladığ şindi öyle zamanı. Bu, on dört, üç de biz, on yedi silêh. Artı güneş aşmıya az şaldı. Yanı bir güneş aşsa, orda, dël de yedi candarma, bir alay orda onları bulmasına imkân yok, o dağda, o 'asi yerde. Bulmasına heç imkân yok, muhakkağ kaçacağlar. Tam böyle aşam dayatdı artı, aşam olucu, atıyög mermiyi, şayaların arşasına pusmuşlar, mermi tesir edecē yok. O anda artı, birisini, tahminen yanı sonadan görüşümüzde o şağlandığları yerde şan gördüğ biz. Orda yaralanmış biri. Tutunamamışlar ora bir çalının içine girmişler, bir ormanın. Ordan daha birez aşada şele yirmi beş otuz metire genlerden aşada, çok eyi, beşle siper edileceg bir yer bilirlermiş evelden, şuyu şeklinde. Anca bir uçağda veyahut bir şelikobder gelir de oruya girseler, tepelerine bomba birağırsa belki ölüller. şabet eder. Yoksa başga

ğurşun etme şeyi yok. Orayı bilirlermiş yanı. Bir bağıdığı bu dar zamanda bir tenesi sıçradı kağıdı. Kağıdı gâdı yüzüğüylü. Geldi o dedikleri yere yetişmeden, bir gayadan hoplarken o düdü. Bütün tüfegler orayı döndü çünkü, o adama. O geldi, gurtuldu, diye ikincisi gaydı gâdı. O geldi, o da oriya düdü. Dördü de velhesili bu şekilde dördü de oriya düdü, güneş aşacağı zamanda. Düser düşmez, o zaman yüzbaşımız da, biz de artık ganet getirdig ki bunlar düdü. Gömütanımız da bize emir verdi, toplanın diye. Cenezeleri olduğu yerde toplama başladığı ama, çünkü bizden cenezelerin arasında bir derin dere var, enip çıkması çok zor. Yanı gece anca yetişebildig oriya. Eñ ilk yetişen de biz oldu. Altı gişidig bir tarafta. Getdigkine üç tenesi birbiri üstüne düşmüş, birisi de teg düşmüş, ayrı birbirinden. Bütün ... Gomtana da geldi. Sunun şurasına her birine sekiz, on, on iki ğurşun deymiş. Eñ, o üç tenenin eñ alta düşen de altı ğurşun yemiş. Kafasının da bir daşın altına sokmuş, yüzüğüylü düşmüş. O anda daha da nefes alıp veriyö, ölmemiş. Gomtanim, bu sağ, dedig. Ölmemiş. O zaman, verin beñe bir tüfeg, dedi. Başucumuz da diñelö şey, yüzbaşımız da bir tüfeg verdig genne beş mermi basılı içinde, hazır. " Çıharlan gafañı, dedi, şeyden, daşdan, " dedi yüzbaşı. Perişan durumda tabi, altı ğurşun yemiş, terlemiş, ganlar ahiyö. Babayiğid, saçları şuralara dökülmüş, genni çok babayiğid bişē. Şēle kafasını çevirdi, yüzbaşının suratına bakdı : " Ulan, dedi, benim tosun gibi evladımı yidiñiz, daha ben cenezesini görmedim,

didi. Cenezesini gidib bakmadım, dedi. Daha yüzüme bahōñ.” dedi. Beş merminin beşini de onun ğafasına boşaltdı, sıkdı. Dağıldı be'le ğafa... Bunların üzerlerini aradıĝ. Onbaşının tezisati, mermileri, tüfegi, o yetmiş beş lera parası, ondan, sona, gümüş, eş saf adlı bilezigler olurdu, ğadın bilezigleri, üç dört çüt ondan, işde bir eşitayır dabança, genlerin sil'ehleri, bunlar çıktı üzerlerinden, et. Böle topaĝ topaĝ daĝarcıĝları var, et. Su tulumları, bilmem neleri filan mükemel. Orda bunlar eş yaptıĝ. Altı gişi nöbetçi olarak, daha savcı geleceg, mesele günüz onda. Altı gişi nöbetçi olarak bıraktı. Diĝerlerimiz onbaşının cenezesine getdig. Getdig ki ğayanın üsdüne düşmüş, ölmüş. Ordan onu omuzladıĝ, 'araba veyahud bir eşey, sedye felan getmesine imkân yok. Sırtladıĝ, o yorgunluĝda, o perişanlıĝda. Böyle az, o ğayadan ayrılır ayrılmaz, ĝarşımıza iki tene candarma çıktı. O ormanın, çalının içinde çıktılar. işde ilk müsademeye başladımızda, Anĝaralı iki gişi oriya saklanmışlar, bizi görünce, aħşam da ordan yeni çihōlar, öñümüze çıktılar. Çihınca, bunları, " Endirin, dedi, eşu cenezeyi, " eşey, ğumandan. Endirdig. " Baña " dedi, " eşurdan ğasaturadan, masaturadan bir ğaş tana sopa kesin, " dedi. Orda, işde ormanda sopa kesdig. Bunun birini yıkdıĝ eşinni, eşeye, tüfē daĝdıĝ. Buna eşpeyi atdıĝ. Daĝlar iniliyo baĝırtısında. Öbürüne de öle yaptı. Bunların tam sırtına verib de o cenezeleri bu sēr ceza olarak onların sırtına verib daĝa çiharıcı, daĝın tepesine. O anda ince bir ses geldi,

zerzamada. Yanı çok, o derin yere düzen begcinin sesimiş o da. Onu da atıb gidemedig. Mecbur olduğ o eziyetde, o yorgunluğda, endig o begciyi de çıhardıg. Sona şu yüzünün etleri soyulmuş, böyle sallaniyo ā böyle her tarafı. Birini, cenezeyi o saklanan Anğaralı'nın birini sırtına verdig, birine de o begciyi. İzde bunları, dağın tepesine çıkdıg biz. Dağın tepesi düzgün, 'araba yolu da var, Raman Dağı'nın. Oriya çıkdıgkine Siyirt, Batman, Diyarbakır, Beşiri, yanı kadın erkek beki milyon, gaymahamı, valisi, gumandanı, bilmem ne, hepsi gelmiş oriya. Bekliyolar. Orda, o petirol gampının 'arabaları gelmişdi. Cenezeyi yükledig, o yaralıyı yükledig. Piyada olan arhadaşlar bindi. Yanı atı olmıyanlar. Bizim atlarımız, orda dağın depesinde bıraktıg getdigdi. Biz atlarımıza bindig, petirol gampına geldig, Raman petirol gampına. O gece orda galdıg, yatdıg. Yemeg yedig, yatdıg. Devlisi günü bir 'arabıya cenezeyi yüklediler, biz de suvarı olarak ileri getdig. O Raman'dan Beşiri'ye giderken Gıra dağ var, dağ var, ufağ bir dağ. O dağda Gıra Dağ köyü var. Bizi gumandan, altı suvaridig, bindig; " Oriya gidin, dedi, orda bir gatır hazırlayın, köyden." Oriya gider ceneze 'arabadan gideceg; sedye felan da var, tabi mükemel bu sēr, ordan öte gatıra yüklenib, yanı böyle bir şeyli vaziyetde şeye giricēg, Beşiri ilçesine. Millet karşılamiş tabi. 'Arabadan girmeyici de gatır üzerinde... Her tarafında siviller tutturuldu. Gatırın başını çeken sivil. Biz candarma olarak, tüfeglerimiz yaslı olarak aşā asılı öle yanında yöresinde getdigkine

Beşiri tã Gira dağına ulaşmış, insan. Yolun her iki tarafı tutulmuş. Böle bunların arasında geşdig işde. Ondañ,sona bu ğumandan, o candarma arĥadaşımıza, vurulan, şehid olan onbaşı arĥadaşımıza bir ğampanya aşdı. Her tarafa tamim gönderdi; mesele valilige, ilçelere. Böyüg yardım toplandı; para yardımı. Bu ceneze defnedildigden sona, bir ay sona, o parayla mevlid oĥutuldu. Gine her tarafa davetiyeler verildi. Toplandı millet. Çok güzel bir mevlid oĥundu. O para da anca idara etdi yanı. öyle arĥadaşımızı defnetdig.

DİZİN

A

- ā : aha (gösterme edatı); krş. aha, aḥa
 ā. 2-7, 2-21, 17-6, 31-20, 48-4, 51-8
- ‘abe (<A. ‘abā) : aba
 ‘a. 30-18, 43-17
- ‘Abbane (k.a.) : Abbane
 ‘A. 30-14
- ‘Abdülvaḥit (k.a.) Abdülvaḥit
 A. 21-14
- abi : agabey
 a. + m : 37-11
 a. + ñ : 37-18
 a. + ñden : 37-15
- ‘Acarlı (y.a.) : Acarlı
 A + lar 50-5
- ‘acebe (<A. ‘acebā) : acaba
 ‘a. 6-20
- ‘acemi (<A. ‘acemī) : acemi; krş. ‘ecemi
 ‘a. + lig 14-13
- ‘acenta (< it. agente) : acenta
 ‘a. + lara 15-24
 ‘a. + larda 16-1
- acı : azıcık; biraz
 a. 6-10, 23-23, 55-14, 63-13

aç- : açmak

a. - añ (açarsın) 71-8

a. - arıġ (açarız) 31-20, 64-26, 70-3

a. - arız (açarız) 6-25

açıl - : açılmak

a. - dı 22-12, 35-9, 74-9

a. - miş 32-9, 65-6

a. - irken 75-19

a. - mazdan 5-20

a. - miyo (açılmıyor) 5-23

açlıġ : açlık

a. 18-14

ad : isim

a. + ı 20-2

adlı : adı olan kimse ya da nesne

a. 80-5

a. + m 50-17

ada : sularla çevrili kara parçası

a. 43-3

aday : namzet

a. + ı 14-3

a. + ı mısıñız 14-7

adam (<A. ādem) : kişi oġlu

a. 14-11, 39-20

a. + sıñ 47-11

a. + ın 11-13, 33-23, 41-4, 41-5, 51-22

a. + 1 32-21,33-17,33-22,39-11,40-17,46-2,51-3,51-13

a. + a 11-10, 49-24, 79-4

a. + da 14-20

a. + la (adamlar); krş. adamnan 44-5

a. + nan (adamnan); krş. adamlar 39-19

a. + ını 40-16

a. + lar 14-22, 18-21, 39-20, 40-6, 40-11, 42-1, 46-11

a. + ların 31-16, 42-16

a. + ları 23-15, 41-4, 42-9, 51-14

a. + lara 42-19

a. + larını 77-25

a. + lardan (adamlarla) 34-9

adamcāz : adamcağız

a. 63-3

‘aded (<A. ‘ādet) : adet

‘a. 71-12

‘a. + di (‘adeddi) 27-25

‘a. + ler 24-23

‘a. + lerimiz 27-22

‘adi (<A. adi) : adi

‘a. 25-20

‘af (<A. afv) : af

‘a. 36-13

‘afara : buğday kalburla elendikten sonra geri kalan taş
toprak ve saman karışımı artık madde

a. sını 64-6

Afrika : Afrika Kıtası

A. + nın 16-7

ağdar - : aktarmak; krş. aqdar-

a. - ır 6-25

ağıl (<A. 'akl) : akıl; krş. akıl

a. + ım (aqlım) 21-14, 22-5

ağa : çok topraklı, sözü geçen kimse

a. 18-2, 54-6, 64-7

a. + nın 18-20

a. + a (ağıya) 54-5

a. + a (ağıya) 64-7

a. + m 53-19, 53-22

a. + lar 17-17, 19-22

a. + ların 19-4, 60-6, 60-15

ağaç : ağaç

a. 28-10, 61-10

a. + da 28-13

a. + ı 28-7

a. + ların 29-7

a. + larda 8-11

a. + lardan 9-9

a. + larımız 28-7

ağır : değerli, kıymetli eşya

a. 25-19

ağır : güç, zor

a. 63-11

agla- : aglamak

a. -a (aglaya) 45-4

a. -a (aglıya) 52,7

a. -a (agla) 52-7

agız : kere, defa

a. 67-17

agız : çigneme organı

a. + ını (ağzını) 44-1, 70-17

a. + ımın (ağzımın) 58-5

a. + ının (ağzının) 57-11

a. + ına (ağzına) 31-13, 53-13

a. + ımdan (ağzımdan) 2-8

a. + larında (ağızlarında) 51-25

aha² : işte; krş. ā, aḥa

a. 3-8, 33-20

aḥa : işte; krş. ā, aha²

a. 78-2

ʾahd (<A. ʾahd) : aht; anlaşma, sözleşme

ʾa. + in 36-9

aḥ- : akmak

a. - ıyō (aḥıyō "akıyor") 79-23

aḥır : (< Far. āḥūr) : ahır

a. 23-7

a. + ın 23-7

a. + ların 64-24, 65-2

a.+ ları 64-25, 64-26

a. + lara 65-1

aḥlak (⟨A. aḥlāk⟩) : ahlak

a. + ı 72-1

aḥşam : akşam

a. 1-16,26-5,49-14,69-8,69-16,72-10,78-17,80-18

a. + a 13-17

a. + dan 78-2

a. + nan (aḥşamnan "akşamla") 12-12

aj : aç; tok olmayan

a. + dı (ajdı "açtı") 29-12

aḳdar- : aktarmak, krş. aḳdar-

a. - iḡ (aḳdarıḡ "aktarıyoruz") 66-10, 67-21

ʿaḳıtlaş- : herhangi bir maddenin kaytılarak ya da dövülerek
belirli bir kıvama gelmesi.

a. - ır 67-3

a. - ana 67-2

aḳıl (⟨A. ʿaḳl⟩) : akıl; krş. aḡıl

a. 29-16

a. + iñ (aḳlıñ) 24-24

a. + iñiz (aḳlıñız) 19-11

a. + ima (aḳlıma) 41-22, 45-1

a. + ina (aḳlına) 4-11

a. + imda (aḳlımda) 34-6

ʿaḳraba (⟨A. aḳribā⟩) : akraba; krş. ʿaḳrebe

ʿa. + larımızı 4-17

ʿaḳrebe : akraba; krş. ʿaḳraba

'a. + yig (âkrebeyig "akrabayız") 48-16

'a. + ñ 71-9

'a. + lernen (âkrebelernen "akrabalarla") 12-4, 12-5

'a. + leri 72-19

'a. + lerini 72-12

'a. + lerinden 11-16

aktar- : aktarmak; krş. ağdar- , ağdar-

a. ĩriđ (ađdarĩriđ "aktarıyoruz") 6-19

aktarma -: değiştirme; birinden öbürüne geğme

a. - ma 12-13

al- : almak

a. - iñ (aliñ "alıyorsun") 16-13

a. - ıyo (alıyo "alıyor") 7-11, 39-14

a. - ĩ (ali "alıyor") 63-2

a. - ırım 2-23, 24-20, 29-9

a. - iñ (alın "alırsınız") 72-3, 72-9

a. - ır 1-8, 2-14, 3-4, 4-6, 4-24, 9-15, 10-6, 25-23,
26-10, 30-1, 31-13, 48-1, 64-8, 72-21

a. - ırđ (alırdđ "alırız") 5-16, 6-18, 66-12, 66-8, 66-18

a. - ırız 6-17

a. - ıllar (alıllar "alırlar") 2-13, 25-20, 72-5,

a. - dım 2-10, 52-11

a. - dı 15-8, 37-19, 41-13, 47-12, 48-18, 55-17, 57-4, 60-12

a. - dđđ 18-1, 20-8, 20-12, 55-13, 57-7, 58-24, 60-17

a. - dılar 15-18, 47-8

a. - mış 1-4, 6-23, 29-11, 46-16, 56-11, 77-4

a. - acağ 27-16,

a. - ıcı (alıcı "alacak") 30-5

a. - (al!) 47-11

a. - sın 27-24

a. - malıyığ (almalıyığ "almalıyız") 62-12

alâ : karışık renkli; alaca; elâ

a. 38-1

alafıranga (< it. alla franca) : alafranga

a. 23-17

alâhâ : hayret, şaşkınlık bildiren sözcük; krş. alhâ

a. 41-2

alay (< Far. âlây) asker topluluğu

a. 78-15

aldır- : aldirmek

a. - dın 57-26

aldırt- : aldırtmak

a. - mıyım (aldırtmıyım "aldırtmayayım") 27-21

âlem (<A. 'âlem) : alem; evren

'a. + i 36-19

'aleykimselam (<A. aleykümselâm): selâmünaleyküm karşılığı

'a. 36-3

algâğ- : alıp götürmek; daga kaldırmak

a. 26-7

a. - ıp 16-18, 29-10, 79-18

a. - arağ 75-15

a. - dığı 25-23, 47-9

a. - dıġdan 25-21

a. - an 72-26

a. - miya 15-17, 47-7

a. - miyan 76-6

algırmızı : kıpkırmızı

a. 70-21

alġā : hayret, Şaşkınlık bildiren sözcük; krş. alāġā

a 46-20

alın- : alınmak

a. - acak 8-7

alın : yüzün kaşlarla saġlar arasındaki bölümü

a. 18-7

Āli : (k.a.)

Ā. 3-14, 32-7, 34-5, 36-7, 39-9, 39-12, 41-4, 43-16

Āli Osmanoglu (k.a.) Āli Osmanoglu

Ā. 42-7

Ā. + dur 43-12

Ā. + nun 43-7

Ā. + nku (Āli Osmanoglu'nku) 43-2

Allāġ (<Ā. Allāġ) : Allah; krş. Allah, Allah

A 4-26

Allah : Allah; krş. Allāġ, Allah

A 36-10

A + n (Allān "Allah'ın") 51-4

A. + in (Allah'ın) 71-21

A. + ā (Allān "Allah'a") 63-18

A. + tan (Allah'tan) 6-6

Allah² : Allah; krş. Allāh, Allah

A. 25-8

A. + in (Allah'ın) 31-3

A. + a. (Allah'a) 3-18, 3-22, 60-19

A. + ĩmıza (Allahımız'a) 3-15

A. + ımıza (Allahımız'a) 4-25

alt : aşığı; üstün karşıtı

a. + a 79-16

a. + dan 58-18

a. + daki 28-9

a. + ını 8-11, 28-13, 70-19

a. + ina 48-2, 79-17

a. + ında 2-11, 43-17, 44-6

a. + ından 49-10

altı : altı sayısı

a. 2-12, 45-4, 51-7, 79-12, 81-19

a. + da 12-1, 72-2

a. + sı 12-3

a. + sına 12-1

altmış : altmış sayısı

a. 12-1, 34-8

a. + dan² 10-1, 10-2

'am : ağam (seslenme edatı)

'a. 47-11, 59-3

ama (<A. ammā) bağlaç; krş. amma

a. 15-10, 16-24, 21-7, 52-11, 79-10

aman (<A. amān): ünlem edatı

a. 35-13, 36-15, 52-13

a. + ı 53-16

Amarığa : Amerika kıtası, devleti

A. + dan (Amarığa'dan) 19-13

‘amca (<A. ‘amm + T. + ca) : amca; krş. ‘ami, ‘ammi,

‘a. 32-8

‘a. + m 23-13, 33-20, 34-4

‘a. + sı 24-5, 32-24, 33-10

‘ami : amca; krş. ‘amca, ‘ami, ‘ammi, ammi

a. + n (amin "amcan") 36-6

amma : ama; krş. ama

a. 6-6, 9-7, 13-24, 18-22, 19-11, 45-6, 48-13, 52-4, 53-4, 55-19,
57-18, 58-15, 62-23, 77-1

‘ammar (< Far. anbār): ambar

‘a. + a 64-9

‘ammi : amca; krş. ‘amca, ‘ami, ‘ammi, ammi

‘a. 35-2

‘a. + sı 34-25, 47-13

‘amti : hala

a. + sı 48-16

an : (<A. ān) : kısa zaman parçası, lahza

a. + da 76-10, 80-26

ana : anne; krş. anne

a. 18-15, 53-7

a. + sı 11-6, 31-10, 71-26, 72-4

a. + mın 48-16

a. + nın 25-6

a. + sını 31-9

a. + sına 11-6, 71-24

a. + ñnan (anañnan "ananla") 25-4

anca : ancak; krs. ancağ

a. 48-10, 53-3, 54-3, 61-21, 75-20, 78-24, 79-11, 82-8

ancağ : ancak; krs. anca

a. 18-9, 48-7

Anadolu (y.a.) : Anadolu, Türkiye

a. + ya 40-3, 40-20

Anğara (y.a.) : Ankara

A. 14-6

Anğaralı : Ankaralı

A. 80-17

A. + dı 75-24

A. + nın 81-5

añla- : anlamak

a. - iyog (añliyoğ "anlıyoruz") 46-13

a. - rım 57-6

añlad- : anlatmak; krs. anlat-

a. - iyo (añladiyo "anlatıyor") 46-12

añlama- : anlamamak

a. - m 56-19

añlaş- : anlaşmak

a. - dılar 22-10

a. - mışlar 21-19

anlaşma : sözleşme

a. + da 21-13

anlat- : anlatmak; krs. anlad-

a. - ırım 53-4

a. - ır 5-10

a. - dı 42-16

a. - (anlat) 71-18

a. - sañ 66-1

a. - dağ (anladag "anlatalım") 53-3

a. - ırlarmış 23-5

a. - amisiñ (anlatamisiñ "anlatamıyorsun") 17-2

anlatıl- : anlatılmak

a. - ır 5-8

anne : anne; krs. ana

a. + min 24-5

Antakyalı : Antakyalı

A. 76-16, 77-14

Anteb (y.a.) : Gaziantep; krs. Antep

A. 49-9

Antebeli (y.a.) : Gaziantep yöresi

A. + nden 42-1

Antep (y.a.) : Gaziantep; krs. Anteb

A. 17-18, 18-1, 19-24, 20-5

ara- : aramak

a. - r 22-13

a. - dıĝ 80-3

ara : iki Şeyin ortası

a. + ıya (arıya "araya") 41-16

a. + da 3-16, 6-2, 7-3, 18-25

a. + sı 44-20, 44-22

a. + sina 3-4

a. + mızda 58-3

a. + sında 22-9, 49-20, 79-10, 82-2

a. + sından 22-10

a. + ları 32-9

a. + larında 72-25

ʿArab (<A. ʿArab) : Arap

ʿA. 44-18, 48-1

ʿA. + a 56-17

araba : taşıt aracı; krş. ʿaraba

a. + sı 22-25

a. + sinan (arabasının "arabasıyla") 22-26

ʿaraba : taşıt aracı; krş. araba

ʿa. 29-24, 55-13, 56-16, 80-13, 81-7

ʿa. + ıya (ʿarabıya) 12-9, 14-25, 81-16

ʿa. + dan 8-18, 81-20, 81-23

ʿa. + sina 15-2

ʿa. + ları 81-11

araj : araç

a. + ları 60-13

aran- : aranmak

a. - maz 33-14

arazi (<A. arāzī) : arazi; krs. 'arazi

a. 60-12

a. + sı 19-1, 30-14

a. + mız 17-20, 22-7, 22-24, 29-15, 61-12

a. + mızın 29-15, 22-14

a. + mızı 20-11

a. + lar 60-11

a. + larında 60-6

'arazi : arazi; krs. arazi

a. + m 43-3

arğadaş : arkadaş; krs. arğadaş, arğadaş

a. + ın 25-13

argın : yorgun, bitkin

a. 43-21

arğa : arka

a. + ıya (arğıya "arkaya") 12-16

a. + da 34-16

a. + dan 27-2, 35-6, 51-3, 61-17

a. + mdan 57-19, 58-7

a. + sına 13-18, 35-3, 76-8, 78-18

a. + sında 10-4, 49-21, 51-2

a. + sindan 35-3,

a. + sindalar 76-14

a. + mız 29-12

a. + mızı 50-6

arhadas : arkadaş; krş. arğadaş, arkadaş

a. 12-17, 40-19, 76-4, 77-13

a. + ım 44-4, 57-1, 62-15, 62-19, 62-23, 62-24, 76-15

a. + ımız 76-17

a. + ımız 75-24

a. + ımı 77-14

a. + ımızı 82-9

a. + ımıza 82-3

a. + ımnan (arhadasımnan "arkadaşımla") 62-18

a. + lar 2-9, 40-18, 41-3, 81-12

a. + ların 44-8

a. + larım 41-16

arı : temiz

a. 69-8

arığ : arık, oluk; küçük kanal

a. + ın 63-6

arıza (<A. 'ariza) : arıza

a. 17-10

arızalanma : arızalanma

a. + sında 17-6

arka : arka; krş. arğa, arha

a. + ıya (arkıya) 35-4

a. + da 12-12

a. + dan 35-5

a. + ndan 35-2

arpa : bugdaygillerden, tahıl

a. 29-13

a. + ĩyi (arpĩyi "arpayı") 31-15

a. + m 22-10

a. + sını 62-17

a. + mızı 62-5

a. + lar 62-4

ard : art; arka, geri

a. + ından 57-14

artı : artık, bundan sonra; krs. artıĝ, artık

a. 14-1,23-18,26-12,34-14,35-25,41-6,46-6,46-20,47-4,
47-18,49-22,49-25,50-12,51-13,57-16,77-1,77-12,78-14

artıĝ : artık, bundan sonra; krs. artı, artık

a. 75-18

artık : artık, bundan sonra; krs. artı, artıĝ

a. 76-25, 78-19

arz (<A. 'arż) : istem, sunu

a. 9-1

as- : asmak, sallandırmak

a. - sınılar 33-3

asbab (<A. eşvāb) : esvap, gisi

a. + ından 62-24

asfalt (<A. Fr. asphalte) : asfalt

a. + dan 49-8

‘asger (<A. ‘asker) : asker, er

‘a. 12-2, 74-2

‘a. + misiñ 13-2

‘a. + im 43-1, 43-21

‘a. + i 43-6, 43-20

‘a. + den 13-4

‘a. + ler 13-15

‘asgerlig (<A. asker + T + lig) : askerlik

‘a. 13-25, 15-1, 46-2

‘a. + ī (‘asgerlī "askerligi") 74-3

‘a. + imizi (‘asgerlīmizi "askerligimizi") 14-26, 15-3

asıl (<A. asl) : bir şeyin kendisi, aslı

a. + ı (aslı) 15-12

a. + ında (aslında) 1-15, 14-21

asılı : bir nesnenin bir nesneye bağlanarak sallanması

a. 81-26

asım (k.a.) : Asım

A. 19-24

asım tut- (<A. asım + T + tut-) : asım tutmak, yemegin tuzunu biberini denkleştirmek.

a. tut- 67-25

‘asi (<A. ‘āsī) : asi, baş kaldıran

‘a. 35-11, 35-21, 36-2, 75-18, 78-6

‘asil (<A. asīl) : asil, soylu

‘a. 43-12

aslan : aslan; yırtıcı hayvan

a. 57-24

assubay : astsubay, rütbeli asker

a. + ımız 74-19, 75-10

aş- : açmak

a. - dı (aşdı "aştı") 82-4, 19-21

a. - dınız (aşdınız "aştınız") 64-24

a. - dığdan (aşdığdan "aştıktan") 68-12

aş- : aşmak; geçmek, uzaklaşmak

a. - dı 57-16

a. - acağ 79-7

a. - sa 78-14

a. - miya (aşmiya "aşmaya") 78-14

aş : aç; tok olmayan

a. + larını (aşlarını "açlarını") 16-8

aşā : aşağı, alt; krş. aşağı

a. 16-25, 20-19, 52-6, 61-19, 75-20, 81-26

a. + da 19-24, 78-22

a. + sı 49-2

aşığı : alt; krş. aşağı

a. 53-19

a. + dayım 58-19

a. + ya 57-9

a. + dan 54-4

aşı : kaynaştırma

a. 6-13, 69-9

**T.C. YÜKSEKÖRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

āşik (<A. aşık): 'āşik, tutkun

a. 41-13

aşırı : defa, kez

a. 68-18

'aşiret (<A. 'aşîret) : aşiret, oymak

'a. 39-8, 40-2

'a. + in 39-9, 39-12, 40-7

'a. + e 39-14

'a. + den 39-18, 40-2

'a. + inin 39-17, 45-6

'a. + lerinin 42-15

aşk (<A. işk) aşk, aşırı sevgi

a. + innan (aşkınnan "aşkınla") 37-7

at- : atmak, fırlatmak

a. - õñ (atõñ "atıyorsun") 31-7

a. - iyo (atiyo "atıyor") 47-20, 51-20

a. - õr (atõr "atıyor") 33-5

a. - iyoğ (atiyoğ "atıyoruz") 78-18

a. - ollar (atollar "atıyorlar") 32-21

a. - ar 31-13, 76-20, 77-1

a. - arıg (atarıg "atarız") 8-8,9-11,65-10,67-20

a. - arık (atarık "atarız") 2-23

a. - allar (atallar "atarlar") 6-21

a. - dım 63-6

a. - dı 33-4, 33-20

a. - dıg (atdıg "attık") 80-2

a. - ıb (atıb "atıp") 81-2

a. - dığlarınınan (atdığlarınınan "attıkları zaman") 77-15

a. - ardı (atardı) 28-1

a. - arsa (atarsa) 6-22

a. - maz 76-20

at : binek ve yük hayvanı

a. 22-25

a. + ın 44-18

a. + a 35-23, 46-14, 51-11

a. + dan 35-25

a. + ı 81-12

a. + ına 26-9, 41-7, 48-25

a. + nın 35-26

a. + ımı 42-25

a. + ını 43-4

a. + larımız 81-13

a. + larımıza 81-14

a. + lardan (atlardan "atlarla") 26-8

ata : anne-baba, soy

a. + larımızın 4-3, 5-16, 9-13

ataş (<Far. âteş) : ateş; krs. ateş

a. 50-3, 50-11, 78-12

ateş : ateş; krs. atas

a. + le 75-22

atıl- : atılmak; sikmak, mermi atmak

a. - ınca 77-24

atış : kurşun atma

a. + a 76-5

'ati (<A. ātī) : ati; gelecek

'a. 36-10

atlı : at binen kimse

a. 41-7, 41-21

a. + yı 44-2

a. + dan 44-3

a. + sı 44-3

av : avlanma işi

a. + a 57-6

a. + dan 57-6

avcılığ : avcılık

a. + ı (avcılığı) 57-2

avrad (<A. 'avret) : avrat, kadın

a. 55-10

a. + a 55-18

Avşar : Avşar oymağı

A. 42-24

A. + lar 42-22

A. + ların 42-15

Ay : dünyanın uydusu, kamer; yılın bölümleri

a. 37-2, 38-7

a. + ın 14-13, 74-16

a. + a 69-5

a. + lar 39-18

a. + ının 12-1

a. + ına 61-20

a. + ında 3-19, 69-15, 70-8

a. + ından 61-20

a. + larca 22-25, 23-2, 30-10

ayağ : ayak

a. 49-22

a. + ının 1-18

a. + ını 58-19

a. + ından 48-8

a. + ları 24-9

ayağgabi : ayakkabı, kundura; krs. 'ayağgabi

a. + nın 15-21

'ayağgabi : ayakkabı; krs. ayagabi

'a. + nı 13-10

'ayer (<A. 'iyār) : ayar, ölçü

'a. 62-1

'ayet (<A. āyet): ayet, sure bölümleri

'a. + imi 36-9

ayır- : ayırmak, bölmek, parçalamak

a. - diñ mı? 16-19

ayird- : ayırtmak, bölmek, parçalamak

a. - dī (ayirdī "ayırtıyor") 11-2

ayit (<A. 'ā'id) : ait, ilişik, ilgili

a. 18-23

'ayle (<A. ā'ile) : aile

'a. + sine 4-13

'aynen (<A. 'aynen) : aynen, olduğu gibi

'a. 52-4

'aynı (<A. 'ayn + T. ı) : aynı, özdeş; krş. 'ayni

'a. 1-8, 19-7

'ayni : aynı; krş. 'aynı

'a. 8-17, 23-20, 26-16, 51-24, 60-6, 60-20

'a. + sine 37-19

ayran : ayran, yugurdun sulu biçimi

a. + ımızı 67-7

ayrı : bir olmayan

a. 79-14

ayrıl- : ayrılmak, uzaklaşmak

a. - iyo (ayrılıyo "ayrılıyor") 40-5

a. - ır 80-15

a. - iyolar (ayrılıyolar "ayrılıyorlar") 40-7

a. - ıb 57-25

a. - maz 80-5

az : çok olmayan, yetersiz

a. 14-16, 80-14

'azab : azap, tutma

'a. 52-2

'a. + ıyım 52-18

azal- : azalmak, eksilmek

a. - dı 19-15

'azemi (<A. a'zamī) : azami, maksimum

'a. 7-2

azıcığ : azıcık, biraz

a. 23-24

azgın : azgın, deli

a. 43-6

B

baba : çocuğu olan erkek

b. + nın 25-6

b. + m 37-11, 46-3, 52-1

b. + ñ 37-17

b. + sı 11-6

b. + mız 31-26

b. + ña 57-23

b. + sına 11-6, 71-24

b. + ñdan 37-15

b. + ñnan (babañnan "babanla") 25-3

b. + lar 48-18, 49-1

b. † larımız 61-17

babayíd : babayığit; krs. babayığid

b. + dı (babayıddı "babayığitti") 48-10

babayığid : babayığit; krs. babayíd

b. 79-23

bacı : kız kardeş

b. + ları 72-4

bağ- : bakmak, görmek; krş. baḡ-,baḡ, baḡ-

b. - dıḡı (baḡdıḡı "baktık ki") 79-1

bağ (<Far. bāḡ) : üzüm tarlası

b. 50-16, 65-4

b. + ın 9-10

b. + ı 8-4, 8-5

b. + dan (baḡdan "bağ ile ") 9-11

b. + lar 6-15, 65-3

b. + ları 6-16, 65-4

b. + lara 6-4

b. + larda 56-16

b. + lardan 7-15

b. + larımız 6-8

baḡcılıḡ : baḡcılık; krş. baḡcılık

b. + la 5-18

baḡcılık : baḡcılık; krş. baḡcılıḡ

b. 5-18

baḡımsız : özgür

b. 74-6

Baḡır : (y.a.) : Baḡır köyü

B. 20-7

baḡırtı : baḡırma

b. + sında 80-23

baḡısla- : baḡıslamak

b. - rız 4-7

bagla- : bağlamak

b. - malıyığ 62-12

b. - rdığ 61-13, 61-14

b. - ma! 43-4

bağ- : bakmak; krs. bağ-, bağ-, bağ-

b. - õñ (bağõñ "bakıyorsun") 80-1

b. - ıyo (bağıyo "bakıyor") 16-26

b. - ıyo (bağıyo "bakıyor") 50-19

b. - ar 53-19

b. - mışlar 50-21

b. - im (bağım "bakayım") 76-13

b. - im (bağım "bakayım") 16-10

b. - ardı 13-15

b. - ardığ 15-8

b. - arsan 53-7

b. - arken 76-19

bağ- : bakmak; krs. bağ-, bağ-, bağ-

b. - alım 2-7

bağça (<Far. bāğçe) : bahçe

b. 50-8

b. + ıyı (bağçıyı "bahçeyi") 28-1

b. + ıya (bağçıya "bahçeye") 56-11

b. + larımız 27-26

bağis (<A. bağis) : bahis, iddia

b. + si (bağisi) 36-16

baḥṣiṣ (<Far. baḥṣiṣ) : baḥṣiṣ

b. 26-11

Baḥtırın (y.a.) : Bahtırın köyü

B. + ın 57-8

baḳ- : bakmak; krş. baḡ-, baḥ-, baḥ-

b. - or (baḳor "bakıyor") 32-23

b. - ıyo (baḳıyo "bakıyor") 52-11

b. - ıyolar (baḳıyolar "bakıyorlar") 7-13

b. - añ (baḳañ "bakarsın") 71-23

b. - ar 22-13, 36-21

b. - arıḡ 8-11

b. - ăllar (baḳăllar "bakarlar") 27-4

b. - dım 52-7, 53-12, 57-11, 58-19, 62-22

b. - dımkiñe (baḳdımkiñe "baktım ki") 63-7

b. - dı 54-6, 79-24

b. - diḡ 48-4, 49-15

b. - dılar 56-9

b. - diḡı (baḳdiḡı "baktık ki ") 75-20

b. - tılarḡı (baḳtılarḡı "baktılar ki") 42-10

b. - mıṣlar 50-10

b. - ! 2-21, 17-1, 46-5, 49-6, 50-5, 50-16

b. - sın 71-25

b. - ın 48-18

b. - sana 44-13

b. - ım (baḳım "bakayım") 40-15

b. - alım 41-13, 53-2, 55-20

b. - arag̃ 56-12

b. - madım 80-1

b. - mayın 9-8, 44-24

b. - mazmış 35-3

bakımsız : bakımsız

b. 42-6

bamıya (<A. bāmiye) : bamyā; krş. bamyā

b. 69-11, 69-12

bamyā : bamyā bitkisi; krş. bamıya

b. 4-11

b. + yı 4-13

band (<Fr. bande) : bant, kaset

b. 45-7

banğa (< it. banca) : banka

b. + sı 19-14

barabar (<Far. berāber) : beraber; krş. bereber, biraber

b. 9-11, 12-10, 19-8, 33-1, 35-10, 49-19, 57-14, 62-15

baran : sürekl hattı

b. 28-5

Barat (<A. berā'at) : Beraat gecesi

b. 69-22, 70-9

barmağ : parmak

b. 29-21

bas- : basmak, tepmek, sıkıştırmak

b. - dım 57-24

basdır- : bastırmak, sıkıştırmak

b. - ör (basdırör "bastırıyor") 34-17

b. - ! (bastır!) 3-10

basılı : basılmış, sıkıştırılmış

b. 79-21

baş : kafa

b. 35-8, 36-7

b. + dan 69-4

b. + ı 1-10

b. + ını 81-25

b. + ıma 52-14

b. + ına 49-12, 50-17, 51-23

b. + ına 57-26

b. + ımıza 18-2, 56-10

b. + ında 39-17, 54-3, 58-8

b. + ından 69-8

başgavis : başgavuş

b. 46-2

başag : başak

b. 10-9

başga : başka, öteki

b. 2-18, 9-15, 10-18, 11-7, 18-15, 19-25, 25-12, 26-8, 60-8,
69-10, 74-12, 75-6, 78-26

başla- : başlamak

b. - r 1-19

b. - riğ 8-9, 8-13, 62-4, 62-6, 64-26

b. - dı 15-18,21-1,43-19,47-7,49-25,63-23

b. - dığ 37-19,73-13,75-23,79-10

b. - ıb 77-23

b. - yınđı (bařlayınđı "başlayınca") 43-19

b. - dımızda (başladımızda "başladığımız zaman") 80-17

b. - rdığ (başlardığ) 61-20,61-22

b. - mazdan 3-8

başlığ : başlık, kız tarafına ödenen para

b. 11-12, 25-21

b. + ı (başlığı) 25-23

başucu : baş ucu

b. + umuzda 79-20

batđın : batkın

b. + larını 16-9

Batı : Avrupa lkeleri

B. + nın 16-8

batım : güneşin batması

b. + ı 22-16

b. + ına 22-16

b. + ından 22-15

batır- : batırmak, daldırmak

b. - ır 7-1

b. - irlar 6-25

b. - ıllar (batırillar "batırirlar") 27-3,27-6

batırtma- : batırtmamak

b. - maya 27-4

Batman : Batman ili

B. 81-8

bāyā : bayagı

b. 16-19

baygın : baygın

b. 63-9

bayram : dini ya da milli önemli gün

b. 53-1

b. + ın 23-14

b. + a 3-21, 69-20, 70-11

b. + da 5-12

b. + dan 70-22

b. + ı 4-18, 52-3, 53-1, 54-2

b. + ında 4-19

b. + lar 5-1

b. + larda 71-3, 71-12

b. + ımızı 4-2, 4-17

başramlaş- : bayramlaşmak

b. - ır 4-2

b. - arağ 4-8

bayramlaşma : bayramlaşma, kutlama

b. 5-13

bazar (<Far. bāzār) : pazar, alış veriş meydanı

b. + a 11-3

bazarlık (<Far. bāzār + T. + lık) : pazarlık

b. + ı (bazarlı "pazarlığı") 11-18

b. + ā (bazarlā "pazarlığa") 11-15

bāzen (<A. ba'zen) : bazen

b. 17-10

bazı (<A. ba'z) : kimi, arasıra; krş. bāzi

b 2-2

bāzi : bazı, ara sıra; krş. bazı

b. 4-19,7-5,16-25,61-1,61-3,61-5

b. + si 7-6

b. + leri 4-23

becer- : becermek, başarmak

b. - emezdi (beceremezdi) 13-6

beceri : beceri, ustalık

b. 13-4

becerigli : becerikli, usta

b. 14-22

bedava (<Far. bād-ı hevā): karşılıksız, emeksiz

b. + sına 30-1

beden (<A. beden) : vücut

b. + ine 62-9

begci : bekçi; krş. bekçi

b. + nin 81-1

b. + yi 81-3

begen- : begenmek; krş. ben-, beyen-

b. - morem (begenmorem "begenmiyorum") 31-3

bekâr (<A. bekâr) : evlenmemiş kimse

b. + i - miş (bekârmış) 39-20

bekçi : koruyucu; krş. begci

b + den (bekçiden "bekçiyle") 77-13

b. + si 76-2

beki (<A. bel + Far. ki) : belki; krş. belki

b. 81-9

bekmezci : pekmezci

b. 7-10

b. + sinin 76-16

b. + sini 75-15

bekle- : beklemek, gözetlemek, kurumak

b. - iyolar (bekliyolar "bekliyorlar") 81-10

b. - melig (beklemelig "beklemeliyiz") 63-25

b. - iyodum (bekliyodum "bekliyordum") 41-7

bel : bel, organ

b. + i 45-3

bela (<A. belā): sakıncalı, göç durum

b. 53-8

bele : böyle; krş. bele, belē

b. 2-12, 2-15, 11-4, 17-7, 17-9, 17-10, 18-3, 22-25, 27-22, 54-8,
54-10, 57-17, 57-26, 58-9, 60-5, 60-8, 60-20, 63-10, 64-20,
65-11, 66-13, 68-5, 73-6

bele : böyle; krş. bele, belē

b. 14-9, 15-11, 28-26, 29-15, 33-6, 33-19, 41-23, 43-18, 45-6,
47-9, 47-15, 47-21, 48-2, 48-10, 49-14, 49-24, 50-1, 51-24,
80-3

belē : böyle; krs. bele, be[˘]le

b. 54-12

belen- : belenmek, bulanmak, bulaşmak

b. - 50-24

belki : olabilir ki; krs. beki

b. 15-13, 18-14, 18-17, 18-21, 78-26

belli : açık, anlaşılır

b. 14-8, 20-8, 78-11

b. + siñ 12-19

ben : teklik birinci kişi zamiri

b. 2-7, 46-3, 74-1

b. + im 21-3, 21-14, 22-5, 27-18, 33-19, 36-9, 36-21, 37-11,
41-11, 56-8, 61-19, 79-25

b. + mdir 35-5

b. + mki 43-22

b. + i 26-26, 27-7, 33-3, 37-12, 52-2, 54-12, 55-19, 63-3, 63-6,
74-3, 74-14

b. + a (baña) 37-17, 80-20

b. + ē (bē "bana") 33-20, 35-21, 40-2, 43-18, 55-11

b. + e (beñe "bana") 2-7, 33-13, 57-25, 79-19

b. + e (beñe "bana") 29-4

b. + den 61-18

b. + imle 24-4, 40-3

bēn- : begenmek; krs. beyen-, begen-

b. - di (bēndi "begendi") 39-18

b. - irler (bēnirler "begenirler") 25-8

b. - digleri (bēdigleri "begendikleri") 42-4

b. - irseñ (bēirseñ "begenirsen") 71-23

beñizli : benizli, yüzlü

b. 48-8

benze- : benzemek

b. - r 61-4

bereber : beraber; krş. barabar, biraber

b. 40-4,66-15,67-8,71,2

b. + e 30-5

b. + inde 40-5

beri : beri, bu yana; krş. berli

b. 15-9, 20-12

b. + e (beriyeye) 54-16

b. + de 50-16

berli : beri, bu yana; krş. beri

b. 60-19

bes : yalnız, yalnızca

b. 50-18

besle- : beslemek

b. - r 4-20

beş : beş sayısı

b. 1-16,2-3,2-12,2-22,2-26,3-8,11-9,13-20,23-17,29-10,

46-2,47-12,49-8,51-11,60-17,63-17,69-26,75-13,77-3

78-9,80-1

b. + den 20-11

b. + ini 80-2

b. + inde 3-16

b. + lerde 6-4

Beşenli (y.a.) : Beşenli köyü

B. 74-1

beşer : beş sayısının üleştirme biçimi

b. 3-1

Beşiri : Beşiri ilçesi

B. 74-13, 81-8

B. + e (Beşiri'ye) 75-9, 78-4, 81-17

B. + de 74-14

bey : bey, ileri gelen kimse

b. 37-15, 39-8, 39-14, 43-16, 48-4, 77-24

b. + in 41-5, 42-8

b. + im 51-14, 33-11

b. + lerin 21-8, 48-19

b. + leri 17-18

beyannama (<A. beyān + Far. nāme) : beyanname,

b. + sı 22-23

beyaz (<A. beyāz) : beyaz, ak

b. 12-20, 15-18

b. + sa 15-21

beyen- : beğenmek; krs. bēn-, beğen-

b. - mem 25-7

beygir (<Far. bārgir) : beygir

b. + le 18-8

beylig : beylik

b. + e 39-10

bıraĝ- : bırakmak; krs. biraĝ-, bırak-

b. - maz 22-19

b. - miyolar (bıraĝmiyolar "bırakmıyorlar") 75-6

biraĝ- : bırakmak; krs. bıraĝ-, bırak-

b. - araĝ 20-7

b. - amiyom 57-25

b. - ırsa 78-26

bıraĝ- : bırakmak; krs. bıraĝ-, biraĝ-

b. - ollar (bıraĝollar "bırakıyorlar") 33-22

b. - ır 22-14

b. - ırığ 28-20

b. - dı 80-11

b. - diĝ 81-13

b. - mış 52-7

b. - miyolar 75-7

b. - mam 32-19

b. - man (bıraĝman "bırakmazsın") 32-20

b. - mamış 46-17

b. - mayın 34-10

bıyığ : bıyık

b. + ları 48-9

biber : patlıcangillerden; krs. büber

b. 67-3

biç- : biçmek, kesmek; yolmak

b. - eñ (biçeñ "biçersin") 18-26

biçdir- : biçtirmek

b. - ig (biçdirig "biçtiririz") 10-13, 10-20

biçer : biçerdöver

b. 10-12, 60-13

b. + den (biçerden "biçerle") 10-13

b. + ler 10-13

biçim : biçme, yolma

b. + imiz 63-18

biçme : kesme, yolma

b. + i (biçmi "biçmeyi") 73-2

b. + si 72-18

b. + sinde 72-19

bider : tohum

b. + i 61-18

b. + ini 64-9

b. + imizi 11-3, 61-17

bil- : bilmek

b. - òm (bilòm "biliyorum") 48-25, 59-2

b. - iyo (biliyo "biliyor") 57-9

b. - òğ (bilòğ "biliyoruz") 77-7

b. - mōñ (bilmōñ "bilmiyorsun") 31-6, 36-10

b. - miyoğ (bilmiyoğ "bilmiyoruz") 76-22

b. - mōrsuñuz (bilmōrsuñuz "bilmiyorsunuz") 31-19

b. - mōrlar (bilmōrlar "bilmiyorlar") 31-5

- b. - irig 31-12
- b. - irler 41-20
- b. - irlermiş 78-24, 79-1
- b. - mem 16-8, 19-8, 20-2, 23-5, 26-4, 32-12, 46-20, 57-2, 58-10
80-8, 81-9
- b. - mez 19-21
- b. - mezig (bilmezig "bilmeyiz") 21-20
- b. - mezsîñiz 31-5
- b. - mezdi 23-9, 2914
- b. - mezlerdi 25-10
- b. - medig 54-3
- b. - in! 49-6
- b. - im (bilim "bileyim") 2-16, 18-8, 19-3, 29-6, 48-24
- b. - dîmiz (bildîmiz "bildigimiz") 18-18, 19-23
- b. - en 4-4
- b. - enleri 4-4
- b. - miyen 27-9
- b. - meyenler 4-4

bildir- : bildirmek

- b. - iyo (bildiriyo "bildiriyor") 78-5
- b. - di 75-9

bile : aynı zamanda, da, de, dahi

- b. 18-17

bileñzig : bilezik; krş. bilezig

- b. 11-15

bilezig : bilezik, takı; krş. bileñzig

b. + ler 80-5

b. + leri 80-6

biñ : bin sayısı

b. 10-1,12-1,17-15,27-24,31-3,37-4,43-1,49-8,51-15,57-3,
60-1,74-1

b. + i 43-1

bin- : binmek

b. - er 30-12

b. - di 35-23,41-7,46-14,48-25,81-12

b. - dig 81-14, 81-19

b. - dik 12-12

b. - eller (bineller "binerler") 1-9, 71-15

b. - en 51-11

Binboga : Toroslar'da dag adı

B. + ya 45-5

B. + da 42-6

bindir- : bindirmek

b. - ir 12-19

binil- : binilmek

b. - ir 30-11

bir : bir sayısı

b. 1-2,1-3,1-11,1-14,2-2,2-4,2-5

b. + den 75-21

b. + imiz 2-23

b. + i 52-5, 56-5, 78-21

b. + si 26-21,27-6,38-5,54-7,76-24,79-14

b. + sinin 26-21

b. + sini 78-19

b. + sine 24-15

b. + ini 51-6,58-13,75-15,80-22,81-4

b. + ine 47-11,52-2,52-4,58-26,79-15,81-6

b. + imize 13-24

b. + inden 55-13

biraber : berāber; krş. barabar, bereber

b. 66-5

birbir : tek tek; bir digeri

b. 70-6

b. + i (birbiri) 79-13

b. + ine 1-9, 24-9, 28-19, 71-25

b. + ĩne 32-9

b. + ĩmize 29-6

b. + ĩnden 79-14

b. + ĩnen (birbirĩnen "birbiriyle") 21-12, 34-8

b. + ĩyle 4-1

b. + ĩmizle 2-16

b. + ĩmiznen (birbirĩmiznen "birbirimizle") 5-12

b. + ĩlerine 72-14

birçoğ : birden fazla

b. 16-12

birecig : birecik, bağ ve zeytine zarar veren bir bcek tr

b. 5-21

birer : üleştirme sayısı sıfatı

b. 4-3, 23-24

birez : biraz, azıcık

b. 2-24,13-1,19-6,26-3,44-5,55-14,60-10,66-7,66-19,68-10
78-22

b. + i 14-15, 15-5,71-1

b. + ini 16-14, 64-11

b. + leri 50-15

birig- : birikmek; krş. birik-

b. - di 47-4

b. - tinen (birigt̄inen "biriktiği zaman") 30-13

birik- : birikmek, toplanmak; krş. birig-

b. - irig 66-13

birikdirme : biriktirme, toplama

b. 2-13

birinci : ön sırada olan

b. 3-10, 8-12, 13-12

b. + de 2-11

birleş- : birleşmek, bir olma

b. - irig 43-15

b. - eg (birleşeg "birleşelim") 44-12

birlik : bir olma

b. + de 71-19

birş̄e : bir şey; krş. biş̄ē, birşey, birşi

b. 28-19, 30-1

b. + sini 27-10

birşey : bir şey; krş. birşē, bişē, birşi

b. 19-21, 47-25, 49-26

b. + leri 4-12

birşi : bir şey; krş. birşē, birşey, bişē

b. 26-24

bi_sēr : bu sefer, bu kez; krş. bu_sēr

b. 57-24

bismilleh (<A. bismillāh) : bismillah

b. 61-16

biş- : pişmek; krş. piş-

b. - ör (bişör "pişiyor") 69-13

b. - er 68-17

bişē : bir şey; krş. birşē, birşey, birşi

b. 79-24

bişir- : pişirmek

b. - iñ (bişiriñ "pişirirsin") 71-3

b. - ir 23-24

b. - ig (bişirig "pişiririz") 67-7

b. - ĩg (bişirĭg "pişiririz") 68-6

b. - dĭñ (bişirdĭñ "pişirdigin") 71-8

b. - digden (bişdigden "piştikten") 67-7

bişirdir- : pişirttirmek

b. - eg (bişirdireg "pişirttirelim") 31-21

bit- : bitmek, tükenmek

b. - iyo (bitiyo "bitiyor") 45-6

b. - iyo (bitiyo "bitiyor") 78-7

b. - er 25-16,29-21,53-5,54-15,70-5

b. - di 11-1,26-1,51-2,73-3

b. - ti 25-18,26-15,67-10

b. - miş 25-21

bitir- : bitirmek, sona erdirmek

b. - ĩrig (bitirĩrig "bitiririz") 62-10

b. - iller (bitiriller "bitirirler") 25-8

b. - dig 15-3, 63-20, 63-23, 64-2

b. - dik 3-20

b. - diñiz 64-5

b. - melĩg (bitirmelĩg "bitirmeliyiz") 65-2

b. - ene 15-1

b. - digden 62-10

b. - irdig 61-21

bitme : son bulma

b. + iye (bitmiye "bitmeye") 77-20

biz : okluk birinci kişi zamiri

b. 2-8, 49-1

b. + im 6-8,8-1,9-13,10-3,11-5,13-18,17-19,21-3,22-7,
32-2,33-24,41-5,43-11,46-1,47-4,48-3,56-1,56-15,
78-6,81-12

b. + i 4-26,5-12,44-10,47-6,56-17,74-6,80,17,81-18

b. + e 2-8,2-10,5-1,11-9,22-4,22-9,24-8,31-2,31-26,32-1,
40-25,43-17,44-11,48-21,49-4,55-14,57-13,61-5,
62-6,75-22,77-26

b. + de 2-18,5-19,9-14,28-11,49-3,64-14

b. + den 22-21,24-24,50-2,74-9,75-4,79-10

b. + iki (biziki "bizimki") 18-19,30-11

b. + ler 60-16

b. + leri 60-7

boğaz : boynun önbülümü, imik

b. + larına 61-13

boğazaltı : gift hayvanlarına takılan arag-gereğ

b. + ları 61-12

b. + larını 61-12

boğazlat- : boğazlatmak

b. - dım 57-23

bol : çok fazla

b. 14-19

bolal- : bolalmak, çoğalmak

b. - dı 60-4

bomba (< it. bomba) : patlayıcı

b. 47-19, 78-26

bən : bugün

b. 63-12, 63-13

bor : işlenmemiş toprak

b. 42-5

borc : borç, ödünç

b. + a 30-3

boş : dolu olmayan

b. 2-10, 58-1

b. + a 47-20

b. + da 2-24

boşal- : boşalmak, bitmek, tükenmek

b. - dı 57-13

boşalt- : boşaltmak

b. - dı 80-2

b. - ırığ (boşaldırığ "boşaltırız") 10-15

boy : il, memleket; endam, uzunluk

b. 41-17

b. + a 30-19

b. + da 30-13

b. + dan 30-19

b. + una 53-7

b. + unda 17-20

boyun : gövdenin başla omuz arasındaki kısım

b. + una (boynuna) 35-21,35-26,65-10

boyunduruğ : boyunduruk

b. 52-17, 53-17

b. + u (boyundurugu) 52-9

b. + ā (boyundurā "buyunduruga") 61-13

b. + lar 61-11

b. + ları 65-10

boz- : bozmak, dağıtmak

b. - ör (bozör "bozuyor") 34-12

b. - dugu 34-13

bozuk : bozuk, dağınık

b. 44-7

bozul- : bozulmak, dağılmak, gözölmek

b. - du 34-14

b. - madan 41-19

bozum : hasat sonu

b. + unda 65-9

böcüg : böcek

b. + ü (böcü "böcegi") 6-1

böl- : bölmek, ayırmak, parçalamak

b. - er 64-8

b. - sün 64-7

böle : böyle; krs. böle, böyle

b. 16-22, 18-5

böle : böyle; krs. böle, böyle

b. 31-20, 75-19, 78-11, 78-17, 80-7, 80-14, 81-4, 82-2

bölge : belde, mıntıka

b. 13-6, 61-2

b. + siñ 13-16

bölüg : bölük, askeri birlik

b. 13-13

b. + e 13-19

b. + e (bölüğe) 13-17

b. + de 74-10

b. + den 13-12, 13-17

bölün- : bölünmek, ayrılmak, parçalanmak

b. - ö (bölünö "bölünüyor") 40-7

b. - ürüz 2-3

börg: börk, bağır

b. + üne 77-9

böyle : böyle; krs. böle, böle

b. + ce 1-15, 3-15, 3-20, 6-16

böyü- : büyümek, gelişmek

b. - r 8-6

böyüg : büyük; krs. böyük

b. 23-6,24-2,28-20,33-1,35-8,36-7,47-26,48-2,70-2,82-5

b. + ler 47-4

b. + lerin 71-11

b. + leri 72-12

b. + lerimiz 23-4, 28-11

b. + lerimizden 32-6

b. + lerinen (böyüglерinen "büyükleriyle") 49-19

böyük : büyük; krs. böyüg

b. 2-25

bu : en yakın olanı gösteren sözcük

b. 1-2, 1-11, 2-9

b. + dur 18-3

b. + ymuş 15-16

b. + nun 6-19,8-2,15-12,16-13,22-22,43-15,48-15,49-24,
51-10,54-15,61-3

b. + nuñ 2-13, 2-16

b. + nu 1-17,2-5,4-21,7-8,9-7,15-13,19-7,22-18,24-18,
27-21,28-20,32-10,41-6,43-5,46-18,48-3,48-7,
51-8,49-6,50-11,53-4,54-5,57-3,67-4

b. + na 5-23,6-13,6-14, 16-10,29-3,32-14,51-8,51-16,
52-11,53-3,54-14,61-4

b. + ndan 17-14

b. + nlar 1-4,19-12,19-26,21-11,32-8,39-7,40-6,40-11,
40-15,40-22,42-3,47-17,51-6,52-15,76-13,77-7,80,9

b. + nların 18-9,31-18,34-6,39-3,44-6,44-24,46-17,47-13,
48-15,49-11,61-12,62-11,78-10,80-3,80-24,82-2

b. + nları 5-24,6-11,6-17,16-9,28-19,49-12,50-19,61-23,
64-23,80-19,

b. + nlara 55-18, 61-12

b. + nlarda 40-24

b. + nlardan 40-7, 43-23

b. + nnan (bunnan "bununla") 40-5

b. + nlardan (bunlardan "bunlarla") 43-21, 48-17,
77-17, 77-19

b. + nlarnan (bunlarnan "bunlarla") 62-13

buğ : buğuk, yarım

b. 30-7, 68-1

bugün : bu gün; krs. bu_gün

b. 2-2, 2-4, 31-24, 38-2

b. + e 60-20

b. + kü 3-12

bu_gün : bu gün; krs. bugün

b. 31-2

buğda : buğday

b. 10-7,29-13,30-6,31-2,48-8,62-6

b. + nın 31-6

b. + ı (bugdayı) 62-9

b. + üyü (bugdüyü "bugdayı") 23-1, 62-10

b. + m 22-20

b. + sı 30-15

b. + mızı 62-21

b. + lar 62-3

b. + ların 62-8

bul- : bulmak

b. - uñ (buluñ "bulursun") 64-18

b. - uruğ 64-15

b. - dum 54-3

b. - du 6-20

b. - ucu (bulucu "bulacak") 2-9, 2-10

b. - (bul!) 2-7

b. - sun 25-25

b. - malıyığ 62-11

b. - urduğ 2-21

b. - ursa 2-14

b. - amazdın 29-13, 31-10

b. - mağ 60-13

bula- : bulamak, karıştırmak

b. - riğ (bularığ "bularız") 68-15

bulğur : bulgur; krs. burgul

b. 4-15, 48-19

b. + u 55-13

bulma : elde etme

b. + sına 78-15

bulun- : bulunmak

b - iy (bulunıy "bulunuyor") 61-5

b. - duğ 75-19

bura : bu yer

b. 10-13,16-21,22-8,43-11,46-9,49-1,49-15,50-9,51-3,
61-19

b. + nın 41-10

b. + úyú (burúyú "burayı") 34-10

b. + úya (burúya "buraya") 1-8

b. + da 54-1

b. + da (burda) 1-1,11-5,12-4,21-8,34-10,40-9,40-12,
46-11,48-3,48-22,52-1,58-6,75-10

b. + dalar 76-19

b. + dağan (burdağan "buradayken") 14-11

b. + dan 1-3, 12-11, 12-20,42-2,45-1,49-15,49-18,50-4,
50-10,50-18,51-10,51-17,74-4.

b. + dan (buradan) 50-10

b. + sı 13-6, 15-17, 23-9

buralığ : buralık, burası

b. 42-13

burgul : bulgur; krş. bulđur

b. 55-9, 55-21, 64-11

b. + u 55-9, 64-13

b. + um 55-22, 56-2, 56-18

b. + uñu 64-19

b. + lar 64-21

b. + ları 55-11

burun : dağ ęıkıntısı

b. + a 49-20

bu ser : bu sefer, bu defa; krş. bi ser

b. 58-1,58-23,61-22,65-4,80-25,81-21

büber : biber; krş. biber

b. 66-8,67-26,68-11

Bünyamın (k.a.) Bünyamin

B. 26-24

bütün : eksiksiz, tam

b. 17-16,18-6,22-7,31-2,40-5,55-12,79-4

büyüg : büyük; krş. böyüg, büyük

b. 23-15

b. + lerimizden 21-14

büyük : küçük karşıtı; krş. böyüg, büyük

b. + lerin 71-16

C

cahal (<A. cāhil) : cahil; toy, deneyimsiz; krş. cahil

c. + lar 71-14

cahil : toy, deneyimsiz; krş. cahal

c. 36-20

c. + ler 26-6

cam (<Far. cām) : cam, sırğa

c. + ı 75-6

camı (<A. cāmi^t) : cami; krş. cami

c. + ya 69-17

c. + dan 71-6

cami : ibadet yeri; krş. camı

c. + nin 5-13

can (<Far. can) : cān, madde dışı varlık

c. 49-3

c. + ı 26-26

c. + ım 18-9

candarma (< it. gendarme) : jandarma; krş. jandarma

c. 74-3, 80-15, 81-25, 82-3

c. + lar 78-9

Canpolat (k.a.) : Canpolat

C. + ların 21-7

carıf : bir çeşit ip, halat

c. + dan (carıfdan "carıfla") 61-14

casus (<A. cāsūs) : casus, çeşit

c. 49-16

cayır cayır (zf.) : bir şeyin şiddetle yanması

c. 47-18

ceb : cep

c. + ine 3-2

c. + iñe 12-7, 22-11

c. + inde 27-16, 77-4

Ḍebraýıl (<A. Cebrāil) : Cebrail

C. 36-3

ceḡab (<A. cevāb) : cevap, yanıt; krş. cevab

c. 41-3

c. + ı 41-5

cehalet (<A. cehālet) : bilgisizlik

c. + de 34-7

Cemal (k.a.) : Cemāl; krş. Cemal

C. 76-4

cemal : yüz güzelliḡi; krş. Cemal

c. + ına 3-13

ceneb (<A. cenāb) : cenap

c. + i 5-9

ceneze (<A. cenāze) : cenaze, ölü

c. + yi 81-5, 81-11

c. + sini 79-26, 80-1

c. + sine 80-11

c. + lerin 79-10

c. + leri 79-9, 80-25

ceng (<Far. ceng) : cenk, savaş

c. 23-12, 34-4

ceḡhana (<Far. cebe-ḡane) : cephane

c. 47-8

cephe (<A. cebhe) : savaş bölgesi

c. + de 35-9

c. + sinde 46-3

cerben (<A. cebren) : cebren, zorla

c. 75-4

cercer : dövene verilen ad

c. 11-11, 30-10

c. + den (cercerden "cercerle") 30-8

c. + leri 63-22

c. + lerimizi 63-22.

Cerid : Cerit oymağı

C. + lerig (Ceridlerig "Ceritlerimiz") 40-19, 42-12

C. + lermiş 40-22

C. + in 41-9

C. + ler 39-1, 44-10

cesd : cest, varlık, göğ

c. + ine 8-18

cevab : cevap, yanıt; krş. ceğab

c. 53-22, 54-5

ceviz (<A. cevz) : ceviz bitkisi

c. 70-14

ceza (<A. ceza) : ceza

c. 2-12, 80-25

ceyiz (<A. cihāz) : çeyiz, gelin esyası

c. + ini 72-15, 72-15

cıblağ : çıplak

c. + dı (çıblağdı "çıplaktı") 29-12

cilbad- : çıplattmak, soymak

c. - ²yo 51-22

cırrıĝ : bir kuş türü

c. 58-4

cidd (<A. cedd) : cedd, soy

c. + inē 43-8

c. + imiz 43-8

Cihan : Ceyhan nehri

C. + ın 42-3

C. + dan 44-22

Cimo (k.a.) : Cuma; krş. Cuma^t, Cüma^t

C. 41-22

cins (<A. cins) : tür, çeşit

c. 47-8

cizme : gizme, ayakkabı; krş. gizme

c. + iyi (cizmiyi) 48-8

cubbal: eti yenen bir kuş türü

c. 57-10

Cuma^t (k.a.) : Cuma; krş. Cimo, Cüma^t

C. 73-1

Cüma^t (k.a.) : Cuma; krş. Cimo, Cuma^t

C. 56-11

cüzdan (<A. cuz^t + Far. -dān) : kimlik belgesi

c. + inī 13-7

Ç

çadır : çerge, oba, otağ

ç. 40-5, 48-1

ç. + ı 48-1

ç. + da 39-2, 48-12

ç. + ına 42-18

ç. + lar 42-10

ç. + ların 39-2

ç. + ları 41-10, 48-4

ç. + larını 40-12, 40-13

çağıl : taş yığını

ç. + ın 51-9

çağır- : çağırmaq, ünlemek

ç. - ör (çağırör "çağırıyor") 34-22

ç. - dım 59-2

ç. - dı 34-22

çağırt- : çağirtmek

ç. - ırıyo 39-12

çakır çukkur : çakır çukur, gürültü

ç. 30-9

çakmağ : çakmak taşı

ç. 3-4

çal- : çalmak, bitkilere ilaç sürmek

ç. - arız 6-2

ç. - ardiğ 6-1

ç. - allardı (çalallardı "çalarlardı") 5-23

çal- : bir şeyin demini tutmak

ç. - allar 62-2

çal- : çalmak, katırı yedegine almak

ç. - mış 52-8

çal- : çalmak, çalıp oynamak

ç. - i̇y (çalı̇y "çalıyor") 16-23

ç. - allar 72-26

ç. - an 73-5

ç. - anlar 15-9

ç. - allardı 15-5

ç. - armış 15-16

çaldır- : çaldırmak, davul dövürmek

ç. - ır 26-4, 73-5

çalğı : müzik aleti

ç. + sı 15-5

çalı : meşegillerden bir bitki türü

ç. 1-15, 1-16

ç. + nın 75-26, 78-21, 80-16

ç. + sindan 1-10

çalış- : çalışmak, uğraşmak

ç. - i̇yo 48-3

ç. - ır 29-16

ç. - ırığ 22-15, 65-20

ç. - di 19-26

ç. - diğ 18-3

ç. - an 19-26

ç. - ṫimiz (çalışṫimiz "çalıştığımız") 14-14, 63-17

ç. - ırdı 17-17

ç. - ma 16-19

ç. - miya 13-13

ç. - malar 5-18

ç. - mağnan (çalışmağnan "çalışmakla") 60-5

çalıştır- : çalıştırmak

ç. - ĩ̇ 20-1

Çapallı (y.a.) : Çapallı köyü

ç. 20-5

çapıt : çaput, eski bez parçası

ç. 58-8

ç. + tan 28-24

ç. + ları 29-1

çapulcı : çapulcu; krs. çapulcu

ç. 74-18

çapulcu : işsiz gücsüz kimse; krs. çapulcı

ç. 43-22

çare (<Far. çāre) : deva, çıkar yol

ç. + si 54-14

çarnaçar (<Far. çar-na-çar) : çaresiz

ç. 56-13

çarp- : çarpmak, toslamak

ç. - ar 1-3

ç. - dik 15-2

ç. - arsa 1-14

ç. - arlardı 1-11

ç. - maları 14-24

ğarsaf (<Far. ğāder-i seb) : yatak örtüsü

ğ. 72-22

ğarsı (<Far. ğar-sū) : alış veriş yeri

ğ. 70-19

ğ. + ya 70-20, 72-3

Çataldepe (y.a.) : Çataltepe

Ç. + iye 58-14

Ç. + den 58-16

ğatla- : ğatlamak, ğok susamak

ğ. - ĩcim (ğatlıcım "ğatlayacağım") 63-5

ğavuş : ğavuş, rötbeli asker

ğ. 34-3

ğay : içecek sıvı

ğ. 23-23, 56-5

ğ. + ı 29-14

ğ. + lar 23-23

ğ. + larını 40-14

ğek- : katlanmak, yüklenmek

ğ. - ĩ (ğekĩ "ğekiyor") 63-15

ğ. - iy (ğekiy "ğekiyor") 14-13

ğ. - ĩg (ğekĩg "ğekiyoruz") 61-2, 62-15

ğ. - iyorsa 26-26

ğ. - er 4-2, 4-7, 10-5, 23-1, 64-19

ğ. - erig 23-2, 62-13, 67-16

ğ. - eller (ğekeller "ğekerler") 68-9

ğ. - ermiş 69-15

- ğ. - dim 2-7, 74-13
 ğ. - di 17-10, 58-19, 60-2
 ğ. - diler 21-13, 34-23
 ğ. - miş 77-8
 ğ. - ecēm (gekecēm "gekeceğim") 62-14
 ğ. - iciler (gekciler "gekecekler") 30-24
 ğ. - meliyig 62-13
 ğ. - ıb 58-2, 75-5
 ğ. - en 30-5, 81-25
 ğ. - tīm (gektīm "gektiğim") 62-15
 ğ. - mez 53-20
 ğ. - memiz 64-23

gekil- : çekilmek, alıp götürülmek

- ğ. - meli 62-11

gekin- : çekinmek, sakınmak

- ğ. - irdig 24-3

gekirdek : tohum

- ğ. + ěni (gekirděni "gekirdegini") 30-21, 30-23

gelik : çocuk oyunu

- ğ. 1-6, 1-6

- ğ. + ĩñ (gelin "geligin") 1-7

gente : çanta

- ğ. 12-19

- ğ. + me 57-24

- ğ. + mde 58-2

şesid (<Far. şesiden) : şesit, tür; krs. şesit

ş. 29-15, 31-2, 31-25

şesit : şesit, tür; krs. şesid

ş. 4-9, 16-9, 18-8, 29-1

şete (<Bulg. şeta) : ordu birliklerinden olmayan, silahlı
küçük birlik.

ş. 47-22

ş. + yi (şetiyi "şeteyi") 49-11

ş. + ler 48-20, 49-13

ş. + lerin 49-21

ş. + leri 49-8

ş. + lere 48-11

şevir- : şevirmek, sarmak, kuşatmak

ş. - ir 44-1

ş. - di 79-25

ş. - diler 50-11

ş. - mişler 42-23

ş. - (şevir!) 42-25, 52-13

ş. - ib 55-10

şıbık : şubuk, dal; krs. şubuk

ş. 5-20, 6-10

ş. + lar 5-20

ş. + ların 6-11

ş. + ları 6-13

şığ- : şıkmak, ayrılmak; krs. şıh-, şık-

ş. - dılar 60-11

gıgır- : gıgırmak, ünlemek

- ç. - î (gıgırî "gıgırıyor") 63-7
 ç. - in̄ (gıgırin̄ "gıgırırsın") 72-19
 ç. - iḡ (gıgıriḡ "gıgırırız") 66-4, 69-26
 ç. - ıllar (gıgırıllar "gıgırırlar") 72-12

gıh- : gıkmak, ayrılmak; krs. gıg-, gık-

- ç. - õ (gıhõ "gıkıyor") 50-20, 77-2, 76-18, 76-26
 ç. - iyoḡ (gıhiyoḡ "gıkıyoruz") 78-2
 ç. - iyolar (gıhiyolar "gıkıyorlar") 49-19
 ç. - õlar (gıhõlar "gıkıyorlar") 80-18
 ç. - arım 51-18, 58-11
 ç. - ar 13-6, 53-11, 79-11
 ç. - dı 15-6, 15-18, 60-14
 ç. - diḡ 14-5
 ç. - sın 14-3
 ç. - ın (gıhin "gıkınız") 75-10
 ç. - ım (gıhim "gıkayım") 76-13
 ç. - ıp 77-2
 ç. - ınca 80-19
 ç. - ıngı (gıhıngı "gıkınca") 15-7
 ç. - an 75-12
 ç. - dīn̄ (gıhdīn̄ "gıktığın") 13-15
 ç. - arhan 13-12

gıhar- : gıkarmak; krs. gıkar-

- ç. - ır 42-21
 ç. - dı 14-24

- ç. - diğ 81-13
- ç. - dılar 13-9
- ç. - ıcı (çiharıcı "çikaracak") 80-26
- çık- : çikmak, ayrılmak; krs. çig-, çih-
- ç. - ör (çikör "çikıyor") 32-19
- ç. - ar 2-11
- ç. - allar (çikallar "çikarlar") 71-6,72-5
- ç. - dım 57-17
- ç. - dı 2-8,10-2,34-21,52-20,58-1,60-13,77-8,80-7
- ç. - diğ 49-2,57-8,75-16,81-6
- ç. - dılar 75-21,80-16
- ç. - tılar 46-9
- ç. - mış 15-15,15-20,37-20,62-24,75-19
- ç. - acağ 27-19
- ç. - (çik!) 18-22
- ç. - sın 40-14
- ç. - ınca 5-13
- ç. - an 72-20
- ç. - diğlarında 75-22
- ç. - timızı 41-20
- ç. - tıktan 32-18
- ç. - diğkine (çikdiğkine "çiktık ki") 81-8
- ç. - arsa 2-11,2-12
- ç. - madılar 75-26
- ç. - mamışdı 77-10
- ç. - ma 48-26

ç. - ması 79-11

çıkār- : çıkarmak, ayırmak; krs. çihar-

ç. - or (çikaror "çikarıyor") 33-18

ç. - ırığ (çikarırığ "çikarıyoruz") 7-9

ç. - ığ (çikarığ "çikarıyoruz") 47-6

ç. - dılar 41-9

ç. - ıcılar (çikarıcılar "çikaracaklar") 30-21

ç. - sın 30-24

ç. - ın 33-17

ç. - sınlar 30-25

çıkart- : çıkartmak, ayırtmak

ç. - ır (çikardır) 7-1

ç. - malıyığ 64-16

ç. - madı 48-8

çif : çift, iki tek; krs. çift

ç. 23-6

çifci : çiftçi

ç. + nin 10-11

çifcilig : çiftçilik; krs. çifçilig

ç. 10-2

ç. + l̄imiz (çifcil̄imiz " çiftçiligimiz") 11-4

çifçilig : çiftçilik; krs. çifcilig

ç. 60-6

çift (<Far. cuft, cift) : iki tek; krs. çif, çüt

ç. 24-19

gift : koşum; krs. güt

g. (g. sür-) 29-25, 52-3

g. + i 8-9

g. + nen (giftnen "giftle") 28-4

g. + imiznen (giftimiznen "giftimizle") 22-14

gifte (<Far. cufte) : ikili, ikinamlulu av tüfegi

g. 57-1

g. + yi 52-26

g. + den 56-19

git : pamuktan dokunmuş basma

g. 11-16

g. (git cemmer "tekrar") 11-17

g. (git mit "tekrar") 25-20

gizme : bir geşit ayakkabı; krs. cizme

g. (gizme mizme "tekrar") 48-26

goban (<Far. şobān, şubān, şebān) : sürü otlatan kimse

g. 74-20

g. + lar 75-5

gocuğ : gocuk; krs. gocuk

g. 52-7, 63-18, 74-1

g. + dum 48-13

g. + sun 36-20

g. + ūđ (gocūđ "gocuguz") 46-13

g. + larımış 32-8

g. + u (gocugu) 52-6

g. + lar 52-21

ğ. + lara 30-22

ğ. + lardan 17-6

ğ. + larım 31-20

ğ. + larımıznan (çocuğlarımıznan "çocuklarımızla") 60-10

çocuk : çocuk; krs. çocuğ

ğ. + dum 52-1, 60-1

ğ. + lar 30-17

ğ. + ların 16-25

ğ. + ları 18-17

ğ. + lara 30-25

çocukluk : çocukluk

ğ. + lümüzda (çocuklümüzda "çocukluğumuzda") 3-5

çoğ : çok; krs. çoğ, çok

ğ. 22-24, 60-4, 72-23

çoğunluğ : çoğunluk

ğ. + nan (çoğunluğnan "çoğunlukla") 21-8

çok : çok; krs. çoğ, çoğ

ğ. 2-17, 3-5, 5-1, 18-19, 33-23, 60-2, 79-11, 81-1, 82-8

ğ. + du 30-14

ğ. + sa 19-1

ğ. + ē (çē "çoğ") 77-7

ğ. + u (çoğ) 50-20

çoğ : çok; krs. çoğ, çok

ğ. + du 19-3

çoluğ çocuğ (tekrar) : çoluk çocuk

ğ. + ç. 60-17, 63-13, 63-18

gök- : gökmek, dağılmak, yıkılmak

ğ. - müs 50-22

ğ. - tū (ğöktū "ğöktüğü") 76-18

ğ. - erdi 18-14

Çörten : (y.a.) : Çörten köyü

Ç. 20-3

gözül- : gözülmek, sükülme, dağılmak

ğ. - mesin 61-15

gubuk : gubuk; krs. gıbık,

ğ. + ūmuznan (ğubūmuznan "ğubuğumuzla") 22-14

ğukur : ğukur, ğökük yer

ğ. 24-14

ğ. + un 24-15

ğ. + u 24-12

Çukur-Ova : Çukur Ova

Ç. + nın 42-6

Ç. + yı 42-9

Ç. + ya (Çukur-Ovı'ya) 42-2

ğual (<Far. cuvāl) : büyük torba

ğ. 28-7

ğ. + ını 30-5

ğünkü (<Far. bağ. ğün ki) : şu sebeple

ğ. 14-11,16-16,18-20,22-14,31-14,36-9,57-15,58-15

ğüt : ğift, ikili; krs. çif, çift

ğ. 80-6

güt : gift, koşum; krş. gift

g. 18-4, 52-6

g. + ü 52-7, 61-15

g. + e 18-8, 54-13, 61-10

g. + leri 6-18, 65-9

D

da (bağ.) : da, de bağlacı

d. 1-2,1-3,1-11,7-10,12-6,19-26,24-7,26-10,31-24,36-10,
55-10,62-17,71-3,75-4,82-8

dā (zf.) : daha şimdiye kadar, henüz; krş. daha, daha, daha

d. 57-23, 63-9

dabanca (<T. taban + Far. ge.) : tabanca; krş. dabança

d. 2-20, 77-6

d. + yı 77-6

dabança : tabanca; krş. dabanca

d. 80-6

d. + yı 51-21, 77-8

Dadaloğlu : ünlü halk ozanı

D. 42-7, 43-5

D. + nun 42-9

dağ : yüksek ve ormanlık kara parçası

d. + ın 20-3,54-3,75-19,77-25,80-26

d. + a 46-9,52-20,53-9,58-3,75-16,80-25

d. + da 7-18,78-16,81-18,

d. + dan 10-14,49-19,75-20

d. + ının 75-11,81-7

d. + ına 75-17,82-1

d. + ında 41-20

d. + lar 80-23

dağarcığı : dağarcık, yol hazırlığı

d. + ları 80-8

dağıd- : dağıtmak, saçmak yaymak

d. - ır 70-10

d. - ırığı 70-6, 70-9

dağıl- : dağılmak, saçılmak yayılmak

d. - dı 80-3

d. - sın 7-7

dağıtım : merkezden çeşitli yerlere gönderme işi

d. 13-20, 14-6, 74-12

dağ- : takmak; krş. dağ-

d. - ar (dağar "takar") 61-14,72-14

d. - tığı (dahtığı "taktık") 80-23

d. - ardığı 61-14

daha (zf.) : şimdiye kadar, henüz; krş. dā, daha, daha

d. 1-15, 24-24, 55-22

daha (zf.) : daha; krş. dā, daha, daha

d. 3-8,4-12,5-1,7-1,9-13,12-21,13-10,14-11,14-16,19-1,
24-12,27-2,33-3,33-23,34-7,35-24,47-20,48-17,49-20,
52-15,58-2

dağa (zf.) daha; krş. dā, daha, daha

d. 6-19,12-8,28-5,29-5,71-23,75-1 26,79-26

dahi (bağ.) bile

d. 35-3

dahil (<A. dāḥil) : dahil, iç

d. + indeki 74-11

dağ- : takmak, eklemek; krş. dağ-

d. - dı 35-26

d. - ma 25-1

dal : ağacın kolları

d. 28-12

d. + da 28-12

dalğa (mec.) : dalga, istek, keyif

d. + sında 60-16

dam : köy evi, mesken

d. 18-23

d. + dan 47-16

damad (<Far. dāmād) : damat, güvey

d. + a 26-10

d. + da 26-10

damla- : damlamak

d. - r 36-18

damla : küçük su tanecikleri

d. 35-7

dana (<Far. dāne) : tane, adet; krş. tana, tane

d. 11-16, 28-17, 28-20, 52-5, 52-20, 53-9

dana : inegin bir yaşına kadar olan yavrusu

d. + yı (danıyı "danayı") 54-4

d. + sı 52-6

d. + ları 28-16

danaş- (darıl danaşırılar) : danışmak

d. - ıllar (danışıllar "danışırılar") 72-2

d. - ırlar (danaşırılar "danışırılar") 72-1

d. - ak (danışak "danışalım") 11-10

dar : geniş olmayan

d. 75-4

dar : zor, kötü; az, kıt

d. 31-1

d. 79-2

daralığ : darlık, kıtlık

d. 12-16

darat- : taramak, kurşun atmak

d. - mış 50-22

darğın : tarğın

d. 70-15

darı : buğdaygillerden bir bitki türü

d. 29-14,31-16

darlığ : darlık, kıtlık, yoksuluk

d. 30-18,60-2

daş : taş; krs. taş

d. 21-20,22-1,55-10

d. + ıyım 38-3

d. + ın 24-22,57-19,79-17

d. + ı 3-4,24-21

d. + da 67-2

d. + dan 46-10,64-18,79-22

d. + ı 24-17

d. + mız 67-1

d. + lar 64-14

daşı- : taşımak

d. - riğ (daşırığ "taşırız") 10-14,65-1

d. - malīg (daşimalīg "taşimalıyız") 65-2

d. - yan 75-14

datlı : tatlı; krs. tatlı

d. + sı 72-13

davar : koyun ve keçi sürüsü

d. 27-23

d. + ını 40-8

d. + larını 75-2

da've (A. da'vā 4) : dava, sav, sorun

d. 53-5

da'vet (A. da'vet) : davet, çağrı, yemekli toplantı

d. 4-17,56-45

da'vetiye (A. da'vetiye) : davetiye

d. + ler 82-7

davıl (A. tabl.) : davul

d. 25-1,26-3,73-5

davşan : tavşan

d. 57-12,58-2

d. + ın 57-11,58-16

d. + ı 57-21,58-10

d. + nan (davşannan "tavşanla") 58-25

daya- : dayamak, yaslamak

d. - miş 77-9

dayanıġlı : dayanıklı, sağlam

d. 16-15

dayat- : dayatmak, gevirmek, kuşatmak, zorlamak

d. - dı 78-17

dayim (<A. dā'imā) : daima; krş. dayma, dayman

d. 48-13

dayma : daima; krş. dayim, dayman

d. 7-4

dayman : daima, krş. dayim, dayma

d. 6-26

dayze : teyze

d. + min 27-18

Dazburun (y.a.) : Dazburun tepesi

D. + a 47-22,47-26,49-11

de (bağ.) : da, de bağlacı

d. 1-8,2-2,2-5,3-22,7-6,14-15,18-10,26-24,36-15,41-17,

49-15,52-5,58-10,71-14,76-3,80-24,81-16

de- : demek, söz söylemek; krş. di-, dö-

d. - yollar (deyollar "diyorlar") 22-5

d. - rim 44-15

d. - rsin 42-20

d. - ñ (deñ "dersin") 71-24

- d. - r 2-11, 4-13, 11-9, 11-11, 13-13, 15-12, 26-23, 27-7,
36-18, 37-2, 43-5, 43-11, 48-20
- d. - rig (derig "deriz") 8-16, 9-9, 21-4, 22-26, 24-6, 28-6,
28-14, 29-5, 30-22, 48-2, 69-9
- d. - ller (deller "derler") 72-10
- d. - rler 30-11, 64-23
- d. - dim 2-8, 53-4, 54-9, 55-18, 56-15, 62-26
- d. - di 26-26, 35-7, 36-1, 36-9, 40-16, 40-21, 40-25, 43-16,
43-23, 44-13, 47-12, 48-11, 48-18, 49-1, 50-6, 54-6,
55-12, 59-3, 62-26, 75-3, 76-10, 79-19, 80-1, 80-20
- d. - dikine (dedikine "dediki") 35-15, 36-5
- d. - dig 14-7, 34-3, 58-26, 79-19
- d. - diler 2-7, 6-5, 6-6, 12-13, 14-3, 15-14, 15-24, 40-13,
40-19, 41-5, 47-4, 47-10, 47-25, 48-5, 75-11
- d. - miş 32-11, 51-16
- d. - mişler 51-14
- d. - yicim (deyicim "diyeceğim") 53-3
- d. - (de! "söyle") 60-12
- d. - sinler 25-26
- d. - sen 16-20
- d. - yim (deyim "diyeyim") 48-9, 49-25, 52-18, 60-15, 75-1
- d. - yince 3-21
- d. - dî (dedî "dedigi") 19-16, 19-17
- d. - digi 38-5
- d. - dîñ (dedîñ "dedigin") 41-12
- d. - dîmiz (dedîmiz "dedigimiz") 30-15

- d. - digleri 79-3
- d. - d̄imiznen (ded̄imiznen "dedigimizle") 29-7
- d. - rken 16-2,16-3,16-11,43-19.52-16,60-12,62-5
- d. - rdi 15-5,18-22,35-5
- d. - rdig 23-7,24-5,28-5,30-14
- d. - llerdi (d̄ellerdi "derlerdi") 15-9,28-11
- d. - rlerdi 19-1,34-3
- d. - rdikine (derdikine "derdi ki") 35-1
- d. - di̇ndi (dedi̇ndi "dedigindi") 36-7
- d. - rse 53-22
- d. - dimse 52-8
- d. - mez 17-9
- d. - mezler 18-22
- d. - miyeg (d̄emiyeg "demeyelim") 19-10
- d. - meg 26-25
- d. - miye (d̄emiye "demeye") 52-13

dede : büyük baba

- d. + m 21-3
- d. + si 51-10
- d. + miz 46-11
- d. + sinin 48-5
- d. + me 47-10

de'fa (<A. def'a) : defa, kere; krş. de'fa

- d. 28-4

de'fe : defa, kere; krş. de'fa

- d. 14-21

defnet- (<A. defn + T. et-) : defnetmek

d. - dig 82-9

defnedil- : ölünün gömülmesi

d. - digden 82-6

deg- : degmek, dokunmak

d. - en 28-15

d. - mesin 28-9

d. - mese 7-4

degil : olumsuzluk bildiren sözcük; krş. dēl, deyim, deyim

d. + di 74-17

degişigli : degişikli, nöbetlese

d. 15-23

degişiklig : degişiklik, farklılık; krş. deñişliklik

d. 8-16

dekke (<A. dakika) : dakika, zaman birimi

d. 5-11

den- : denmek, söylenmek

d. - ir 17-19

d. - en 5-21

dene- : denemek, sınamak

d. - meg 6-21

deñiş- : degişmek

d. - di 20-3

d. - eg (deñişeg "degişelim") 58-25

deñişiklik : degişiklik, krş. degişiklig

d. 4-18

Deñizli : Denizli ili

D. + nin 13-25

D. + ye 12-11,12-18

depe : tepe; krs. tepe

d. + iyī (depiyī "tepeyi") 57-16

d. + iye (depiye "tepeye") 57-17

d. + sinde 81-13

d. + lerine 29-20

depig : tekme; krs. depik

d. + nen (depignen "tekmeyle") 29-5, 31-14

depik : tekme; krs. depig

d. + nen (depiknen "tekmeyle") 1-18

dēl : degil; krs. degil, deyil, deýil

d. 23-2,31-21,50-2,73-1,78-15

d. + im (dēlim "degilim") 13-3

d. + di (dēldi "degildi") 13-11,14-10

d. + ig (dēlig "degiliz") 15-11

d. + se (dēlse "degilse") 11-7

del- : delmek

d. - er 29-24

delig : delik

d. + ĩni (delĩni "deligini") 64-24

d. + lerini 65-2

demin : az önce

d. 76-3

d. + ki 33-24

derd : dert, hastalık

d. + e 37-8

d. + in̄ 33-19

d. + imize 9-3

d. + lerde 5-2

dere : küçük akarsu

d. 47-26, 79-11

d. + nin 51-9

d. + iye (deriye "dereye") 48-3, 77-11

derin : dibi yüzeyinden uzak olan, yoğun

d. 47-16, 77-15, 79-11, 81-1

dərmen : değirmen

d. + i 64-18

d. + e 64-17

d. + leri 64-18

destan (<Far. destān) : uzun şiir ya da öykü

d. 55-18

deşin- : eşinmek

d. - iyo (deşiniyo "eşiniyor") 57-20

de'va : dava, sorun; krş. da'va, da've

d. 21-6

devam (<A. devām) : sürme, sürüp gitme; krş. devam

d. 5-13, 11-4, 14-26, 22-17, 61-17, 76-5

devam : devam, sürme, sürüp gitme; krş. devam

d. 47-21

devamlı (<A. devam + T. + lı) : sürekli

d. 15-8, 17-9

deve : geviş getiren yük hayvanı

d. 62-11

d. + nin 63-8

d. + iyi (deviyi "deveyi") 62-23

d. + sini 40-8

d. + ler 63-4

d. + leri 39-3, 62-11

d. + lerden (develerden "develerle") 47-57

devir (<A. devr) : zaman parçası, dönem

d. + i (devri) 11-1, 19-20

devlet (<A. devlet) : toprak bütünlüğüne sahip milletlerin
oluşturduğu tüzel varlık.

d. 19-5

d. + ler 22-9

devlisi : bir sonraki, sonraki

d. 72-13, 81-16

dey- : değmek, değerinde olmak

d. - mez mi 37-4

dey- : deymek, kursun geçmek

d. - miş 79-16

d. - mez 49-24

deye (e. ve zf.) : diye; krs. deyi, deyin, diye

d. 4-21

deyi : diye; krş. deye, deyin, diye

d. 9-11,23-12,25-5,33-9,61-16,69-15,77-1

deyil : değil; krş. dēl, değil, deyil

d. 2-25,25-24

deyil : değil; krş. dēl, değil, deyi²

d. 76-3

deyin : diye; krş. deye, deyi, diye

d. 9-4,22-9,23-12,28-10,34-14,35-18,38-6,40-15,44-13,
49-24,69-5,72-24,77-17

deylüb (<A. dūlāb) : dolap

d. 55-9

dey²neg : deynek, sopa

d. 43-17

d. + emiz (deynemiz "dey²negimiz") 1-11

dezemgil : teyzemgil

d. + e 52-2

dık- : tıkmak, sokmak

d. - allar (dıkallar "tıkıyorlar") 27-13

dırnağ : tırnak

d. 31-23

dış : iç olmayan

d. 13-11

dışarı : dış çevre

d. 27-19, 62-24

d. + da (dışarda) 47-16,72-1

dib : dip; krs. dip

d. + ini 31-16

d. + inde 20-3, 24-7, 51-9, 75-12

d. + indelermiş 76-20

dibdibe : dipdibe, yan yana

d. 6-25

diblig : diplik, gift sürmede kullanılan koşum aleti

d. 54-8

dig- : dikmek; krs. dik- ,dik-

d. - me 22-1

Digdaş (y.a.) : Diktaş

D. 21-17

diger (<Far. d̄iger): başka, özge, öbür

d. + lerimiz 80-11

Dijle : Dicle nehri

D. 74-14

dik- : dikmek; krs. dig-

d. - or (dikor "dikiyor") 34-8

dik- : dikmek; krs. dig- , dik-

d. - erig 2-22, 29-1

d. - eller 3-3

d. - tigi 34-13

dik - : dikmek, iğneyle işlemek

d. - me 1-1, 21-20

dik : yatık olmaya

d. 22-2

dikdir- : diktirmek

d. - mişdig 12-20

dikket (<A. diḳkat) : dikkat, özen, ilgi

d. 27-14

dil : söz, lisan

d. + i 5-3

din (<A. dīn) : inançlar bütünü

d. + den 51-17

diñel- : dikelmek, ayakta durmak

d. - ò (diñelò "dikeliyor") 79-20

diñle- : dinlemek

d. - òm (dinlòm "dinliyorum") 48-15

d. - r 5-4

d. - ! (diñle) 47-19

d. - im (diñlīm "dinleyeyim") 16-12

d. - iyenler (diñliyenler "dinleyenler") 4-5

d. - īdi (diñlīdi "dinliyordu") 17-3

d. - rdim 48-14

d. - rdig 15-6

diñlen- : dinlenmek, yorgunluk gidermek

d. - īdi (diñlenīdi "dinleniyordu") 17-3

diregsiyon (<Fr. direction) : direksiyon

d. + unda 14-13

diri : yaşayan, güçlü, zinde

d. 50-23

dip : bir şeyin en alt bölümü; krş. dib

d. + lerine 9-11

disg : disk, gift sürme aleti

d. 10-3

d. + den (disgden "diskle") 10-4

disiplin (<Fr. discipline) : sıkı düzen

d. 13-26

d. + i 13-25

diş : çığneme organı

d. + i 34-20

d. + inin 31-16

Diyarbakır : Diyarbakır ili

D. 81-8

D. + da 40-9

di- : demek, söylemek; krş. de-, do-

d. - yīm (diyīm "diyorum") 17-8

d. - yom (diyom "diyorum") 29-17,51-5,58-25

d. - yiseñ (diyiseñ "diyorsun") 17-2

d. - yo (diyo "diyor") 39-12,39-13,40-1,40-4,41-19,43-3,

43-10,43-15,44-19,49-22,50-25

d. - yor 42-25

d. - yoruğ (diyoruğ "diyoruz") 31-20

d. - di 80-1

d. - yecegsin 22-18

d. - yinçi (diyinçi "deyince") 13-7

d. - yen 49-26, 78-2

- d. - yene 65-8
 d. - yerek 3-14
 d. - diğim² 33-24
 d. - yemez 13-4, 25-8

diyebil- : diyebilmek, söyleyebilmek

- d. - irim 12-15

diye : bağlama edatı; krş. deye, deyi, deyin

- d. 3-11, 5-3, 5-24, 6-20, 7-7, 12-17, 18-18, 22-24, 23-17,
 76-19, 79-5, 79-9

diz : organ adı

- d. 76-18

dō- : demek, söylemek; krş. de-, di-

- d. - rum (dōrum "diyorum") 35-22
 d. - r (dōr "diyor") 32-14, 32-16, 33-2
 d. - rkine (dōrkine "diyorki") 35-19

doğdursuzluğ (<fr. docteur + T. + suzluğ) : doktorsuzluk

- d. + dan 17-13

doğ- : doğmak, dünyaya gelmek

- d. - ub 37-3
 d. - duğum 20-2
 d. - duğdan 5-10, 20-4
 d. - maz mı 37-2

Doğanyılmaz : kişi soyadı

- D. 74-2

doğra- : doğramak, keserek, parçalamak

- d. - riğ (doğrarığ "doğrarız") 67-22, 68-10

dogru (zf.) : dost dogru, dogruca

d. 42-2,42-23,43-14,52-8,58-12

Dogu : Dogu ülkeleri

D. + nun 16-8

D. + ya 9-2

dogum : dogmak olayı, veladet

d. + undan 22-16

dogumlu : belirli bir yılda dogmuş olan

d. 71-1

doguz : dokuz sayısı; krş. dokuz, dokkuz

d. 12-1, 17-15

d. + dan 17-15

dokkuz : dokuz sayısı; krş. doguz, dokuz

d. 24-16,44-2

doksan : doksan sayısı

d. 6-7,24-17,47-9

doktur (<Fr. docteur) : doktor

d. 19-25

doku- : dokumak

d. - llar (dokullar "dokurlar") 30-25

dokuz : dokuz sayısı; krş. doguz, dokkuz

d. 10-11, 17-15, 60-1, 74-1

d. + dan 17-15

dol- : dolmak

d. - maz 38-1

dolan- : dolanmak, dolaşmak, gezmek

d. - miş 49-7

d. - iyosa (dolaniyosa "dolaniyorsa") 26-11

d. - iyorsa 26-11

dolandır- : dolaştırmak, gezdirmek

d. - ır 27-13

d. - acağlar 26-19

dolasıyla (zf.) : dolayısıyla, bağılı olarak

d. 52-1

dolaş- : dolaşmak, gezmek

d. - dığ 75-17

d. - tiğ 74-18

dolayı : ötürü

d. 60-6

doldur- : doldurmak

d. - muş 57-19

d. - um (doldurum "doldurayım") 57-14

d. - muşduğ 12-21

dolma : dolma yemeği

d. 4-10

dolu : boş olmayan

d. 12-14, 48-20

don- : donmak, katılaşmak

d. - ar 68-14

d. - duğdan 68-14

donan- : donanmak, süslenmek, kuşanmak

d. - ırken 26-22

dos (<Far. dūst) : dost, arkadaş; krş. dost

d. + nan (dosnan "dostla") 4-7

d. + larımıza 4-16

dost : dost, arkadaş; krş. dos

d. + uñ (dosduñ) 71-8

d. + u 33-15

dosya (<Fr. dossier) : belge

d. + mızda 14-8

doym- : doymak

d. - mu²yo (doymu²yo "doymuyor") 58-12

doyurucu : tatminkar

d. 25-24

dög- : dögmek; krş. dōw-, dōy-

d. - erig (dögerig "dögeriz") 67-2

dök- : dökmek, boşaltmak, aktarmak

d. - eller (dökeller "dökerler") 62-2

dökül- : dökülmek, boşaltılmak, aktarılmak

d. - ò (dökülò "dökülüyor") 65-6

d. - ür 31-16

d. - müş 79-24

döleg : dölek, düz, engebesiz yer

d. + ênde (dölênde "döleginde") 44-16

dön- : dönmek

d. - er 28-21, 30-12

d. - erig 65-7

d. - düm 58-9

d. - dü 50-12,54-17,76-9,79-4

d. - eg (döneg "dönelim") 44-6

d. - e (döne döne) 44-17

d. - üb 35-4, 58-15

d. - mede 42-14

dönder- : döndermek, geriye göndermek

d. - irim 43-9

dönem : belli bir zaman parçası, devir

d. + de 60-20

d. + lerimiz 61-1

dönüm : alan ölçüsü

d. 60-17

dör : biçer - döğer

d. + ler 60-18

dörd : dört sayısı; krş. dört

d. 23-17,28-14,38-5,42-8,50-16,70-6

d. + ü 42-18, 79-6

d. + ümüz 43-13

dörder : dört dört

d. 77-21

dört : dört sayısı; krş. dörd

d. 2-12,24-12,42-18,68-13,75-3

d. + te 22-7

döş : göğüs, bağır

d. + üneydi 24-6

döv- : dögmek; krş. döğ-, döv-, døy-

d. - ĩg (dövĩg "dögüyoruz") 63-16

d. - eller (dövellər "dögerler") 55-19

d. - düg 63-22

döven : taneyi saptan ayırmak için kullanılan alet

d. 30-10

dövme : dövme işi

d. + lerimiz 30-8

dövüş- : dövüşmek, kavga etmek; krş. døyüş-

d. - ür 28-23

d. - dü 44-17

dövüş : kavga

d. 44-16

d. + e 53-8

dövüşdür- : dövüşdürmek, kavga etmek

d. - ürdüñüz 28-16

döv- : dövmek, bir şeyi toz haline getirmek; krş. döğ-, döv-,

døy-

d. - melĩg (dövmelĩg "dövmeliyiz") 64-15

döwlet (<A. devlet) : devlet; krş. devlet

d. 63-12

d. + in 9-5

d. + lerimiz 61-5

dövül- : dövülmek, dayak yemek

d. - dü 64-16

döy- : dövmek, bir şeyi toz haline getirmek; krş. döğ²-,döv-,
döw-

d. - eller (döyeller "döverler") 69-10

d. - düğ 55-13

d. - eceg 55-9

d. - (döy !) 30-13

d. - eg (döyeg "dövelim") 55-11

d. - erse 28-21

d. - meye 55-21

döyme : bir çeşit aş

d. 69-9

döyüş- : döğüşmek, kavga etmek; krş. dövüş-

d. - ür 28-22

d. - ürüg 53-5

du'a (<A. du'ā) : dua, yakarı; krş. du'e

d. 5-3

du'e : dua, yakarı; krş. du'a

d. + mizi 5-17

du'eleş- : dualaşmak, vedalaşmak

d - irsiñ 12-5

d. - tig 12-4

duman : sis, bulanıklık

d. + ı 53-15

dur- : durmak

- d. - ōr (durōr "duruyor") 33-10
 d. - usīz (durusīz "duruyorsunuz") 65-6
 d. - īsiñiz (durīsiñiz "duruyorsunuz") 64-24
 d. - ur 35-24
 d. - du 35-25
 d. - duġ 58-22
 d. - dular 56-7
 d. - acaġ 6-13
 d. - (dur !) 55-19,75-22
 d. - sun 35-14,35-16,35-18,64-22
 d. - un 33-12-53-2
 d. - maz 37-3
 d. - masın 35-17

Duran (k.a.) : Duran

- D. 56-3
 D. + ı 55-16

durum : vaziyet, hal

- d. + u 8-7, 77-1,
 d. + da 18-21, 79-22
 d. + unu 24-10
 d. + uma 62-25
 d. + una 12-6

duşman (<Far. duşmān) : düşman, yaġı; krs. düşman

- d. + ı 33-15

du- : tutmak, yakalamak; krs. tut-

d. - dum 58-16

duvar (<Far. dīvār) : bir yapıda dikey düzlem

d. + ın 24-6

duy- : duymak, işitmek

d. - dum 51-25

d. - muş 48-4

d. - up 75-25

d. - dugumuza 21-14,32-7

duyul- : duyulmak, işitilmek

d. - muş 77-22

d. - ōmuş (duyulōmuş "duyuluyormuş") 77-22

duz : tuz

d. 67-3

d. + u 67-26

düğün : evlenme töreni; krs. düğün, dūn, dūyün

d. 11-18

düğün : evlenme töreni; krs. düğün, dūn, dūyün

d. 73-5

dün : düğün; krs. düğün, düğün, dūyün

d. 25-16, 46-11

d. + ü 73-6

d. + ler 11-19

d. + lerimiz 24-24

d. + lerimizde 24-23

dünya (<A. dunyā) : el, gün, herkes; yeryüzü; krş. dünya

d. 63-13

dünye : dünya; krş. dünya

d. + de 16-5

dürüm : yufkanın içine katık konularak dürülmesi

d. 32-4,48-7

düş- : düşmek, yıkılmak

d. - ò (düşò "düşüyor") 76-26

d. - er 79-7

d. - düm 74-10

d. - dü 35-7,53-9,58-9,58-20,79-6

d. - üg (düşüg "düşmüş") 17-12

d. - müş 77-12,79-14,79-17

d. - dü (düşdü "düştüğü") 1-7

d. - en 81-1

d. - erse 24-21

d. - mez 79-7

d. - memeg 36-12

düş : rüya

d. 37-8

düşman : yağı, hasım; krş. duşman

d. 32-9

d. + lara 33-16

düşün- : düşünmek

d. - düg 56-4,58-22

düşür- : düşürmek

d. - ür 13-18,36-11

d. - ürsem 24-19

düyün : düğün; krsş. düğün, düğün, dūn

d. + den 1-15

düz- : dizmek

d. - üyo (düzüyo "diziyor") 49-8

d. - erig 67-7, 70-19

d. - eller (düzeller "dizerler") 29-20

d. - dü 49-9

d. - müş 49-13

d. - ücüm (düzücüm "dizeceğim") 55-19

d. - en 44-7,60-8

düzgün : doğru, pürüzsüz

d. 28-11,43-6,81-7

düzle- : düzlemek

d. - r 10-19

d. - rig 8-11

E

ē (ünl.) : sonuç niteliğindeki cümlelerin başına getirildiğinde "öyle ise", "öyle olunca", "mademki öyle" sözleri gibi şart niteliğinde olan bir cümlelerin yerini tutar.

ē. 43-23,47-11,66-18

'ecemi (<A. 'acemī) : acemi; krs. 'acemi

e. + yim 56-19

ed- : etmek; krs et-

e. - erōm (ederōm "ediyorum") 29-12

e. - ī (edī "ediyor") 11-4

e. - iyo (ediyo "ediyor") 50-19

e. - or (edor "ediyor") 32-12

e. - ōr (edōr "ediyor") 35-12

e. - iyog (ediyog "ediyoruz") 75-11

e. - ollar (edollar "ediyorlar") 33-22

e. - eñ (eden "edersin") 22-18, 71-24

e. - er 4-22, 5-3, 5-13, 11-14, 22-22, 32-3, 39-10, 61-17, 68-5,
78-26

e. - erig (ederig "ederiz") 8-5, 10-4, 22-17, 64-11, 66-4,
67-7, 69-19, 69-23

e. - eriz 3-7, 7-4

e. - ersiñiz 51-8

e. - eller (edeller "ederler") 1-7, 11-14, 11-18, 25-20,
26-14, 27-4, 28-1, 30-26, 71-16, 72-2, 72-11

e. - erek 4-17

e. - erken 16-1

e. - ecē (edecē "edecegi") 78-19

e. - iyosa (ediyosa "ediyorsa") 39-20

e. - erdi 19-5, 24-10, 63-10

e. - erdig 30-2

e. - ersem 48-23

e. - erseg 9-1

^

e. - emez 43-21,43-23

^

e. - miyolar 51-7,51-10

^

edil - : edilmek

^

e. - ir 5-6

^

e. - di 6-10

^

e. - eceg 78-23

^

e. - diği 5-8

^

efendi : sözü geçen kimse

e. + en 2-10,4-8,6-23,33-6,39-7,42-20,49-8,60-15,61-11,
63-16,65-3

e. + mizin 5-7

e. + me 9-7,14-25,52-16,54-2

egseri (<A. ekserî) : ekseri, çoğu kez; krs. ekseri

e. 29-22

eger (<Far. eger) : bağlaç; krs. eğer, ěr, eýer

e. 6-22,23-19

eger : eger; krs. eger, ěr, eýer

e. 7-4

egitim : egitime işi

e. 74-11

egri : doğru olmayan

e. 44-21

ēh (ünl.) : "olur", "peki", anlamında kullanılır.

ē. 11-16

eh (ünl.) : bezginlik anlatır

e. 59-3

'ehtar (<A. ihtār) : ihtar, uyarı

'e. + ı 75-22

'eḥteyāc (<A. ihtiyāc) : ihtiyaç, gereksinim

'e. + ımız 61-4

'e. + larımız 61-3

'eḥtibār (<A. i'tibār) : itibar, saygınlık

e. 55-14

'eḥyā (<A. ihyā) : ihya

'e. 3-17

ek- : ekmek, tarlaya tohum atmak

e. - eñ (eken "ekersin") 18-26

e. - erig 8-4,9-7,9-15,10-5,10-19,62-3

e. - dik 6-11

e. - digden 10-7,61-21

e. - erken 29-25

e. - eceğimizi 9-8

e. - erdi 29-17,30-19

e. - erdig 5-20,29-19,61-20

e. - ellerdi (ekellerdi "ekerlerdi") 61-18

e. - me 8-3

e. - meg 5-19

ekim : ekme olayı

e. 61-20

ekin : tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum.

e. + imiz 63-17

ekle- : eklemek, ulamak

e. - diler 12-17

ekmeg : ekmek, yiyecek

e. 31-13,48-6,75-4

e. + ēn (ekmēn "ekmegin") 32-1

e. + i (ekmeği) 29-13

e. + ē (ekmē "ekmegi") 30-17,31-3,31-17,32-1

e. + i (ekmeği) 32-2

e. + ēnin (ekmēnin "ekmeginin") 32-4

e. + ēni (ekmēni "ekmegini") 31-15

e. + ēnden (ekmēnden "ekmeginden") 62-18

e. + ēmize (ekmēmize "ekmegimize") 32-2

Ekrem (k.a.) : Ekrem

E. 20-8

ekseri : çoğu kez; krş. egseri

e. 8-1

eksig : eksik, noksan

e. + ī (eksi "eksigi") 72-17

el : sıra, nöbet

e. 2-8

el : organ adı

e. 52-4,58-24,61-5,70-4

e. + indeydi 19-4

e. + den 30-24,46-19,62-6

e. + iñiz 59-1

e. + ini 1-20,33-4

e. + iñe 12-6

e. + imde 52-4

e. + inde 22-19,27-3,36-15,39-11,40-5,53-14,54-19,72-20

e. + imden 63-3

e. + leri 75-21

e. + lerinden 30-21

el : el, kavim millet; yabancı

e. + in 52-18

e. + i 41-19,56-1

e. + imiz 43-14

e. + ler 56-15

e. + lerden 37-9

Elbeyoglu : Elbeyoglu aşireti

E. 32-8,32-11

E. + nu 37-19

E. + na 32-22

elbise (<A. elbise) : giysi

e. 15-20, 25-19, 31-7

e. + si 72-5

e. + min 31-12

e. + ñi 13-10

elçi : elçi

e. 35-12,35-15,35-16,40-22

ele- : elemek, elekten geçirmek

e. - dig 64-2, 64-4

e. - yin 64-2

ele (e.) : öyle; krs. [˘]ele, [˘]ele, [˘]eyle, öle, öyle, öyle

e. 12-6,25-2,27-25,55-14,66-2,70-24,76-18

e. + di (eledi "öyleydi") 19-11

e. + iye (eliye "ordan öyle") 56-18

˘ele : öyle; krs. [˘]ele, [˘]ele, [˘]eyle, öle, öyle, öyle

e. 44-11,48-26,51-24

ēle : öyle; krs. [˘]ele, [˘]ele, [˘]eyle, öle, öyle, öyle

ē. 15-20,24-4,31-1,42-6

elegli : eleği olan araç

e. 11-2

elet- : iletmek, bir yerden bir yere götürmek

e. - dig 57-4

e. - iller (eletiller "iletirler") 25-17

elhamdülillah (<A. elhamduli-llāh) : elhamdülillah

e. 6-16

˘ellef : zeytin tanesinin yaprağından ayırma işi

˘e. 8-16

elli : elli sayısı

e. 6-4,17-7,50-13

e. + yi 17-11

e. + ye 18-4

e. + lerde 5-19,60-9

e. + lerden 5-19

emeg : emek

e. 4-22

e. + ēnen (emēnen "emegiyle") 18-11

emir (<A. emr) : buyruk, komut

e. 79-9

e. + indeymiş 42-8

e. + inden midi 14-2

e. + inen (emrinen "emriyle") 71-21

Emir (k.a.) : Emir

E. 21-5

E. + lerden 21-5

‘emmi : amca; krş. ‘amca, ‘ami, ‘ammi

‘e. 47-10

en- : inmek; krş. inmek

e. - eñ (eneñ "inersin") 72-3

e. - dim 52-10

e. - di 35-26,36-3,36-5,52-20,57-9

e. - dig 81-3

e. - (en!) 35-25

e. - ip 79-11

e. - erken 75-20,76-6

eñ (zf.) : en

e. 18-25,19-21,46-9,49-2,51-14,79-12,79-16

endir- : indirmek

e. - ig (endirig "indiririz") 68-3

e. - dig 80-20

e. - in (endirin "indirin") 80-19

e. - digden 68-18

Enez (y.a.) : Enez köyü

E. + e 55-11,55-21

E. + de 55-18

engelleştir- : engelleştirmek, oyalamak

e. - ir 22-21

enişte (<Far. engište) : enişte

e. + miz 47-12

epeyi (zf.) : epeyi, oldukça

e. 47-21,50-2,60-3,80-23

er- : ermek, ulaşmak

e. - mez 21-14

ēr- : eğirmek, bükmek

ē. - iller (ēriller "egirirler") 30-25

er : rütbesiz asker

e. 74-5

e. + dig (erdig "er idik") 74-20

e. + den (erden "erle") 76-14

ēr (<Far. eger) : eger bağlacı; krs. eger, e²yer

e. 27-20,48-22,49-4,54-12

Ergül : kişi soyadı

E. 76-4

erkek : dişi olmayan

e. 8-14,24-7,81-9

e. + ēn (erkēn "erkegin") 8-17

erken (zf) : erken

e. + den 61-16

es- : esmek

e. - digce 63-25

e. - erse 63-24

e. - mese (esme "esmezse") 63-25

esas (<A. esās) : temel öge; krş. eses

e. 46-1

esasan (<A. esāsēn) : esasen

e. 1-14

eses : esas; krş. esas

e. 14-1,14-19,21-16,26-3

esgi : eski

e. 2-20,11-1,11-19,13-19,19-15,23-17,32-6,33-23,49-9,
49-20,61-8

e. + de (esgide "eskiden") 64-14

e. + den 1-1,15-8,18-12,24-24,61-8

e. + sine 17-11,18-12

esmer (<A. esmer) : yağız

e. + e 37-6

eş : benzer

e. + den (eşden "eşle") 4-7

eşde (e.) : işte

e. 11-5

eşeg : eşek

e. + e (eşege) 54-4

e. + i 53-20

eşgiya (<A. eşkiyā) : eşkiya; krs. eşgiya, işgiya

e. 74-17,74-18

eşgiya : eşkiya; krs. eşgiya, işgiya

e. + nın 76-24

e. + lar 77-14

e. + ları 75-5

e. + lardan (eşgiyalardan "eşkiyalarla") 75-25

eşgi : ekşi, tatlı olmayan

e. + si 4-11,4-14

e. + sinden 68-5

eşgili : ekşili olan

e. 31-22,59-1,67-12,70-26

e. + si 66-2

e. + sini 66-3

eşitli : eşitli, denk olan

e. 1-2

eşli : eşli, benzeri olan

e. 1-6

Eşref (k.a.) : Eşref

E. 76-16

esya (<A. esyā) : esya

e. + sı 72-23

e. + sını 27-24

e. + ları 72-26

et- : etmek, bir işi yapmak

e. - dim 49-5,51-18

e. - diñ 54-9

e. - di 15-14,19-19,26-24,34-18,47-21,48-7,48-15,58-8,
75-8,82-9

e. - dig 64-5,76-5

e. - dik 6-12,12-8

e. - diler 14-6,36-13,40-13,51-23,56-17

e. - miş 32-10,46-2,49-14

e. - mişler 21-20,42-22

e. - (et!) 18-13,35-11,39-3,80-7

e. - digden² 77-7

e. - digten 47-23

e. - tigden² 5-17

e. - mişse 25-8

e. - mem 32-20

e. - mez 56-5

e. - mesek 9-2

e. - me 79-1

e. - miye (etmiye "etmeye") 78-13

e. - meye 8-9

et : besin maddesi

e. 67-16

e. + i 67-16

e. + ini 27-5

e. + leri 81-4

etdir- : ettirmek

e. - dik 14-26

eteg : zeytinin aşağı sarkan dallar; krş. etek

e. 28-15

etek : etek; krş. eteg

e. 28-14

Etemesud (y.a.) : Etimesgut

E. + a 14-16

etiraf (<A. eṭrāf): yantaraf; gevre; krş. etraf

e. + 41-2

etraf: yantaraf; gevre; krş. etiraf

e. + indan 1-17

ev : konut

e. + in 23-6

e. + e 8-19,9-1,10-16,30-20,46-17,57-4,58-26

e. + de 5-17

e. + den 1-16,6-18

e. + ine 27-13,30-17

e. + imize 4-7,10-15,22-16

e. + imde 31-19

e. + inde 4-19,47-14

e. + lerimize 5-14,7-8

evel (zf.) : evvel, önce

e. 3-8,5-19,8-3,10-1,12-3,12-24,15-15,16-1,23-4,31-25,

34-3,38-4,73-2,77-13

e. + i 17-12,48-8

e. + den 16-11,78-24

e. + ine 19-11

evet : onaylama sözcüğü

e. 63-20

evlad (<A. evlād) : evlat

e. + ımı 79-26

evlen- : evlenmek

e. - dim 25-14

e. - miş 32-13

e. - miye 26-17

evli : evlenmiş kimse

e. 27-2,26-22

ey (ünl.) : ey

e 44-15

eyer : eger; krs. eger, eğer, ēr

e. 2-6

eyi : iyi

e. 10-11,13-25,16-4,18-25,23-2,24-24,31-21,33-15,34-4,

44-5,44-21,51-4,55-22,58-18,60-18,78-23

eyir- : egirmek, bükmek; krs. ēr-

e. - ciler (eyirciler "egirecekler") 30-22

eyite : iyice; krs. eyitene

e. 51-19

eyitene : iyice; krs. eyite

e. 66-9,67-2,67-4,68-1

eyle- : eylemek, yapmak

e. 5-1,5-3

eyle : öyle; krş. ele, ele, ēle,

e. 6-3

eylence : eğlence; krş. eğlence

e. 2-26

eziyetli : sıkıntı geken

e. + di 63-11

'Ezrayil (<A. Azrā'il) : Azrail

'E. 53-13

F

fâkirlig (<A. fakir + T. +lik) : fakirlik, yoksulluk

f. 52-1

falan (<A. fulān) : söylenmek istenmeyen söz yerine kullanılır; krş. felan, filan, filan

f. 31-9

farhet- (<A. fark + T. et-) : farketmek, görmek

f. - miş 77-5

fasilya : fasulye; krş. fasilya

f. 4-14

fasilya : fasulye; krş. fasilya

f. 71-1

faydalan- (<A. fā'ide + T. + lan) : faydalanmak, yararlanmak

f. - dıg 60-16

fazla (<A. faẓla) : aşırı, ziyade

f. 17-14,24-22

f. + mız 10-16

feda (<A. fidā') : amaç için bir değer veya varlıktan
vazgeçme.

f. + yız 49-3

f'el : işçi, amele

f. 8-13

f. + in 8-14

f. + de 8-15

felan : falan; krş. falan, fılan, filan

f. 2-12,2-20,2-26,4-11,6-4,55-13,57-22,80-13,81-21

feleg : felek, yazgı

f. 38-8

felhen : tarlanın ekime hazırlanmış biçimi

f. 10-4

f. + in 10-4

fen (<A. fenn) : bilim, teknik

f. + ler 60-14

ferman (<Far. fermān) : ferman, buyruk

f. 38-3

fe'teḥe (<A. fatiha) : fatiha duası

f. 4-5

Fetteḥ (k.a.) : Fettah

F. 39-8

fihere : yoksul, güçsüz; krş. fikere

f. + ler 50-23

fikere : yoksul, güçsüz; krş. fihere

f. + ler 50-13

filan : falan; krş. falan, f^âlan, filan

f. 11-16,12-19,12-21,14-9,26-4,28-3

fıranca : somun ekmek

f. 31-14,31-25

Fıransız : Fransız devleti

F. 21-18,22-6

F. + ın 46-8

F. + ı 50-11

F. + lar 49-21

F. lara 46-14

fırın (Dsm. furun < Yun.) : ekmek pişirilen yer

f. + a 31-21,70-21

f. + da 31-23,70-21

f. + dan 70-18

f. + larından 70-19

fırlan- : fırlanmak, hızla ileri geri gitmek

f. - dı 76-8

fikir (<A. fikr) : düşünce, ide

f. + imi (fikrimi) 58-15

filan : falan; krş. falan, f^âlan, filan

f. 11-14,21-7,32-11,39-20,40-13,46-12,48-12,52-13,57-5,
58-9,69-11,74-17,80-9

f. + ın 25-4

f. + a 47-23

f. + ım 33-21

f. + ımız 22-11

filcan (<A. fīncān) : fincan; krş. fincan

f. 72-23

fincan : bardak, krş. filcan

f. 2-4

f. + ın 2-6

f. + a 2-6

firig : firik, olgunlaşmamış tahıl

f. 10-10

f. + den 10-10

fis fis : yağmur sesi

f. 48-12

fişeg (<Far. fişeng) : fişek, kursun; krş. fişek

f. 50-13,51-20

f. + den 50-14

fişek : kursun; krş fişeg

f. 2-19

f. + leri 2-20

fiyat (<A. fiāt) : fiyat, eder

f. 7-13

f. + a 19-17

foturaf (<Fr. phohographe) : fotoğraf, resim

f. + ımız 22-11

f. + ını 16-6

6

gece : gece, tün

g. 1-13,3-10,3-22,4-25,16-14,26-15,38-4,47-15,47-17,
49-7, 74-16,75-12,75-16,79-11,81-15

g. + yi 4-24

g. + ye 3-9

g. + de 26-2

g. + den 16-12

g. + em 37-4

g. + si 3-17,4-25,69-21

g. + eñi 37-4

g. + sinde 70-9

g. + ler 69-21

g. + lerde 70-8

g. + leri 3-16,3-17

geceleyin : gece vakti

g. 26-14

geç- : geçmek; varmak ulaşmak; krs. geç-

g. - iyo (geçiyö "geçiyor") 39-18

g. - iyo (geçiyö "geçiyor") 50-19,50-26

g. - ör (geçör "geçiyor") 28-9

g. - iyoğ (geçiyöğ "geçiyoruz") 40-20

g. - ollar (geçollar "geçiyorlar") 32-24

g. - er 56-12,65-11

- g. - eller (geçeller "geçerler") 42-2
 g. - icim (geçicim "geçeceğim") 40-3
 g. - eceg 49-6,51-19
 g. - ici (geçici "geçecek") 49-17
 g. - misler 51-1
 g. - sinler 75-7
 g. - ek (geçek "geçelim") 41-10
 g. - ip 40-21
 g. - inci (geçinci "geçince") 12-14
 g. - erken 16-1,29-2
 g. - ene 25-15
 g. - ti (geçti "geçtiği") 21-11
 g. - iyolarmış 40-23
 g. - erdi 29-11,64-21
 g. - erse 24-9, 49-5
 g. - miyo (geçmiyo "geçmiyor") 51-22
 g. - emem 37-14
 g. - emez 6-2,24-7
 g. - emezdiñ 24-3

geçe : yan, taraf, yön

g. + nin 62-20

geçir- : geçirmek, geçmek işini yaptırmak

- g. - dig 31-1, 63-11
 g. - mişsiñ 16-11, 16-14
 g. - mişler 46-19

geçmiş : geçen zaman

g. + imiz 33-24

g. + mişlerimiz 34-2

g. + mişlerde 33-24,34-1

g[^]ed- : gitmek, yönelmek; krs. get-, gid-

g. - iy (g[^]ediy "gidiyor") 14-12

g. - ĩg (g[^]edĩg "gidiyoruz") 63-19

g. - ĩler (g[^]edĩler "gidiyorlar") 61-6

g. - er 26-5

g. - miş 37-20

g. - (g[^]ed! "git") 37-5

g. - inçi (g[^]edinçi "gidince") 13-23

g. - erken 14-4,26-5,37-20

g. - ĩydi (g[^]edĩydi "gidiyordu") 18-15

g. - iyse (g[^]ediyse "gidiyorsa") 13-17

gel- : gelmek, bir yere gitmek; varmak

g. - iyom (geliy^oom "geliyorum") 58-15

g. - iyo (geliyo "geliyor") 45-7,46-7,57-19

g. - iyo (geliyo "geliyor") 49-21,49-25,50-1,50-4,52-8,
78-6

g. - ĩy (geliy "geliyor") 17-10,61-1

g. - ĩr (gelĩr "geliyor") 35-11

g. - iyolar (geliy^oolar "geliyorlar") 40-8,40-10

g. - ĩn (geliñ "gelirsin") 71-21,71-22,72-7,72-9

g. - ir 1-4,1-8,2-5,3-9,4-24,5-17,6-7,8-7,8-9,8-12,
10-12,19-3,24-1,26-4,28-21,29-8,30-1,37-17,

39-11,45-1,47-7,48-16,53-19,64-8,65-3,72-21,78-25

- g. - irig (gelirig "geliriz") 22-17,69-17
- g. - irik 4-17
- g. - iller (geliller "gelirler") 67-15
- g. - dim 1-18,13-3,13-5,33-9,44-12
- g. - diñ 26-22
- g. - di 5-24,6-5,6-7,16-8,18-22,18-26,19-24,21-12,22-7,
22-12,35-18,35-21,36-2,36-9,38-3,40-25,44-7,
46-8,48-5,51-7,52-14,52-17,54-16,56-7,60-4,
62-5,74-20,75-3,77-21,79-5,80-26
- g. - dig 14-7,35-14,40-20,49-3,56-18,58-13,81-14
- g. - diñiz 2-3
- g. - diler 40-11,41-9,46-11,50-7,50-9,78-6
- g. - miş 13-9,15-24,22-3,47-26,48-21,49-15,50-4,58-7,
63-9,81-10
- g. - mişig (gelmişig "gelmişiz") 20-6
- g. - mişler 21-15,50-25
- g. - eceg 49-17,80-10
- g. - ici (gelici "gelecek") 78-2
- g. - (gel!) 11-11,32-14,46-14,50-23
- g. - sin 40-4,64-7
- g. - in (gelin "geliniz") 2-3,51-6
- g. - se 27-3,35-3
- g. - eg (geleg "gelelim") 25-17,55-11
- g. - elim 41-16,54-5,64-21
- g. - ib 7-13,36-13,40-18,43-21,71-24

- g. ip 50-10
- g. - ince 3-9,53-8
- g. - inciye 76-24
- g. - inçi (gelingçi "gelince") 8-13,11-20,12-3
- g. - irken 76-8
- g. - en 4-11,35-15,38-6,40-6,40-22,78-3
- g. - ene 41-9
- g. - enler 15-7
- g. - dī (geldī "geldigi") 24-3,31-26,
- g. - dīni (geldīni "geldigini") 46-16,76-26
- g. - dīnen (geldīnen "geldigi zaman") 30-4
- g. - diginden 8-8
- g. - iyomuş (geliyomuş "geliyormuş") 47-22,47-24
- g. - irdi 30-15
- g. - irse 10-11,11-13,22-19,26-8
- g. - dikdi 12-10
- g. - mişdi 12-2,81-11
- g. - mişdig 20-4
- g. - misse 4-12, 67-8,69-19
- g. - emem 37-10
- g. - emediñ mi 18-20
- g. - medi 4-3
- g. - medig 49-1
- g. - meyici (gelmeyici "gelmeyecek") 41-22
- g. - mese 10-11
- g. - meden 5-14

gelebil- : gelebilmek

g. - ir 32-15

gelin- : gelinmek

g. - irdi 22-6

gelin : yeni evli kadın

g. 25-15,26-5,32-19,37-5

g. + in 26-1,36-16

g. + i 73-4

g. + lerimizden (gelinlerimizden "gelinlerimizle") 66-16

gelir : ürün, verim

g. 18-10

gelişmiş : ileri gitmiş, kalkınmış

g. 16-8

g. + lerini 16-8

genç : yaşı ilerlememiş olan; krş. genç

g. 39-10,62-14,64-19

g. + siñiz 31-5

gendi (zm.) :kendi; krş. genni

g. 8-5,10-16,12-5,17-8,22-2,32-2,44-4,45-5,49-22,63-19,
64-8,77-15

g. + nin 18-23,30-19,41-4,32-24

g. + ni 6-22,16-15,28-21,35-5,46-2,77-15

g. + ne 18-23,18-26,35-14,35-19,44-4

g. + sine 35-1

g. + ler 20-1

g. + lerin 19-18

gene (zf.) : yine, tekrar

g. 1-6,3-21,4-25,16-22,19-18,23-19,27-5,35-18,40-11,
41-14,49-15,58-12,65-10,68-15

genni : kendi; krs. gendi

g. 30-1,32-18,34-14,48-21,48-25,49-17,52-11,60-17,79-24

g. + n (genin "kendinin") 34-13

g. + n (genin "kendinin") 51-13,52-6

g. + ni (genni "kendini") 50-22,51-22,55-17,57-24,67-21,
70-16

g. + ne (genne "kendine") 32-18,36-8,51-22,68-11,79-20

g. + si (gennisi "kendisi") 63-3

g. + ler (genler "kendiler") 19-5,19-15,19-25,47-20,
49-18

g. + lerin (genlerin "kendilerinin") 50-17,80-17

g. + leri (genleri "kendileri") 78-8

g. + lere (genlere "kendilere") 40-24

g. + lerden (genlerde "kendilerden") 50-2,78-23

geniş : bol, dar olmayan

g. 76-23

gens : genç; krs. genç

g. + ler 26-6,27-3

g. + lerden 12-8,48-13

g. + lerimiz 31-4

genşlig : gençlik

g. + de 38-9

gerçi (zf.) : her ne kadar

g. 15-11,18-21,19-19,22-17

geræg : gerek

g. 31-2

g. + e (gere "gereği") 41-10

gereviğ : bir çeşit yerel simit

g. 70-11

g. + i 70-14

geri : geri, arka; tekrar

g. 1-4,22-16,26-12,28-11,30-25,33-22,36-13,37-19,44-7,

45-2,46-10,47-20,49-14,50-9,54-13,58-9,58-17,63-9,

65-9,69-20,75-20,77-11,78-1

g. + ye 54-17

g. + den 17-9

geş- : geçmek; krs. geş-

g. - di 2-8,57-18,60-5

g. - ti 2-10

g. - dig 82-2

g. - dik 12-14

g. - tig 76-9

g. - diler 44-11

g. - tī (geştī "geçtiği") 46-18

g. - digden̂ 17-11

g. - dīnen (geşdīnen "geçtiği zaman") 34-17

geṭ- : gitmek; krs. geṭ-, gid-

g. - dim 52-3,54-3,63-8,74-4

- g. - di 29-4, 35-11, 35-25, 40-21, 42-14, 45-6, 46-3, 49-6,
46-14, 51-5, 51-11, 55-17, 56-3, 57-12, 60-8, 79-4
- g. - dig 55-21, 58-24, 62-17, 76-15, 80-12, 81-17
- g. - dik 12-16, 12-19, 13-18, 14-10, 55-12
- g. - diler 19-23, 46-14, 76-13
- g. - miş 78-1
- g. - mişler 51-3
- g. - (get!) 19-6, 30-17, 30-18, 35-10, 35-21, 40-16, 40-24,
- g. - sin 41-19
- g. - señ 19-4
- g. - ti (gettī "gittigi") 1-7
- g. - digde 75-7
- g. - digden^o 75-8
- g. - digkine (getdigkine "gittik ki") 79-13, 81-26
- g. - digleri 49-21, 50-12
- g. - digdi 81-13
- g. - dikdi 12-11
- g. - meden 58-20
- g. - moruĝ (getmoruĝ "gitmiyoruz") 23-3
- g. - miyeceg 19-16
- g. - mōrdu (getmōrdu "gitmiyordu") 29-18
- g. - meseydig 55-22
- g. - mē (getmē "gitmege") 32-17
- g. - mesine 80-13

getir- : getirmek

- g. - ĩr (getĩr "getirir") 6-11

- g. - ir 2-15,4-22,6-14,7-6,9-10,9-12,9-15,10-15,10-20,
29-20,61-17,64-1,72-21
- g. ig (getirig "getiririz") 67-15
- g. - ĩg (getirig "getiririz") 6-15,31-24,63-16,66-6
- g. - ĩrig (getiririg "getiririz") 9-1,9-7,9-15
- g. - ik (getirik "getiririz") 2-9,2-22
- g. - iriz 6-23
- g. - iriz 7-8
- g. - iller 1-15,1-16,2-4,2-5,25-11,27-13,62-8,72-11,
72,24
- g. - di 2-7,25-14,36-1,48-17,48-18,58-14
- g. - dig 54-5,59-1,63-22,64-3,79-8
- g. - dik 6-10
- g. - diller 51-3,54-4
- g. - mis 57,1
- g. - ecegler 30-20
- g. - iciler (getiriciler "getirecekler") 30-21
- g. - (getir!) 31-25,35-21
- g. - in 33-17,64-3
- g. - im (getirim "getireyim") 53-10
- g. - di (getirdi "getirdigi") 32-1
- g. - digleri 26-14
- g. - ollarkine (getirollarkine "getiriyorlar ki") 33-18
- g. - iyomus (getiriyomus "getiriyormus") 47-24
- g. - irdi 31-26
- g. - illerdi (getirillerdi "getirirleroi") 1-9

g. - me 25-11

getirebil- : getirebilmek, getirmeye mektedir olmak

g. - ir 4-4

getitdir- : getirmek; krş. getittir-

g. - ir 5-15

getittir- : getirtmek; krş. getitdir-

g. - 4-4

gevşeme : isteğin, çabanın azalması

g. - 60-11

gey- : giymek

g. - er 30-18

g. - diñ mi 31-7

g. - d̄imiz (geyd̄imiz "giyd̄igimiz") 31-8

g. - diñiz (geydiñiz "giyd̄iginiz") 31-8

g. - erdig 31-9

gez- : gezmek, dolaşmak

g. - iyo (geziyo "geziyor") 58-4

g. - iyoñuz (geziyoñuz "geziyorsunuz") 42-12

g. - iyolar (geziyolar "geziyorlar") 42-9

g. - erig 62-11

g. - eller (gezeller "gezerler") 7-15

g. - señ 29-13

g. - erdig 74-17

g. - meğ (gezmeğ_uçun) 13-5

g. - melerine 71-16

gezdır- : gezdirmek, dolastırmak

g. - ir 4-21

g. - iller (gezdıriller "gezdırirler") 38-4,26,19

g. - illerdi (gezdırillerdi "gezdırirlerdi") 38-4

gezen : dolasan

g. + i 47-17

gibi (e.) : ...- e benzer, benzer biçimde; krş kimi

g. 2-18,16-7,24-16,25-2,28-26,48-19,79-26

gid- : gitmek; krş. gēd-, gēt

g. - ōm (gidōm "gidiyorum") 57-10

g. - orem (gidorem "gidiyorum") 32-17

g. - ō (gidō "gidiyor") 50-10,50-12,50-14

g. - ōr (gidor "gidiyōr") 32-16,33-22,34-14

g. - iyo (gidiyo "gidiyor") 49-12,49-23,49-24,51-2,51-12

g. - īg (gidīg "gidiyoruz") 60-20

g. - ōsuñuz (gidōsuñuz "gidiyorsunuz") 40-19

g. - ōlar (gidōlar "gidiyorlar") 50-18

g. - erim 38-3

g. - eñ (gideñ "gidersin") 64-18,71-10,71-13

g. - ersiñ 65-4

g. - er 1-2,1-4,1-15,2-5,2-9,4-23,5-14,7-3,8-11,11-7,

11-19,22-17,25-4,30-1,36-15,47-17,53-4,53-6

g. - erig 22-13,66-17,69-17,71-3,71-17

g. - eller (gideller "giderler") 11-11,11-15,12-10,26-1,

47-15,62-7,72-16

g. - icīm (gidicīm "gideceğim") 57-75

- g. - eceg 81-21
- g. - ici (gidici "gidecek") 23-20,32-16
- g. - ecēg (gidecēg "gideceğiz"0 22-8
- g. - icig (gidicig "gideceğiz") 16-21
- g. - eceğiz 40-21
- g. - igler (gidigler "gitmişler") 76-19
- g. - (gid!) 37-10
- g. - in 33-21,51-17,76-11,81-19
- g. - im (gidim "gideyim") 54-13
- g. - eg (gideg "gidelim") 23-18,41-10,42-11,44-5,44-13,
51-15,55-11,55-12,57-6
- g. - elim 37-9
- g. - ib 22-6,80-1
- g. - ip 25-2
- g. - ince 34-16
- g. - en 35-16,35-19,77-13,78-3
- g. - enler 40-4
- g. - erken 32-16,58-17,81-17
- g. - erdig 61-19
- g. - eceglermiş 40-23
- g. - emiyom 58-2
- g. - emez 24-1
- g. - emedig 81-2
- g. - emezdi 24-1
- gidil- : gidilmek
- g. - ir 5-5

gidiş : gitme işi

g. + imiz 12-11,74-4

gidişet (<T. gidiş + A. -āt) : gidişat, yaşam biçimi

g. + imiz 8-1

gine : gene, yine; krş. gene

g. 25-23,82-7

gir- : girmek

g. - iyom (giri²yom "giriyorum") 54-6

g. - ör (gir²ör "giriyor") 34-12

g. - oruğ (gir²oruğ "giriyoruz") 69-5

g. - di 52-12

g. - di mi 69-4

g. - dig mi 68-22

g. - dik 12-18

g. - miş 46-19,75-26

g. - mişler 78-22

g. - ecēg (girecēg "gireceğiz") 81-22

g. - seler 78-25

g. - ip 5-22

g. - dī (girdī "girdiği") 34-12

g. - ecē (girecē "gireceği") 26-17

g. - diglerinde 34-25

g. - mez 28-18

g. - meyici (girmeyici "girmeyecek") 81-23

g. - emezdim 48-14

Girit : Girit adası

g. + de 46-1,46-6

gişi : kişi; krs. kişi

g. 2-3,13-7,13-22,21-6,28-25,30-11,49-2,51-11,51-13,
51-15,74-19,75-16,77-19,78-9,80-9,80-10,80-17

g. + dig (gişidig "kişiydik") 78-12

gizlen- : gizlenmek, saklanmak

g. - miş 76-1

göç- : göçmek

g. - erler 39-6

g. - ereg 40-9,42-1,44-7

g. - erdiñ 18-24

g. - erlerdi 39-3

g. - medig 18-22

göçeber : göçebe, göçer

g. 39-5

göçür- : göçürmek

g. - düğü 18-21

g. - ürlerdi 60-8

gökyüzü : göğün görünen yüzeyi

g. 53-11

göl : durgun su

g. + ü 50-18

göleg : gölek, küçük göl

g. 44-23

gömülü : bir şeyin toprak altında bulunması

g. 51-5,51-9

gönder- : göndermek, yollamak

g. - iyo (gönderiyo "gönderiyor") 39-20

g. - ör (gönderör "gönderiyor") 35-19

g. - ir 19-1,64-10

g. - di 35-10,40-16,50-7,82-4

g. - diler 76-7

g. - miş 48-21

g. - (gönder!) 35-13

g. - sinler 40-25

g. - d̄ini (gönderd̄ini "gönderdiğini") 5-9

g. - dilerkine (gönderdilerkine "gönderdiler ki") 35-12

gönüllен- : gönüllенmek, kırılmak

g. - dim 55-15

gör- : görmek

g. - üyom (görüyom "görüyorum") 55-15

g. - in̄ (görin̄ "görüyorsun") 16-6

g. - isin̄ (görisin̄ "görüyorsun") 16-10

g. - eñ (göreñ "görüyorsun") 54-7

g. - üyo (görüyo "görüyor") 46-18

g. - üyoğ (görüyoğ "görüyoruz") 49-13

g. - ürüg 9-13

g. - düm 47-16,51-25

g. - dün̄ 38-9

g. - dün̄ mü 58-9,58-21

- g. - dü 52-9
- g. - düğ 14-10,24-10,32-5,78-20
- g. - dük 15-16
- g. - düñüz 31-17,32-5
- g. - düler 56-8
- g. - müş 16-7
- g. - müşler 77-13
- g. - ücü (görücü "görecek") 25-3
- g. - ücüg (görücüg "görecegiz") 71-25
- g. - sün 31-13
- g. - seg 15-23
- g. - üm (görüm "göreyim") 58-22
- g. - ünçe 80-18
- g. - ereg 27-17
- g. - düğden¹ 74-11
- g. -dümüzden (gördümüzden "gördüğümüzden") 9-13
- g. - müy²om (görmüy²om "görmüyorum") 49-13
- g. - müseñ (görmüseñ "görmüyorsan") 16-5
- g. - medim 79-26
- g. - emedim 38-7
- g. - medi 31-15,58-21
- g. - medig 76-22
- g. - mediñiz 31-17
- g. - müy⁰üm (görmüy⁰üm "görmeyeyim") 33-7
- g. - mediñ (görmediñ "görmedigin") 16-5
- g. - mediğim² 33-7

g. - miyerek 12-7

g. - miyenler 18-16

g. - memişdik 14-11

görebil- : görebilmek

g. - iñ (görebiliñ "görebilirsin") 75-18

göre : (bir şeye) uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince

g. 1-14,3-21,7-13,8-18,12-6,17-5,15-22,25-23,34-7,54-1:
60-12

görük- : gözükmek

g. - erek 12-7

görül- : görülmek, fark edilmek

g. - memiş 37-8

görümce : kocanın kız kardeşi

g. + si 72-4

görün- : görünmek

g. - ecek 15-13

g. - ecek 15-10

g. - müyo (görünmüyo "görünmüyor") 57-18

g. - medi 55-14

görüş : fikir, düşünce

g. + ümüzde 78-20

görüşlü : fikri, düşüncesi olan

g. 39-11

göster- : göstermek

g. - iyo (gösteriyo "gösteriyor") 43-17

g. - iymiş (gösteriymiş "gösteriyormuş") 15-21

g. - enden 58-17

g. - irmiş 15-23

göstert- : göstertmek

g. - meden 27-18

göt : kaba, kıç

g. + ünü 62-21

götür- : götürmek, taşımak, ulaştırmak

g. - or (götüror "götürüyor") 32-14

g. - üyoruz 7-11

g. - ür 10-17-29-23,61-15

g. - üg (götürüg "götürürüz") 11-3

g. - üg (götürüg "götürürüz" 70-21

g. - ürüg 29-22

g. - ürüg 6-18,64-9

g. - dü 63-4

g. - düler 13-9,48-18

g. - melīg (götürmelīg "götürmeliyiz") 64-9

g. - ünçü (götürünçü "götürünce") 63-5

g. - dūnūn (götürdūnūn "götürdūgūnūn") 29-24

g. - en 48-11

g. - dülerdi 37-19

g. - meg 64-17

göw : gök

g. + den 5-9

göyn : gönül

g. + ün 71-2

g. + ü 71-26

g. + ünden 55-14

göz : görme organı; delik, boşluk; bölme

g. 41-3

g. + den 16-11,78-8

g. + üñ 16-25,17-3

g. + ü 6-3,10-6,12-21

g. + üñü 50-24

g. + ünü 17-9,19-21

g. + üñe 17-1

g. + üne 50-25

g. + ünde 35-7

g. + ünnen (gözümnen "gözümle") 51-25

g. + lere 5-22

g. + lerden 17-13

g. + lerim 36-19

g. + leri 53-12

gözel : güzel; krş. güzel

g. 40-24,42-4

gözlü : sahip olan

g. 37-6,48-9

gözlüksüz : gözlüksüz

g. 17-8

gübre (<Yun. kobria) : toprağa atılan madde

g. 18-10,60-14

g. + den² 10-9

g. + sini 10-8

gübreli (<Yun. kobria + T. + li) : göbresi olan

g. 10-6

güç : kuvvet

g. + üm (gücüm) 52-9

g. + ün̄ (gücün) 16-19

g. + ümüz (gücümüz) 16-21

g. + ün̄de (gücünde) 16-15

gül- : gülmek

g. + er 2-16,10-11

g. + eller (güleller "gülerler") 72-25

g. + e (güle söliye) 67-9

gülle : misket

g. 2-18

g. + yĩ 3-3

gümle- : gümlmek

g. - yü (gümlüyü "gümleye") 54-16

gümrüg (<Yun. kumerki) : gümrük

g. 22-12

gümüş : gümüş maddesi

g. 80-5

gün : Güneş; Güneş ışığı; gündüz; süre

g. 7-3,22-15

g. + dür 4-9

g. + üse (günüse "günüyse") 23-19

g. + müş 52-4

g. + ün 39-16

g. + e 1-14,4-22,4-26

g. + de 13-20,63-16

g. + den 60-19

g. + ü 44-18,69-12,73-12,81-16

g. + ümüz 29-11

g. + ümüze 29-12,31-1

g. + ünde 71-12

g. + ler 13-22,13-23,31-1,39-18,63-11

g. + leri 32-5,33-7

g. + lerde 69-22

g. + lerden 63-13

g. + lerimiz 65-10

Güneş : Güneş

G. 78-14

Güneydoğu : Güney Doğu bölgesi

G. + da 74-5

Güney-Doğu : tarım satış birliği

G. + ya 9-2

günlük : o günkü, o günle ilgili

g. 32-13

günüz : gündüz

g. 16-13,80-10

güvê : güvey; krş. güve, güveği

g. + yi (güvêyi "güveğiyi") 26-14

g. + yî (güvêyi "güveğiyi") 26-18,27-2,32-15,38-4

g. + yî (güveyî "güvegiyi") 27-14

güve : güvey; krs. güvê, güveġi

g. 33-3

g. + nin 26-23,27-19

güveġi : güvey; krs. güvê, güve

g. 32-13

g. + ŷi 26-18,27-13

g. + den 27-4

güvelġ : güveylġk süresi

g. 25-15

güven- : güvenmek

g. - en 26-9

güz : sonyaz

g. 61-19

güzel : biġimli, düzgün; krs. gözel

g. 34-6,37-7,42-13,46-12,66-14,69-4,69-24,82-8

ġ

ġab : kap, kap kacak

ġ 30-8,48-17

ġabıġ : kabuk

ġ. + ını (ġabıġını "kabugunu") 64-15

ġabiliyet (<A. kâbiliyyet") : kabiliyet, yetenekli

ġ. + i 14-10

ġabul (<A. kabûl) : kabul, onay; krs. gebil

ġ. + u 13-9

ğaç- : kaçmak, hızlı koşmak

ğ. - iyom (gaçiyom "kaçıyorum") 57-15

ğ. - ar 1-18,26-10,56-11

ğ. - miş 50-9,50-15

ğ. - acağlar 78-17

ğ. - ağ (ğaçag "kaçalım") 51-14,52-16

ğ. - arhan 50-19

ğ. - acağımı 52-21

ğ. - arsam 51-17

ğ. - maz 28-23

ğ. - amazdı 13-8

ğ. - miya 56-4

ğaç : kaç, soru sıfatı; krs. çaç

ğ. 11-6,11-16,13-17,14-13,32-17,41-14,41-23,44-1,51-15,
52-14

ğ. + ını 2-23

ğaçır- : kaçırmak, alıp götürmek

ğ. - ırığ (ğaçırırığ "kaçırırız") 22-22

ğ. - miyog (ğaçırmıyog "kaçırmıyoruz") 78-8

ğad : kat, takım

ğ. 25-18

ğader (e.) : kadar; krs. gedeg, geden, geder

ğ. 22-16,22-25

ğ. + sini 21-20

ğadın : kadın

ğ. 8-15-,24-7,46-18,80-5,81-8

ğ. + a 25-19

ğ. + lar 30-22

Ğadıoğlu : (k.a.) : Kadioglu

Ğ. + nun 32-9

Ğ. + nan (Ğadıoğlu'nun "Kadiogluyla") 32-7

ğafa : kafa, baş

ğ. 17-5,80-3

ğ. + sı 34-21

ğ. + ñı 79-21

ğ. + sın (ğafasın "kafasını") 79-17

ğ. + sını 36-2,79-24

ğ. + ña 17-2

ğ. + sina 80-2

ğag- : kalkmak, ayaklanmak; krs. ğah-, ğak-, ğag-, ğag-, ğalk-

ğ. - ar (ğagar "kalkar") 28-6,28-22

ğ. - arığ (ğagarığ "kalkarız") 69-4

ğ. - dı (ğagdı "kalktı") 48-13,48-25

ğah- : kalkmak; krs, ğag-, ğak-, ğag-, ğag-, ğalk-

ğ. - dı 79-5

ğahr (<A. kahr) : kahır, üzüntü

ğ. + i 19-3

ğ. + inden 18-2

ğahraman (<Far. ğahramān) : kahraman, yigit

ğ. 50-5

ğahve (<A. kahve) : kahve

ğ. 23-24

ğ. + ler 23-23

ğ. + lerini 40-14

ğak- : kalkmak; krs. ğağ-, ğah-, kağ-, kağ-, kalk-

ğ. - dı 35-23

ğ. - mış 32-10

ğ. - maz 27-1

ğal- : kalmak

ğ. - ıyo (ğalıyo "kalıyor") 46-5

ğ. - iyo (ğalıyo "kalıyor") 51-1

ğ. - iy (ğalıy "kalıyor") 16-23

ğ. - or (ğalor "kalıyor") 32-22

ğ. - iyoğ (ğalıyoğ "kalıyoruz") 77-18

ğ. - iñ (ğalıñ "kalırsın") 18-24

ğ. - ır 2-24,6-2,10-7,25-16,27-11,29-26,44-3,48-22,67-21

ğ. - dım 74-16

ğ. - dı 3-8,19-23,22-8,43-23,52-17,54-2,76-2,77-21,78-14

ğ. - dığ 12-15,14-2,42-14,55-17,56-2,81-15

ğ. - mış 20-4,5018,50-23,51-1,54-8,77-11

ğ. - mışlar 76-1

ğ. - ıcı (ğalıcı "kalacak") 72-16

ğ. - sın 54-1

ğ. - alım 41-17

ğ. - a 4-23

ğ. - an 46-7,76-1

ğ. - anını 11-3

ğ. - annı (ğalannı "kalanını") 64-9

ğ. - dīna (ğaldīna "kaldığına") 34-7

ğ. - dıġdan 32-23

ğ. - dīnan (ğaldīnan "kaldığı zaman") 8-19

ğ. - ıcısa (ğalıcısa "kalacaksa") 72-16

ğ. - miyo (ğalmıyo "kalmıyor") 51-20,77-2

ğ. - maz 17-8,38-2

ğ. - madı 19-12,19-25,50-3,52-13

ğ. - mamış 50-13 g. - miyim (ğalmıyım "kalmayayım") 33-8

ğ. - miyim (ğalmıyım "kalmayayım") 33-8

ğ. - miyağ (ğalmıyağ "kalmayalım") 44-6

ğ. - miya 46-5

ğala (<A. kal'a) : kale, burg

ğ. 46-10

ğalabalıġ (<A. ġalebe + T. + lık) : kalabalık

ğ. 13-19

ğalan : kalan, artan

ğ. 1-8

ğalaylat- : kalaylatmak

ğ. - ırıġ (ğalaylatırıġ "kalaylatırız") 30-4

ğaldır- : kaldırmak, yükseltmek

ğ. - ır 1-20,8-20

ğ. - ırıġ 8-20

ğ. - dım 57-21

ğ. - dıġ 58-14

ğ. - mış 62-23

ğ. - miyo (ğaldırmiyo "kaldırmıyor") 58-24

ğalgan : kalkan, savaş aleti

ğ. 41-8

ğalıcığ : kalecik

ğ. + ı 50-5

ğalın : kalın, başlık parası

ğ. 25-26

ğalınlaş- : kalınlaşmak

ğ. - ınca 6-13

ğalkın- : kalkınmak

ğ. - mag 8-2

ğamp (<Fr. camp) : kamp, konak yeri

ğ. 78-4

ğ. + ının 77-25,81-10

ğ. + ına 77-22,81-14

ğampanya (< it. campagna) : kampanya

ğ. 82-4

ğamyon (<Fr. camion) : kamyon

ğ. 29-22

ğan : kan

ğ. 36-18,44-23,50-17,78-20

ğ. + a 50-23

ğ. + lar 79-23

ğanad : kanat

ğ. + ım 38-8

ğan'et (<A. kanā'at) : kanaat, doyum; krş. gen et

ğ. 79-8

Ġanlı (y.a.) : Kanlı dere

Ġ. 51-9

ġap- : kapmak, yakalamak

ġ. - ar 1-3

ġ. - mış 77-16

ġ. - allarsa (ġapallarsa "kapatlarsa") 1-3

ġapan- : kapanmak

ġ. - dıġında 22-4

ġapat- : kapatmak

ġ. - ırıġ 70-17

ġapı : kapı

ġ. 75-6

ġ. + ının 46-16

ġ. + ya 28-17,70-6

ġ. + dan 54-6

ġ. + sı 75-4

ġ. + sına 19-6

ġ. + lara 70-6

ġara : kara

ġ. 5-23,6-5,18-4,33-7,37-6,48-8,52-14,52-20,53-9,53-21,
54-3,61-9,67-1,68-10

ġaraburun (y.a.) : Karaburun

ġ. 49-10

ġaraġol : karakol, güvenlik birimi

ġ. 47-1

ġ. + u 74-14

ğ. + a 75-3, 75-8

ğ. + da 74-19, 74-20

ğ. + dan 75-9

ğ. + u 76-5

ğ. + umuzun 75-14

ğ. + ũna 74-15

ğaral (<A. karār) : karar, kesin yargı

ğ. + a 41-18

ğaranlığ : karanlık

ğ. 38-7

ğaranti (<Fr. garantie) : garanti, mutlaka

ğ. 23-20

ğardaş : kardaş

ğ. + ım 40-21, 42-13, 45-2, 57-3

ğ. + ı 35-1

ğarın : karın

ğ. + ımız (ğarnımız "karnımız") 29-12

ğariş- : karışmak

ğ. - dı 47-3

ğ. - ma 36-6

ğarpız (<Far. ħarbŭz) : karpuz

ğ. 29-17, 29-25, 61-23

ğarşı : karşı

ğ. 2-10, 20-3, 32-15, 75-18, 76-23

ğ. + ya 76-23

ğ. + mıza 80-15

ġarşıla- : karşılamak

ġ. - mış 81-23

ġarşılaş- : karşılaşmak

ġ. - dıġ 77-11

ġ. - dīmızda (ġarşılaşdīmızda "karşılaşdığımızda") 75-25

ġ. - mayım 77-17

ġarşılıġ : karşılık

ġ. 75-23

ġ. + ına 43-15

ġaryola (< it. carriola) : karyola

ġ. 25-11

ġ. + īy (ġaryolīy "karyolayı") 25-11

ġ. + sını 25-13

ġasab (<A. kaşşāb) : kasap

ġ. + dan 68-8

ġasatura (< it. caccitare) : kasatura

ġ. + dan (ġasaturadan "kasaturayla") 80-20

ġaş : kaġ; krş. ġaġ

g. 3-1,46-20,80-21

ġaş- : kaġmak, uzaklaşmak; krş. ġaġ-

ġ. - dım 63-6

ġ. - dım 29-2

ġ. - dı 50-9,62-25,76-13,79-2

ġaşıġ : kaşıġ

ġ. 6-26,7-1

ġat- : katmak, karıştırmak

ġ. - iġ 66-6,66-12,69-26

ġ. - (ġat!) 41-15

ġat : kat, sıra, dizi

ġ. 30-9

ġatiġ : katık, ekmekle yenen türlü yiyecek

ġ. 32-2

ġatır : katır, yük hayvanı

ġ. 55-12,81-20,81-24

ġ. + ın 81-25

ġ. + ı 52-7,56-13

ġ. + a 81-22

ġ. + la 18-8

ġavın : kavun

ġ. 61-23

ġavır- : kavurmak

ġ. - iġ (ġavırġ "kavururuz") 68-10,69-24,70-5

ġaviř- : kavuşmak

ġ. - diġ 60-19

ġavrıl- : kavrulmak

ġ. - ır 70-5

ġay- : kaymak, dūřmek

ġ. - dı 79-5

ġaya : kaya, taş kütlesi

ġ. 76-18

ġ. + nın 76-8,76-13,80-12

ğ. + ya (ğayya "kayaya") 77-2

ğ. + dan 76-26,79-3,80-15

ğ. + sindan 45-3

ğ. + ların 78-18

ğ. + lara 76-10

ğayıt (<A. kayd) : kayıt

ğ. 13-9

ğaymaḥam (<A. kā'im-i makām) : kaymakam, ilçebay

ğ. + ı 81-9

ğayna- : kaynamak

ğ. - r 68-1

ğ. - dığdan 67-19,68-3,68-17

ğaynana : kaynana

ğ. + nın 71-10

ğaynat- : kaynatmak

ğ. - ırığ 67-20

ğ. - dığ 64-13

ğaz : kaz, kuş türü

ğ. 5-4

ğaza (<A. kazā') : kaza, can ve mal kaybına yol açan olay

ğ. 14-20,14-24

ğazan- : kazanmak, gelir elde etmek

ğ. - ör (ğazanör "kazaniyor") 35-12

ğ. - ır 29-6

ğ. - ırlar 21-6

ğ. - dım 29-3

ğ. - dı 14-15,14-23,29-4,60-10

ğ. - dığ 34-14

ğ. - mışım 29-11

ğ. - mışlar 21-8

ğ. - inçi (ğazanınçı "kazanınca") 60-10

ğ. - anlar 14-21

ğ. - dîñ (ğazandîñ "kazandığın") 22-18,29-17

ğ. - dığlarında 21-9

ğ. - mıyarağ 14-16

ğ. - mıyan 14-10,14-15

ğ. - mıyanlardan 14-18

ğ. - amazdığ 30-2

ğazan : kazan, büyük kap

ğ. 72-21

ğ. + ın 6-22

ğ. + a 6-25

ğazanç : kazanç, gelir

ğ. 18-9,18-12,18-15

Ğaze : Suriye'de bir şehir adı

Ğ. 46-3

ğebehet (<A. kabāhat) : kabahat, suç, kusur

ğ. + im 33-21

ğebil (<A. kabūl) : kabul, onay; krş. ğabul

ğ. 11-14

ğebirliĝ (<A. kabr + T. + liĝ) : kabirlik, gömütlük

ğ. 50-8

ğedeg (<A. kadar) : kadar; krş. gader, geden, geder

ğ. (şu gededğ "şu kadar") 28-19

geden : kadar; krş. gader, gedeg, geder

ğ. 29-10

geder : kadar; krş. gader, gedeg, geden

ğ. 1-7, 1-9, 4-22, 6-13, 10-8, 11-12, 12-10, 12-15, 12-18, 13-4,
15-1, 16-13, 17-7, 18-4, 18-12, 25-16, 27-12, 28-21, 47-9,
48-3, 48-6, 49-11, 52-14, 58-14, 61-20, 62-3, 65-8, 67-2,
68-1, 68-2, 75-24, 76-24, 77-19, 81-20

ğ. + i 54-8, 57-3, 60-20

geder (<A. kader) : kader, yazgı

ğ. + imize 61-7

ğedir (<A. kadr) : Kadir gecesi

ğ. 3-17, 69-21

ğelib (<A. kâlib) : kalıp

ğ. + i 70-18

ğ. + e 70-18

ğen'et : kanaat; krş. gan'et

ğ. + ime 17-5

ğerbi (<A. ġarbī) : garbi, batı

ğ. 63-23

ğ. + den 63-24

ğerenfil (<A. karanful) : karanfil

ğ. 70-15

ğesd (<A. kasd) : kasıt, amaç, kötü niyet

ğ. + iñ 33-13

ğevir- : koymak, bırakmak, salmak

ğ. - miş 77-16

ğeyib (<A. ğayb) : kayıp, yitik

ğ. 77-17

ğ. + ol-muş (ğeyibolmuş "kaybolmuş") 31-10

ğ. + ol-muşlar (ğaybolmuşlar "kaybolmuşlar") 76-1

ğ. + et-miyoğ (ğeybetmiyoğ "kaybetmiyoruz") 78-8

ğeyis : kayış, kösele dilimi

ğ. 61-13

ğ. + i 61-14

ğ. + den 1-1

ğeze : kaza, ilçe

ğ. 48-24

ğezi (<A. ğāzī) : gazi, savaş yapmış kimse

ğ. + lar 35-5

ğiciğ : sinir, bozucu olan

ğ. 28-18

ğ. + lar 28-23

ğıl- : kılmak

ğ. - arığ 3-19,3-23,5-12

ğ. - arız 3-23,3-24

ğ. - diğdan 26-18

ğıl : kıl, hayvan tüyü

ğ. 61-15

ğılığ : kılığ; krs. ğiling

ğ. 35-24,41-7

ġ. + ın (ġılıcın) 44-21

ġ. + larımız 41-6

ġılın- : kılınmak

ġ. - ır 3-19,5-6,5-10,5-11

ġ. - dıktan² 4-1

ġılınç : kılıç; krş. ġılıç

ġ. + ımdan 36-18

ġılışlaş- : kılışlaşmak

ġ. + laşdılar 41-7

ġımilda- : kimildamak, depresmek

ġ. - dīnan (ġımildadīnan "kimildadığı zaman") 62-21

ġ. - mazdan 5-21

ġına (<A. ġinnā) : kına

ġ. 26-16

ġ. + sını 26-1

ġınağı : kınacı, kına yakmaya gidenler

ġ. 11-19

ġ. + dan 11-19

ġır- : kırmak, parçalamak; krş. kır-

ġ. - or (ġırır "kırıyor") 32-12

ġ. - ar 7-7

ġ. - arıġ 9-4,9-6

ġ. - dı 34-18,38-8,52-9

ġ. - sını 75-7

ġ. - ıb 51-20

ġ. - ma 7-5

ğır : kır, piknik yeri

ğ. 66-14, 66-16

Ğıra (y.a.) : Batman yöresinde bir dağ

Ğ. 81-17,82-1

ğıraç : kıraç, ormansız yer

ğ. 62-16

ğırç : kırk sayısı; krş. ğırç

ğ. 17-7

ğ. + ı 17-11

ğiriğ : kırık

ğ. + ı (ğiriği "kırığı") 31-13

ğ. + ını 53-20

ğiril- : kırılmak, parçalanmak

ğ. - ır 54-8

ğ. - di 34-21

ğırk : kırk sayısı; krş. ğırç

ğ. 5-11,18-5,20-8,24-16,60-1,74-2

ğirmızı : kırmızı

ğ. 58-13

ğısa : kısa, uzun olmayan

ğ. 33-23

ğısal- : kısalmak

ğ. - ĩ (ğısalı "kısalıyor") 16-9

ğısım (<A. kısım) : kısım, bölüm

ğ. 12-5,14-24,30-10,36-14

ğ. + ı (ğısmı) 1-2,1-3

ğ. + ını (ğismını) 22-22

ğ. + ları 14-24

ğısır : kısır, ig bulgurla yapılan yemek

ğ. 66-1

ğ. + ı 66-6

ğısıtlama : kısıtlama, sıkma

ğ. 16-15

ğismet (<A. ismet) : kismet

ğ. 72-2

ğış : kış, kış mevsimi

ğ. 18-22,23-19

ğışın : kış ayları

ğ. 75-2

ğışlığ : kışlık, kışlık yiyecek ve eşya

ğ. 64-22

ğıyafat (<A. iyāfet) : kıyafet, kılık; krş. iyefet

ğ. + ını 16-6

ğıydır- : kıydırmak, eti çektirmek

ğ. - ĩğ (ğıydırĩğ "kıydırırız") 68-9

ğıyefet : kıyafet; krş. ıyafat

ğ. 72-6

ğ. + ı 72-5

ğıyığ : kıyık, uvaldız

ğ. 27-3

ğıyma : kıyma, çekili et; krş. kıyma

g. 68-9

ğ. + yı 69-26

ğıymalı : kıymalı, kıymalı olan

ğ. 70-16

ğıymat (<A. k̄ımet) : kıymet, değer

ğ. + ını 31-6

ğıymatlaş- : (<A. k̄ımet + T. + laş) : kıymetleşmek

ğ. - dı 60-14

ğıymatlı (<A. k̄ımet + T. + lı) kıymetli

g. 9-6

ğız- : kızmak, öfkelenmek

ğ. - dı 35-20

ğız : kız, kız çocuk

ğ. 11-5,25-1,36-1,37-2,39-19,40-2

ğ. + ın 71-26,72-17

ğ. + ı 11-5,25-2,40-1,71-23,72-2

ğ. + a 71-22,72-21

ğ. + dan (ğızdan "kızla") 72-14

ğ. + ımız 67-8

ğ. + ını 25-4

ğ. + ına 25-23

ğ. + ınan (ğızınan "kızıyla") 36-16

ğ. + lar 53-12

ğ. + ları 64-19,71-22

ğ. + larımızı 66-4

ğ. + larını 71-9

ğ. + larımızdan (ğızlarımızdan "kızlarımızla") 66-16

ğızgın : kızgın, öfkeli

ğ. 43-8

ğızıl : kızıl renk

ğ. ğ. 53-12

Ğızılburun (y.a.) : Kızılburun

Ğ. 49-10

ğo- : komak, koymak; krs. ğoy-, ko-

ğ. - ñ (ğoñ "koyarsın") 71-8

ğ. - r 3-2,6-24,7-1,11-3,53-5,53-17,

ğ. - ruğ (ğoruğ "koyarız") 9-10,9-12,10-16,66-7,67-4,
67-6,68-1,70-4

ğ. - llar 1-16,2-6,24-15,70-2,72-25

ğ. - llâr 26-6

ğ. - du 2-6,48-7,55-16

ğ. - dullar 75-15

ğ. - ymâlar (ğoymâlar "koymuyorlar") 75-6

ğoca : koca, kocaman, büyük

ğ. 29-13,30-18

ğocacığ : kocacık, bir kuş türü

ğ. 58-5

ğ. + ı (ğocacî "kocacığı") 58-11

ğ. + dan (ğocacığdan "kocacıkla") 58-12

ğoç : koç, erkek koyun

ğ. 41-20,44-18

ğol : kol, el

ğ. 18-11,54-9

ğ. + dan 77-1

ğ. + um 36-21

ğ. + u 44-9

ğ. + umu 38-8

ğ. + uña 13-14,13-15

ğ. + undan 76-21,77-5

ğolağası : kolağası, Osmanlı ordusunda rütbe

ğ. 46-2

ğolay : kolay, zor olmayan

ğ. 28-23

ğolaylaş- : kolaylaşmak

ğ. - dı 60-15

ğ. - tı 18-11

ğoltuğ : koltuk, kolun gövde ile birleştiği yer

ğ. + una 28-20

ğomşı : komşu; krş. gomsı, gomsu, gonsu

ğ. + lar 67-15

ğomşı : komşu; krş. ğomşı, ğomşu, ğonsu

ğ. + yı 67-14

ğomşu : komşu; krş. ğomşı, ğomşı, ğonsu

ğ. + lar 69-18

ğ. + ları 66-4,69-26

ğ. + lara 70-6

ğ. + larda 64-17

ğ. + lardan (ğomsulardan "komşularla") 66-15

ğomtan : komutan; krs. ğomŭtan, ğumandan

ğ. 79-14

ğ. + ım 79-18

ğomŭtan : komutan; krs. ğomtan, ğumandan

ğ. + ı 74-19,75-13,78-3

ğomŭtanlıĝ : komutanlık

ğ. + ına 75-9,78-5

ğon- : konmak, oturmak

ğ. - uyo (ğonuyo "konuyor") 58-6

ğ. - ar 39-3,39-6

ğ. - uyolar (ğonuyolar "konuyorlar") 42-3

ğ. - araĝ 40-8,42-1,44-7

ğ. - dũñ (ğondũñ "kondugun") 43-3

ğon- : konmak, aktarılmak, bırakılmak

ğ. - ur 2-14

ğonşu : komşu; krs. ğomşı, ğomşi, ğomşu

ğ. + nun 64-20

ğ. + lar 72-20

ğ. + ları 72-19

ğ. + larda 64-18

ğontrul (<Fr. controle) : kontrol, denet

ğ. + a 42-9

Ğonya : Konya ili

Ğ. + ya (Ğonyi'ya "Konya'ya") 12-15

Ğ. + dañ 12-16

Ġonyalı : Konyalı

Ġ. 76-4

ġor : kor, bir şeyin sıra sıra ve üst üste dizilmesi

ġ. 29-19

ġorġ- : korkmak; krş. ġorġ-, ġorġ-

ġ. - muşlar 76-1

ġorġu : korku; krş. ġorġu

ġ. + sundan 77-15

ġorġ- : korkmak; krş. ġorġ-, ġorġ-

ġ. - dular 43-22

ġ. - ardıġ 24-3

ġoru - : korumak

ġ. - maz 29-24

ġoru : koru, ormanlık

ġ. + ma 43-4

ġoş- : koşmak; ġift koşmak

ġ. - arıġ 65-9

ġ. - duġ 63-22

ġ. - ardıġ 18-8, 61-10, 61-12

ġoy- : koymak; krş. ġô-, ġo-

ġ. - (ġoy!) 22-12

ġoyun : koyun

ġ. + ları 39-4

ġ. + ũmuza 11-4

Ġozan : Kozan ilçesi

Ġ. + da 42-8

ġozanoglu : Kozanoglu

ġ. 42-8,43-13

ġ. + nun 43-6

ġ. + na 44-1

ġucaklaşma : kucaklaşma, sarılma

ġ. 5-13

ġufa : küfe

g. 6-26

g. + lardan (ġufalardan "küfelerle") 6-24

ġufur : kufur, bücke ilacı

ġ. 5-23

ġ. + dan 6-25

ġulaġ : kulak

ġ. + ñ (ġulāñ "kulaġın") 17-3

ġ. + ına (ġulaġına "kulaġına") 33-5

ġulag as- : kulak asmak, göz önüne almak, dinlemek

ġ. + as.ma (ġulasma "dikkate alma") 33-11

ġullan- : kullanmak

ġ. - amıyacaġ 76-25

ġumandan : komutan; krs. ġomtan, ġomŭtan

ġ. 21-18,81-19,82-3

ġ. + nan (ġumandannan "komutanla") 21-19

ġ. + ı 21-15,81-19

ġ. + ında 14-1

ġonus- : konuşmak, söyleşmek

ġ. - ŭm (ġonusŭm "konuşuyorum") 63-21

ğur- : kurmak

ğ. - ar 70-1

ğ. - du 48-1

ğ. - muş 48-4

ğ. - malıyığ 62-13

ğ. - allar (ğurallar "kurarlar") 41-21

ğ. - dular 25-14,40-12

ğ. - muşlar 21-8

ğ. - amadım 62-22

ğ. - mada 40-13

ğurağ : kurak, susuz

ğ. 60-2,61-1

ğurağlığ : kuraklık

ğ. 60-2

ğurban (<A. kurbān) : kurban, adak; kurban bayramı

ğ. 4-18,5-7

ğ. + ın 5-8,5-9

ğ. + a 4-21,4-23

ğ. + da 5-5

ğ. + larıñı 5-2

ğ. + larımızı 5-17

ğurbanlığ : kurbanlık

ğ. + ı (ğurbanlı "kurbanlığı") 4-19

ğürbiye : kurabiye

ğ. 70-9

ğurd : kurt

ğ. 54-18

ğ. + umuz 43-12

ğurdala- : kurdalamak

ğ. - (ğurdala!) 31-16

ğur'en (<A. Kur'ān) : Kuran, Kurani Kerim; krş. Kur en

ğ. + i 5-14,74-13

ğurs (<Fr. cours) : kurs

ğ. 14-10

ğ. + una 14-8

ğurşun : kurşun, mermi

ğ. 51-22,79-1,79-15

ğ. + u 49-24

ğurtar- : kurtarmak

ğ. - irdiğ 6-3

ğ. - mağ 6-3

ğurtul- : kurtulmak; krş. kurtul-

ğ. - ur 1-19

ğ. - du 29-3,79-5

ğ. - duğ 63-13

ğ. - muş 50-15

ğ. - amiyo (ğurtulamiyo "kurtulamıyor") 39-15

ğuru- : kurumak

ğ. - ur 10-10

ğ. - du 6-8

ğ. - du mu 7-4

ğ. - madı mı 7-4

ğ. - ması 7-3

ğuru : kuru

ğ. 62-17,71-1

ğurul- : kurulmak

ğ. - ur 11-18

ğ. - du 21-2

ğ. - muş 42-10

ğuruluğ : kuruluk; yağışsız olma

g. + da 10-7

ğuruluş : kuruluş

g. + u 21-1

ğuruş (<Alm. Groschen) : kuruş

ğ. + adı 32-1

ğ. + a 2-26

ğ. + dan 3-2

ğuruşluğ : kuruşluk

ğ. 27-24

ğusur (<A. kuşūr) : kusur, eksiklik

ğ. + a 9-8,44-24

ğuşluğ : kuşluk, kuşluk vakti

ğ. 62-18

ğutla- : kutlamak; krş. kutla-

g. - rız 4-2

ğuvatlı (<A. kuvvet + T. + lı) : kuvvetli, güçlü

ğ. + ca 61-15

ğuvet : kuvvet, güç

ğ. 3-13

ğuyu : kuyu

ğ. 78-24

ğuzu : kuzu

51-21

H

ha (ünl.) evet, onay anlamında; krs. hā

h. 18-20

hadi (ünl.) : haydi, isteklendirmek sözcüğü

h. 31-22

Hak (<A. Haqq) : Hak, Tanrı

H. + in 5-9

Halid (k.a.) : Halit; krs. Halid

H. + i 36-1

H. + e 36-5

hangi : hangi soru sıfatı; krs. hañi

h. 28-2

hazırlıg (<A. hāzır + T. + lıg) : hazırlık

h. 69-2

h. + ı (hazırlığı) 70-24

he : evet, demek, onamak anlamında

h. 18-23, 23-13, 29-11, 41-15, 51-25, 66-17

heg (<Far. hiç) : hiç; krs. hiç

h. 1-14, 2-21, 14-11, 15-1, 16-5, 17-3, 19-21, 23-3, 28-15, 33-21

37-18,46-6,47-19,48-10,48-25,49-4,49-23,57-10,63-1,
75-26,76-22,78-16

hediye (<A. hediye) : armağan

h. 72-21

hele : hele bağlacı

h. 15-23,17-19,41-14,42-11,51-15,53-1,64-2,71-18

hem (<Far. hem) : hem bağlacı

h. 10-6,18-11

hemen (<Far. heman) : çabucak; krş. hemin

h. 2-15,46-19,52-10,66-16,75-26

hemi : "da" "de" yerine kullanılan bağlaç

h. 11-2

hemin : hemen, çabucak; krş. hemen

h. 18-11,41-7,47-1

Hendeg : Hendek savaşı

H. 34-7

hep (zf.) : tüm, bütün

h. 23-15,53-21,63-17,66-5

h. + si 8-10,17-5,22-15,30-4,32-24,44-24,47-7,50-7

h. + ĩsi 54-7

h. + imiz 66-13,67-9

h. + iniz 31-5

h. + sini 34-6,55-17,72-9

h. + ĩsini 54-7

h. + ĩsinden (hepsinden "hepsiyle") 66-16

her : "birer birer olarak" ve "hepsi" anlamında sözcük

h. 1-16,9-3,13-16,23-6,26-19,39-4,47-8,52-4,60-4,74-16,
79-15,81-4,81-24,82-1,82-4

herbiri : ayrı ayrı, hepsi

h. 72-23

h. + mizin 77-21

herif (<A. ḥarīf) : kişi; eş

h. + i 1-18

herkes (<Far. her-kes) : insanların bütünü;krş. herkes,herkiş

h. 4-11,8-18,30-4,40-7

h. + in 4-12,12-5

h. + e 3-1

herkeş : herkes; krş. herkes, herkiş

h. + in 19-21

herkiş : herkes; krş. herkes, herkeş

h. 71-7,72-20

hiç : olumsuzluk anlatan sözcük; krş. heç

h. 62-5

hürle : bir tür yem bitkisi

h. 62-5

H

ha (ünl.) : evet, onay anlamında; krş. ha

h. 1-18,59-3

hafta (<Far. hefte) : hafta

h. 13-20,26-3

hakeret (<A. ḥakāret) : hakaret

h. 58-23

ḥa'kket (<A. ḥakīkat) : hakikat, gerçek

ḥ. + i 19-20

ḥal (<A. hâl) : hal, durum, vaziyet

ḥ. + e 76-25

ḥ. + da 14-14

ḥ. + de 75-22

ḥ. + iñ 63-1

ḥ. + i 8-6,26-3,42-5

ḥ. + iñi 54-11

ḥ. + ina 8-19

ḥ. + inda 39-5,63-9,66-5

ḥ. + indan 9-12

ḥ. + imıza 44-13

ḥ. + imızdan 63-19

ḥ. + inca 60-17

ḥalay : halay, halk oyunu

ḥ. 11-19

ḥalbuki (bağ.) : oysa, oysaki ; krs. halbuysa

h. 29-9

ḥalbuysa : oysa, oysaki; krs ḥalbuki

ḥ. 26-24

ḥallaş- : halleşmek, durumunu onamak

ḥ. - ib 63-19

ḥallı : halli, ekonomik durumu iyi olan

ḥ. 60-17

hamam (<A. hammām) : hamam, yunak

h. + a 13-8

h. + dañ 13-9

Hamid (k.a.) : Hamit; krs. Hemid

H. 53-8

hanı (zf.) : hani

h. 8-16,14-16,17-19,49-26,51-12,64-24

hanı : hangi; krs. hangi

h. + sının 52-21

h. + sinda 56-16

harca- : harcamak

h. - r 25-23

hareket (<A. hareket) : hareket, devinim

h. 75-11

Hasan (k.a.) : Hasan

H. 76-16

hasıl (<A. hāşıl) : hasil, ortaya çıkan, görünen

h. 60-11

hasılat (<A. haşilāt) : hasılat, ürün, gelir, kazanç

h. 18-26

haşa (<A. bağ. hāsā) : haşa; krs. heşa, heşe

h. 22-25

hatta (<A. bağ. hattā) : hatta, bile, hem de

h. 2-25,12-2,49-13

hava (<A. hevā) : hava, yel

h. 49-26

h. + da 16-22

havaslı (<A. heves + T. + lı) : hevesli, istekli

h. 4-22

havlu : avlu

h. + sında 27-19

hayır (<A. hayr) : "hayır", "yok" anlamında onama sözcüğü

h. 13-3

hayvan (<A. hayvān) : hayvan; krs. heyvan

h. 30-12,61-9

h. + ın 53-14,54-19

h. + ım 55-10

h. + dan (hayvandan "hayvanla") 8-18

h. + lar 23-8

h. + ların 23-22,61-13,65-9

h. + ları 61-10

h. + larımıza 64-12

hazır s. (<A. hāzır) : hazır, anık

h. 79-21

hazırla- (<A. hāzır + T. + la-) : hazır etmek

h. - yın 81-20

hazırlıklı ((<A. hāzır + T. + lı) : hazırlıklı

h. 3-10

heber (<A. haber) : haber, elde edilen bilgi, salık

h. 77-19

He'ci (k.a.) : Hacı

H. + ye 51-8

hekēt (<A. hikayyet) : hikaye, efsane

h. 23-4

helan (<A. halen) : halen, şimdi

h. 24-12

Heleb : Halep şehri

H. 58-13

H. + e 29-22

Helepli : Halepli

H. 29-26

helikobder (<Fr. helicoptere) : helikopter

h. 78-25

Hemid (k.a.) : Hamit; krs. Hamid

H. 57-2

hemd (<A. hamd) : hamt, Tanrı'ya sükretme

h. 4-26

Hemza (k.a.) : Hamza

H. 34-25,35-2

hepis (<A. habs) : hapis, tutukevi

h. + de 23-1

herp (<A. harb) : harp, savaş

h. 43-19

h. + inde (herbinde) 34-7

herpçi (<A. harb + T. + çî) : harpçi, savaşçı

h. 34-9

he'sab (<A. hisāb) : hesap, tahmin; krs. hesab, hesab

h. 7-14

hesab : hesap; krş. he'sab, hesab

h. + ına 11-13,18-20

heseb : hesap; krş. he'sab, hesab

h. + iyle 52-3

he'ste (<Far. haste) : haste; krş. heste

h. + sini 64-8

h. + lerimizin 64-11

heşa : haşa; krş. haşa, heşe

h. 24-9

heşe : haşa; krş. haşa, heşa

h. 23-7,34-21,48-14

heyvan : hayvan; krş. hayvan

h. + ı 18-8

h. + nan (heyvannan "hayvanla") 10-1

h. + ların 48-15

heziret (<A. hazret) : hazret, kutsal san sözcüğü;krş.heziret

h. 5-7,34-5

heziret : hazret; krş. heziret

h. 34-5,36-1,36-7

hoca (<A. h'āce) : hoca, din görevlisi; öğretmen; krş. hoca

h. 3-23

h. + lar 5-9

hopla- : hoplamak, sıgramak

h. - r 1-20

h. - rken 79-3

hoşlan- : (<Far. hoş + T. + lan-) : hoşlanmak, sevmek

h. - dī (hoşlandī "hoşlandığı") 4-12

hödüt (<A. hudūd) : hudut, sınır

h. 17-20,21-11,21-16

h. + ü (hödüdü) 21-17

h. + e (hödüde) 22-4

hökmet- (<A. hukm + T. et-) : hükmetmek, yönetmek

h. - tigden 19-12

höküm (<A. hukm) : hüküm, geçerlilik

h. + üne (hökmüne "hükmüne") 23-16

h. + ler 19-15

hökümet (<A. hükümet) : hükümet

h. 19-18

h. + e 19-4,19-8

h. + i 22-19

hörmət (<A. hurmet) : hürmet, saygı

h. 42-20

Hösen (k.a.) : Hüseyin

H. 30-13

höw höw (ünl.) : sinsin oyununda çıkarılan bir çeşit yansıma
sözcük

h. 1-20

H

halaka halaka (<A. halka) : halka halka, çember biçiminde
olan nesne

h. 67-22

ḥalıs (<A. ḥālīṣ) : halıs, katışıksız, arı

ḥ. 32-3

Ḥalid (k.a.) : Halit; krş. Halid

Ḥ. + in 36-12

ḥamır (<A. ḥamīr) : hamur

ḥ. 62-23,69-26

ḥ. + ı 68-8,68-17,69-23,70-14

ḥ. + dan (ḥamırdan "hamurla") 68-18

ḥana (<Far. ḥāne) : hane; bölük

ḥ. 41-23,43-18,44-1,45-4

ḥ. + sını 41-15

ḥaraba (<A. ḥarābe) : harabe, ören, kalıntı

ḥ. 56-15

ḥarbıl : harbul, büyük elek

ḥ. 64-4

ḥ. + ları 64-2

ḥarcartdır- : harcartmak

ḥ. - ır 27-25

ḥarman (<Far. ḥirmen) : harman

ḥ. 28-24,30-2

ḥ. + ı 63-24,63-26

ḥ. + ları 63-22

ḥ. + larımızı 63-26

ḥasa : hasa, bir geşit pamuklu kumaş, patika

ḥ. 72-15,73-2

ḥaṣ : haş, hış yansıma sözcük

ḥ. + ını (ḥaşını) 41-9

ḥaşla- : haşlamak, suda kaynatarak pişirmek

ḥ. - rıḡ 66-13

ḥaşırtı : haşırtı yansıma sözcüğü

ḥ. 50-9

ḥeber : haber; krş. ḥeber

ḥ. 11-10,35-13,35-19,49-16,53-3,64-7

ḥ. + im 58-8

ḥ. + imiz 77-12

ḥeberci (<A. ḥaber + T. + ci) : haberci

ḥ. 35-18

ḥefif (<A. ḥafīf) : hafif, ağır olmayan

ḥ. 25-19

ḥelas (<A. ḥalāş) : halas, kurtuluş

ḥ. 5-3

Ḥelil (k.a.) : Halil

Ḥ. 21-5,23-14

ḥeral : her halde; krş. ḥerhalde

ḥ. 33-1

ḥerhalde : her halde; krş. ḥeral

ḥ. 34-6

ḥeste : hasta; krş. ḥe'ste

ḥ. + yim 39-12

ḥe stelen- : hastalanmak

ḥ. - di 39-9

hestelig : hastalık

h. 6-6

h. + den 39-15

hetir (<A. hâtır) : hatır, gönül; saygı

h. + im: (hetirim "hatırım") 56-9

heyir (<A. hayr) : hayır; yararlı faydalı

h. 44-9,60-4

heyrat (<A. hayrât) : hayrat, sevap kazanmak için yapılan
iyilik

h. 69-22,70-3

hıra : gelimsiz

h. 23-15

hırg : bir çeşit gelik-gomak oyunu

h. 29-6

hırhız : hırsız, uğru

h. 74-18

Hillo (Hillo Mehmed) : yöresel lakap

H. 28-18

hizmet (<A. hizmet) : hizmet

h. 42-20

hoca : hoca; öğretmen; krş. hoca

h. 45-1

h. + m 45-7

horanta (<Far. hōrende) : horanta, aile halkı

h. + sina (horantasınan "horantasıyla") 71-7

hoş (<Far. hoş) : hoş, beğenilen

h. + umuza 42-13

I

ihtiyar (<A. ihtiyār) : ihtiyar, yaşlı kimse

1. 24-6,47-9

1. + lar 64-23

1. + ları 62-7

ılıd- : ılıtmak

1. - ırığ 66-8

Irak : Irak devleti

1. + ın 39-1

ısın- : ısınmak

1. - ıcığ (ısınıcığ "ısınacağız") 23-10

ıslah (<A. ıslah) : ıslah, düzeltme, iyileştirme

1. 48-23

işgiya (<A. eşkiya) : eskıya; krs. eşgiya, eşgiya

1. + lar 76-7,76-19

1. + ların 78-10

ışık : ışık, aydınlık

1. 1-13,1-14

işıla- : ışılmak, aydınlanmak, ağırmak

1. - dı 44-23

iç- : içmek

i. - eller (içeller "içerler") 72-25

iç : dahil, dış karşıtı

i. 13-10

i. + i 70-14

i. + de 6-22,8-5,13-20,14-14,15-10,28-6,29-22,29-25,
39-9,30-12,74-16,77-11,79-21,80-16

i. + ine 8-4,12-21,41-15,45-6,52-12,63-6,67-17,67-20,
70-5,70-15,75-26,78-21

i. + lerinde 41-11

i. + indeken 5-13

içeri : bir şeyin içi

i. 75-5

i. + de (içerde) 63-19

i. + sinde 60-18

i. + sinden 8-8

için (e.) : sebep sonuç belirten sözcük

i. 1-13,1-14,12-2,14-20,21-11,22-24,36-12,76-22

içir- : içirmek

i. - ir 4-20

içme : şifalı su içilen yer

i. + iye (içmiye "içmeye") 55-16,55-17,56-3,56-5

i. + ide 40-14

idara (<A. idāre) : idare, yönetim; tutum; krş. idare

i. 82-9

idare : yönetme, yönetim; tutum; krs. idara

i. 18-15,39-10

ideli : igdeli

i. 47-26,48-2

iftar (<A. iftār) : oruç açma zamanı

i. + a 3-9

iftira (<A. iftirā') : iftira, kara çalma

i. 33-20

i. + İya (iftiriya "iftiraya") 33-19

igne : igne; krs. inne

i. + İyi (igni "igneyi") 27-6

iki : iki sayısı

i. 1-2,1-6,1-10,2-5,2-6,43-2,52-4

i. + ye 2-3

i. + si 36-17,54-8

i. + ĩiz 76-11

i. + sinin 24-17,26-2

ikile- : ikilemek, tarlayı iki kez sürmek

i. - rig 62-1

ikinci : iki sayısının sıra sıfatı

i. 8-12,9-3,13-13,34-24,74-10

i. + de 2-12

i. + si 27-23,79-5

ikindi : ikindi

i. + den 44-20

ikişer : iki sayısının birleştirme sıfatı

i. 77-20

il : vilayet

i. + inin 74-11

i. + ine 74-4

ilçe : kaymakamlık, kaza

i. + sine 74-13,81-23

i. + lere 74-12,82-5

ile (e. ve bağ.) : ile bağlacı ve edatı

i. 56-7

ileri : önde bulunan, geri karşıtı

i. 12-12,15-7,24-1,39-11,81-17

ilerle- : ilerlemek

i. - r 5-18

ilgi : ilgisi, bağı olan

i. 5-18

ilhan (k.a.) : ilhan

i. 27-7

ilk : önce, son karşıtı

i. 8-3,11-14,62-15,74-8,79-12

ilkin (zf.) : başta, başlangıçta, önce

i. 66-4,68-8,69-4

i. + den 69-7

ille (<A. zf. illā) : her halde

i. 27-11,58-4

iman (<A. īmān) : inanç

i. + a 35-14

i. + ĩnı 55-15

imha (<A. imhā') : imha, yok etme

i. 77-7

imkân (<A. imkân) : olanak

i. 78-16

i. + ına 60-19

i. + ları 63-12

imteham (<A. imtiḥān) : imtihan, sınav

i. + e 14-17,14-19,14-23

in- : inmek; krş. en-

i. - er 13-1

i. - di 58-21

i. - dīni (indīni "indigini") 5-9

i. - mez 13-2

inan- : inanbak

i. - (inan!) 18-13

i. - maz 18-17

ince : kalın karşıtı

i. 69-9,69-24,80-26

incel- : incelmek

i. - di 60-14

İngilis : İngiliz uyruklu olan

i. + ler 46-8

iñile- : inlemek

i. - iyo (iñiliyo "inliyor") 80-23

inne : iğne; krs. iğne

i. 27-3

insan (<A. insan) : usu ve düşüncesi olan en gelişkin canlı

i. 16-13

i. + larıg 46-5

i. + ın 19-22

i. + lar 14-22,39-15

i. + ların 16-6

intiħar (<A. intiħâr) : intihar

i. 77-16

inzibat (<A. inżibât) : inzibat eri

i. + lar 13-2

ip : halat

i. + den (ipden "iple") 61-15

isabet (<A. işâbet) : hedefe varma, hedefi vurma

i. 78-26

isde- : istemek; krs. iste-

i. - r 33-3

i. - rse 27-25

isden- : istenmek, arzulanmak

i. - di 26-1

isim (<A. ism) : ad

i. + i (ismi) 20-2,28-22

i. + ini (ismini) 75-14

i. + inde (isminde) 39-9,76-4,77-24

İslam (<A. islām) : İslam, Müslümanlık

i. + a 3-13

İsm'el (k.a.) : İsmail; krş. İsm'el

i. 52-8,52-13

İsm'el : İsmail; krş. İsm'el

i. 5-7,56-13

İstanbul : İstanbul kenti

i. + a 32-21

i. + da 32-7

i. + dan 38-3

İste- : istemek, arzulamak; krş. İste-

i. - ĩm (İstĩm "İstiyorum") 11-11

i. - ōr (İstōr "İstiyor") 32-15

i. - orsuñuz (İstorsuñuz "İstiyorsunuz") 32-6

i. - rim 11-12

i. - ñ (İsten "İstersin") 71-22,72-2

i. - r 25-18

i. - rig 8-2

i. - ller (İsteller "İsterler") 25-4

i. - diñiz 63-21

i. - diler 25-18,75-4

i. - ĩcĩg (İstĩcĩg "İsteyeceğiz") 71-25

i. - İyem (İstiyem "İstiyeyim") 40-3

i. - digden 72-8

i. - digleri 39-3,39-5,60-7

i. - iyosañ (istiyosañ "istiyorsan") 54-12

i. - rseñ 26-25,54-12

i. - rse 11-5,71-2

i. - mem 25-7

i. - me 25-1

i. - medigleri 60-7

i. - meg 11-5

i. - meyi 71-18

isted- : istetmek

i. - iyo (istediyo "istediyor") 39-19

istirehet (<A.istirahat) : istirahat, dinlenme

i. 40-12,40-21

iş : çalışma; emek; hizmet

i. 16-15,39-11,40-6,47-3

i. + in 19-20

i. + imiz 16-20

i. + ine 51-4

i. + imize 22-12

i. + ler 1-10,18-11,19-3

i. + leri 18-6,18-16

i. + leri 61-9

işde (zf.) : işte

i. 1-20,2-15,3-3,3-10,4-8,4-24,9-3,10-15,11-9,11-11,12-4
14-26,15-21,24-10,25-20,29-3,32-11,33-23,39-4,39-14,
40-7,41-7,42-14,49-7,53-1,58-10,60-19,61-3,63-11,
67-15,68-4,70-23,72-17,77-25,80-6,80-16,80-21,82-2

it : köpek

i. + ler 49-23

J

jandarma (< it. gendarme) : güvenlik birimi; krş. candarma

j. 32-14

K

kâğıd (<Far. kâğaz. kâğız) : kagıt

k. 22-9,22-23

k. + a 57-4

kâhke : Kilis'te yapılan bir geşit simit

k. 70-11

k. + iyi (kâhkiyi "kahkeyi") 70-23

kâhya (Osm.<Far. ked-ħudā) : giftlik işlerinde görevli kimse

k. + lar 21-4

k. + lardan 21-4

keçi : keçi

k. + leri 39-4

kef (<A. keyf) : keyif, gönül hoşluğu; krş. keyf

k. + dē (kefdē "keyifle") 72-14

keklig : keklık, eti yenen bir kuş türü

k. 58-17,58-19

k. + ĩn (keklĩn "kekligin") 58-13

k. + ĩ (keklĩ "kekligin") 58-17

keleb : büyük iplik çilesi; bağlam demet

k. + ini 62-21

kelle (<A. kerre) : kere, kez, sefer; krş. kere

k. 71-22

kelli (e.) : kelli, sonra

k. 47-24,67-7,67-19,68-3,68-18

kenar (<Far. kenār) : kenar, uç; etraf

k. 58-1

k. + ında 75-13

kendiñ (zm.) : iyelik ekleri olarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarar

k. + i 31-8

kēn (<Far. kīn) : kin, öğ alma duygusu

k. + nen (kēnnen "kinle") 27-9

kepek : un elendikten sonra elekte kalan kabuk

k. + ē (kepē "kepegi") 31-16

kere : kez, sefer; krş. kelle

k. 24-16,41-3

Kerem : ünlü masal kahramanı

K. miyim 54-10

kerem (<A. kerem) : bağış iyilik

k. + ine 31-3

kes- : kesmek, bir şeyi ikiye ayırmak

k. - ör (kesōr "kesiyor") 28-9

k. - oğ (kesoğ "kesiyoruz") 33-23

k. - erim 35-8,36-7

- k. - eñ (keseñ "kesersin") 65-4
 k. - er 4-23,4-24,6-14,50-6
 k. - erig 62-1,68-12,70-4
 k. - eriz 5-17
 k. - di 28-12
 k. - dig 80-22
 k. - ecēm (kesecēm "keseceğim") 4-21
 k. - in 80-21
 k. - señ 27-5

kesgin : keskin, çok kesici

- k. 49-26

kesig : kesik, kesilmiş olan

- k. 58-16

kesil- : kesilmek, durmak, son bulmak

- k. - di 50-3

kesilmeme : hayvanın boğazlanmaması

- k. + si 5-8

kesim : bir konuda sözleşme, anlaşma

- k. + lerim 11-13

kestir- : hayvan boğazlatmak

- k. - ci (kestirci "kestirecek") 27-23

keşkek (<Far. keşkek) : iyice dövülmüş et ve buğdayla yapılmış yemek

- k. 69-9,69-13

keyf : keyif, gönül hoşluğu; krş. kef

- k. + ine 25-4

kibir (<A. kibr). büyülenme

k. + miş 35-4

Kilis : Kilis ilçesi

K. 31-23

K. + in 69-12,71-19

K. + e 17-6,31-26

K. + de 46-15

K. + den 31-24

kilo (<Far. kilo < Yun.) : önüne getirildiği birimi binle

garpan örnek

k. + ya 6-18

k. + suna 30-16

kilometre (<Far. kilometre) : bin metrelik uzunluk ölçü

birimi

k. 21-17,22-1,58-3

kim (zm) : kim, soru zamiri

k. + 36-21

k. + indir 38-6

k. + siñiz 4-19,42-12

k. + i 4-13,18-24,26-25,75-17

k. + ler 21-2

kimi (e.) : gibi, edatı; krş. gibi

k. 2-26,5-4,5-6,7-6,13-1,33-25,41-11,42-16,48-9,50-1,

50-22,51-21,57-19,57-24,58-4,62-23,66-13,67-18,70-4

kimi (zm.) : birtakım, bazısı, bazı; krş. kimisi

k. 44-9

k. + nin 44-9

k. + miz (kimimiz "kimimiz") 64-4

kimisi (zm.) : bazısı, birtakım; krş. kimi

k. 17-17.70-10,72-21

kimse : herhangi bir kişi; hiçbir kişi

k. 13-7,23-9,29-14

k. + nin 15-2

k. + yi (kimsiyi "kimseyi") 15-1

k. + de 25-12,28-4

kira (<A. kirā) : kira

k. + sını 29-24

kişi : birey; krş. gişi

k. + miş 39-11

k. + leri 27-9

kitab (<A. kitāb) : kitap, eser

k. + da 36-4

k. + ı 23-12,34-4

kiya : muhtar, muhtarlık yapan kişi

k. 51-11

kök : bitkileri toprağa bağlayan kısım

k. + ünü 6-12

k. + lere 6-1

kölge : gölge

k. + sine 57-21

köm : kışın davar koymaya yarayan mağaramsı yer

k. (mü) 75-1

k. + leri 75-1

kömür : katı yakıt maddesi

k. 67-6

Kömürler : Gaziantep'in İslahiye ilçesine bağlı, yeni adı

Nurdağı olan belde

K. + e 45-2

K. + den 42-2,45-2

kör ((<Far. kūr) : görme duyusu olmayan

k. 21-3

köşe (<Far. gūşe) : iki duvar ya da sokağın kesiştiği yer

k. 24-6,33-8

k. + ye 33-9

k. + de 24-7

köşeli (<Far. gūşe + T. + li) : köşesi olan

k. 68-13

kötü : begenilen nitelikte olmayan, iyi karşıtı

k. 16-4,60-18

köw (<Far. kūy) : köy, küçük yerleşim birimi; krş. köy

k. 50-9

köy : küçük yerleşim birimi; krş. köw

k. + ün 11-15,21-1,22-3,24-10,48-2,49-10,49-18,56-19,
64-19,

k. + ü 26-19,29-13,48-24

k. + e 11-7,20-6,48-5,54-4,63-8

k. + de 11-7,11-19,20-9,26-11

k. + deyse 11-7

k. + den 1-16,12-4,26-9,26-11,75-15,81-20

k. + ü 18-1,20-7,81-18

k. + müz 21-3,21-9,

k. + müzün 22-1

k. + ünü 20-12

k. + üne 20-14

k. + ümüze 21-16

k. + ümüzde 55-9

k. + ler 19-10

k. + lerin 17-6,20-2

k. + leri 19-17

k. + lere 16-2,60-8

k. + lerde 14-9,15-7,75-1

k. + lerden 26-8

köylü (<Far. kŭy + T. + lŭ) : köyde yerleşik olan

k. + nün 47-7

k. + ler 19-16,47-4,47-20,48-3,50-9,51-2

k. + lerin 47-14

k. + leri 50-4

küğüg : küçük, büyük, karşıtı; krş. küğük

k. 52-6

küğük : büyük karşıtı; krş. küğüg

k. + ler 71-10

küffar (<A. küffār) : Müslüman olmayanlar, kafirler

k. + ları 34-12

küfte <Far. kũfte) : köfte

k. 59-1,70-16

k. + yi 66-6,67-15

k. + iyi (küfti²yi "küfteyi") 67-20

k. + sini 71-1

k. + lerden 68-4

küftelig (<Far. kũfte + T. + lig) : köftelik

k. 66-19

külfetör : tarlayı ekime hazırlayan alet

k. 10-5

küllü : gözü açılmamış, bir şey bilmeyen kimseler için kullanılan sözcük

k. + ydü (küllü²ydü "küllüydü") 13-1

kültürlü (<Fr. culture + T. + lü) : kültürü gelişmiş olan

k. 19-6

küncü (<Far. kuncud) : susam

k. 52-12,61-23

k. + nün 52-12

k. + den 52-13

küpe : kulaklara takılan takı

k. 72-6

Kürd : Kürt topluluğunda olan kimse

K. + e 56-17

küttüg : kütük

k. 9-9

k. + ü (küttü²gü "kütüğü") 9-10

K

kağ- : kalmak, krş. ğağ-, ğağ-, kağ-, kalk-

k. - or (kağor "kalkıyor") 32-13

k. - iyo (kağıyo "kalkıyor") 58-6,58-7

k. - ñ (kañ "kalkarsın") 23-18

k. - r (kar "kalkar") 9-4,23-19

k. - ar (kağar "kalkar") 45-1,62-2,69-16

k. - dım (kağdım "kalktım") 63-8

k. - dı (kağdı "kalktı") 57-12

k. - (kağ! "kalk") 57-6

k. - sa (kağsa "kalksa") 57-10

k. - iyolar (kağıyolar "kalkıyorlar") 40-6

k. - ardiğ (kağardiğ "kalkardık") 61-16

k. - amiyo (kağamiyo "kalkamıyor") 39-15

kağ- : kalkmak; krş. ğağ-, ğağ-, kağ-, kalk-

k. - dı (kağdı "kalktı") 42-16,44-7,45-5,49-7,58-5,
58-17,79-2

k. - (kağ! "kalk") 37-9

kalk- : kalkmak; krş. ğağ-, ğağ-, kağ-, kağ-

k. - arız 3-11

k. - ıp 3-12

kapad- : kapatmak, örtmek

k. - ın 16-20

kır- : kırmak, kesmek, budamak; krş. ğır-

k. - an 28-12

ķırıcı : budamcı, zeytin, bağ budaya

ķ. 28-10

ķırım : ķırım bōlgesi

ķ. + a 42-25

ķıy- : kıymak, kōgōk parçalara ayırmak

ķ. - arığ (ķıyarıđ "ķıyarız") 69-24

ķıyma : ğekilmiş et; ķrs. ğıyma

ķ. 69-24

ķo- : koymak; ķrs. ğo-, ğoy-

ķ. - (ķo! "koy!") 33-9

ķork- : korkmak; ķrs. ğorg-, ğork-

ķ. - arım 35-2

ķ. - mayın 49-23

ķorku : korkma duygusu; ķrs. ğorđu

ķ. + me 37-15

ķur'en : Kuran, Kuranıkerim; ķrs. ğur'en

ķ. 4-4

ķutul- : kurtulmak; ķrs. ğurtul-

ķ. - duğ 18-2

ķutlar (ķ.s.a.) : Kutlar

ķ. 19-24

L

laf (<Far. lāf) : söz

l. + ina 32-13

lan (ed.) : seslenme edatı olarak kullanılan sözcük

1. 13-2,32-17,52-10,57-6

larpadan (zf) : larpadak, ansızın

1. 62-21

layıĝ (<A. lâyiĝ) : layık, uygun olan, yaraşan

1. 38-9

lazım (<A. lâzim) : lazım, gerek, gerekli

1. 26-25,62-7,64-23

1. + sa 39-4

lânçe (<Far. legen-çe) : legen, hamur ve köfte yoğurmak için
kullanılan metal kap

1. + yi 66-6

lera (<it. lira) : lira

1. 27-24,77-3,80-4

1. + iya (leriya "liraya") 42-12

Leylâyı (Ġedir) : Leylâ-yı Kadir gecesi

L. 3-17,69-21,70-8

leymun (<Yun. lemoni) : limon

1. 67-26

lip lip : gözü açıp açıp kapama

1. 17-9

logla- : loglamak, damların üstündeki toprağı sıkıştırmak

1. - riĝ (loglarıĝ "loglarız") 10-7,10-19

löbad (<A. nevbet) : nöbet, sıra

1. 46-15

M

ma'deni (<A. ma'denī) : madeni, madensel

m. 47-12

mağara (<A. mağare) : in

m. + nın 75-4

m. + dan 75-21

m. + larda 75-1

mağaza (<Fr. magasin < A. maḥāzin) : büyük dükkan

m. + larda 15-15

mağlub (<A. mağlūb) : mağlup, yenilen

m. 19-5

Ma'ḥiddin (k.a.) : Muhittin

M. + in 52-5

maḥkūm (<A. maḥkūm) : hükümlü

m. 6-8

maḥsere : zeytinyağı ve pekmez yapılan yer

m. + ye 8-20

m. + si 8-20

maḥsil (<A. maḥṣūl) : mahsul, ürün, verim

m. + lerimiz 62-3

maḥbul (<A. maḥbūl) : makbul, kabul edilen, beğenilen

m. 36-11

makina (< it. macehina) : makine; krş. makine

m. 30-24

m. + ya 30-23

makine : teknik alet; krş. makina

m. + yi 67-15

m. + de 68-10

m. + sini 67-16

makineli : otomatik silah; krş. mekineli

m. 47-19

mal (<A. māl) : eşya

m. 47-5,60-16

m. + ı 29-18

m. + ın 59-2

m. + ı 19-26

m. + mızın 10-15

m. + ları 19-17,22-18

malcı (<A. māl + T. + cı) : büyük ve küçük baş hayvanlarıyla

geçinimi sağlayan kimse

m. + yığ (malcıyığ "malcıyız") 42-14

m. + lar 75-2

ma'mur (<A. me'mur) : memur, görevli; krş. memur

m. 46-16

manğa (< it. banco) : on kişilik asker birliği

m 50-19

manğal (<A. mangkal) : mangal, korluk

m + a 67-6

manğıla : bir tür çocuk oyunu

m. 24-11

m. + ıyı (manğılıyı "manğılayı") 24-12

Maras : Maras kenti

M. + da 41-17,42-7

M. + dan 42-16

Marasal : ABD'nin Türkiye'ye yaptığı askeri yardım; krş. Marşal

M. 19-13,19-16

Marşal : askeri yardım; krş. Marasal

M. 19-13

mavi (<A. mā'i) : mavi rengi

m. + dir 36-19

mayıs (<Lat. maius) : mayıs ayı

m. 12-1

m. + in 12-3

maytabatar : bir tür silah

m. 47-19

mazi (<A. māzī) : geçmiş, geçmiş zaman

m. + si 33-23

mecbur (<A. mecbūr) : zorunlu, zorunda olan

m. 23-21,56-1,81-2

mecburi (<A. mecbūrī) : kaçınılmaz, zorunlu; krş. mecburu

m. 32-16

mecburu : kaçınılmaz, zorunlu; krş. mecburi

m. 47-14

Meḥammed : Hz.Muhammed; krş. Muḥammed

M. 34-22

Meḥmed (k.a.) : Mehmet; krş. Memed

M. 23-15,74-2

M. + i 55-16

M. + iki 28-18

mekineli : makineli, otomatik silah; krs. makineli

m. + yi 47-2

Memed (k.a.) : Mehmet; krs. Mehmed

M. 56-3

memleket (<A. memleket) : yurt, ocak

m. + e 7-9,64-10

m. + den 62-8

m. + ine 33-22

m. + imize 6-15

memur : devlet görevlisi; krs. ma'mur

m. 22-12

m. + a 22-13

mencilis (<A. meclis) : meclis, topluluk

m. 40-26

m. + e 41-2

Menderes (k.a.) : Türkiye eski Başbakanı

M. 19-12,60-9

M. + in 19-19

M. + e 19-19

mendil (<A. mendīl) : yağlık

m. + ini 27-16

mercimeg (<Far. merdumek) : mercimek

m. 10-18,62-4,63-14

m. + ēn (mercmēn "mercimegin") 10-19

- m. + ē (mercmē "mercimegi") 10-18
- mere (<A. mer'ā) : mera, otlak
- m. + iye (meriye "meraya") 1-9
- mermi (<A. mermī) : kurşun
- m. 77-1
- m. + nin 80-2
- m. + yi 78-18
- m. + si 77-21
- m. + ler 78-7
- m. + lerimiz 77-20
- m. + leri 80-4
- mesd (<Far. mest) : mest, esrik
- m. 38-1
- mesefe (<A. mesāfe) : mesafe, ara, uzaklık
- m. 1-9
- mesele (<A. meşelā) : mesela, söz gelişi, örneğin
- m. 2-2,2-6,2-23,3-1,3-16,4-10,13-12,16-3,23-25,26-22,
39-18,40-5,80-10,82-5
- mesele (<A. mes'ele) : sorun
- m. 54-12
- m. + yi 42-16
- meses : hayvanları dürtmekte kullanılan ucu sivri, uzun
deynek, üvendire
- m. + i 52-10,52-11
- mesud (<A. mes'ūd) : mesut, mutlu, 'ongun
- m. 60-18

meşrefe : bahçe düzenlemesinde kullanılan alet

m. + yi (meşrefiyi "meşrefeyi") 56-11

metire (<Fr. metre) : metre; krş. metre

m. 1-11,22-3,29-7,49-9,50-17,58-20

metre : uzunluk ölçü birimi; krş. metire

m. 11-17

mevlid (<A. mevlid) : mevlit, dini tören

m. 82-7

mevta (<A. mevtā) : ölü, ölüler

m. + larımızın 4-6

meydan (<A. meydan) : meydan, alan

m. + a 4-22,6-15,60-10,64-1

m. + da 2-1,54-2,57-18

meyva (<Far. mīve) : meyve; krş. meyve

m. 9-6

m. + sı 9-6

meyve : meyve; krş. meyva

m. 72-25

mezar (<A. mezār) : sin, gömüt; krş. mezer

m. + a 71-3

m. + da 71-7

mezarlık (<A. mezār + T. + lıĝ) : mezarlık, gömütlük

m. + a (mezarlığa) 4-3

m. + a (mezarlığa "mezarlığa") 5-14,5-15

m. + da 4-3

mezer : mezar, sin, gömüt; krs. mezar

m. + i 47-3

mihtar (<A. muhtār) : muhtar; krs. miktar

m. 23-24

m. + in 23-20

m. + ımızın 23-20

mıhtar : muhtar; krs. mihtar

m. 27-7

Mıstafa (k.a.) : Mustafa; krs. Mıstava

M. 57-26,58-4

M. + ya (Mıstafı'ya "Mustafa'ya) 58-23

M. + dan 57-24

M. + dan (Mıstafa'dan "Mustafa'yla") 57-8

mibzer (<A. mibzer) : tohum ekme aleti

m. + den (mibzerden "mibzerle") 10-5,10-19

m. + lerimiz 10-5

millet (<A. millet) : halk, topluluk

m. 60-2,81-23

m. + in 12-21

milyon (<Fr. milion) : milyon sayısı

m. 81-9

misafir (<A. musāfir) : konuk

m. 2-3

m. + leri 26-4

misil (<A. misl) : miktar, kat

m. + di (mislidi "misliydi") 29-15

m. + i (misli) 43-2

mobilya (< it. mobilia) : konut eşyası

m. 25-10

moderinleş- (<Fr. moderne + T. + leş-) : modernleşmek

m + di 63-13

mēhtāc (<A. muhtāc) : muhtaç

m. 56-17

motor (<Fr. moteur) : traktör; krs. moter, motur

m. 28-9

m. + larla 63-15

moter : traktör; krs. motor, motur

m. 56-16

motercu (<Fr. moteur + T. + cu) : traktör sürücüsü

m. + ya 28-9

motur : traktör; krs. motor, moter

m. 28-3

mönsüp (<A. mensûb) : mensup

m. 18-26

mugal : verim, gelir, ürün

m. 6-9

m. + a 8-6,8-9

muhakkak (<A. muhakkak) : muhakkak

m. 78-17

Muhammed : Hz. Muhammed; krs. Mehemmed

M. 3-14,36-5

muhtar : muhtar; krş. mihtar, miktar

m. 29-2

mulloharal : gece oynanan bir çeşit çocuk oynu

m. 29-5

Musabeyleri : Musabeyli yöresinde olan beyler

M. + neden 40-15

musallat (<A. musallaṭ) : bir kimsenin üzerine biktıracak
kadar düşen

m. 57-6

mutlu: ongun

m. 4-9

mübareg (<A. mubārek) : mübarek, kutsal

m. 3-9,35-3,69-5,70-8

müddet (<A. muddet) : süre

m. 18-3

mükemel (<A. mukemmel) : mükemmel, yetkin

m. 80-9,81-12

mülk (<A. mulk) : birinin malı olan yer veya yapı

m. 47-5

mülklen- : mülk sahibi olmak

m. - di 60-12

Mürseloglu : hikaye kahramanı

M. 40-16,44-4

M. + nun 40-17,41-8

M. + ne 40-22

M. + ları (Mürselogulları) 40-15

müsademe (<A. musādeme) : gatişma; uğraşma

m. 77-26

m. + ye 75-23

müs'ade (<A. musā'ade) : müsaade, izin

m. 11-9,22-23

Müslüm (k.a.) : Ebu Müslüm

M. 23-12,34-4

Müslüman (<A. muslim + Far. -ān) : İslam dininde olan kimse

M. + lar 34-12

M + ların 50-20

müşteri (<A. müşteri) : alıcı

m. 7-10

N

naḥayet (<A. nihāyet) : nihayet; krs. neḥayet

n. 75-24,77-11

naḥna (<Yun. lahanon) : lahana

n. 66-12

n. + yı 66-13

namaz (<Far. nemāz) : Müslümanların ibadeti

n. + ı 3-23,3-24,3-24,5-6

n. + ını 26-18

n. + ına 5-5

n. + ında 5-5,5-7

n. + ları 3-19,3-22,5-11

n. + larını 5-12

na'ne (<A. na'na'c) : nane

n. 67-4,68-19

n. + sini 68-3

Narlı (y.a.) : K.Maraş'ın Pazarcık ilçesine bağlı belde

N. + ya 12-12

nası (< T. ne + A. ası) : nasıl; krş. nasıl, nassı

n. 24-4,30-18,32-20,34-9,66-1

n. + ymış 15-15,15-20

nasıl : ne gibi; krş. nasıl, nassı

n. 4-11,22-6,24-11,28-1,39-2,54-5,56-4,67-12,69-1,72-18

n. + sa 15-20,71-11

nasip (<A. naşīb) : kısmet, talih

n. 5-1

nassı : nasıl; krş. nasıl, nasıl

n. 70-13

ne : ne, soru sözcüğü; krş. ney

n. + ydir (neydir "nedir") 44-10

n. + ydi 28-24,46-16

n. + yse 6-26,8-18,25-20,32-20,55-13,57-26

n. + ye 46-7,54-2

n. + den 29-5

n. + dense 19-4

n. + yim 22-20

n. + yi 39-4

n. + si 19-8

n. + yiniz 47-5

n. + yini 40-8

n. + leri 80-8

neci : ne iş yapar, ne ile uğraşır

n. + siñiz 40-18,42-12

n. + miş 40-17

ne_^et_^- : ne etmek; krş. ne_^t-

n. - eñ (ne_^edeñ "ne edersin") 22-18

n. - erig (ne_^ederig "ne ederiz") 69-1

n. - eg (ne_^edeg "ne edelim") 53-2

nefes (<A. nefes) : soluk

n. 79-18

n. + sinen (nefesinen "nefesiyle") 23-10

nehayet : nihayet; krş. na_^hayet

n. 18-24

nehir (<A. nehr) : akarsu, ırmak

n. + i (nehri) 74-15

nene : nine, büyük anne

n. + si 48-16

ne_^re (< ne + ara) : nere, nereye

n. 40-18

n. + de (nerde) 9-14,31-13,58-22

n. + den (nerden) 19-13,40-18

nereli : nereli

n. + siñiz 13-2

ne'sihet (<A. na_^şihet) : nasihat, öğüt

n. + ler 5-6

net- : ne etmek; krş. ne[^]et-

n. - or (ne[^]dor "ne ediyor") 32-12

n. - di (ne[^]tdi "ne etti") 50-4

n. - için (ne[^]dicin "ne edeceksin") 29-10

n. - ici (ne[^]dici "ne edecek") 24-8

n. - icig (ne[^]dicig "ne edeceğiz") 54-9

n. - im (ne[^]dim "ne edeyim") 63-5

n. - sin (ne[^]tsin "ne etsin") 50-13

netice (<A. netīce) : sonuç

n. + de 15-17

nevi (<A. nev') : tür, cins, çeşit

n. 16-7

Nevşehir : Nevşehir ili

N. + den 10-12

ney : ne; krş. ne

n. 20-2,25-18,33-10,47-25

nisbeten (<A. nisbeten) : nispeten

n. 18-11

nişan (<Far. nişān) : iz, belirti

n. 11-14,25-1,72-5

nişanlı (<Far. nişān + T. + lı) : söz kesme

n. 72-16

nitekim (ne + te + kim) : gerçekten, nasıl ki

n. 14-19,15-14,18-13,35-5

nitrat (<Fr. nitrate) : nitrik asit, gübre türü

n. 10-8

niye (ne + ye) : bir olayın amaç ve nedenini sormak için
kullanılan sözcük

n. 19-11,28-8,69-12

niyet (<A. niyyet) : maksat

n. 3-13

niyle- (ne + eyle-) : ne eylemek

n. - meli 57-4

Nizib : Nizip, G.Antep'in ilçesi

N. + e 40-9,40-11,44-7

N. + de 44-8

nohut (<Far. nohūd) : nohut

n. 24-16.67-18

nohutlu (<Far. nohūd + T. + lu) : nohutlu

n. 69-9

nol- (ne + ol-) : ne olmak

n. - ur (nolur "ne olur") 16-18

n. - muş (nolmuş "ne olmuş") 44-9

n. - acağ (nolacag "ne olacak") 62-10,64-16

n. - ucu (nolucu "ne olacak") 11-17

nöbetçi (<Far. nevbet + T. + ç i) : nöbet tutan kimse

n. 80-9

numune (<Far. numūne) : örnek

n. 7-8

Nübbül (y.a.) : Kilis'te Türkiye, Suriye sınırında bir yer
adı.

N. 21-17

nüfüs (<A. nufūs) : nüfus; krş. nüfuz

n. 18-12

n. + e 18-14

n. + ler 13-7

nüfuz : nüfus; krş. nüfüs

n 13-7

0

o (zm.) : tekil üçüncü kişi zamiri

o. 1-7,1-14,1-19

o. + dur 18-23

o. + nuñ² uğun (onuñ² uğun "onun için") 4-20

o. + nun 12-21,16-26,18-18,24-18,25-16,32-13,50-8,67-20,
69-25,80-2

o. + nu 2-23,2-24,2-25,4-13,24-19,30-21,50-5,66-9,67-1,
70-3,80-12

o. + nũ² da (onũ² da "onu da") 15-23,63-15

o. + na 2-11,6-1,7-10,19-1,25-16,27-4,27-24,35-12,46-20,
54-11,60-11,61-6,68-19

o. + ña 47-13

o. + nda 4-18,21-13,25-14,36-7

o. + nda¹ sona (onda¹ sona "ondan sonra") 67-17

o. + ndan 20-9,21-7,23-2,41-9,45-5,46-4,48-10,51-20,60-3
80-6

o. + ndañ² 2-24,3-19,4-2,4-7,10-12,10-20,11-15,12-17,14-3
14-26,20-12,23-4,25-26,36-13,63-18,64-26,71-8,

78-4,80-4

o. + nna (onna "onunla") 62-15

o. + nnan (onnan "onunla") 35-11,61-15,77-5,77-9

o. + nunla 1-11

o. + nlar 3-2,4-5,12-5,17-26,19-2,47-1,61-17,70-20,72-26

o. + nların 7-12,50-25,75-1,80-25

o. + nları 2-22,3-22,15-16,24-10,48-15,78-7

o. + nlara 21-5

o. + nlardan 15-6

o. + nlardan (onlardan "onlarla") 8-1,33-1,34-14

ö (ünl.) : başına getirildiği cümlenin anlattığı duyguyu gösterir.

ö. 29-10

ocağ : ocak

o. 70-1

oda : evlerin gözü

o. 23-7

o. + ya 23-20

o. + ıya (odıya "odaya") 12-18

o. + da 2-2,48-14

o. + sı 23-20

o. + ları 23-21

o. + sına 48-5

o. + lar 34-3

o. + larda 15-4,23-4,34-2

odun : yakılmak için hazırlanmış ağaç

o. + u 9-6

o. + ũnu (odunũnu) 9-7

ofes (<Fr. office) : iş yeri; Toprak Mahsulleri Ofisi

o. + e 10-7

oglan : erkek çocuk; krs. oğlan, oğlân

o. + 11-5,29-6,36-17,37-5,37-10,72-3

o. + ın 72-1

o. + la 71-25

oğlan : oğlan; krs. oğlan, oğlân

o. 25-2

o. + ın 25-4

o. + ı 25-3

oğlân : oğlan; krs. oğlan, oğlan

o. + ın 26-2

ogul : ogul, erkek çocuk

o. um 24-4,31-23,33-19,39-12,64-23

o. + u 19-7,23-4,27-18,33-1

o. + unan (oglunan "ogluyla") 35-10

egras- : uğraşmak, mücadele etmek

e. - amazdığ (egrasamazdığ "ugrasamazdığ") 19-9

oh (ünl.) : sevinç,begenme,rahatlama gibi duyguları belirtir.

o. 2-19

ohu- : okumak; krs. oku-

o. - r 23-12

o. - muş 19-8

o. rduñ 23-13

o. rdu 23-14

oğudul- : okutturulmak

o. - lardı (oğudullardı "okuturlardı") 23-16

oğul : okul; krs. okul

o. 74-8,74-9

o. + u 74-8

o. + unda 74-9

oğun- : okunmak; krs. okun-

o. - 82-8

o. - urdu 23-13

oğutul- : okutulmak

o. - du 82-7

oğçu : ok atan kimse

o. + ları 34-13

oku- : okumak; krs. oğun-

o. - r 4-4

o. - rdu 33-6,34-4

okul : okul; krs. oğul

o. + u 74-5

okun- : okunmak; krs. oğun-

o. - anı 36-4

okutdur- : okutturmak; krs okuttur-

o. - ur 5-16

okuttur- : okutturmak; krs. okutdur-

o. - ur 4-5

ol- : olmak

- o. - ĩsiñ (olĩsiñ "oluyorsun") 16-7
- o. - iy (oliy "oluyor") 61-1,61-3
- o. - ũy (olũy "oluyor") 16-15,17-6,18-5,20-10
- o. - uyo (oluyo "oluyor") 39-14,46-6
- o. - űyo (olũyo "oluyor") 13-21
- o. - urum 2-24
- o. - er 72-18,73-1
- o. - ur 1-2,1-4,1-7,1-11,2-13,4-13,4-20,6-23,10-9,17-14,
26-4,39-13,40-20,47-17,48-10,49-26,67-1,67-12,
69-1,71-4,75-1
- o. - űr 26-16
- o. - uruğ (oluruğ "oluruz") 30-3
- o. - uruz 3-11
- o. - dum 37-8,62-23,74-3
- o. - du 5-24,6-6,14-21,16-2,18-21,34-21,41-12,42-20,
43-20,51-4,53-2,54-14,60-2,74-8
- o. - du mu (31-25)
- o. - duğ (olduğ "olduk") 35-14,56-1,56-6,79-12,81-2
- o. - muş 22-2,46-2,53-12
- o. - muşlar 32-10
- o. - acağ (olacağ "olacak") 26-23,54-14
- o. - acak 12-13,17-12
- o. - ucu (olucu "olacak") 78-18
- o. - sun 2-20,5-1,22-20,28-1,42-5,53-21
- o. - un 39-16

- o. - sunlar 40-13,40-14
- o. - sa 41-23,45-7
- o. - am (olam "olayım") 40-2
- o. - ağ (olağ "olalım") 44-5
- o. - unđu (olunđu "olunca") 60-11
- o. - acadı 22-2
- o. - arağ 21-17,40-26,74-3,76-2,80-10,80-25,81-25
- o. - an 5-14,12-4,13-15,27-2,53-2,81-12,82-3
- o. - anın 54-7
- o. - anlar 14-3,15-7,44-17,50-15
- o. - anların 23-7
- o. - anlarnan (olanlarnan "olanlarla") 19-7
- o. - dū (oldū "olduđu") 42-15,78-10
- o. - du 4-25,5-5,21-11,22-24,42-5,76-22,79-9
- o. - duğu 7-6,50-22
- o. - dūnu (oldūnu "olduđunu ") 48-24
- o. - duğunu 77-26
- o. - duğunda 36-6
- o. - dūndan (oldūndan "olduđundan") 75-5
- o. - duđdan² (olduđdan² "olduktan") 34-24
- o. - dūnan (oldūnan "olduđu zaman") 1-17
- o. - ūysa (olūysa "oluyorsa") 17-13
- o. - urken 32-23
- o. - ursa 16-15
- o. - ursa 8-14,10-16,16-13,22-20,26-3,71-26
- o. - urduñ 19-9

- o. - erdu 29-16
- o. - urdu 19-2,23-21,23-22,24-23,80-5
- o. - urduĝ (olurduĝ "olurduk") 30-6
- o. - muşsa 72-3
- o. - saydı 14-21,18-13
- o. - malımış (olmalımış "olmalıymış") 28-11
- o. - maz 4-13,23-10,25-3,37-21,44-21
- o. - madı 19-18,31-24
- o. - mamış 13-20
- o. - masın 57-22
- o. - masa 16-5,17-3,41-14
- o. - müyüm (olmüyüm "olmayayım") 33-6
- o. - mayan 5-15
- o. - mıyanlar 81-12
- o. - madī (olmadī "olmadığı") 14-20
- o. - müydu (olmüydu "olmuyordu") 17-4
- o. - mazdı 18-20
- o. - maĝ 12-2

olabil- : olabilmek

- o. - mesi 6-20

olan (ed.) : olan

- e. 42-10

olun- : olunmak

- o. - muş 21-18

omuz : boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm

- o. 18-6

omuzla- : omuzlamak, taşımak, götürmek, sırtta almak

o. - diğ (omuzladığ "omuzladık") 80-13

on : on sayısı

o. 2-3,2-11,24-12,46-1

o. + da 80-10

onbaşı : erbaş sıralamasının ilk basamağı

o. 76-5,82-3

o. + dı (onbaşıldı "onbaşıldı") 76-4

o. + nın 76-25,77-2,80-3

o. + mız 76-10,77-10

o. + mızı 76-20

ora (<o + ara) : o yer

o. 12-18,14-10,23-11,44-4,49-7,50-7,57-13,76-1,78-21

o. + nın 14-1,20-8

o. + yı 79-1,79-4

o. + ūyı (orūyı "orayı") 18-1

o. + ũyı (orũyı "orayı") 17-20

o. + ıya (oriya "oraya") 77-18

o. + ĩya (oriya "oraya") 22-12,33-21,50-8,74-7,79-5,
80-17,81-7

o. + uya (oruya "oraya") 6-24

o. + űya (orũya "oraya") 46-10,49-9

o. + ũya (orũya "oraya") 78-25

o. + da 80-20,56-2

o. + da (orda) 4-6,5-12,7-5,7-6,13-9,20-9,23-10,27-1,
29-26,32-18,33-4,38-5,40-15,42-4,44-13,45-3,46-15,

47-1,48-19,50-16,51-1,51-5,51-7, 51-12, 56-8, 63-9,
66-15,71-15,74-8,75-23,76-1,77-26,78-15,80-9,81-10,
81-19

o. + daki 19-7

o. + dan 9-15,56-18

o. + dan (ordan "oradan") 1-3,12-18,13-1,24-7,35-12,42-1
46-10, 48-25, 9-6, 49-14,50-6,56-4,58-7,75-2,80-12,

o. + mızda 21-15

o. + lara 7-14

orağa : ora kadar, o yere değin

o. 12-20

orağ : orak

o. 62-7

o. + larnan (orağlarnan "oraklarla") 62-8

oran : bağıntı, nispet

o. + la 17-12

ordu : silahlı güç

o. 35-3

orman : ağaçlarla örtülü alan

o. + ın 78-22,80-16

o. + da 80-22

ormanya : ormaniye, orman işleri

o. 9-5

orta : iki uçtan eşit uzaklıkta olan yer

o. 37-3,56-19

ortag : ortak; krş. ortak

o. 19-26

ortagcılığ : ortakçılık

o. 18-25

ortak : ortak; krş. ortag

o. + la 17-17,17-17

oruğ (<Far. rûze) : islam'ın şartlarından biri

o. + a (oruca) 3-8,3-11

o. + umuza (orucumuza) 3-15

o. + ũmuzu (orucũmuzu) 3-18

o. + ũma (orucuma) 3-13

oruğ : oruk, iyice dövũlmüş et ve bulgurla yapılan yöresel bir yemek türü

o. 67-5,67-10

o. + u (orugu) 66-18

Osman (k.a.) : Osman

o. 47-13

Osmaniye : Adana'nın ilçesi

o. + de 42-7

ot : mevsimlik bitkilerin genel adı

o. 28-6

otur- : oturmak

o. - uyo (oturu²yo "oturuyor") 40-26,48-26

o. - ũyug (oturuyug "oturuyoruz") 20-9

o. - (otur "oturur") 69-18

o. - ur 23-4,24-7,26-23,27-6

o. - ūğ (oturūğ "otururuz") 66-9,66-15

o. - dum 20-9

o. - du 57-13

o. - dular 36-14

o. - muş 20-7,46-17

o. - muşlar 21-9

o. - (otur!) 63-2

o. - urmuş 40-15

o. - urlardı 39-2

o. - miya 16-9,49-1

o. - manan (oturmanan "oturmayla") 16-14

o. - masız (oturmasız "oturmadan") 52-15

oturdur- : oturturmak

o. + lar 60-7

oturt- : oturtmak

o. - du 63-3

oturul- : oturulmak

o. - ur 30-11

otuz : otuz sayısı

o. 13-20,21-16,23-25,43-1,57-3,78-23

ova : düzlük, yazı

o. + nın 42-6

oy- : oymak

o. - ar 70-16

o. - ariğ (oyariğ "oyarız") 70-16

o. - allâr (oyallâr "oyarlar") 24-13

o. - ma 64-14

oy : rey

o. 21-13

ōy (ünl.) : oy

ō. 53-10

oyala- : oyalamak

o. - iyög (oyalıyög "oyalıyoruz") 78-8

oyna- : oynamak

o. - er (oyner "oynuyor") 24-4

o. - rim 24-12

o. - rız 2-16

o. - llar (oynullar "oynarlar") 72-26

o. - llar (oynullar "oynarlar") 24-18

o. - iyak (oyniyak "oynayalım") 2-4

o. - rdiğ 28-25,29-5

o. - rdık 2-25,2-26

o. - llardı (oynullardı "oynarlardı") 1-1,1-5,1-6,1-12,
1-17,2-17,24-11

o. - mayım 34-11

oynan- : oynanmak

o. - ırdı 24-11

oynatdır- : oynattırmak

o. - ır 4-21

oyun : eglence

o. 29-5

o. + u (oyunu "oyunu") 1-4

o. + unu (oyununu) 2-26
 o. + ũmuzu 2-15
 o. + lar 2-18

ö

öbir : öbür, öteki, diger; krs öbür

ö. + isine 6-2

öbür : öteki, diger; krs. öbir

ö. 2-9,64-20,76-20,76-24

ö. + ü (öbürü) 1-8

ö. + ũsi (öbürũsi "öbürũsü") 1-17

ö. + ũne 80-24

ö. + leri 1-4

öde- : ödemek

ö. - r 3-2

öfele- : ufalamak, kırmak, parşalamak

ö. - r 7-7

ö. - rig (öfelerig "ufalarız") 68-3,68-19

öğren- : öğrenmek, bellemek

ö. - i (öğreni "öğreniyor") 14-14

ö. - miş 78-1

ö. - ince 76-26

ökgeş (k.a.) ökkeş

ö. 34-3

öküz : çift hayvanı

ö. 24-25,52-4,53-9

**T.C. YÖSEKÖĞRETİM KURULU
 BELGEMANTASYON MERKEZİ**

- ö. + ü 52-7,54-3
 ö. + le 18-7
 ö. + ler 52-11,54-19
 ö. + leri 52-9,53-13
 ö. + lere 52-16,52-17,52-19,53-16

öl- : ölmek

- ö. - üyo (ölüyo "ölüyor") 39-16
 ö. - dü 34-22
 ö. - müş 50-23,77-12
 ö. - müyö (ölmüyö "ölmüyor") 77-1
 ö. - medim 34-23
 ö. - medi 51-3
 ö. - memiş 77-3,79-18
 ö. - miye 49-3
 ö. - miyecēni (ölmiyecēni "ölmeyeceğini") 77-5
 ö. - miye bil- irdi (ölmiyebilirdi "ölmeyebilirdi")77-16

öldür- : öldürmek

- ö. - ür 42-24
 ö. - üg (öldürüg "öldürürüz") 47-6
 ö. - ürler 37-12
 ö. - seler 37-14
 ö. - müşdü 77-10
 ö. - müşlerdi 51-24
 ö. - mesi 6-1

öle (zf.) : öyle; krş. ele, ^ˆele, ^ˆēle, öyle, öyle

ö. 80-24,81-26

'ölen : ögle, gün ortası; krş. öyle, öyle, öylen

'ö. + in 44-20

'ö. + e 50-3

ölü : ölmüş kimse

ö. 50-18,51-17

ö. + ler 28-26

ö. + lerimizin 70-7

ölüm : ölme olayı

ö. 39-14,49-4,77-16

ö. + ü 38-9

'ömür (<A.'umr) : ömür, yaşam

ö. + ümüz ('ömrümüz) 60-4

ömüş (k.a.) : ömer

ö. 27-18

ön : arka karşıtı; krş. ön, öy

ö. + üne 26-6,54-17

ö. + ünde 26-20

ön : ön; krş. ön, öy

ö. + üme 58-9

ö. + üne 27-6,34-16,32-10

ö. + ümde 37-11

ö. + ünde 46-16

ö. + ümüzde 76-7,80-18

ö. + ünden 24-3

önce (zf.) : ilk olarak başlangıçta; krş. önce

ö. 1-15,2-19,2-21,70-22,73-1

öñce (zf.) : önce; krs. önce

ö. 9-14,11-14,21-7

ö_ñe : o ne

ö. 71-10

öpme :öpme olayı

ö. + ye (öpmiye "öpmeye") 71-10

öpül- :öpülmek

ö. -ür 71-7

öpüş- :öpüşmek

ö. -erek 4-1

ört- :örtmek, kapamak

ö. -melig (örtmelig "örtmeliyiz") 65-3

öte : bir şey ya da kimseye göre daha uzakta olan

ö. 34-11,45-3,48-14,81-21

ö. + de 50-15

ö. + ği (öteği "öteki") 25-16

ö. + ki 16-21

ö. + kiler 50-14

ötüyüz :öte yüz, öte taraf; krs. ütüyüz

ö. + e 50-11,58-6

öy : ön, arka, karşıtı; krs. ön, ön

ö. + üne (öyüne "önüne") 41-9

ö. + ünde (öyünde "önünde") 57-11,58-5

öyle (zf.) : o şekilde, onun gibi; krs. ele,ēle,ēle,öle,öyle,

ö. 24-10,82-9

ö. + ce 6-7

öyle (zf.) : öyel; krs. ele, 'ele, ēle, öle, öyle

ö. 23-25,29-11

ö. + ce 14-26,15-2

öyle : ögle; krs. öle, 'ölen, öyle, öylen

ö. 78-13

öyle : ögle; krs. öle, 'ölen, öyle, öylen

ö. + ye 75-23

ö. + ye (öyliye "ögleye") 77-19

öylen : ögle; krs. öle, 'ölen, öyle, öyle

ö. 78-6

öyme : övme, yüceltme

ö. + ye 56-1

öyün : ögün (yemek için) kez, defa; sıra

ö. 13-21

özellig : özellik

ö. + î (özelli "özelligi") 69-12

özleş- : özleşmek, arılaşmak

ö. - ir 68-16

P

padişā (<Far. pādšāh) : padişah, sultan; krs. padişah, padişah²

p. 33-10

padişah : sultan; krs. padişā, padişah²

p. 32-13,32-24

padişah² : padişah, sultan; padişā, padişah

p. 33-17

p. + a 32-10,32-15,33-5

p. + im 32-11,33-18

paqlaviya : baklava

p. 72-11

pamık (<Far. pambuk) : pamuk; krs. pamiğ, pamuğ

p. 62-2

p. + lar 65-3,65-6

pamiğ : pamuk; krs. pamık, pamuğ

p. + ları 65-7

pamuğ : pamuk; krs. pamiğ, pamık

p. 30-19

p. + u (pamugu) : 30-20

pantol (<Fr. pantalon) : pantolon

p. 31-9

para (<Far. pare) : ödeme aracı, nakit

p. 25-24,30-1,82-5

p. + yı 12-6

p + yla 82-7

p. + ñ 47-10

p. + sı 77-4,80-4

p. + sını 3-2

p. + sina 25-32

p. + sinan (pasinan "parasıyla") 4-23

paralı (<Far. pare + T. + lı) : parayla olan

p. 2-25

parçala- (<Far. parçe + T. + la-) : parçalamak

p. + lar (parçalalar "parçalarlar") 26-12

pasavan (<Fr. passavant) : sınır bölgelerinde kullanılan geçiş belgesi.

p. 22-5

p. + ın (pasavanın "pasavanını") 22-11

p. + la 22-5

paşa : unvan

p. 37-17

patata (< it. patata) : patates

p. 4-10

pates (<Fr. batteuse) : batöz; krş. patis, patoz

p. + lerle 63-16

patis : batöz; krş. pates, patoz

p. 6-17

p. + e 6-19

patoz : batöz; krş. pates, patis

p. + a 11-2

p. + dan (patozdan "patozla") 11-1

p. + lar 10-20,11-2

pazar (<Far. bâzār) : belli bir şeyin satıldığı yer

p. + lar 7-10

p. + lara 7-10

pekē (zf.) : peki, pekiyi, Krş. peki

p. 64-13,64-25

peki : pekiyi; krs. pekē[^]

p. 32-18,47-11,64-2

pencere (<Far. pencere) : evlerde dışarı açılan açıklık

p. + den 32-23

p. + si 75-6

pençe (<Far. pence) : pençe, avuç

p. 67-3

perişan (<Far. perişān) : perişan

p. 34-20,79-22

perişanlığ[^] (<Far. perişān + T. + lığ) : perişanlık; krs.

perşanlığ[^].

p. 34-23,60-2

p. + da 80-14

perşanlığ[^] : perişanlık; krs. perişanlığ[^]

p. + ĩn (perşanlĩn "perişanlığın") 60-3

peş (<Far. pes) : peş, arka

p. + inde 76-7

petirol (<Fr. petrole) : petrol

p. 75-12,81-10

Peygēmer (<Far. Feygām-ber) : Peygamber; krs. Pıgēmer

P. + ĩmizin 3-13

pıçag[^] : bıçak

p. + dan (pıcağdan "bıçakla") 68-13

Pıgēmer : Peygamber; krs. Peygēmer

P. + e 36-1

P. + imiz 34-5

P. + imizin 35-6

P. + imize 36-3

pılaĝ (<Fr. pague) : plak

p. 15-4

pilav (<Far. pelāv) : genellikle piringten yapılan yemek

p. + dan (pilavdan "pilavla") 71-2

p. + ı 4-10,4-15,69-25

pir (<Far. pīr) : yaşlı kimse

p. + iñe 43-9

piring (<Far. birinc) : genellikle pilav yapımında kullanılan
besin maddesi.

p. 48-19,67-24

p. + den (piringden "piringle") 67-24

piş- : pişmek; krş. biş-

p. - digden² (pişdigden² "piştikten") 67-25

piyada (<Far. piyāde) : piyade, yaya asker

p. 43-1,81-12

piyasa (< it. piazza) : satış yeri, pazar

p. + ıya (piyasiya "piyasaya") 10-17

p. + da 9-2,10-17

poreram (<Fr. programme) : program

p. + ı 16-11

post (<Far. pust) : hayvan derisi

p. + u 33-14

puñar : pınar, kaynak

p. + da 52-14

pus- : pısmak, sinmek

p. - u²yom (pusu²yom "pusuyorum") 58-7

p. - muşlar 78-18

pusu : tuzak

p. 41-21

p. + daymış 34-16

pusula (< it. bussola) : tezkere

p. 12-2

p. + mız 12-2

R

radiyo (<Fr. radio) : radyo; krs. radyo, rediyo

r. 15-8

radyo : müzik aracı; krs. radiyo, rediyo

r. 15-6

rahmatlıgı (<A. rahmet + T. + lıgı) : rahmetlik

r. 19-12,28-18

rahmed (<A. rahmet) : rahmet

r. 57-23

Raka : Irak'ta bir şehir; krs Rakka

R. 39-1

R. + dan 40-20

Rakka : Rakka; krs. Raka

R. + dan 42-22

Raman : Batman ili yöresinde bir dag

R. 75-11,81-7

R. + dan 81-17

Ramazan (<A. Ramāzān) : oruğ tutulan ay

R. 3-7

R. + ın 3-16,69-14

R. + a 68-22

R. + ımız 3-20

randıman (<Fr. rendement) : verim

r. + ını 6-23

randımanlı (<Fr. rendement + T. + lı) : verimli

r. 6-20

ray (<A. re'y) : rey, oy

r. 19-19

rediyo : radyo; krş. radiyo, radyo

r. 16-24

r. + da 17-3

reform (<Fr. réformé) : reform, iyileştirme

r. + ları 60-10

rehet (<A. rāḥat) : rahat, huzur

r. 12-18

reng (<Far. reng) : renk

r. + ine 15-22

renkli (<Far. reng + T. + li) : renkli

r. + si 15-19,16-3

resim (<A. resm) : fotoğraf

r. + imiz (resmimiz) 22-11

Resul (<A. resûl) : haberci; yalvag

R. 36-10

R. + umun 36-10

re²is (<A. re'is) : reis, başkan

r. + i 40-2

r. + i²ydi 42-15

r. + leri 39-8

rezil (<A. rezîl) : alçak, aşağılık

r. 56-6

rezîllig (<A. rezil + T. + lig) : rezillik, alçaklık

r. 56-10

r. + im (rezilligim) 56-8

Rıza (k.a.) : Rıza

R. 8-1

reh (<A. rūḥ) : ruh, tin; krş. ruh

r. + larına 4-6

romuĝ (<Fr. römork) : römork

r. + dan (romugdan "römorkla") 10-14

r. + larımız 10-14

ruh : ruh, tin; krş. reh

r. + i (ruhı_uğun "ruhu için") 70-7

rütbe (<A. rutbe) : derece, paye

r. + si 46-2

rüzger (<Far. rüzgār) : rüzgar, yel

63-24

S

sa²'bah (<A. şabāḥ) : sabah, gündüzün; krş. sa¹'beḥ, sebeḥ, se¹'beḥ

s. + e 3-23

saban : tarım aracı

s. 30-3,52-17,53-20

s. + ı 53-17

s. + a 61-14

s. + la 18-7

s. + na (sabannan "sabanla") 18-4,61-9

s. + ını 54-13

s. + lar 61-10

s. + ları 54-4

sa¹'beḥ : sabah; krş. sa¹'baḥ, sebeḥ, se¹'beḥ

s. + ten 12-4

sac : yassı demir çelikten yapılmış pişirme aracı

s. + a 31-20

sağ : baş derisini kaplayan kıllar

s. + ıyıñ (sağıyıñ "sağının") 15-22

s. + ları 79-24

sağma : küçük kurşun tanecikleri

s. 58-8

sada (zf.) : sade, yalnız, yalnızca

s. 50-2

sa¹'ed (<A. sā'at) : saat; krş. sa¹'et, se¹'et

s. 47-10,47-19

sa'et : saat; krş. sa'ed, se'et

s. 16-16,16-17

saf (<A. şaf) : katıksız, arı

s. 80-5

sağlan- : saklanmak, gizlenmek; krş. saklan-

s. - dığları 78-20

sağ : sağlam, esen

s. 39-16,79-18

s. + ol-sun 61-5,63-3

sağ : sağ taraf, sağ yan

s. 44-8

sağdıç : düğünde gelin veya güveye kılavuzluk eden kimse

s. 26-16

s. + ın (sağdıcin) 26-21,27-5

s. + ı (sağdıcı) 26-16

s. + lar 27-3

s. + lara 27-17

sağıl- : sağılmak

s. - dı 58-20

sağla- : saklamak, gizlemek; krş. sakla-

s. - r 2-9

Sakıb (k.a.) : Sakıp

S. 46-15

S. + ın 47-3

sakla- : saklamak, gizlemek; krş. sağla-

s. - r 2-5,2-15

saklan- : saklanmak, gizlemek; krs. sagla-

s. - mışlar 80-17

s. - an 81-5

sal- : salmak, serbest bırakmak

s. - ar 11-10

s. - arıĝ (salarıĝ "salarız") 64-8

s. - miş 77-25

saldır- : saldırmak

s. - iyo (saldırıyo "saldırıyor") 54-18

salça (< it. salsa) : domates ve biberden yapılan ezme

s. 66-7

s. + sı 66-8

Sa'lehoĝlu (k.a.) : Salihoglu

S. 19-25

salkım : salkım

s. 6-21

s. + nan (salkımnan "salkımla") 7-7

s. + ĩnan (salkımınan "salkımla") 7-6

sallan- : sallanmak, düşmek, kopmak üzere olmak

s. - iyo (sallaniyo "sallanıyor") 81-4

s. - anlara 28-14

sallañaş : salıncak

s. + lara 71-15

salon (<Fr. salon) : evdeki en geniş bölüm

s. 73-4

s. + da 12-15,13-22

saman : ekinin sapları

s. + 1 11-3

s. + ları 64-22,64-26,65-1

sandal : bir şeyin üst üste dizilmesi

s. 29-19

sandığ (A. şanduk) : sandık

s. 11-17

sanki (zf.) : soru cümlelerinde belirtilen konuya ilgiyi çekmek için kullanılır.

s. 30-1,53-13,54-18

sapla- : saptamak, batırmak

s. - riğ (saplarığ "saplarız") 67-5

sar- : sarmak, çevirmek, kuşatmak

s. - dılar 78-12

s. - ağ (sarag "saralım") 44-5

s. - dīnan(sardīnan "sardığı zaman") 78-11

Saracığ (y.a.) : Saracık

s. 45-3

sarat : büyük delikli kalbur

s. 64-4

s. + ları 64-3

sarı : sarı rengi

s. 5-24,30-20

sarıl- : sarılmak, kollarını dolamak

s. - ör (sarılör "sarılıyor") 32-19

s. - dı 78-10

sarma : bir hayvan yükü yakacak

s. 1-15,1-16

sat- : satmak

s. - ıyoruz 7-14

s. - ar 9-3

s. - arığ (satarığ "satarız") 9-2

s. - dı 19-22

s. - dığ (satdığ "sattık") 17-20,20-11

s. - dılar 19-17

s. - in 4-24,20-8

s. - ısa 7-9,60-11,64-10

s. - ma 60-16

satıl- : satılmak

s. - ır 10-17

s. - dığı 7-9

sav- : savmak, göndermek

s. - dıysa 27-20

savaş : silahlı mücadele, harp

s. 49-25,51-2

s. + mış 51-13

savcı : devlet adına davalar açan görevli

s. 8-10

savır- : savurmak, sapla taneyi ayırmak için yele tutmak;

krş. savur-

s. - ırığ (savırırığ "savururuz") 63-24,64-1

s. - dığ (savırdığ "savurduk") 64-1

s. - amaziğ (savıramaziğ "savuramayız") 63-25

savur- : savurmak; krs. savır-

s. - ma 63-23

sayı- : saymak, bir şeyi sayıca belirlemek

s. iğ (sayiğ "sayıyoruz") 61-7

saya (<Far. sāye) : saye, kuruma yardım

s. + sında 48-19

sayfiye (<A. şayfiyye) : sayfiye, yazlık

s. 61-22

saygı : saygı, hürmet

s. 24-5

s. + da (saygıda "saygıdan") 24-1

s. + dan 24-8

sayı : sayma tartma gibi işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu anlatan sözcük.

s. + ya (sayıya) 2-14

s. + dan (sayıdan "sayıyla") 24-18

sayıl- : sayılmak

s. + an 23-6

saz (<Far. sâz) : Türk halk müziği çalgı aleti

s. 41-14,41-22

s. + ımı 43-18

s. + ını 42-20

s. + ınan (sazınan "sazıyla") 42-21

sazlı (<Far. sâz + T. + lı) : sazla, sazla birlikte

s. 45-6

se' b (<Ar. şāhib) : sahip, iye; krş. se'eb

s + ine 53-3

sebāb (<A. sevāb) : sevap; krş. sevab

s. 69-14

sebeḥ : sabah; krş. sa'baḥ, sa'beḥ, se'beḥ

s. + ten 16-20

s. + leyin 22-12

se'beḥ : sabah; krş. sa'baḥ, sa'beḥ, sebeḥ

s. 62-18,71-3,75-19

s. + e 27-12,27-18,75-17

s. + den 57-5,61-16

s. + den (se'beḥden "sabahla") 54-13,77-23

s. + leyin 49-15

s. + ler 37-21

seḡ- : seḡmek

s. - ellerkine (seḡellerkine "seḡerler ki") 44-22

secil- : seḡilmek

s. - mişdig 14-4

seḡim : seḡme işi

s. 21-13,60-9

s. + de 60-9

sedye (< it. sedia) : hasta taşıma yatağı

s. 80-13

se'eb : sahip; krş. se' b

s. + leri 51-7

se'et : saat; krş. sa'ed, sa'et

s. 16-12,23-17,68-2,72-7

s. + di (se'etdi "saattı") 23-18

s. + e 77-23

s. + lerce 23-16,28-19

sefer : kez, yol, defa; krş. sēr

s. 8-10,14-18,47-3

sefillig (<A. sefīl + T. + lig) : sefillik, yoksulluk

s. 61-2

segirt- : segirtmek, hızla koşmak

s. - di 52-15

sehel : sağal; krş. seğkel

s. + iyiñ (seheliyiñ "sakalının") 15-22

sekgiz : sekiz sayısı; krş. sekiz, sekkiz

s. 50-22

seki : evlerin önünde oturmak için yapılan yükseklik

s. + si 23-7

sekiz : sekiz sayısı; krş. sekgiz, sekkiz

s. 7-3,46-13,50-14,51-13,74-16,79-15

s. + de 21-12

sekizinci : sekizinci sırada olan

s. 7-5

seğkel : sakal; krş. sehel

s. + i 24-6

sekkiz : sekiz; krş. sekgiz, sekiz

s. 24-17,24-21

selā (<A. ṣalāʾ) : sala, cemaati camiye çağırma

s. + dan 73-2

s. + sından 73-1

selamʿaleykim (<A. selāmünʿaleykum) : selāmünaleyküm, esenleme sözcüğü.

s. 40-17

Selʿeheddin (k.a.) : Selahattin

S. 77-24

selevāt (<A. ṣalavāt) : salavat, dua

s. 3-14

selli,ʿali (<A. sallalahü) : Allah'ın selamı

s. 3-14

semsek : yufkanın içine kavrulmuş et ya da çökelek konularak yapılan ve hayır için bayramlarda dağıtılan yemek.

s. 69-23

s. + ě (semsĕ "semsegi") 69-23,70-3

s. + ěni (semsĕni "semsegini") 70-3

sen : teklik ikinci kişi zamiri

s + iñ 16-22,24-23,25-3,33-19,35-7,36-19,36-11,37-17,
41-12,42-3,44-12,47-10,57-23,57-26,61-19,63-1,

s. + i 12-9,32-14,37-12,43-9

s. + ě (sĕ "sana") 38-2,43-15

s. + a (saña "sana") 17-1,44-15,46-8,48-9

s. + e (señe "sana") 4-26,36-20,54-10

s. + den 37-14,54-15

s. + iñlen (seniñlen "seninle") 37-10

s. + iñkini 29-9

senā (<A. senā') : övme

s. + lar 4-26

sene (<A. sene) : yıl

s. 5-19,18-4,33-18,41-17,46-2,56-2,74-8

s. + den 20-8

s. + miz 60-13

s. + sinde 60-1

s. + ler 61-1

senelig (<A. sene + T. + lig) : senelik, yıllık

s. 21-7

sepet (<Far. seped) : yiyecek taşımak için kullanılan kap

s. + ler 6-24

s. + lere 6-24

ser- : sermek, kurutmak için düz bir yere yaymak

s. + eñ (sereñ "serersin") 65-5

s. + erig 7-2

s. + erken 6-17

sēr (<A. sefer) : sefer, kez, yol, defa; krş. sefer

s. 2-15,29-4,31-3,52-20,54-1,61-22

ser (<Far. ser) : baş; başkan

s. + iñe 43-14

sergi : üzümün kurulması için serilmesi

s. 6-17

s. + sine 65-4

sert- : seğırtmek, koşmak

s. - im (sertim "seğırttim") 57-13

ses : kulağın duyabildiği titreşim

s. 50-1

s. + i 50-1

s. + imiş 81-1

s. + leri 77-23

s. + lerini 75-25

seslen- : seslenmek, sesini ęıkarmak; karşı gelmek

s. - emez 27-5,35-26

sev- : sevmek, birine ya da bir şeye bağlılık duymak, hoşlanmak

s. - erim 4-13

s. - eller (seveller "severler") 55-19

s. - en 46-4

s. - dīm (sevdīm "sevdiğim") 55-15

s. - di (sevdi "sevdiği") 4-12

sevab : sevap; krş. sebāb

s. + ını 4-6

sevinđli : ęořkulu, mutlu

s. 4-20

seviş- : sevişmek, birbirini sevmek; aşk yapmak

s. - erek 4-1

seyār (A. seyyār) : gezici, gezgin

s. 74-6

seybana : piknik, kır eğlencesi

s. 66-14

seyben : ekin ekme aleti

s. + le 61-18

seyir (<A. seyr) : seyir, eğlenmek için bakma

s. + e 16-18

sıcağ : sıcak, ısı

s. 66-8

sıçan : fare

s. + lar 29-24

sıçra- : sıçramak, havaya yükselmek

s. - dı 79-2

sığ- : sığmak, uygun olmak

s. - mazlar 48-22

sığır : büyük baş hayvanlardan inek ve öküz

s. + ları 61-11

sıhıştır- : sıkıştırmak, üst üste basmak; krs. sıkıştır-

s. - riğ (sıhıştırriğ "sıkıştırırız") 62-7

sık- : sıkmak, basınç altına almak; tüfegin tetigini çekip boşaltmak

s. - iyo (sıkıyo "sıkıyor") 51-19

s. - ariğ 9-1

s. - dım 57-21

s. - dı 58-18, 80-2

s. - miş 77-9

s. - (sık!) 77-19

s. - dīm (sıkđīm "sıktığım") 57-22

sık : aralık, seyrek olmayan

s. 6-21

sıkıştır- : sıkıştırmak, zorlamak; krş. sıkıştır-

s. - ö (sıkıştırō "sıkıştırıyor") 52-21

sıkışığ : sıkışık, dar, aralıksız

s. 13-21

sımarla- : ısmarlamak, sipariş etmek

s. - r 5-15

sınıf (<A. şinf) : toplumsal grup

s. + ımı 74-3

sınır (<Yun. sinoron) : hudut

s. 22-2

sıra : dizi; an, zaman

s. 24-13

s. + da 77-21

sırt: boyundan buyruk sokumuna kadar uzanan bölüm

s. + ına 80-24,80-25,81-5

s. + ında 15-20

s. + ından 76-7

s. + ımıznan (sırtımıznan "sırtımızla") 65-1

sırtla- : sırtlamak, bir şeyi götürmek için sırta atmak

s. + dığ 80-14

Siirt : Siirt ili; krş. Siyirt

S. + den 40-9

sileh (<A. silāh) : silah, savaş aracı;krş. sūleh

s. 75-25, 76-25, 78-14

s. + leri 80-7

silehli (<A. silāh + T. + li) : silahı olan

s. 75-21

sili : temiz, arı

s. (arı sili) 69-8

silk- : silkmek, üstündeki şeyleri düşürmek için bir şeyi kuvvetle sallamak ya da bir çubukla dövmek

s. - erig (silkerig "silkeriz") 8-17

s. - meye 8-13

Silsüpüroglu (k.a.) : metinden geçen kahramanın lakabı

S. 39-8

sini (<Far. sīnī) : tepsi, kap

s. 72-11

siñsiñ : sinsin, gece, ateş keşresinde genç erkeklerin davul, zurna eşliğinde oynadıkları oyun

s. 1-13.1-17

siper (<Far. siper) : korunak

s. 78-23

s. + de 47-15,49-14

s. + lerini 47-16

sipor (<Fr. sport < Ing.) : spor

s. 13-26

sivil (<Fr. civil) : askeri olmayan

s. 14-25,81-26

s. + ler 81-24

sivrild- : sivriltmek

s. - irig (sivrildirig "sivriltiriz") 29-8

siyah (<Far. siyāh) : siyah, kara; krs. siyah

s. 15-18,52-5

s. + sa 15-21

s. + ı 15-18

siyah : siyah, kara; krs. siyah

s. + se 31-10

Siyirt : Siirt ili; krs. Siirt

S. 74-4,81-8

S. + in 74-13

S. + de 74-5

siz (zm.) : göklük ikinci kişi zamiri

s. 2-2,31-13

s. + iñ 19-11,48-19,52-9,52-13

s. + i 42-24,48-23

s. + e 9-8,44-9

s. + den 41-6

s. + ler 31-17

soba (<Mac. szoba) : ısı aracı

s. 23-9

s. + uyu (sobuyu "sobayı") 23-9

soda (< it. soda) : temizlik maddesi

s. 6-17

sogan : sogan bitkisi

s. 67-16,69-24

s. + ımızı 67-8

s. + ları 68-10

soğ- : sokmak, içine veya arasına girmesini sağlamak; krş.

sok-

s. - allar (soğallar "sokarlar") 12-7

soğbet (<A. şuhbet) : sohbet, söyleşi

s. 69-19

s. + inde 40-26

sok- : sokmak; krş. soğ-

s. - muş 79-17

soku : soku, taş dibek

s. + da 69-10

sol : sol yan, taraf; sağ karşıtı

s. + u 44-8

soluğ : soluk, nefes

s. + ū (solū "solugu") 56-14

son : ilk ve ön karşıtı; krş. soñ

s. 24-20,36-12

s. + una 69-14

soñ : ilk ve ön karşıtı; krş. son

s. + undan 9-13,39-20

sona (zf.) : sonra, geride; krş. soña, sonacı, sonra, soyna

s. 10-2,10-7,10-9,10-10,10-20,11-10,11-15,11-20,12-16,

13-9,17-11,19-13,21-9,21-18,23-5,23-25,25-21,32-18,

36-13,41-9,44-2,45-5, 46-4,51-20, 60-3,60-8,61-21,

62-10,63-18,64-26,67-4,67-17,68-3,70-11,71-8,75-8,

75-16,77-7,78-4,80-5,82-6

s. + dan 14-18,15-14,78-20

sòña (zf.) : sonra, geride; krş. sòna, sònacı, sonra, soyna

s. 47-21,47-25,48-11

sònacı (zf.) : sonra, geride; krş. sòna, sòna, sonra, soyna

s. + dan 67-15,70-5

sonra : geride; krş. sòna, sòna, sònacı, sonra, soyna

s. 31-4,74-11

sopa : kalın degnek

s. 80-21

s. + larını 75-5

sor- : sormak, soru yöneltmek

s. - orsuñuz (sororsuñuz "soruyorsunuz") 33-24,34-1

s. - dular 56-9

s. - acãñız (soracãñız "soracağınız") 6-8

s. - ma (!) 63-1

s. - mağ (sormağ "sormak") 63-20

sorgu : sorgu,sormak işi

s. 33-3

sorumluluğ : sorumluluk, mesuliyet

s. + unu (sorumluluğunu) 39-13

sorun : mesele, problem

s. 33-21

soy- : soymak

s. - arsa 27-15

soydur- : soydurmak

s. - mûyûm (soydurmûyûm "soydurmayayım") 27-21

soyma : soymak işi

s. + sı 27-16

soyna : sonra; krş. sona, sòna, sònacı, sonra

s. 1-6,2-24,3-12,3-20,3-20,3-24,5-24,8-6

soyul- : soyulmak

s. - muş 81-4

söhür (<A. sahur) : sahur

s. + e 3-11

s. + ümüzü (söhürümüzü) 3-12

sök- : sökmek, çıkarmak

s. - er 8-8,9-10

s. - eceg 28-6

s. - ün 41-10,42-22

sökülme : sökülme işi

s. + ye 6-8

söle- : söylemek, krş. söle-, söyle-, söyle-

s. - òm (sölòm "söylüyorum") 46-1

s. - ēm (sölēm "söylüyorum") 51-8

s. - òr (sölôr "söylüyor") 33-5

s. - üyo (sölüyo "söylüyor") 50-21

s. - diler 47-25

s. - ēcim (söylecim "söyleyeceğim") 46-8

s. - yiceg (söyleyiceg "söyleyecek") 27-11

s. - ùm (sölüm "söyleyeyim") 52-16

s. - meli (sölemeli "söylemeli") 27-8

s. - iyecēmiz (söliyecēmiz "söyleyeceğimiz") 18-18

s. - iyenler (söliyenler "söyleyenler") 15-9

s. - iyemeyicim (söliyemeyicim "söyleyemeyeceğim") 4-14

söle- : söylemek; krş. söle-, söyle-, söyle-

s. - orum (sölorum "söylüyorum") 36-4

s. - or (sölor "söylüyor") 33-11

s. - üyo (sölüyo "söylüyor") 43-6

s. - er (söler "söyler") 27-12,38-5,38-6,41-13,41-23,

42-21,44-2,44-14,71-26

s. - eller (söleller "söylerler") 27-10

s. - di (söledi "söyledi") 43-19,45-5

s. - (söle ! "söyle") 44-11,7-24

s. - sin (sölesin "söylesin") 27-12

s. - di (söledi "söylediği") 41-4

s. - iyen (söliyen "söyleyen") 41-11

s. - erse (sölerse "söylerse") 27-12

s. - miyen (sölemiyen "söylemeyen") 27-9

s. - mesini 27-9

sömegle- : sömeklemek, çig köfte gibi şeyleri top top etmek

s. - 66-12

söyle- : söylemek; krş. söle-, söyle-, söyle-

s. - r 2-16,27-2

s. - ücü (söylücü "söyleyecek") 36-1

s. - üm (söylüm "söyleyeyim") 14-25

s. - üm (söylüm "söyleyeceğim") 32-18,33-2,54-2,54-10

s. - yince 78-1

s. - diğim 9-7

söyle- : söylemek; krş. söyle-, söyle-, söyle-

s. - r 11-6

s. - sin 35-14

s. - yin 35-16

s. - üm (söylüm "söyleyim") 31-4

s. - mese (söylemese "söylemezse") 27-1

s. - mesi 26-25

söyled- : söyletmek, konuşturmak

s. - iller (söylediller "söyletirler") 23-11

söylen- : söylenmek

s. - irdi 15-9

söz : bir düşünceyi anlatan kelime

s. 36-6,58-26

s. + e 41-4

s. + üñ 16-22

s. + üñü 36-11

s. + üne 41-5

su : içilecek sıvı; krş. suy

s. 80-8

s. + yun 63-6

s. + u 66-6,67-21

s. + a 36-15,51-20

sufra (<A. sufre) : sofras

s. + úy1 (sufurúy1 "sofrayı") 71-8

- s. + uya (sufruya "sograya") 67-7
- sūleḥ : silah; krş. sileḥ
 s. 47-7
 s. + e 47-5
- suna : erkek ördek
 s. 38-6
- sura : sıra, bir kimsenin peşinde olma
 s. (yanı s. "peşinde") 36-1
- surat (<A. şūret) : yüz, geḥre
 s. + ına 79-24
- suret (<A. sūret) : biçim, yol, tarz
 s. + iyle 3-18
- Suruya : Suriye devleti; krş. Suriye
 S. + dan 47-8
- susuz : suyu olmayan
 s. 61-2
- suva- : sıvamak
 s. - (suva!) 50-24
- suval (<A. su'āl) : sual, soru
 s. 33-4
- suvari (<Far. sevārī) : süvari, atlı asker
 s. 46-9,81-6
 s. + dig (suvaridig "suvariydik") 81-19
- suy : su; krş. su
 s. 68-1
 s. + dan 61-2,62-24

sülüs (<A. şulş) : askere çağrı kağıdı

s. + ünü 13-7

sümüd (<A. semīd) : simit, ince kıyılmış bulgur

s. + ü 66-7,67-16

süñgü : savaş aleti; krş. süñgü

s. + ü 51-23

süñgü : süngü; krş. süngü

s. + yü 50-25

süpür- : süpürmek

s. - düğ 64-6

s. - düñüz 64-6

s. - ürdü 28-15

sür- : sürmek; devam etmek

s. òm (süròm "sürüyorum") 52-3

s. - ò (sürò "sürüyor") 52-7

s. - er 7-3,28-5,30-8

s. - erig 8-10,10-3,48-14,61-23

s. - eller (süreller "sürerler") 28-2

s. - dü 15-12,50-2

s. - düğ 18-4

s. - düler 41-8

s. - müş 14-12

s. - üb (sürüb "sürüp") 40-8

s. - düğden (sürdügden "sürdükten") 15-19

s. - dükden (sürdükden "sürdükten") 8-10

s. - erken 28-4

s. erdig 28-4,61-18

s. - erse 28-5

sürdür- : sürdürmek, devam ettirmek

s. - ölar (sürdürölar "sürdürüyorlar") 39-17

s. - mede 42-5

sürme : tarlayı ekime hazırlama

s. + iye (sürmiye "sürmeye") 61-22

sürme : kirpiklere sürülen siyah boya

s. 48-9

sürü : evcil hayvanlar topluluğu

s. + ye 54-18

Süriye : Suriye devleti; krs. Suruya

S. 21-10

S. + de 22-8,22-15

süzeg : süzek, süzgeç

s. + e 67-21

süzül- : süzülmek, durulmak

s. - ür 67-21

Ş

Şa^ˆben (k.a.) : Şaban

Ş. 55-16,56-3

şadetme- (<Far. şād + T. + etme-) : şadetmemek, mutlu etmemek

s. - (şadetme!) 33-16

Şahan (k.a.) : Şahin Bey

Ş. 47-24,48-4,51-12

şahna : Osmanlı döneminde ağanın temsilcisi

ş. 19-1

şahra : ekinlerin dağdan harman yerine çekilmesine verilen
da; krş. şehre

ş. 22-26,62-13

ş. + i (şahri "şahrayı") 63-4,63-21

ş. + yi (şahriyi "şahrayı") 62-18,63-4,63-20

ş. + sı 62-11

ş. + mızı 63-15

şalvar (<Far. şelvār) : bele bir uçkurla bağlanan giysi

ş. 30-23

ş. + ın 31-9

sans (<Fr. chance) : talih, baht, felek

ş. + ımızdan 74-7

şarabhana (<A. şerāb + Far. hāne) : şarabhane

ş. + ıya (şarabhanıya "şaraphaneye") 7-11

şas- : şasmak, hayret etmek

ş. - dım 52-21,53-10

ş. - dı 53-14,54-19

şayet (<Far. sāyed) : şayet, eğer

ş. 1-3

şey (<A. şey') : şey; krş. şey

ş. 27-17,80-9

ş. + leri 39-5

şebeke : teşkilat

ş. 62-12

şef (<Fr. chef) : yöneten yetkili kimse

ş. 77-24

ş. + e 78-1

ş. + i 78-4

şehid (<A. şehid) : şehit

ş. 34-8,36-6,46-2,46-15,51-7,82-3

ş. + ler 51-5

şehir (<Far. şeh̄r) : şehir, kent

ş. + de 15-15

ş. + inden (şeh̄rinden) 39-1

ş. + lere 16-2

ş. + indeler (şeh̄rindeler) 39-7

şeh̄re : ekinin tarladan hayvanlarla harman yerine çekilmesine verilen ad; krş. şahra

ş. + iyi (şeh̄riyi "şahrayı") 62-20

şeker (<Far. şek̄er) : tatlı besin maddesi

ş. 7-14

ş. + den 70-17

şekil (<A. şekl) : biçim

ş. + de 4-22,18-17,79-6

ş. + imiz (şeklimiz) 8-3

ş. + inde (şeklinde) 9-9,78-24

şele (<şu + ile) : söyle; krş. şele, şeyle, söle, söyle, söyle

ş. 17-7,24-11,28-7,54-6,58-22,62-16,66-14,66-19,68-12,
78-22

şele : söyle; krs. şele, şeyle, şöle, şöyle, şöyle

ş. 14-3,15-11,28-24,29-7,32-11,32-20,41-2,41-14,41-13,
40-13,47-9,50-3,79-24

şeleg : şelek, sırtta taşınan galı gırpı yükü

ş. 62-21

Şetil (y.a.) : Şetil köyü

ş. 20-12

şevketli (<A. şefket + T. + li) : san, belirten sözcük

ş. + m 33-6

şey : sey; krs. şe

ş. 2-1,2-11,2-12,3-16,6-12,13-21,18-10,23-25,25-5,30-2,
43-16,46-6,49-3,66-4,66-6,76-3

ş. + in 5-17,42-5,49-19

ş. + i 3-10,19-18,46-1,77-13

ş. + e 7-1,7-12,9-10,25-17,42-9,42-18,47-22,47-25,49-25,
49-22,69-5,80-22,81-22

ş. + de 46-6,47-15,70-2

ş. + den 4-12,7-1,9-12,43-17,70-18,76-6,78-2,79-22

ş. + i 8-3,49-4,66-2,79-1

ş. + ini 5-22,6-20,27-20,46-8,72-1

ş. + ine 7-13,51-5,51-12

ş. + inden 20-7,50-10

ş. + ler 7-7,11-15,23-5,58-5,63-12

ş. + lerin 16-5

ş. + leri 16-9

ş. + lerde 16-2

ş. + lerden 4-16,32-6

ş. + lerini 5-16,62-20,62-22

şeyce : onun gibi, ona göre

ş. 46-12

şeyli : şeyli, adı geçene malik

ş. 81-22

şeyle : söyle; krş. şele, şele, şöle, söyle, söyle

ş. 6-12

şeytan (<A. şeytān) : şeytan

ş. 34-21

şiddik : üzüm salkımının küğüğü, girtik

ş. 6-21

şih (<A. şeyh) : şeyh, halk arasında ermiş kimselere verilen ad

ş. 74-2

şirahana (<Far. şire + hane) : şirehane, kuru üzüm, pekmez,
pestil, incir tatlı yiyeceklerin satıldığı pazar.

ş. + da 7-12

şifer (<Fr. chauffeur) : şoför; krş. şiför, şöför

ş. + ine 50-17

şiför : şoför; krş. şiför, şöför

ş. 14-4,14-16

şiförlüg (<Fr. chauffeur + T. + lüg) : şoförlük

ş. 14-20

Şik⁶aftan (y.a.) : Siirt ilinde bir yer adı

ş. 74-14

ş. + da 74-15

şik'at (<A. şikāyet) : şikayet, yakınma; krş. şik'ayet

ş. 75-8

şik'ayet : şikayet; krş. şik'at

ş. 32-10

şimdi (<şu + imdi) : şu anda; krş. şimdik,şindi,şindik,şinni

ş. 13-26,14-12,19-11,19-26,21-3,37-1,48-20

ş. + ki 13-1,18-11,74-17,75-11

şimdik : şimdi; krş. şimdi, şindi, şindik, şinni

ş. 18-15

şimşek : çubuk veya değneğin sivri ucu

ş. 1-10

şindi : şimdi, Krş. şimdi, şimdik, şindik, şinni

ş. 2-8,2-21,8-1,10-1,16-2,17-14,18-13,18-21,21-16,22-6,

23-2,24-18,24-21,28-8,40-11,44-24,45-1, 46-1, 46-14,

48-22,48-25,49-6,49-18,50-18,51-5,53-3,53-10, 53-19,

54-1,54-5,59-2,61-8,77-18,78-13

ş. + ki 18-16,21-4,25-2,28-17,28-26,29-15,31-4,52-2

şindik : şimdi; krş. şimdi, şimdik, şindi, şindik

ş. 49-12,63-20,66-4,68-22,80-20

şire (<Far. šīre) : sıra

ş. + ni 7-9

şiş : bir ucu sivri ince demir çubuk

ş. + de 67-5

şişbereg : şişbörek, hamurun içine kavrulmuş kıyma konup
sulandırılmış yoğurtla yapılan yemek.

ş. 68-7

ş. + ě (şişberě "şişböregi") 68-16

ş. + i (şişberegi "şişböregi") 68-8

şıst (ünl.) : hıst, hıst

ş. 13-2

şə (zm. ve s.) : şu; krş. şu

ş. 15-5,20-3,49-10,50-10,80-5

şera (<şu + ara) : şura, şu yer

ş. 28-20

ş. + da (şorda "şurda, şurada") 47-26

şöför : şoför; krş. şifer, şiför

ş. 14-3

şöle : şöyle; krş. şele, şele, şöyle, şöyle

ş. 16-22,18-5,24-13

şöyle : şöyle; krş. şele, şele, şöle, şöyle

ş. 9-12

ş. + dir 8-3

şubad : şubat ayı

ş. 61-20

şu (zm. ve s.) : bu, kelimesine göre daha uzakta olanı gösterir; krş. şo

ş. 2-8,2-10,70-26

ş. + dur 13-5

ş. + nun 79-15

ş. + nu 11-11,16-12,19-7,31-4,57-2

ş. + na 16-10,51-6,51-15

ş. + nlar 11-13

ş. + nlara 33-2

şura : şu yer; krs. şora

ş. 16-21,61-18

ş. + ya 31-2

ş. + da (şurda "şurada") 40-9

ş. + dan (şurdan "şuradan") 17-16,32-17,40-20,42-1,80-20

ş. + sı 13-6,15-16

ş. + sına 50-26,79-15

ş. + lara 79-24

şükran (<A. şukrān) : iyilik bilme, gönül borcu

ş. 3-21

şükür (<A. şukr) : Tanrı'ya duyulan mineti dile getirme

ş. 15-1,29-12,32-5,60-19

şükred- (<A. şukr + T. + ed-) : şükretmek

ş. - er 3-15

ş. - eriz 3-18,4-25

şümül : şimil, doksan, yüz kg. arasında değişen ölçü birimi

ş. 30-14

T

tā (zf.) : ta, uzaklık belirtir

t. 12-9,24-6,28-20,48-14,75-19

tabağ (<A. ṭabaḡ) : tabak

t. + a 66-11

t. + lara 68-4

tabır : batur, askeri birlik; krş. tabur

t. 74-8

tabi (<A. tabī'ī) : tabii, elbette

t. 2-13,13-23,16-11,81-21

tabur : askeri birlik; krş. tabır

t. 13-13,74-6

t. + a 74-7

tağminen (<A. taḥmīnen) : tahminen; krş. taḥminen

t. 6-12

taḥminen : tahminen; krş. tağminen

t. 62-17,78-19

taḥsıl (<A. taḥsīl) : tahsil, öğrenim

t. leri 19-6

tahta (<Far. taḥte) : tahta

t. + nın 24-13

taḳ- : takmak, ipi bir yere geçirmek

t. - (taḳ!) 35-21

taḳ : taḳ, yansıma sözcük

t. 49-26

ta'ḳıḳ (<A. ta'ḳīb) : takip, izleme; krş. ta'ḳıḳ, te'ḳıḳ

t. + de 74-16

t. + inde 74-17

te'ḳıḳ : takip, izleme; krş. ta'ḳıḳ, te'ḳıḳ

t. 1-7

t. + e 75-10

t. + inde 75-18

takkaḡadāḡ : takkada, ansızın; ġaresiz olarak

t. 55-17

takṣir (<A. takṣir) : takṣir, kusurda bulunan (metinde yanlışlıkla "takdir" yerine kullanılmıştır)

t. 25-8

taleb (<A. taleb) : talep, dileme, istem

t. 22-21

tam (<A. tāmm) : eksiksiz, bütün

t. 18-4,45-7,78-11

tamam (<A. tamām) : bütün, tüm

t. 13-16,24-20,25-21,29-3

t. + ı 46-6

t. + ını 14-14

taman hık. (ed.) : evet, he gibi edatların yerine kullanılır.

t. 58-17

tamim (<A. ta'mīm) : genelge, sirküler

t. 82-4

tamperli (<Fr. tampon + T. + li) : tamponlu

t. 10-14

tāñ tāñ : tan tan, silah sesi

t. 57-12

tana (<Far. dāne) : tane, adet; krş. tane, tene

t. 11-6,13-21,52-14,74-9,80-21

tane : adet; krş. tana, tene

t. 2-11,24-22,43-13

t. + sine 2-6

tanıdığ : tanıdık, bildik kimse

t. + ı 63-12

t. + ınan (tanıdınan "tanıdığıyla") 11-7

tapan : tarlaya atılan tohumu örtmek için gezdirilen, ağaçtan geniş araç, sürgü.

t. 10-5

taraf (<A. taraf) : yan, yön, doğrultu

t. 12-15,28-26,47-5

t. + ın 2-13,62-22

t. + a 1-2,22-6,23-1,29-2,52-12,82-4

t. + da 23-8,24-14,34-11,67-29,77-10

t. + daki 2-10

t. + dan 76-11,76-17

t. + tan 34-9

t. + dan (tarafdan "tarafı") 34-9

t. + ı 16-4,81-4,82-1

t. + ını 78-12

t. + ına 76-9

t. + ında 23-8,26-19,81-24

t. + ından 19-14,22-1,26-21,76-12

t. + ından^o 21-2

taraflı (<A. taraf + T. + lı) : yanlı

t. 1-6,45-7

tarla : tarıma uygun toprak parçası

t. + nın 29-25

t. + da 65-6

t. + sı 30-18

tas (<A. tās) : su içilen metal kap

t. + ı 36-15

tasarla- : tasarlamak

t. - dı 43-18

t. - iyamaııcım (tasarlııyamaııcım "tasarlayamayacağım")

41-22

taş : katı madde; krş. daş

t. + dan 3-3

tatar : posta sürücüsü; haberci

t. 57-19

tatlı : şeker tadından olan, lezzetli; krş. datlı

t. 5-20,6-9,6-13

tava (<Far. tāve) : yağ kızdırmaya yarayan uzun saplı kap

t. + ıya (taviya "tavaya") 70-2

taviğ : tavuk

t. 58-24

tazı (<Far. tāzī) : av hayvanı

t. 58-4

tedavisizliğ (<A. tedāvī + T. + sızliğ) : tedavisizlik

t. + dan 17-13

tederig (<A. tedāruk) : tedarik

t. + ini (tederini "tedariğini") 46-17

teg : tek, eşsiz; krş. tek

t. 50-18,57-10,79-14

tek : eşsiz, benzersiz; krş. teg

t. 27-21,30-21,77-3

t. + den 24-5

teker : tekerlek

t. 49-5,51-18

te'kib : takip, izleme; krş. ta'kib, ta'kib

t. 27-14

t. + e 75-16

tekrar (<A. tekrar) : tekrar, yine; krş. tekral, tekrer

t. 20-7,78-12

tekral: tekrar; krş. tekrar, tekrer

t. + dan 12-16

tekrer : tekrar; krş. tekrar, tekral

t. 10-4

t. + den 14-16,16-19

tel : tel

t. 6-24

telefon (<Fr. téléphone) : konuşma cihazı

t. + la 78-4

televizyon (<Fr. télévision) : gösterim aracı

t. 15-4

t. + un 16-3

t. + dan 17-4

temizle- (<A. temyiz + T. + le-) : temizlemek

t. - ig (temizlig "temizliyoruz") 64-26

t. - diñiz 64-25

temizlig (<A. temȳiz + T. + lig) : temizlik

t. + imizi (temizl̄imizi "temizligimizi") 69-5

tene : tane, krş. tana, tane

t. 2-4,2-5,24-12,26-15,28-14,29-10,34-8,35-8,36-7,47-11,
50-14,50-18,51-6,52-19,58-1,58-18,70-6,75-3,80-15

t. + nin 79-16

t. + ī (ten̄i "taneyi") 11-2

t. + si 32-1,50-23,57-1,57-12,79-2,79-13

t. + sine 57-21

teneke : yumuşak ęelikten yapılmış yaklaşık 20 litrelik kap

t. 6-18

tepe : yükselti; krş. depe

t. + si 81-7

t. + sine 75-19,80-26,81-6

t. + lerine 78-25

tepsi : fincan, tabak gibi şeyleri taşımaya yarayan düz kap

t. 70-18,72-22

t. + ye 68-14

t. + silere 70-19

ter : derinin gözeneklerinden sızan renkli sıvı

t. + im 62-24

t. + iyle 18-7

ter'ef (<A. teravih) : teravi, teravi namazı; krş. te'reveh

t. + ā 69-17

t. + den 69-17

te'reveh : teravi; krş. ter'ef

t. 3-19

terge- : terk etmek

t. - rig (tergerig "terk ederiz") 53-5

t. - (terge!) 54-12

terle- : terlemek

t. - miş 79-23

terörüs (<Fr. terroriste) : terörist

t. 74-17

tersi : kadınların yün igmekte kullandıkları araç

t. 30-22

t. + den (tersiden "tersiyle") 30-22

tesbeḥ (<A. tesbīḥ) : tespih

t. + imizi 69-18

tesbid (<A. teṣbīt) : tespit

t. 21-17

tesir (<A. te'sīr) : etki

t. 78-19

teslim (<A. teslīm) : bir şeyi sahibine verme

t. 43-20

teşekür (<A. teṣekkur) : teşekkür

t. 72-11

teṣt (<Far. teṣt) : büyük legen

t. 6-18

teziṣat (<A. te'sīṣāt) : tesisat, döşem

t. + 1 80-4

t. + ını 77-4

tıglım tıglım : tıklım tıklım

t. 12-14

Tilhebeş (y.a.) : Tilhabeş köyü

T. 52-3,54-1

tırağter (<Fr. tracteur) : traktör; krs. tırağtör

t. 14-12

t. + a 10-2

t. + nan (tıraktornan "traktörle") 10-3

t. + ların 10-3

t. + lardan (tıraktorlardan "traktörlerle") 10-13

tırağtör : traktör; krs. tırağter

t. 14-9

tıraş (<Far. terāş) : sağ ve sakal kesme

t. 30-2,30-6

tırfan (<Yun) : tırpan; krs. tırpan

t. 10-20

tırğa : buğday, arpa gibi tahılların dövülmüş, henüz samanla

tanenin ayrılmamış durumu

t. 30-12

t. + nın 30-12

tırpan : ekin biçme aracı; krs tırfan

t. + nan (tırpannan "tırpanla") 10-18

tırrāk : tırak, yansıma sözcük

t. 58-8

Tilhebeş (y.a.) : Tilhabeş köyü

T. 17-19

timleg : hububat ölçme birimi (yaklaşık 12,5 kg.)

t. + ē (timlē "timlegi") 8-14,30-6

t. + ēmiz (timlēmiz "timlegimiz") 30-6

tiren (<Fr. train) : tren, katar

t. 12-9

t. + e 12-12

t. + den (tirenden "trenle") 12-10

t. + en (tirenen "trenle") 12-9

tiyeg : tevek, üzüm kütüğü, çotuk

t. + ini (tiyegini "tevegini") 8-8

tokmağ : tokmak, ağaçtan yapılmış çekiç

t. + dan (tokmağdan "tokmakla") 67-1

t. + ımız (tokmağımız) 67-1

t. + lar 64-14

t. + lardan (tokmağlardan "tokmaklarla") 64-15

ton (<Fr. tonne) : ağırlık ölçü birimi

t. 30-15

top : spor oyunlarında kullanılan türlü büyüklükteki yuvarlak

t. 1-1,1-1,1-5,28-25

t. + u 1-2

topağ : topak, yuvarlak madde

t. 80-8

topla- : toplamak; devşirmek

t. - r 6-23

t. - riğ (toplariğ "toplarız") 65-8

t. - rlar 13-8

t. - dı 13-8

t. - ıyacağlar (toplıyacağlar "toplayacaklar") 30-20

t. - (topla!) 65-8

t. - sın 53-18

t. - rdık 2-19

toplama : bir araya getirme

t. + sı 65-4

t. + ıya (toplamiya "toplamaya") 79-10

t. + ıya (toplamiya "toplamaya") 65-7

toplantı : toplanmak, bir araya gelmek

t. - ır 7-5

t. - ırığ (toplantırığ "toplantırız") 66-5

t. - ıllar (toplantıllar "toplantırlar") 64-19

t. - ırlar 21-6,23-11

t. - dı 42-19,82-5,82-8

t. - dılar 52-15

t. - ın 41-16,79-9

toplantı : bir görüşme için bir araya gelme

t. 66-5

toplu : hep bir arada, toplam

t. 7-14

toplum : topluluk, cemiyet

t. + da 5-6

topraĝ : toprak; krs. torpaĝ

t. + ı (topraĝı) 20-6

t. + ında (topraĝında) 21-10

t. + larındaydı 21-10

topraĝlı : içinde toprak olan şey

t. + sını 30-7

torba : iplik, kıl gibi şeylerden dokunmuş küçük çuval

t. 12-20,58-20

torpaĝ : toprak; krs. torpaĝ

t. 60-10

t. + ı (torpaĝı) 18-1

t. + ānda (torpānda "topraĝında") 19-24

tosun : dana; sağlıklı kimse

t. 79-26

toz : parçacıklara bölünmüş toprak

t. + ları 53-11

töbe (<A. tevbe) : tövbe

t. 76-3

tulum : bazı yiyecekleri korumada kullanılan hayvan derisi

t. + ları 80-8

tumar (<Far. timār) : tımar, bakım, onarım

t. 8-5,8-9

tumates : domates

t. 66-8

tusbaĝı (<tosbaĝa) : kaplumbaĝa

t. 9-8

tûsbeḥ : tespih; krs. tesbeḥ

t. 69-15

tut- : tutmak, yakalamak; krs. dut-

t. - uyo (tutuyo "tutuyor") 51-12,51-20

t. - ar 64-10

t. - arıg (tutarıg "tutarız") 8-14,67-25

t. - arız 3-7,3-15

t. - du 9-4,63-3

t. - duĝ 64-4

t. - dular 14-9,14-17

t. - muş 46-18

t. - acām (tutacām "tutacağım") 3-12

t. - ucum (tutucum "tutacağım") 57-15

t. - un (tutun "tutunuz") 50-6

t. - araĝ 7-8

t. - anlar 5-3

t. - duĝlarında (tutduĝlarında "tuttuklarında") 14-23

t. - duĝlarından (tutduĝlarından "tutuklarından") 14-19

t. - mıyanlar (tutmıyanlar "tutmayanlar") 5-4

t. + maĝ (tutmaĝ "tutmak") 3-7

tutarlı : yürekli, yigit

t. 40-16

tutma : yanaşma, uşak, hizmetçi

t. 52-2

tutuş- : tutuşmak, bir işe canı gönülden sarılmak

t. - uruĝ (tutuşuruĝ "tutuşuruz") 62-9

tutul- : tutulmak, bağlanmak

t. - müş 82-2

tutumlu : savruk olmayan

t. 14-22 .

tutun- : tutunmak, dayanmak, direnmek

t. - amamışlar

78-21

tutuşdur- : tutuşturmak, silahla taramak

t. 47-2

tutturul- : tutturulmak, tutturulmuş olmak

t. - du 81-24

Tübbül (y.a.) : Tibil köyü

T. 22-2

tücar (<A. tuccār) : tüccar, alım satımla uğraşan

t. 7-11

tüfeg (<Far. tufeng) : tüfek, uzun namlulu ateşli silah

t. 47-14,79-19,79-20

t. + ē (tüfē "tüfegi") 51-20,57-4,80-23

t. + den 56-19

t. + i 80-4

t. + ēni (tüfēni "tüfegini") 46-16,77-4

t. + ler 79-4

t. + leri 57-7

t. + lerimiz 81-25

tüked- : tüketmek, bitirmek

t. - ir 47-6

tüken- : tükenmek, bitmek

t. - miş 50-14

t. - mez 53-8

Türk : Türk halkından olan kimse

T. 21-19

Türkiye : Türkiye Cumhuriyeti

T. + ye 21-12

T. + de 22-7

türkü (<Türk + A. -i) : halk ezgisi

t. 26-25,38-5,44-1

t. + yü 27-1,44-14

t. + den (türküden "türküyle") 53-4,54-9

t. + sü 45-3

türlü : çok çeşitli özellikleri olan

t. 15-1

U

uç : bir nesnenin son ve sivri noktası, bir şeyin kenarı.

u. + unu (ucunu) 29-7

u. + unda (ucunda) 4-13,5-16

u. + uyla (ucuyla) 56-12

uçag : uçak

u. + da 78-24

uçarda : uçarken

u. 58-5

uġaġ : ufak, kgk; krş. uvag

u. 19-21,23-8,24-15,28-19,60-5,67-18,68-9,81-18

uġra- : uġramak, bir yere gitmek

u. - dım 33-20

u. - dīmızı (uġradīmızı "uġradıġımız") 54-2

ulan (nl.) : ey; öfke ve nefret anlatır

u. 33-2,57-14,79-25

ulaşım : ulaşmak işi; taşıma işi

u. 29-17

ulaş- : ulaşmak, bir yere varmak, yetişmek

u. - r (ulaşr "ulaşıyor") 32-21

u. - ır 26-12

u. - dı 57-22

u. - miş 82-1

u. - ın 65-7

u. - incaya 17-7

u. - dıġında 36-8

u. - tīmıza (ulařtīmıza "ulařtıġımıza") 3-21

u. - ırsa 1-18,26-10

u. - maz 26-13

u. - madan 57-20

u. - amasa (ulaşamasa "ulaşamazsa") 1-19

ulaştır- : ulaştırmak, yetiştirmek

u. - dıñ 4-26

u. - amasa (ulaştıramasa "ulaştıramazsa") 1-8

uğun (ed.) : için

u. 3-7,4-20,13-5,39-15,50-26,61-3,63-13,69-18

unnuĝ : kışlık buğday

u. 64-11

unut- : unutmak, bir şeyi hatırlayamamak

u. - dum 50-5

u. - du 33-4

u. - muş 33-18

u. - ub (unudub "unutup") 61-6

urub (<A. rub^h) : urup, arşının sekizde bir uzunluğundaki ölçü.

u. + u 18-9

Urum : Rum

U. + a 42-23

U. + da 42-24

uruplā : buğday gibi hububatların ölçme aleti

u. + a 8-15

usda (<Far. ustād) : usta

u. 13-15,62-19

usul (<A. uşūl) : izlenen, tutulan yol, yöntem

u. 25-25

uşaĝ : uşak, çocuk

u. 52-20

u. + ı 53-21

u. + lar 54-1

utan- : utanmak, çekinmek

u. - ır 24-2,24-9

ut- : utmak, yenmek, ütmek

u. - dum 29-11

u. - muş 2-24

u. - arsam 24-22

uvağ : ufak, küçük; krş. ufağ

u. 52-6,53-7

uydur- : uydurmak, denk getirmek

u. - (uydur!) 41-14

u. + bil.- seg 41-15

uyhu : uyku, uyuma durumu

u. + dan 16-18

u. + sunun 16-14

u. + lar 38-1

uyü- : uyumak

u. - dūmuz (uyūdūmuz "uyudugumuz") 13-23

uyuz : deri hastalığı

u. 6-4

uzad- : uzatmak, el uzatmak, yardım etmek; krş. uzat-

u. - ī (uzadī "uzatıyor") 61-6

uzak : uzak, irak, yakın olmayan

u. + tan 77-25,77-26

uzat- : uzatmak, sündürmek; krş. uzad-

u. - dı 58-19

Ü

üç : üç sayısı; krş. üs

ü. 1-15,27-7,40-4,47-19

üçer : üç sayısının üleştirme biçimi

ü. 77-21

üçle- : üçlemek, üç kez yinlemek

ü. - rig (üçlerig "üçleriz") 62-1

üçüncü : üç sayısının sıra sıfatı, ikiden sonra gelen

ü. 13-13,35-18,62-16

üret- : üretmek

ü. - irig (üretirig "üretiriz") 8-2

üretim : gelir ortaya çıkarmak; istihsal

ü. 60-13

üs : üst, yukarıda olan; krş. üsd, üst

ü. 51-9

üsd : üst, yukarı; krş. üs, üst

ü. + ünü 10-7,31-11

ü. + ümüzü 22-13

ü. + üne 17-4,30-11,32-4,36-17,39-14,41-8,44-6,64-13,
68-4,69-25,80-12

ü. + ünde 1-19,22-11,31-11,49-22

üst : yukarı, yukarıda olan; krş. üs, üsd

ü. 22-1

ü. + üne 24-19,57-19,76-13,79-13

ü. + dekileri 28-10

üstelig (zf.) : üstelik, bir de, bundan başka

ü. 17-5

üş : üç, sayısı; krş. üç

ü. 24-20,28-14,32-20,78-13,79-13,79-16,80-6

ütüyüz : öte yüz, öte taraf; öbür yüz, öbür taraf;krş. ötüyüz

ü. + e 57-18

üzeri, üzer : bir şeyin üstü; yüzeyi

ü. + ni 6-14

ü. + ne 8-6,23-1,24-13,29-20,52-21,60-3

ü. + mden 49-5,51-18

ü. + nde 81-24,74-15

ü. + nden 6-11

ü. + lerini 80-3

ü. + mize (üzerimize) 2-15

ü. + lerinde 77-8

ü. + lerinden 80-7

üzüm : üzüm meyvesi

ü. + ün 7-13

ü. + ü 7-1

ü. + e 6-16

ü. + üñ 22-19

ü. + ünü 5-23

ü. + leri 6-23,65-5

v

vağon (<Fr. wagon) : vagon, lokomotif

v. 12-12

vakıt (<A. vakt) : vakit, zaman

v. + ıyla (vakdıyla "vaktiyle") 52-1

v. + ı (vakdı "vakti") 26-3

v. + ına (vakıtına "vaktine") 30-2

vali (<A. vālī) : il yöneticisi, ilbay

v. + si 81-9

valilig (<A. vālī + T. + lig) : valilik, valilik makamı

v. + e (valilige) 82-5

vallā (<A. vallāhī) : vallahi, "Tanrı tanıktır" anlamında
ant; krş. vallahi.

v. 13-26,15-23,43-22,54-11

vallahi : "Tanrı tanıktır" anlamında ant; krş. vallā

v. 52-9

var- : varmak, ulaşmak, yetişmek

v. - dılar 42-18

v. - miş 51-13

v. - alım 41-18

v. - ınca 54-17

v. - ınç (varınç "varınca") 12-12

var : evrende yada düşüncede yer alan, yok, karşıtı

v. 7-9,19-6,36-15,37-5,45-3,47-26,81-18

v. (mı?) 13-26

v. + dı 2-3,11-1,14-2,15-5,23-14,24-5,27-19,46-11,48-16,
51-11,61-10,64-14,74-6,74-19

v. + dır 42-24

v. + dıg (vardıg "vardık") 46-14

v. + han (varhan "varken") 16-24

v. + sa 9-14,40-8,52-14

v. + mış 21-16,32-8,39-10,41-11,46-15,47-1,77-4

vasta (<A. vāsita) : arag, taşıt

v. + lar 60-13

vatandaş (<A. vatan + T. + daş) : yurttaş

v. 60-12

vazgeç- (<Far. vāz + T. + geç-) : vazgeçmek

v. - ib (vazgeçib "vazgeçip") 75-8

vaziyet (<A. vaẓ'ıyyet) : konum, durum, hal; krş. veziyet

v. + de (vaziyedde "vaziyette") 3-3

v. + de (vaziyetde "vaziyette") 1-12,4-24,6-15,7-2,81-22

v. + i 53-4

ve (bağ.):iki kelime veya cümle arasına girerek bir bağ kural

v. 4-15,6-19,50-2

vekil (<A. vekil) : birinin, işini görmesi için yerine bıraktığı ya da yetki verdiği kimse.

v. 19-2

v. + i 19-2

velhesil (<A. ve'l-hāsıl) : velhasıl, sözün kısası

v. 19-9

v. + i 79-6

ver- : vermek, üzerinde veya yakında olan bir şeyi birisine sunmak; eristirmek.

v. - iyo (veriyo "veriyor") 79-18

v. - iyoruz 7-12

- v. - \bar{i} ler (ver \bar{i} ler "veriyorlar") 13-10
v. - iyolar (veriyolar "veriyorlar") 7-14
v. - i \tilde{n} (verin "verirsin" 11-2
v. - ir 4-5,22-23,23-24,41-6
v. - ir (miyim?) 57-16
v. - \bar{i} g (ver \bar{i} g "veririz") 70-7
v. - irig (veririg "veririz") 10-9
v. - \check{i} rig (veririg "veririz") 8-15,8-17,9-2,11-4
v. - rik (verrik "veririz") 2-11
v. - iller (veriller "verirler") 12-6,25-9,47-17,72-26
v. - dim 58-26
v. - di 47-13,46-16,52-2,56-13,78-12,79-9
v. - dig (verd \bar{i} g "verdik") 79-20,81-5
v. - diler 13-24,22-10,74-15,75-23
v. - icig (vericig "vereceğiz") 54-5
v. - ici \tilde{n} iz (verici \tilde{n} iz "vereceksiniz") 47-5
v. - mişler 49-18
v. - (ver!) 11-9,47-11
v. - in (verin "veriniz") 43-18,79-19
v. - im (verim "vereyim") 11-11,30-23,54-11
v. - eyim 53-22
v. - eg (vereg "verelim") 41-4
v. - elim 41-18,64-7
v. - ib (verib "verip") 80-24,80-25
v. - d \bar{i} miz (verd \bar{i} miz "verdigimiz") 75-22
v. - dikden (verd \bar{i} kd \bar{e} n "verdikten") 25-9

- v. - irken 50-11
- v. - \bar{i} yse (\bar{v} er \bar{i} yse "veriyorsa") 11-11
- v. - irdi 28-8
- v. - irdig (\bar{v} erirdig "verirdik") 30-6,30-7
- v. - icise (\bar{v} ericise "verecekse") 11-10
- v. - m \bar{o} r (\bar{v} erm \bar{o} r "vermiyor") 28-8
- v. - miy \bar{o} lar (\bar{v} ermiy \bar{o} lar "vermiyorlar") 40-1
- v. - mez 53-16
- v. - mezler 12-7
- v. - medim 19-20
- v. - medi 6-9
- v. - mediler 40-1,74-12
- v. - me 3-23
- v. - miyeler 40-3
- v. - meyi \bar{g} i (\bar{v} ermeyi \bar{g} i "vermeyince") 40-1
- v. - miyorsa \bar{g} (\bar{v} ermiyorsa \bar{g} "vermiyorsak") 7-11
- vergi : vergi, halktan toplanan para
- v. 22-21
- veril- : verilmek, vermek işine konu olmak
- v. - di 82-7
- vesayit (<A. vesā'it) : araçlar, vasıtalar
- v. 22-26
- veten (<A. vaṭan) : vatan, yurt
- v. + i 46-4

veya (<A. ve + Far. yâ) : ya da, göreviyle kelime ve cümle arasında bağ kurar.

v. 12-8

veyahut (<A. ve + Far. yâhud) : veyahut, yahut; krş. veyahut

v. 6-5

veyahut : veyahut, yahut; krş. veyahut

v. 7-10,78-25

vezir (<A. vezîr) : Osmanlı'larda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan kimse-
lere verilen ad.

v. 32-24

veziyet (<A. vâz'iyet) : durum, hal; krş. vaziyet

v. 63-9

v. + de 63-26

vur- : vurmak, bir şeyi bir şeye değdirmek, çarpmak

v. - im (vurim "vuruyorum") 62-20

v. - i (vurî "vuruyor") 62-19 1

v. - er (vurer "vuruyor") 31-14,32-11

v. - ör (vurör "vuruyor") 35-22

v. - urum 29-8

v. - uñ (vuruñ "vurursun") 29-8

v. - ur 1-18,6-14,28-22,53-16,58-18

v. - üğ (vurüğ "vururuz") 70-18

v. - uruğ (vururuğ "vururuz") 29-6

v. - uruğ (vururuğ "vururuz") 3-5

v. - ular (vurular "vururlar") 35-5

- v. - ular 35-2
- v. - dum 58-3,58-10
- v. - du 26-24,27-7,33-11,35-18,35-24,36-8,44-10,63-3
- v. - duğ (vurduğ "vurduk") 15-2,62-19
- v. - dular 35-6
- v. - muşum 59-4
- v. - muşsun 59-3
- v. - muşlar 51-1,51-24
- v. - ucu (vurucu "vuracak") 29-4,58-4
- v. - (vur!) 41-8
- v. - sun 35-17
- v. - un 36-2
- v. - sañ 52-20
- v. - um (vurum "vurayım") 58-1
- v. - ub (vurub "vurup") 50-25,63-5
- v. - an 3-2
- v. - duğu 36-13
- v. - dūnu (vurdūnu "vurduğunu") 47-1
- v. - duğundan 35-6
- v. - duğunan (vurduğunan "vurunca") 35-24
- v. - dūmnan (vurdūmnan "vurduğun zaman") 62-20
- v. - ūsam (vurūsam "vuruyorsam") 63-2
- v. - urduğ 6-14
- v. - ursam 29-3
- v. - ursañ 58-11
- v. - ursa 29-4

v. - muşsam 2-23

v. - muşsa 3-1

v. - amam 57-10,58-6

v. - amim (vuramim "vuramıyorum") 62-10

v. - masın 5-15,35-16

v. - amasam (vuramasam "vuramazsam") 29-3

v. - amayanlar 2-24

vurdur- : vurdurmak

v. - mī (vurdurmī "vurdurmuyor") 63-2

vurul- : vurulmak, yaralanmak

v. - dum 37-6

v. - du 57-15

v. - an 51-11,82-3

v. - anlar 3-1

v. - dūnu (vurūldūnu "vurulduğunu") 76-22

vuruş- : vuruşmak, dövüşmek, savaşmak

v. - uruĝ (vuruşuruĝ "vuruşuruz") 53-5

vuruş : vurmak işi ya da biçimi

v. + da 1-8

Y

ya (<A. ya): cümlelerin başında ya da sonunda kullanılan ünlem;

krş. yā

y. 2-10,29-6

yā (ünl.) : ya; krş. ya

y. 17-10

yâ (<A. yāhū) : yahu, ünlemi; krs. yaho, yahu, yō

y. 41-14

yab- : yapmak; krs. yap-

y. - dılar 46-10

yaban (<Far. yābān) : yabancı, el

y. + da 52-3

yağma : yakma

y. + ya 26-1

yağ- : yağmak

y. - iyo (yağiyo "yağıyor") 48-12

yağ : yağ maddesi

y. 48-20

yağla- : yağlamak, yağ sürmek

y. - riğ (yağlarığ "yağlarımız") 70-20

yağlığ : yağlık, büyük mendil, gevre

y. 26-20

y.+ ĩn (yağlĩn "yağlığın") 26-21

y. + ĩnı (yağlĩnı "yağlığını") 35-26

yağma : yağma, talan

y. + ya (yağmıya "yağmaya") 34-15

yağmır : yağmur

y. 7-4,48-12

yağsız : yağlı olmayan

y. 68-9,69-23

yağ- : yakmak; krs. yak-

y. - ar 36-19

y. - allar (yaḥallar "yakarlar") 1-17

y. - arken 26-16

yaḥın : yakın, uzak olmayan

y. 50-16,63-5,69-20,70-11,74-20

y. + ı 11-8

y. + dan 16-26

y. + ına 11-8

y. + ından 12-9

yaḥni (<Far. yaḥnī) : yahni, bir tür yemek

y. 67-12

y. + n (yaḥnin "yahninin") 70-26

y. + yi 67-13

y. + ye 67-23

yaḥo : yahu, ünlemi; krs. yâ, yahu, yō

y. 24-8,44-11,48-6,51-16,54-6,57-2,62-26

yaḥu : yahu, ünlemi; krs. yâ, yaḥo, yō

y. 15-19,15-23

yaḥud (<Far. yâ ḥud) : yahut, ya da

y. 26-11

yaḥ- : yakmak; krs. yaḥ-

y. - arıḡ (yaḥarıḡ "yakarız") 66-11

yakın : yakın, uzak olmayan; krs. yaḥın

y. 3-23,50-3

y. + larına 42-3

yaḥıṣ- : yakışmak, uygun gelmek

y. - ır 39-10

yaklaş- : yaklaşmak, yanaşmak

y. - amıyo (yaklaşamıyo "yaklaşamıyor") 77-26

Ya'kup (k.a.) : Yakup

Y. 21-1

yalañız : yalnız, tek

y. 12-6,55-18

yallah (A. yā Allāh) : ya Allah; haydi, yürü

y. 48-15

yama : yırtığa eklenen parça

y. + dan 31-10

yamalığılı : yamalıklı

y. 31-6,31-8

yamalıqsız : yamalıksız

y. 31-8

y. + ın 31-7

yan- : yanmak

y. - dım 37-7

y. - an 17-19

yan : (bir şeyin) ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü

y. + da 65-5

y. + ı 35-26,64-22

y. + ımın 58-8

y. + ımı 58-2

y. + ını 48-26

y. + ıma 52-8,58-21

y. + ıña 44-12,71-11

y. + ĩna 29-8

y. + ina 36-5,71-10,71-10,77-2

y. + imda 57-10

y. + iñda 33-14

y. + ında 5-14,9-5,23-23,51-9,69-10,81-26

y. + iñdaki 33-14

y. + imıza 66-5,66-7

y. + imızda 51-15

yanas- : yanasmak

y. - iyo (yanasıyo "yanasıyor") 49-22

y. - di 52-17

y. - dılar 50-8

yani (<A. ya' nı) : yani, krş. yāni, yāni, yāni

y. 8-1,69-15

yāni : yani; krş. yāni, yāni, yāni

y. 8-5,8-7,9-3,12-11,13-14,14-4,14-21,16-26,23-6,25-24,
30-23,36-4

yāni : yani; krş. yāni, yāni, yāni

y. 21-4, 21-6, 39-4,39-10,41-23,43-5,44-24,46-9,46-13,
48-10,48-23,50-1,51-25,52-5,54-10,57-10,67-9, 74-6,
75-6,78-8,79-1,81-1,82-9

yañıl- : yanılmak, kanmak

y. - dım 76-3

yāni : yani; krş. yāni, yāni, yāni

y. 2-1,3-5,4-19

yanna- : yanlamak, kendini dağa vurmak

y. - dı 58-12

yap- : yapmak; krs. yab-

y. - ıyoñ (yapıyoñ "yapıyorsun") 62-26

y. - õñ (yapõñ "yapıyorsun") 70-13

y. - arım 48-24

y. - añ (yapañ "yaparsın") 65-5,71-3,71-12

y. - ar 7-5,71-1,73-4

y. - arıg (yaparıg "yaparız") 4-17,29-2,66-5,66-12,66-15
66-17,69-5,69-23,70-12,70-22,72-10

y. - allar (yapallar "yaparlar") 1-2,8-16, 71-1, 72-13,
73-2

y. -allar (yapallar "yaparlar") 28-1

y. - dı 80-24

y. - tıg (yaptıg "yaptık") 77-20,80-9

y. - tıķ 3-5

y. - dılar 21-13,44-11

y. - tılar 74-12

y. - mış 34-5

y. - mışlar 21-19

y. - acağ (yapacağ "yapacak") 27-15

y. - (yap!) 54-13

y. - ım (yapım "yapayım") 52-20,54-14,62-22

y. - ağ (yapağ "yapalım") 42-13,51-6,51-16

y. - aķ 34-10

y. - alım 61-6,63-11,64-24

y. - an 14-20,73-4

y. - acāmız (yapacāmız "yapacağımız") 18-19

y. - tīmız (yaptīmız "yaptığımız") 18-19

y.- ardiġ (yapardiġ "yapardık") 10-2,28-25,60-6,61-19,
63-10

y. - ardiñız 28-24

y. - ıcsısaġ (yapıcsısaġ "yapacaksak") 68-1

y. - arsaġ (yaparsaġ "yaparsak") 34-10

y. - mıyım (yapmıyım "yapmayayım") 27-22

y. - mıyan 73-5

y. - mamızı 5-1

y. - maġ (yapmaġ "yapmak") 64-13

y. - a + bil-mesi (yapabilmesi) 1-13,1-14

yapdır- : yaptırmak

y. - ır 4-13

y. - ĩġ (yaptırĩġ "yaptırırız") 30-3

y. - dım 59-1

y. - ĩyım (yapdırĩyım "yaptırayım") 4-14

yapıl- : yapılmak

y. - ır 4-10,18-18,66-1

y. - an 4-8

yapıŝ- : yapıŝmak

y. - ır 6-1,6-2

yapma : bulgurdan yapılan bir yemek türü

y. 67-6

yar- : yarmak, ikiye ayırmak

y. - ar 6-14

yar (<Far. yār) : sevgili

y. + im 37-9

yara- : yaramak, faydalı olmak

y. - r 46-7

yara : bedende oluşan iltihap

y. 44-8

y. + dan (yaradan "yarayla") 77-5

y. + sı 44-21

y. + sını 51-23

y. + larımızı 44-5

yārabî (<A. yā Rabbi) : ya Rabbi, Tanrı'm

y. 4-26,5-2

yarala- : yaralamak

y. - dılar 76-21

yaralan- : yaralanmak, yara almak

y. - miş 78-21

y. - dığ²ını 76-25

yaralı : yarası olan

y. + yı 81-11

yararlan- : yararlanmak, faydalanmak

y. - ırığ 7-15

yardım : birisine yararlı olmak

y. 19-14,78-2,82-5

y. + ı 19-13,82-6

y. + ıynan (yardımıynan "yardımıyla") 19-16

yarı : bir şeyin ikide biri

y. + sı 75-2,75-17

y. + sı (yārsı "yarısı") 24-18

y. + sını 20-8,48-7

y. + sindan² 75-16

yarıl- : yarılmak, ayrılmak, parçalanmak

y. - dı 34-24

yarım : bütün olmayan, eksik

y. 29-7

yarın : gelecek, ilerdeki zaman

y. 3-20,49-17,64-20,72-10

y. + a 72-10

Yarsuat (y.a.) : Yarsuat

Y. + ın 44-22

Yâ sin (k.a.) : Yasin

Y. 56-7

yaslan- : yaslanmak, bir şeye dayanmak, tutmak

y. - acag 36-21

yaslı : yası olan, yas tutan

y. 81-26

yastığ : yastık

y. 26-6

y. + î (yastî "yastığı") 26-10

y + ı (yastığ² "yastığı") 26-10,26-12

yaş : kuru olmayan; gözyaşı

y. 35-7

yaş : yıl birimi ile ölçülen zaman, sin

y. + ındadım 46-4

y. + ındadı 47-9

y. + da 31-12

y. + ım 62-14,

y. + ıñı 17-11

y. + ına 17-7

y. + ında 23-25,24-1,46-13

yaş- : yaşamak, ömür sürmek

y. - ıyib (yaşıyib "yaşayıp") 60-20

y. - dıgları 39-1

y. - dıgında 8-7

y. - ıyordı 39-2

y. - rlardı 39-5

yaşam : yaşantı, ömür

y. + ını 39-17

y. + larını 42-5

yaşama : yaşam, yaşantı

y. + yı 6-18

yaşantı : yaşam, ömür

y. + larını 16-6

Yaşar (k.a.) : Yaşar

Y. 56-7

yaşlı : koca, ihtiyar

y. 15-11,62-14

y. + ları 11-16

yat- : yatmak, uzanmak; uyumak

y. - ĩm (yatĩm "yatıyorum") 63-9

y. - ĩñ (yatĩñ "yatıyor") 16-18

y. - iyo (yatiyo "yatıyor") 49-13

y. - arım 37-21

y. - arız 3-15

y. - dı 57-5

y. - diğ 81-15

y. - mişım 63-6

y. - (yat!) 50-24

y. - ağ (yatağ "yatalım") 23-18

y. - an 1-16

y. - diği (yatdığıuğun "yattığı için") 50-26

y. - timiz (yattimız "yattığımız") 13-22

y. - acāñ (yatacāñ "yatacağın") 16-17

y. - arken 74-20

y. - ardı 27-19,27-20

y. - miya 49-1

yatağ : yatak

y. 13-24,25-18

y. + da 13-22

yatır- : yatırmak, uzatmak

y. - ıllar (yatırıllar "yatırırlar") 75-2

yatsın : yatsı

y. 26-18

yavaş : hızlı olmayan

y. 57-14

yavru : çocuk, bebek

y. + m 17-14

yay- : yaymak, hayvan otlatmak

y. - arđıđ 28-3

yaya (zf.) : yürüyerek, yayan

y. 23-3

yayıl- : yayılmak, otlanmak

y. - ıyor 52-12

yaylım : arka arkaya sıkılan mermi

y. 47-17

yaz- : yazmak; çizmek

y. ĩlar (yazĩlar "yazıyorlar") 13-14

y. - dılar 74-4

y. - arığ (yazarığ "yazarız") 8-4

yaz : yaz mevsimi

y. - 18-22

yazı : ova

y. 57-8

y. + sı 57-8

ye- : yemek; krs. yi-

y. - r 4-17

y. - diğ 81-15

y. - miş 79-17

y. - (ye!) 59-2

y. - dikten² 3-12

y. - medi 48-6

yedeg : yedek, ayrılmış olan

y. + ēne (yedēne "yedegine") 52-8

yedi : yedi sayısı

y. 2-4,7-2,8-6,16-17,20-10,21-5,24-14,32-22,33-18,45-4,
46-3,46-13,51-6,51-13,74-1,78-14

y. + si 50-23

yedinci : yedinci

y. 7-15

yedir- : yedirmek

y. - ir 4-20

yem : yem, hayvan besini

y. 64-12

yemek : yemek, aş; krş. yemek, yimeg

y. 48-21,48-6,81-15

y. + ē (yemē "yemegi") 48-11

y. + ēni (yemēni "yemegini") 23-19

y. + ēnden (yemēnden "yemeginden") 46-11

yemek : yemek, aş; krş. yemek, yimeg

y. + ler 4-9

y. + leri 4-8

y. + leriñiz 70-25

y. + lerimizi 4-16

yemin (<A. yemin) : yemin, ant

y. 49-5,51-18

yeñ- : yenmek, mağlup etmek

y. - dim 29-10

y. - mişim 24-22

yenge : yenge

y. 66-1,68-22

yeni : yeni, eski olmayan; krs. yeñi

y. 13-19,31-12,80-18

yeñi : yeni, eski olmayan; krs. yeni

y. 32-19

y. + ten (yeñiten "yeniden, tekrar") 3-2

yenilme : yenilme, kaybetme

y. + si 2-13

yer : yer, yer yüzeyi

y. 12-16,20-2,78-24

y. + i 6-25,28-15,57-9

y. + e 1-7,19-16,22-2,23-3,28-15,28-22,36-11,39-3,39-6,

42-3,46-10,53-21,65-6,66-14,79-3,81-1

y. + de 9-15,13-10,16-17,18-25,30-10,32-11,37-3,46-18,

49-21,50-12,76-18,78-16,79-9

y. + den 1-7,39-19

y. + i 21-16,61-23

y. + imiz 22-3,62-17

y. + ini 10-4,10-19,25-25

y. + ime 32-17

- y. + iñe (yeriñe) 35-8
 y. + ine 9-6,30-5,36-9,57-1,71-13
 y. + inde 28-24,48-15
 y. + inden 5-21
 y. + iñizden 34-10
 y. + ler 7-9
 y. + lerde 2-21
 y. + leri 48-14,61-22,78-11

yerenlikli : yarenlikli, şakalı, espirili

- y. 2-15,2-17

yeri- : yürümek

- y. - (yeri!) 57-7

yerli : yerli yabancı olmayan

- y. 5-20,6-9

yesir (<A. esir) : esir, tutsak

- y. 19-10

- y. + den 19-10

yet- : yetmek, kafi gelmek

- y. - ör (yetör "yetiyor") 24-24

- y. - er 19-11,27-21

- y. - mō (yetmō "yetmiyor") 22-5

- y. - mez 52-5

- y. - medi 52-10

yetir- : yetirmek; (akıl) erdirmek

- y. - emorum (yētiremorum "yetiremiyorum") 29-16

yetiş- : yetişmek, erişmek

y. - ir 62-3

y. - tig (yetiştig "yetiştik") 76-9

y. - en 79-19

y. - meden 79-3

y. - e + bil-dig 79-12

yetiştir- : yetiştirmek, büyütmek; krş. yetiştir-

y. - dik (yetiştirdik "yetiştirdik") 6-16

yetiştir- : yetiştirmek, eristirmek; krş. yetiştir-

y. - emōrduñ (yetiştiremōrduñ "yetiştiremiyordun") 29-18

yetmiş : yetmiş, yetmiş sayısı

y. 20-11,35-8,36-6,77-3,80-4

yetmişinci : yetmişinci

y. + di 36-12

y. + yi 36-8

yeyin : yegin, pek, çok, katı

y. 28-23

yığ- : yığmak

y. - arıg (yığarig "yığarız") 8-19

y. - allar (yığallar "yığarlar") 29-19

yıh- : yıkmak; krş. yık-

y. - ar 28-22

y. - mış 63-8

yıha- : yıkamak, yumak

y. - r 1-18

yıhıl- : yıkılmak, devrilmek

y. - ī (yihilī "yıkılıyor") 62-21

yık- : yıkmak, krş. yih-

y. - dı 48-26

y. - dıĝ 80-22

yıkıntı : yıkıntı, birisine bir nedenden ötürü verilen ziyafet

y. 27-15

yıraĝ : irak, uzak

y. 26-9

yi- : yemek; krş. ye-

y. - yorum 31-3

y. - yo (yiyo "yiyor") 5-22

y. - yoreĝ (yiyoreĝ "yiyoruz") 32-4

y. - ñ (yiñ "yersin") 71-9

y. - r (yir "yer") 29-14,30-17

y. - rig (yirig "yeriz") 4-8,66-15,66-17,67-9,68-5,69-16

y. - ller (yiller "yerler") 72-25

y. - diñ (yidiñ "yedin") 31-6

y. - di (yidi "yedi") 48-7

y. - diñiz (yidiñiz "yediniz") 79-26

y. - diler (yidiler "yediler") 46-11

y. - yen 23-19

y. - yenlere 66-10

y. - medi (yimedi "yemedi") 31-15

y. - memiş (yimemiş "yememiş") 48-21

y. - rdig (yirdig "yerdik") 29-26,32-3

y. - meden 71-5

y. - mek (yimek "yemek") 5-2

yigid : yigit, cesur

y. 36-21

y. + in 33-14

y. + den (yigidden "yigitle") 44-18

yime : yeme, yemek olayı

y. + si 5-22

yimeg : yemek, aş; krş. yemeg, yemek

y. 27-15

y. + i (yimegi "yemeği") 71-2

y. + ėni (yimēni "yemegini") 71-5

y. + inde (yimeginde "yemeginde") 70-26

y. + leri 71-8

yin- : yenmek, yemek yenilmesi

y. - ir (yinir "yenir") 12-17

yine (zf.) : yeniden, tekrar

y. 12-17,14-10

yirmi : yirmi sayısı

y. 12-1,13-20,21-12,43-1,74-1

yiyeceg : yiyecek, azık

y. 64-22

y. + ė (yiyecē "yiyecege") 3-21

y. + miz (yiyecēmiz "yiyecegimiz") 68-4

y. + ėni (yiyecēni "yiyecegini") 10-16

y. + mizi (yiyecēmizi "yiyecegimizi") 10-16,12-20

yō : yok, hayır

y. 15-1,71-14

yō : yahu; krs. yā, yaho, yahu

y. 17-9,23-3,28-19,43-16

yogur- : yogurmak

y. - ūğ (yogurūğ "yogururuz") 66-9,67-4,68-8,70-14

y. - un 31-21

y. - duğdan 67-18

yugurd : yogurt

y. + u 68-14,71-1

y. + a 68-15

yoh : yok, var olmayan; krs. yok

y. 13-6

yoharı : yukarı; krs. yeħarı, yoħarı, yukarı

y. 50-20,61-19

y. + dan 50-19

yok : yok, var olmayan; krs. yoh

y. 1-14,2-18,13-26,18-10,19-26,37-15,48-26,54-14,58-8,

75-7,77-12,79-1

y. + dur 56-16

y. + turdu 18-14

y. + du 12-20,13-14,15-4,18-12,22-26,23-9,25-5, 29-17,

74-6

y. + sa 9-14,27-11,54-10,76-13,78-26

yoħarı : yukarı; krs. yoharı, yeħarı, yukarı

y. 49-8

y. + da 49-9

yokla- : yoklamak, kontrol etmek

y. - yor (yokluyor) 53-13

y. - rız 7-3

yoksulluğ : yoksulluk, fakirlik

y. 61-1,61-2

yol- : yolmak, elle ekin biçmek

y. - arığ (yolarığ "yolarız") 62-9

y. - duğ (yolduğ "yolduk") 62-5

y. - muşuğ (yolmuşuğ "yolmuşuz") 62-17

yol : geğit, güzergah

y. 61-4

y. + un 58-13,82-1

y. + a 32-18,37-20,53-9

y. + dan 49-19

y. + u 49-9,49-20,81-7

y. + umu 38-7

y. + umuza 41-21,61-16

y. + unda 77-17

yolcu : yola giden kimse

y. 12-10

yoldaşlığ : yoldaşlık

y. + ına (yoldaşlığına) 57-25

yoldur- : yoldurmak, ekin biçtirmek

y. - uğ (yolduruğ "yoldururuz") 10-18

yolma : ekin biçme

y. 62-4

y. + ya 62-4

y. + ya (yolmıya "yolmaya") 62-6

y. + sı 63-14

yolun- : yolunmak

y. - maz 62-6

yorğun : yorgun

y. 43-21

yorğunluğ : yorgunluk, halsizlik; krş. yorğunluğ

y. 17-4

y. + da 80-14

y. + ū (yorğunlū "yorgunluğu") 17-5

y. + ları 40-14

yorğunluğ : yorgunluk; krş. yorğunluğ

y. + da 81-3

yörüm (ed.) : yavrum; krş. yörüm, yörüm

y. 51-6,53-2,54-6,55-6,58-16

yorul- : yorulmak

y. - dum 37-7

y. - mazdı 16-25

yörüm : yavrum; krş. yörüm, yörüm

y. 21-3,40-2,41-13,43-30

yörüm : yavrum; krş. yörüm, yörüm

y. 15-24,16-20

yowmıya : yövmiye, gündelik

y. + sı 8-14

y. + sını 8-17

Yozgat : Yozgat ili

Y. + dan 10-12

yön : taraf, geçe

y. + ünü 42-23

yönet- : yönetmek

y. - irdi 76-5

yönetme : yönetme işi

y. + sini 39-13

yöre : bulunulan yer, gevre

y. + sinde 81-26

y. + mizde 5-18

yu- : yumak, yıkamak

y. - r 64-11

yudum : bir işte yutulacak miktar

y. 23-24

yuğa : yufka; krs. yuğğa

y. 31-20

yuğğa : yufka; krs. yuğa

y. 70-3

y. + uyi (yuğğuyı "yufkayı") 68-12

yuğarı : yukarı; krs. yoğarı, yeğarı, yoğarı

y. 6-22

yumağ : yumak, yuvarlaklaşmış olan

y. 70-16

yumurta : besin maddesi

y. + nın 48-7

yurt : il, diyar, barınak

y. 51-12

y. + umuz (yurdumuz) 43-11

yuvarlağ : yuvarlak

y. 40-26,67-18

yuvarlama : yuvarlama işi

y. + ıya (yuvarlamıya "yuvarlamaya") 67-14

yük : araba, hayvan vb. taşıdığı şeylerin hepsi

y. + ünü 58-16

y. + lerini 63-8

yükle- : yüklemek

y. - rsiñ 23-1

y. - dig 54-4,81-11

y. - diler 81-16

yüklen- : yüklenmek

y. - ib (yüklenib "yüklenip") 81-22

yüksek : alçak, engin olmayan; krş. yüse

y. 46-10,76-8

yüksük : yüzük; krş. yüssüg, yüzük

y. 2-2,2-4,2-5,2-9,72-6

y. + ü (yüksü "yüzüğü") 2-7,72-14

yüreg : yürek, kalp

y. + ěnin (yürěnin "yüreginin") 51-23

y. + ěnde (yürěnde "yüreginde") 44-17

yüsek : yüksek; krs. yüksek

y. 47-16

yüssüg : yüzük; krs. yüksük, yüzük

y. 11-14

yüz : surat çehre

y. + ü 10-11

y. + ünün 81-3

y. + üñü 50-24

y. + üme 80-1

yüz : yüz sayısı

y. 16-26,29-15,40-4

yüzbaşı : subay

y. + nın 79-25

y. + mız 79-7

yüzde : ondalık sayısı

y. 6-7,16-26

yüzer : kesir sayısı

y. 78-12

yüzük : parmağa takılan halka; krs. yüksük, yüssüg

y. + ů (yüzů "yüzüğü") 2-9

yüzüngulu : yüzükoyun; krs. yüzüngaylu

y. 50-24,76-7,79-17

yüzüñgüylü : yüzükoyun; krs. yüzüñgulu

y. 79-2

Z

zad (<A. zāt) : zat, kimse, kişi

z. + mış 33-1

zaman (<A. zamān) : süre, vakit

z. 60-3

z. + dı 30-18

z. + ın 23-16,25-22

z. + a 18-6,62-3

z. + da 14-9,19-7,60-6,60-20,79-2

z. + ı 78-6

z. + ımda 25-13

z. + ımızda 28-3

z. + ki 13-25,18-14

z. + larda 28-2

z. + hıları (zamanhıları "zamkileri") 18-16

zalim (<A. zālīm) : acımasız, kıyıcı

z. 37-8

zārkine : herhalde, öyleyse

z. 47-17

zatan (<A. zāten) : zaten, doğrusu; krs. zaten

z. 5-10,10-11,12-14,14-8,18-23,23-9,23-16,27-5,29-14,

55-10,59-2,72-3

zaten : doğrusu, aslında; krs. zatan

z. 12-21,13-7,25-10

zavallan- (<A. zevāl + T. + lan-) : zavallanmak, düşkünleşmek

z. - dı 38-2

zay (<A. zāyi^t) : zayi, yitik, kayıp

z. 19-18

Zehni (k.a.) : Zihni

Z. 19-24

zemmil (<A. zinbil) : zembil

z. (mi!) 6-26

zengin (<Far. sengin) : varlıklı

z. 15-7,47-10

z. + ler 15-17

zerel (<A. zārār) : zarar, ziyan, dokunca

z. + i 16-26,17-1,58-26

z. + leri 16-24

zerhe (<A. zaḥīre) : zahire, kışlık tahıl

z. + ler 64-21

zerzama : zerzama, çok uzak, yerin dibi

z. + da 81-1

zeyit (<A. zeytūn) : zeytin yağı

z. 7-2,6-26

zeytin (<A. zeytūn) : zeytin bitkisi

z. 28-7

z. + in 8-9

z. + i 8-3,8-4,8-13,28-12,66-10

z. + e 8-8,8-10

z. + den 9-14

z. + im 22-20

z. + imizi 28-3

z. + leri 28-1

z. + lerimiz 27-26

zeytincilik (<A. zeytūn + T. + cilik) : geçimini zeytinle
sağlamak.

z. + den 8-2

zeytinyağı (<A. zeytūn + T. yağı) : zeytinyağı

z. 66-10,70-1

z. + ını 70-2

z. + ında 70-5

zindan (<Far. zindān) : tutukluların konulduğu yer.

z. + a 32-21,33-4

z. + da 32-22,33-11

zindīyen : bir meşe ağacı türü

z. 2-10

zir'e (<A. zirā'at) : ziraat, çiftçilik, tarım; krş. zir'et

z. + yi (zir eyi "ziraatı") 19-14

zir'eci (<A. zirā'at + T. + ci) : ziraatçı, çiftçi

z. + ydig 60-5

zir'et : ziraat, tarım; krş. zir'e

z. 19-14

zir'etçilig (<A. zirā'at + T. + çilig) : ziraatçılık

z. 60-15,61-9

z. + i 61-8

z. + i 63-10

z. + lerimiz 63-10

ziyada (<A. ziyāde) : ziyade, çok, fazla

z. 43-2

zor (<Far. zūr) : sıkıntı; güç

z. 67-14,79-11

z. + du 18-7,19-3

z. + dan (zordan "zorla") 57-5

z. + uyla 18-6

zorla- (<Far. zūr + T. + la-) : zorlamak, sıkıştırmak

z. - dığsa 42-7

Zulgediroğlu (k.a.) : Zulkadiroğlu

Z. 42-7,43-13

zumma : zumba, harmen yerinde tahılın belli bir biçime göre düzenlenmesi.

z. 64-5

AĞIZ ARAŞTIRMALARI İÇİN ANKET FORMU

A- ALAN ARAŞTIRMASI

Uygulayıcının;

Adı ve Soyadı :

Sınıfı :

Uygulama Tarihi:...../..../19

Yerleşim merkezinin;

Adı :

Posta Kodu : _ _ _ _ _

İli :

İlçesi :

Bucağı :

Mahalle/ Köy :

Hazırlayanlar:

Yrd.Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN

Yrd.Doç.Dr. Şükrü Halûk AKALIN

Çukurova Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Balcalı /ADANA

I. COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

- A.1.1 Denizden yüksekliği :.....
- A.1.2 Denizden uzaklığı :.....
- A.1.3 Arazinin yapısı :.....
- A.1.4 İklim :.....
- A.1.5 Nüfusu :.....
- A.1.6 Sanayi kuruluşlarıyla ilişkisi :.....
- A.1.7 Ulaşım durumu :.....

II. TARİHSEL ÖZELLİKLERİ

- A.2.1 İlk defa ne zaman iskâna açılmıştır? :.....
- A.2.2 İlk yerlileri kimlerdir? :.....
- A.2.3 Bugün kimler oturuyor ? :.....
- A.2.4 Yöreyle ilgili tarihi olaylar hangileridir?:.....
- A.2.5 Mezarlıkta eski mezar var mı ?
- A.2.5.1 Var()
- A.2.5.2 Yok()
- A.2.6 Yörede eski eser var mı ?
- A.2.6.1 Var()
- A.2.6.2 Yok()

III. EĞİTİM ÖZELLİKLERİ

A.3.I. Okuma Yazma Bilenlerin Oranı (7 yaşından yukarıdakiler için)

- A.3.1.1. Yeni Türk Yazısı;
- A.3.1.1.1 Erkek :.....
- A.3.1.1.2 Kadın :.....
- A.3.1.1.3 Çocuk :.....

A.3.1.2. Eski Yazı (Osmanlıca.);

A.3.1.2.1 Erkek :.....

A.3.1.2.2 Kadın :.....

A.3.1.2.3 Çocuk :.....

A.3.2 Anadili.

A.3.2.1 Türkçe olanların yaklaşık sayısı:.....

A.3.2.2 Diğer dilleri konuşanların yaklaşık sayısı;.....

A.3.3 Yabancı Dil bilenlerin yaklaşık sayısı (İngilizce,
Fransızca, Almanca, Arapça vb.)

A.3.3.1 İngilizce :.....

A.3.3.2 Fransızca :.....

A.3.3.3 Almanca :.....

A.3.3.4 Arapça :.....

A.3.3.5 Diğer :.....

A.3.4 Öğrenim Durumu

A.3.4.1 İlkokul var mı ?:

A.3.4.1 Evet ()

A.3.4.2 Hayır()

A.3.4.1 Kaç sınıflı? :.....

A.3.4.2 Kaç Öğretmenli?:.....

A.3.4.3 Öğrenci sayısı :.....

A.3.4.1.3.1 Erkek :.....

A.3.4.1.3.2 Kız :.....

A.3.4.1.4 Öğrenime açılış yılı : 19_ _

A.3.4.1.5 Şimdiye kadar verdiği mezun sayısı :.....

A.3.4.2 Diğer okullar :.....

A.3.4.3 Köy dışında öğrenim gören kişi;

A.3.4.3.1 Var()

A.3.4.3.1 Yok()

Varsa,

A.3.4.3.1.1 Öğrenim seviyesi

A.3.4.3.1.1.1 İlköğretim:.....

A.3.4.3.1.1.2 Ortaöğretim:.....

A.3.4.3.1.1.3 Yükseköğretim:.....

A.3.4.3.1.2 Nerelerde ? :.....

A.3.4.3.1.3 Kaç kişi ? :.....

A.3.4.3.1.3.1 Erkek :.....

A.3.4.3.1.3.2 Kız :.....

A.3.5 Köyde eğitim kursları (bıçkı-dikiş halıcılık, marangozluk demircilik vb.) açılıyor mu?

A.3.5.1 Evet ()

A.3.5.2 Hayır ()

Cevap evetse,

A.3.5.1.1 Hangileri ? :.....

A.3.5.1.2 Ne zaman ? :.....

A.3.5.1.3 Kursu kim veriyor? :.....

A.3.5.1.4 Kurs veren nereli? :.....

A.3.6 Köyde Kuran kursu açılıyor mu?

A.3.6.1 Evet ()

A.3.6.2 Hayır ()

Cevap evetse,

A.3.6.1.1 Ne zaman ? :.....

A.3.6.1.2 Öğrenci sayısı :.....

A.3.6.1.3 Kursları kim veriyor ? :.....

A.3.6.1.4 Kurs veren nereli ? :.....

IV. SOSYAL HAYAT

- A.4.1 Köyodası var mı ?
- A.4.1.1 Var()
- A.4.1.2 Yok()
- Varsa,
- A.4.1.1 Sürekli gelen kişi sayısı:.....
- A.4.2 Köyde kahvehane var mı ?
- A.4.2.1 Var()
- A.4.2.2 Yok()
- Varsa,
- A.4.2.1.1 Kaç tane ? :.....
- A.4.2.2.2 Sürekli gelen kişi sayısı :.....
- A.4.3 Köydeki tahmini radyo sayısı:
- A.4.3.1 TRT dışında en çok hangi istasyonlar dinlenir?
- A.4.3.1.1 Bayrak Radyosu ()
- A.4.3.1.2 Polis Radyosu ()
- A.4.3.1.3 Yabancı istasyonlar ()
- A.4.4 Köydeki tahmini televizyon sayısı :.....
- A.4.4.1 TRT kanalları dışında en çok izlenen yayınlar:
- A.4.4.1.1 Bayrak Televizyonu ()
- A.4.4.1.2 Arap Televizyonu ()
- A.4.4.1.3 İsrail Televizyonu ()
- A.4.4.1.4 Rum Televizyonu ()
- A.4.4.1.5 Diğer ()
- A.4.5 Köyde kitaplık var mı ?
- A.4.5.1 Var()
- A.4.5.2 Yok()
- A.4.6 Özel kitaplık var mı ?
- A.4.6.1 Var()
- A.4.6.2 Yok()

A.4.7.3 Köyde eski harfli kitap var mı ?

A.4.7.3.1 Var()

A.4.7.3.2 Yok()

A.4.8 Köye günlük gazete geliyor mu ?

A.4.8.1 Evet()

A.4.8.2 Hayır()

Cevap evetse,

A.4.8.1.1 Köye gelen günlük gazete sayısı :.....

A.4.9 Köye dergi, broşür , tanıtıcı (tarım, sağlık vb.) yayınlar geliyor mu ?

A.4.9.1 Evet()

A.4.9.2 Hayır()

Cevap evetse,

A.4.9.1.1 Tahmini sayı :.....

A.4.9.1.2 Kimler getiriyor?:.....

A.4.10 Hangi köyle/köylerle akrabalık bağı var?:.....

A.4.11 Hangi köyle/köylerle görüşülüyor?:.....

A.4.12 Köydeki nakil vasıtaları nelerdir?:.....

A.4.13 Ne tarımı yapılıyor? :.....

A.4.14 Kullanılan tarım araçları nelerdir?:.....

A.4.13 Köye dışarıdan işçi gelir mi ?

A.4.13.1 Evet()

A.4.13.2 Hayır()

Cevap evetse,

A.4.13.1.1 Nereden?:.....

A.4.13.1.2 Köyde kalış süresi :.....

A.4.14 Köyden dışarı işçi gider mi ?

A.4.14.1 Evet()

A.4.14.2 Hayır()

Cevap evetse,

A.4.14.1.1 Yurtiçi(_ _)

A.4.14.1.2 Yurtdışı(_) (_)

A.4.14.1.2 Ailece mi gidilir?

A.4.14.1.2.1 Evet()

A.4.14.1.2.2 Hayır()

A.4.15 Köyde el sanatları (halıcılık,bakır işlemeciliği vb.)
var mı?

A.4.15.1 Var()

A.4.15.2 Yok()

Varsa,

A.4.15.1.1 Kaç aile el sanatları ile uğraşıyor ? :.....

A.4.16 Köyde panayır/pazar kuruluyor mu ?

A.4.16.1 Evet()

A.4.16.2 Hayır()

Cevap evetse,

A.4.16.1.1 Yılda kaç kez :.....

A.4.16.1.2 Pazara hangi köyden gelen olur ? :.....

Cevap hayırsa,

A.4.16.2.1 Köylüler pazar için nereye giderler?

A.4.18 Köylüler yaylaya çıkar mı ?

A.4.18.1 Evet()

A.4.18.2 Hayır()

A.4.19. Köyde halk hikayeleri anlatan var mı ?

A.4.19.1 Evet()

A.4.19. Hayır()

- A.4.20. Köyde ağıt yakan var mı?
- A.4.20.1 Evet (),
- A.4.20.2 Hayır ()
- A.4.21 Köyde masal anlatan var mı ?
- A.4.21.1 Evet ()
- A.4.21.2 Hayır ()
- A.4.22. Köyde seyirlik oyunlar oynanıyor mu ?
- A.4.22.1 Evet ()
- A.4.22.2 Hayır ()